

BENCÉS DIÁKSZÖVETSÉG

ALMANACH

1999

PANNONHALMA – BUDAPEST

BENCÉS DIÁKSZÖVETSÉG

ALMANACH

1999

BENCÉS DIÁKSZÖVETSÉG

ALMANACH

1999

PANNONHALMA – BUDAPEST
1999

Szerkesztette
Dr. Scherer Norbert

Olvasó- és technikai szerkesztő
Dr. Könyves Tóth Kálmán

Szövegrögzítés
Horváth Zoltánné

Kiadja a Bencés Diákszövetség
Felelős kiadó a szövetség elnöke
ISSN: 1218-8646
Nyomta a Komp Nyomda, Solymár; tel.: 26/361-557

Tartalom

Szervezeti élet

Pax et gaudium!	7
Főtitkári beszámoló a szervezeti munkáról – Szalai Béla.....	8
A BDSz elnökségének beszámolója 1998-ról – Szalai Béla.....	11
Együtműködési megállapodás.....	14
„Máriát dicsérni, hívek, jöjjetek !” – Dr. Kovács Attila.....	16

Búvárkodás a múltban

A bencés tanárképzés kezdetei, avagy a bakonybéli rendi tanárképző története – Rajnai Judit tanulmánya (kivonatolva).....	25
--	----

In memoriam

Rekviem az egyházi iskolák elhunyt tanáraiért és diákjaiért – Dr. Olofsson Placid OSB.....	41
In memoriam dr. Nádasi Alfonz tanár úr – Cs. Varga István.....	43
Dr. Nádasi Alfonz OSB – Szokolay Sándor.....	54
Alfonz atya születésnapjára, 1999. március 21. – Hufnagl Katalin ünnepi megemlékezése.....	60
Az élet hídjának pillérei – Keszei L. András.....	62
Fogolykarácsony 1945-ben – Dr. Nádasi Alfonz OSB.....	65
In memoriam Forrai Miklós – Faber Miklós.....	67
Emlékezzünk Szkiva Jánosra is... (Bp 41) – Szkalla Imre.....	68
Utunk nem ér véget – dr. Varga József – Deák Ernő.....	70

Felejthetetlen tanáraink

Kalmár Gusztáv emlékezete – Dr. Tungli Gyula.....	75
Nyugat-dunántúli tudósra emlékeztek – Dr. Harsányi László.....	76
„Van mit ünnepelnünk” – Drávecz Erika.....	78
Kalmár Gusztáv József és a Bencés Gimnázium kulturális öröksége Pápa városában – Dr. Vezényi Pál.....	79
Bíró Lucian – Dr. Harsányi László.....	81
Dr. Bánhegyi Jób – Cs. Varga István.....	88
Emlékmorzsák egy kiváló magyartanáról – Dr. Szodfridt István.....	100
Uram, vigyázz a szívemre – Kovács Arisztid verse.....	102
Arisztid, avagy a madarak barátja – Mécs László verse.....	103

Jubileumok – emlékezések

A második kolostoralapítás – Méhes K.	107
Iskolajubileum Kőszegen – Dr. Könyves Tóth Kálmán.....	109
A 320 éves kőszegi gimnázium története három szerzetesrend 270 éves működése alatt – Dr. Solyomos Szilveszter OSB.....	111
A kőszegi Jurisich Miklós Gimnázium 50 éve – Domnanovich Rudolf.....	115
A kőszegi bencés diákszövetség története – Dr. Szerdahelyi Endre.....	120
A végső kísérlet – Bálint Árpád verse.....	125
Hatvanéves érettségi találkozó – Dr. Iváskó János.....	126
Vallomás a Szeretetről – Nedeczky György verse.....	126
Gondolatok az ötvenéves osztálytalálkozóra – Dr. Pattantyús Tamás, dr. Németh György.....	127

Egykori bencés diákok találkozója Esztergomban – <i>Bányai Máttyás</i>	131
Királyfalvy Kraft Károly freskói a gimnázium lépcsőházában – <i>Bányai Máttyás</i>	132
A Jók lázadója vallomása – <i>Nedeczky György verse</i>	133
Felhívás – <i>Jedlik Ányos Emlékbizottság</i>	134

Történelmi napok és emlékek

Köszöntő, 1998. október 22. – <i>Faber Miklós</i>	139
A szemeink utódjai – <i>Ady Endre költeménye</i>	140
„Heten vagyunk ...” – <i>Ghéczy Iván ünnepi beszéde</i>	140
Homília és áldó imádság – <i>Dr. Olofsson Placid OSB</i>	143
Hős bencés diákok – <i>Lőcsei Gabriella</i>	145
Imádság – <i>Bálint Árpád verse</i>	148

Jeles diáktársaink

Megemlékezés dr. Dezsényi Jánosról (Bp 34) – <i>Dr. Hajdú József, dr. Nemerkenyi Antal</i>	151
Emlékezés dr. Kovásznay Lászlóra (Bp 36) – <i>Dr. Vigh Béla</i>	153
<i>Dr. Gereben István</i> (So 51): Óceáni utazásaim	161
Magad köré poklot – <i>Szentmihályi Szabó Péter verse</i>	164
<i>Dr. Kuncz Elemér</i> (Gy 47): A kábítószerfogyasztás pszichiátriai problémái	165

Keresztény magyarságunk

Csöbörből vödörbe kerültünk! – <i>Vörös Endre</i>	175
Korunk Gellértje – <i>Nádor István</i>	177
Keresztények! – <i>Verses fohász</i>	183
Niagara Falls, 1998. március 8. – <i>Dr. Kemenes-Kettner Béla</i>	184
A Szent Imre-szobor titokzatos története – <i>Dr. Vécsey Antal, Gondos Lajos</i>	187
Akatisztosz himnusz a legszentebb Istenszülő Szűz Máriához – <i>Részletek</i>	188
„Non est hominis via eius...” – <i>Könyves Tóth Kálmán</i>	189

A Bencés Diákszövetség

A Bencés Diákszövetség elnöksége	195
Tiszteletbeli tagságunk	196
A BDSz tagsága	197
A BDSz halottai – az újjáalakulástól számítva	223

Pax et gaudium!

„A karácsony szent ünnepén
Árasszon el az Isten
Sok áldással, békességgel,
A jövődjő Új Évben!”

„Áldott minden Édesanya,
Nagymama és a Szűzanya.
Ő szűlte szent Istenűnket,
Aki éltet mindig minket.

Krisztus, légy az éltetőnk!
Az új évre adj erőt!
Áldást, békét nyújts nekűnk,
s hálát zeng az énekűnk.”

„En ex Pannonia veniunt tibi verba salutis:
Hic novus annus sit prosperus atque bonus!”

„Adja az Úr az új év legszebb adományát:
Ővele megszépűlt jobb, igaz tenmagad!”

Nektek, Családoknak és Diákszervezeteknek kellemes karácsonyi
űnnepeket és kegyelmekben gazdag Új Évet kíván a

E
I T E

D
O
C
E
T
E
!

A Pax Hungarica vezetűsége
Budapest, 1998. karácsonyán

Főtitkári beszámoló a szervezeti munkáról

Pannonhalmán, 1998. május 30-án

Volt egy tanárom, aki mindig azt mondta, az emlékezés tartja össze a világot. Hiszem és vallom, hogy ez a mondás igaz a Bencés Diákszövetségre is. De hiszem és vallom azt is, hogy az emlékezés önmagában nem elég, hogy az emlékezés mellett más összetartó erők is léteznek és szükségesek. Az egymás iránt érzett kölcsönös szeretet és megbecsülés mellett a legerősebb további összetartó erő az egymás megsegítése az élet mindennapos, akár apró-cseprő, akár sorsmeghatározó dolgaiban. Ez a közös emlékezés és az egymáson segítés az egyetlen célja a Bencés Diákszövetség létének. És akik a Bencés Diákszövetséget irányítják, vezetik, úgy kell, hogy vezessék és irányítsák, hogy ezek és csak ezek legyenek az igazán fontos feladatok.

Emlékezni is, meg segíteni is csak akkor lehet, ha együtt vagyunk. Ha együtt vagyunk, akár csak egy páran egy kisebb összejövetelem, vagy több százan, mint itt Pannonhalmán, minden május végén.

Ebből már következik is, hogy két alapvető dolgot kell a diákszövetség minden tagja számára biztosítanunk, mégpedig a találkozást, a kapcsolattartást lehetőségét és az ehhez nélkülözhetetlen információt.

Hiszük, valljuk és hirdetjük, hogy a Diákszövetség a területi szervezeteken keresztül tudja igazán betölteni küldetését. És mivel szerteszórtan élünk az egész országban, sőt még külföldön is, minél több területi szervezetre van szükségünk. Elmondom, hogy a Bencés Diákszövetségnek az elmúlt hetekben két új területi szervezete jött létre, Piliscsabán és Debrecenben. Ez utóbbival a korábbi Kelet-magyarországi, egykor három megyére kiterjedő szervezetünk három, egy-egy megyét felölelő szervezetté alakult át. Ma már 17 területi szervezetünk van, és újabbakat szeretnénk még az idén megszervezni, elsősorban a „fehér foltjaink” eltüntetésével, Somogy, Heves, Nógrád és Komárom megyében.

Aktívabbá kell tennünk a ma még alig működő, inkább csak papíron létező iskolaszervezeteinket is, de erről később.

A meglévő 17 területi szervezet ebben az évben eddig több mint negyven összejövetelem szervezett, amelyen összesen legalább ezer diáktársunk jelent meg. Ezek többségén az elnökség valamelyik tagja is részt vett. Három eseményt szeretnék kiemelni. Elsőként az idén első ízben Szent Benedek atyánk ünnepén, március 21-én országsszerte megrendezett összejöveteleinket, amelyek központi eseménye a tihanyi találkozó

volt, ahol 5 területi szervezet közösen ünnepelt, több mint 100 résztvevővel. A másik kiemelkedő a veszprémi szervezet autóbuszos kirándulása a bajor bencés kolostorok meglátogatására, több mint 40 résztvevővel. És külön kiemelném a pápai iskola 360 éves évfordulójára rendezett összejövetelünket, a régi iskolaépületben.

A pápai rendezvényt tudatosan emeltem ki, és nem csak az ott megjelent egykori pápai diákok nagy száma miatt.

Az elkövetkezendő időben jó pár kemény igazsággal kell szembenéznünk, és ezek között van az idő múlása is. Az államosításig nem csak a jelenleg is működő pannonhalmi, győri és budapesti iskola ontotta a bencés diákokat, hanem Sopron, Pápa, Kőszeg, Komárom, Esztergom és egy rövid ideig Csepel is. Ennek már lassan 50 éve, érthető, hogy az ott végzett diáktársaink egyre kevesebben vannak. Így nem lehet más kötelességünk, minthogy az elkövetkezendő években órájuk nagyobb figyelmet fordítsunk. Ezért tervezzük, hogy minden évben legalább egy ilyen, ma már nem működő iskola emlékére a helyszínen megemlékező összejöveteleket szervezünk, tartalmas programokkal, és remélhetőleg minél több ottani egykori diáktárssal. Ezek megszervezésében játszhat főszerepet a korábban említett megerősödő iskolaszervezetünk. Bízom abban, hogy ennek szellemében sikeres lesz az idén a szeptemberi kőszegi találkozó.

A másik fő eszköze céljaink elérésének az információadás. Ennek három fő formája van, és mind a hárommal élünk is. Ebből kettő, ami a BDSz ügyvezető elnökségének a feladata, és ezek közül az első az írásos információ. Örömmel mondhatom, hogy az elmúlt fél évben két Hírlevelet, egy körlevelet és az évek óta szünetelt Almanachot sikerült eljuttatnunk diáktársainkhoz. Sikerült pár rendezvényünkről az országos és helyi napilapokban is hírt adnunk magunkról. A másik eszközünk a korszerű információs technika segítségével az Internet. Pannonhalma befogadott minket, és ma már több száz oldal „híryanagunk” olvasható az Interneten. Ez a munka még nem kész, de az alapinformációk feltöltése pár hónapon belül elkészül és onnantól kezdve már csak a folyamatos karbantartás a feladat. Akik látták a mai bemutatót, ízelítőt kaphattak erről. A harmadik információs eszközünk az „aki hallja, adja át” mozgalom, amire csak buzdítani tudunk minden diáktársunkat.

Pár gondolatot még az ez évi főbb terveinkről. Amint a körlevelünkben is írtuk, nagy várakozással tekintünk a június 28-i csobánkai Mária-kegyhelyi összejövetelünkre. Augusztus végén tervezzük megnyitni a 75-

éves budapesti emlékkiállítás. És még az ősszel egy újabb régi iskola helyszínén szeretnénk iskolatalálkozót megszervezni, Kőszegen.

Befejezésül még pár, talán technikai, de nagyon fontos ránk váró feladatról, amelyek mind-mind a találkozás és informálás lehetőségét hivatottak segíteni. Rendbe kell tennünk a tagnévsorunkat és a címlistánkat. Rendezni kell egyes le nem zárt és a tökéletes együttműködést zavaró kérdés tisztázását az önálló jogi személyiséggel is rendelkező területi szervezeteinkkel, hogy a Diákszövetség működése törvényességi szempontokból támadhatatlan legyen. Jobban és hatékonyabban kell koordinálnunk az egyes rendezvények időpontjait a szerencsétlen egybeesések elkerülésére. Biztosan ma is jóval többen lennénk itt együtt, ha nem ma lenne egy csomó osztálynak az érettségi találkozója. Szeretnénk legalább részeredményt elérni a bencésdiák „Ki-kicsodával”. És végül szeretnénk még legalább annyi támogatásra szert tenni, hogy az idei évben az eredményeinkről még egy Hírlevélben beszámolhassunk. Ugyanis bármennyire is kényes pénzügyekről beszélni ilyen ünnepi alkalommal, ez a kérdés mégis része a mindennapos működésünknek. És tömören fogalmazva: üres a kassza!

Végezetül az Ügyvezető elnökség nevében köszönetet kell mondanunk mindazon diáktársunknak, akik a napi munkánkban segítettek. Mindig hálátlan dolog a közösségből egyeseket kiemelni, mert esetleg valaki kimarad, de mégis külön köszönet illeti Könyves Tóth Kálmán, Muzsay Géza, Szép Ferenc, Horányi Márton, Horváth Tihamér, Világosi Gábor, Eszes István, Kovács Tibor és Kaizer Jenő diáktársainkat, akik a maguk módján és a maguk eszközeivel kiemelkedően járultak hozzá ez évi feladataink végrehajtásához.

Szalai Béla (Ph 58)
főtitkár

A BDSz elnökségének beszámolója 1998-ról

a küldöttgyűlésen, Budapesten, 1998. november 28-án.

A Bencés Diákszövetség előtt álló feladatok elveit az 1997. év novemberében tartott vezetőségválasztó küldöttgyűlés határozta meg. Az újjáalakult Elnökség ennek szellemében fogalmazta meg 1998. évi munkatervét. A jelen beszámoló az előbbiekről tükrében készült.

A Bencés Diákszövetség taglétszáma az 1997. novemberi küldöttgyűlés idején 2018 fő, 1998. év végén 2614 fő, a növekedés közel 30%. A területi szervezetek száma egy év alatt a korábbi 15-ről a piliscsabai, a debreceni és a Somogy megyei, a Komárom megyei és a váci szervezet megalakulásával 20-ra növekedett.

A BDSz elnökségi munkatervének megfelelően előrelépés történt a Diákszövetség és az önálló jogi személyiségű területi szervezetek együttműködésének szabályozásában. A kölcsönös bizalom, barátság és egymásrataltség jegyében és szellemében 1998. novemberében elnökségi felhatalmazással megtörtént a BDSz és a Bencés Diákok Veszprém megyei Egyesülete között az együttműködést szabályozó megállapodás aláírása, amely a beszámoló után található.

Az Elnökségnek meggyőződése, hogy ez a megállapodás mindkét fél részére nem csak az eredményes együttműködés, de a jogi személyiségű szervezetek törvényben előírt nyilvántartási kötelezettségei szempontjából is nélkülözhetetlen. Ezért az elkövetkezendő legrövidebb időn belül szükséges hasonló szellemiségű megállapodás megkötése a Bencés Diákok Győri Egyesületével és a Bencés Diákok Pécsi Egyesületével is. A közös jó ügy érdekében bízunk megállapodás-készségükben!

A szervezeti élet központi gondolata 1998-ban a Diákszövetség megalapításának 75. évfordulója volt. Ennek jegyében ünnepeltünk a szokásos május végi pannonhalmi összejövetelen, ahol megtörtént a Diákszövetség 4 éves programjának meghirdetése. Ez az ünnepi összejövetel arra nyújtott lehetőséget, hogy az elnökség tagjai találkozhattak Asztrik főapát úrral. Ekkor került sor Asztrik főapát úr és Kozma Imre elnökségi tag diáktársunk, a Szent Benedek Kulturális Alapítvány kuratóriumi elnöke találkozására is, ahol megbeszélhették a budapesti bencés iskola aktuális feladatait. Szerves része volt az ünneplésnek a „75 éves Diákszövetség és a budapesti Bencés Gimnázium” emlékkiállítás augusztus és november hónapok között a Fő utcai iskolában.

Országosan megünnepeltük a hagyományos tavaszi Szent Benedeknapot. A Tihanyi Apátságban a veszprémi szervezetünk regionális ünnep-

séget szervezett, öt szomszédos területi szervezet meghívásával. Csobánka-Szentkúton került sor a BDSz első Mária-kegyhely zárándoklatára (1998. június 28-án), Asztrik főapát úr vezetésével (szervező: Szentendrei Szervezet).

A területi szervezetek összejöveteleinek, rendezvényeinek száma meghaladta a 100-at. Nehéz ezek közül bármit is kiemelni, mert ezek a résztvevő diáktársak számától függetlenül egyaránt fontosak és értékesek. Az érdekesség kedvéért azonban mégis megemlítünk 2 autóbuszos külföldi kirándulást (Bajorország, Erdély), egy farsangi bencésdiák-bált (Keszthely), a soproni gimnáziumi emléktábla elhelyezését, a pápai és kőszegi öregdiákok találkozóját. Feltétlen említésre méltó a budapesti gimnázium hősi halottjainak emléktáblája, amelyet október 23-a alkalmából helyeztünk el a Fő utcai bencés iskolában.

A BDSz elnöksége a területi szervezetek több mint 40 rendezvényén képviseltette magát az ügyvezető elnökség, illetve az elnökség valamelyik tagjával. A területi szervezetek rendezvényeiről több esetben jelent meg híradás az *Új Ember*-ben, valamint a helyi sajtókban. (Ez az önmagunkról való híradás feltétlen erősítendő a jövőben!)

A BDSz ügyvezető elnöksége ez évben öt, a kibővített elnökség 3 ülést tartott. A minden jogi személyiségű szervezetre kötelező adminisztrációs munka mennyisége és minősége ugrásszerűen megnőtt. A küldöttgyűlés Alapszabály szerinti összehívása megtörtént.

A terveinknek megfelelően sikerült az Almanachot még a májusi nagy találkozó előtt négy év szünet után megjelentetni. A Bencés Hírlevélnek eddig két száma jelent meg, a harmadik már nyomdában van, karácsonyra az is megérkezik minden diáktársunkhoz.

A BDSz az Interneten is megjelent. Az alapinformációk megadása mellett a nehézségek elsősorban a friss információadásban, az események aktualizálásában jelentkeznek, a feltöltési rendszer többszörös áttételei miatt. Megemlítenéd, hogy több külföldre szakadt diáktársunk talált ránk az Interneten keresztül.

A Diákszövetség 1998. évi pénzügyi helyzetéről az Ellenőrző Bizottság részletes tájékoztatást ad, ezért erről csak annyit, hogy az összességében stabilnak nevezhető. Ez a stabilitás egy jóval magasabb szintű bevétel (tagdíjak, támogatások) és kiadás (magnövekedett területi szervezeti támogatás, kiadvány- és postaköltség) mellett valósult meg. Jelentős előrelépés történt a pénzügyi adminisztráció és a tagdíjrevízió terén is (köszönet Horányi Mártonnak).

Az Országgyűlés a civil szervezetek támogatási programja keretében 150 E Ft támogatást szavazott meg a BDSz-nek. A szombathelyi szervezetünk 50 E Ft szervezeti támogatást kapott Szombathely városától.

Az Ügyvezető Elnökség a bevezetett közhasznúsági rendelkezések ismeretében megvizsgálta a Szövetség jogi átalakításának kérdését. Arra a következtetésre jutott – amellyel az Elnökség is egyetértett –, hogy jelenleg az átalakítást nem javasolja, hanem arra más szervezetek tapasztalatainak ismeretében jövő évben visszatér.

Az 1999. évi főbb célkitűzések:

1. A bencés szellemiség erősítése érdekében a szervezeti élet további fejlesztése, új területi szervezetek létrehozása, a volt bencés diákok további felkutatása és a Szövetség életébe való bekapcsolása.
2. A Bencés Diákszövetség újjáalakulása 10 éves évfordulójának megünneplése, a szokásos május végi pannonhalmi találkozón, 1999. május 29-én.
3. Szent Benedek napjának (március 21.) országos megünneplése, a bencés diákok éves Mária-zarándoklatának megszervezése Máriapócsra (1999. április 17-18.).
4. A területi szervezetek életének további segítése, információadással, szervezéssel és anyagi támogatással, különös tekintettel a megszűnt bencés iskolák helyszínén rendezendő iskolaünnepségekre.
5. A Bencés Hírlevél háromszori és az Almanach ütemterv szerinti megjelentetése.
6. A tagnyilvántartás és pénzügyi nyilvántartás korszerűsítése, az egészségügy területén dolgozó bencés „Ki-kicsoda?”-felmérés befejezése, feldolgozása, közzététele.

Befejezésül be kell számolnunk arról, hogy a Diákszövetségnek, vezetőinek és a területi szervezeteknek ez évi teljesítményei csak és kizárólag annak a bencés szellemiség iránti elkötelezettségből fakadó önkéntes munkának köszönhetők, amelyet több tucat, különböző diákszövetségi tisztséget viselő és tisztséget nem viselő diáktársunk ajánlott fel és végzett el a közösségünkért. Ez egyaránt igaz a négyéves szövetségi programunkat igényességéből sokszor átfogalmazó elnökünkre és a Hírlevelek százait monoton mozdulatokkal hajtogató és borítékoló nyugdíjas diáktársainkra. A teljes tagság nevében mondunk köszönetet nekik ugyanúgy, mint a rendezvényeken, a kiadványokon, az emléktábla-elhelyezéseken, a kiállításokon és az adminisztrációnkon dolgozóknak. És külön köszönet azoknak, akiknek anyagi helyzetük lehetővé tette,

hogy különböző formában elősegítsék összejöveleink „színvonal-emelését” és éltek is ezekkel a lehetőségeikkel.

Köszönet mindazon barátainknak, hovatartozásuktól függetlenül, akik nem tartoznak közénk, de segítették a Diákszövetség életét.

És végül köszönet a Szent Benedek Rendnek, Asztrik főapát úrnak, aki személyesen több összejövetelünkön is részt vett. Köszönet mindazon bencés atyáknak, akik sokszor idős koruk ellenére is sok száz kilométert utaztak azért, hogy pár órát körünkben töltve, jelenlétükkel, szentmiséjükkel és beszédeikkel, előadásaikkal segítsék életben tartani a Rend és a Diákszövetség, a volt tanárok és a volt diákok összekötő és életető kötelékeit.

Szalai Béla (Ph 58)
főtitkár

Együttműködési megállapodás

amely létrejött a mai napon

egyfelől a **BENCÉS DIÁKSZÖVETSÉG** (Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróságon 29. sz. alatt bejegyezve, székhelye: 9090 Pannonhalma, Vár 1., képviselő: Faber Miklós elnök) – továbbiakban: **BDSz** –,

másfelől a **BENCÉS DIÁKOK VESZPRÉM MEGYEI EGYESÜLETE** (Veszprém Megyei Bíróságon 1617. sz. alatt bejegyezve, székhelye: 8237 Tihany, I. András tér 1., képviselő: Bischof Péter elnök) – továbbiakban: **Egyesület** –

között az alábbiak szerint:

1. A felek kölcsönösen kinyilvánítják, hogy közös céljaik – amelyek a bencés hagyományok és kultúra ápolására és gyakorlati megélésére irányulnak – megvalósítása érdekében szorosan együtt dolgoznak.
2. A BDSz kinyilvánítja, hogy az Egyesületet területi szervezetének tekinti, továbbá tagjait elismeri a BDSz ottanival azonos jogállású tagjainak. A BDSz vállalja, hogy az Egyesület működési területén élő, de a BDSz-be közvetlenül belépő tagjainak adatait az Egyesület rendelkezésére bocsátja.
3. Az Egyesület kinyilvánítja, hogy a BDSz területi szervezeteként kíván a továbbiakban is működni, egyben jelenlegi tagjai a BDSz-nek is

tagjai, míg a jövőben belépő tagokat akkor veszik fel, ha vállalják a BDSz-tagságot is.

4. A felek megállapodnak abban, hogy a BDSz-en belül minden tagot egyforma jogok illetnek meg és kötelezettségek terhelnek, függetlenül attól, hogy egyéni tagként, helyi csoport tagjaként, vagy önálló jogi személyiséggel rendelkező egyesület tagjaként csatlakozott a BDSz-hez.
5. Az Egyesület vállalja, hogy tagjaitól a saját tagdíjával együtt begyűjti a BDSz-tagdíjakat is, amelyet a befizetők listájával továbbít a BDSz-hez.
6. A BDSz vállalja, hogy az Egyesület felé évenkénti összesített kimutatót készít a tagdíjak befizetéséről, külön kitérve a BDSz-hez közvetlenül befizető egyesületi tagokra. A BDSz az Egyesület tagjainak évente egyszer névre szóló egyenleget küld meg a befizetésekről.
7. A BDSz évenként anyagi támogatást nyújt az Egyesületnek, mint saját területi szervezetének. A támogatás mértékét a BDSz elnöksége évenként határozza meg.

A jelen megállapodást a felek képviselői elolvasták és azt a BDSz elnöksége és az Egyesület közgyűlésének határozataiban foglaltak szerint sajátkezűleg írták alá.

Budapest, 1999. november 07. napján

Bischof Péter s.k.
Bencés Diákok
Veszprém megyei Egyesülete

Faber Miklós s.k.
Bencés Diákszövetség

„Máriát dicsérni, hívek, jöjjetek !”

Talán mindenkiben megszólal egy benső hang, megmozdul a lélek, amikor a cím négy szavát meglátja és elolvassa. Hiszen őseink sok száz évvel korábban már énekelték és énekeljük napjainkban is az ősi magyar Mária-éneket, melynek első sorát képezik a címbeli szavak. Ha a folytatásként következő sor szavait is hozzá tesszük, mely így szól: „Mert Ő fogja kérni Fiát érettünk”, akkor e két sort a Bencés Diákszövetség Mária-kongregációjának jelmondataként is elfogadhatjuk.

A Bencés Diákszövetség 1998 első havában megtartott elnökségi ülésén fogadta el a BDSz Mária-Kongregációjának megalakításáról szóló javaslatot. A határozat alapján az elnökség felkérésére Várszegi Asztrik főpát-püspök urunk – még az elmúlt évben – Sarlós Boldogasszony ünnepén Csobánkán, a Mária kegyhelyen celebrált ünnepi szentmisén jelentette be a BDSz MÁRIA-KONGREGÁCIÓJÁNAK megalakulását a jelenlévő mintegy száz fő előtt.

Bevezető gondolatok

A Mária-kongregáció intézménye hazánk vallási történetében már kétszer megmozgatta és felvirágoztatta hitéletünket. Első alkalommal a török megszállás idején népünk törhetetlen hithűségének és önzetlen hazafiúi erényeknek volt az iskolája, s mint ilyen lényegesen közreműködött az ország felszabadításában a török iga alól. A második alkalommal az első világháborút követően, a proletárdiktatúra után, a megtépettséget és országcsönkítést követően a Gondviselés ismét virágzásnak indította a Mária-kongregációt hazánkban. Ennek eredményeképpen több mint százötvenezer férfiből álló gyertyás körmenet vonulhatott végig fővárosunk utcáin 1938-ban az Eucharisztikus Kongresszus alkalmával. Reméljük, hogy napjainkban – immáron harmadízben – a Gondviselés azért indítja el ismét a Mária-kongregációk szervezését, hogy ezzel is segítse szegény hazánk vallásos megújulását, megnyitva azokat az erkölcsi erőforrásokat, amelyek nélkül nemzeti fennmaradásunk és feltámadásunk elképzelhetetlen.

Sajnos, a kongregáció nagyszerű eszméjét és intézményét napjainkban már csak a „korosb” személyek kis része ismeri. A kongregáció fogalmát, tartalmát – hogy helyesen és egyértelműen értelmezhesük – szeretné a jelen írás bemutatni.

A „kongregáció” szónak az egyházi nyelvhasználatban többféle értelme is van. Nagyon sok félreértés a kongregációk körül onnan ered, hogy e

különböző értelmezéseket az avatatlanok akaratlanul vagy készakarva összekavarták és összekavarják napjainkban is.

Kongregációnak nevezik a római kúrián működő állandó bíborosi bizottságokat (Congregatio Rituum, Congregatio de re sacramentaria stb.)

Kongregációnak nevezik azonban azokat a szerzetestársulatokat is, melyek nem ünnepélyes, hanem csak egyszerű fogadalmat tesznek (ilyenek pl. az irgalmasnővérek). Innen átvitt értelemben kongregációnak nevezik a szerzetesrendeket általában is. Ebben az értelemben beszélhetünk – a történelem során – pl. a francia „kongregációk” üldöztetéséről.

Végül kongregációnak, teljesebben Mária-kongregációnak nevezzük azokat a hitbuzgalmi egyesületeket, melyek azon felnőttek és ifjak, férfiak és nők stb. civil szerveződései, kik a MÁRIA-kultusz intenzívebb művelése által akarják a katolikus valláserkölcsei életet mindenekelőtt önmagukban, másodsorban környezetükben előmozdítani.

A pápai bullák tisztán hitbuzgalmi egyesületeket látnak a Mária-kongregációkban. Ezt támasztja alá a Mária-kongregációk folyóirata az 1920-as években már hazánkban is: „A Mária-kongregáció jól szervezett, különböző állapotok szerint tagozódó, tisztán egyházi társulat, amelyben buzgó katolikusok kiváló módon a Szent Szűz tiszteletére szentelik magukat, hogy saját és embertársaik testi-lelki jólétét előmozdítsák.”

Legilletékesebben a római főkongregáció a következők szerint adja meg a Mária-kongregációk meghatározását: „A Mária-kongregációk vallásos társulatok, melyeknek feladata az, hogy a boldogságos Szűz Mária iránt való odaadó hódolat, tisztelet és gyermeki szeretet ápolása által s e jóságos Anya pártfogása alatt tagjaikat kiváló keresztényekké neveljék, olyanokká, akik őszintén törekszenek saját állásukban önmaguk megszentelésére, s akik fáradságot nem kímélve társadalmi helyzetükhöz mérten azon vannak, hogy másokat is megmentenek, jobb életre bírjanak, és Jézus Krisztus Egyházát a gonosz emberek támadásaival szemben megvédelmezzék.”

A Mária-kongregáció abból az elvből indul ki, hogy a vallás az ember legfőbb kincse, s ezt a vallást meg akarja védelmezni az ellene áskálódó tendenciákkal szemben. Jól tudjuk, hogy egész táborok, mozgalmak dolgoznak lankadatlan hévvel a vallási meggyőződések aláásásán. Jól tudjuk, hogy gyorslélegzetű, felszínes és frázisokkal dolgozó korunkban sokakat térít el a vallásnak tudományos alapokon álló épületétől a tartalmatlan jelszavak bomlasztó hatása, hogy sokan azonnal elpártolnak a krisztusi hit értékelésétől, mihelyt a „szabadgondolkodás”, a „természettudományos alap”, „progresszió”, „világosság” és egyéb semmitmon-

dó jelszavak pufogása éri fülüket. Pedig ha csak arra az egy tényre gondolunk, hogy a természet rendjét, törvényeit a végtelen rendezett energia – melynek alanyi abszolútuma ISTEN – hozta létre, tartja fenn, és nem az ember alkotta, hanem a törvényeket csupán csak fel-, ill. megismerjük, alkalmazzuk, használjuk, akkor sok mindent másképpen kellett volna, ill. kellene tennünk ma is. Ezért a Mária-kongregációk tagjainak tudnia kell, hogy Krisztus vallása, a katolikus hit, a legszigorúbb tudományos kritika választóvizét is kiállja, azért nem hódol be a jelszavakkal bódító eszmegény hitetlenségnek, s ennek szédelgésével bátran szembeszáll.

A kongregáció azonban nem vesz részt, nem szerepel semmiféle tünemény vagy küzdő akcióban. Nem ez a célja. A kongregáció az egyes személyeket akarja megerősíteni a mély meggyőződésű, gyakorlati és következetes hitéletben. Tudja: ez a legfontosabb, ez az alap, a lélek, a hajtóerő. Ennek alapján találhatja meg mindenki a helyes cselekvés módját.

Mindezek alapján azt is mondhatjuk, hogy a Mária-kongregáció a katolicizmus belső megszilárdítását célozza. Az elvhű, lelkes, gyakorlati keresztény szellemnek ápolója akar lenni. A tettek katolicizmusának iskolája. A krisztusi lélekkultúra gyakorló tere. Bangha Béla S.J. szerint: „Aki ide bekerül s a kongregáció szelleme szerint él, az soha sem lesz önmagát meghazudtoló átkatolikus, aki a szellemiséget az anyagiságba fojtja, s a vallás javait földi érdekeknek alárendeli, hanem gerinces, öntudatos, sziklaszilárd hitvalló, aki mindenekeelőtt önmagában alakította ki a krisztusi jellemet, s azután annak meggyőződéses híveket toborozni indul.” ... „A kongregációban nem parancsszó, nem sablonos egyforma-ság, hanem az egyéni buzgalom a cél az egyesek társadalmi állása, tehetségei és hajlamai szerint. A kongregáció a tagjaiban mint egyénekben szerepel: igyekszik őket következetes, hitbuzgó, komoly s áldozatkész katolikussá tenni, a többit az egyesekre bízta. Csak akkor lép közbe, ha egy-egy tagja helytelen, a társadalmi renddel, a keresztény erkölcstörvénnyel meg nem férő útra téved.”

Mária által Jézushoz!

A Mária-kongregáció Mária által vezeti tagjait Jézushoz, olvassuk Bangha Béla egyik tanulmányában. Jézus a cél, Mária az út! Miért van ez így?

A mi katolikus hitünk szerint Jézus anyja nem töltötte be egész gondviselészerű istenanyai hivatását azzal, hogy az Úr Jézusnak itt a földön gondozója volt, hanem nagy szerepet szánt neki a Gondviselés a katolikus hívek lelkiéletének irányításában is. Az a két mondat, amellyel Jézus a keresztfán hú tanítványának, Szent Jánosnak ajánlotta anyját:

„Ime, a te anyád!”, s amellyel viszont tanítványát is Szűz Mária oltalmába ajánlotta: „Ime, a te fiad!”, a szentatyák tanítása szerint a Szent Szűzet az összes keresztény hívő anyjává, pártfogójává, az egész Anyaszentegyház oltalmazójává tette meg.

Szűz Mária a kegyelmek anyja, az Ő közbenjárására adja meg nekünk Isten Fia az üdvösségünkhöz szükséges kegyelmet. Szűz Mária ragyogó példakép, akitől Jézus hűséges szeretetét, szolgálatát és követését legkönnyebben megtanulhatjuk. Szűz Mária annak a melegségnek, bensőségnek, családiasságnak középpontja, amelynek varázsa minden romlatlan szívet leköt, s amelyben, mint Jézus nagy családjának édesanyja, ugyanazt jelenti, mint amit az édesanya jelent a családban.

Szűz Mária, mint Jézus Szívéhez legközelebb álló teremtmény, mint a Menny és a Föld királynője, annak a mi édes reménységünknek záloga, hogy akik hozzá ragaszkodnak s őt szeretik, azokat ő el nem hagyja s számukra isteni szent Fiának áldásait s kegyelmeit is legnagyobb mértékben biztosítja. Szűz Mária alázatos volt, engedelmes, Istent és embert szerető, kötelességtudó, szeplőtelenül tiszta, hősi és béketűrő. Kell, hogy mindezek az erények a kongreganisták állandó törekvéseiként is megjelenjenek, hogy azokat mind inkább magukénak érezzék, vallják.

A Mária-kép olyan ideál, amely millió és millió szenvedő szívbe öntött balzsamír, s amely millió és millió ifjú keblében keltette fel a lelkes, lovasias ragaszkodást az erényhez, a tiszta élethez, a szeplőtelen lobogóhoz.

A Mária-kongregációnak ezt a Mária-tiszteletet kell választania, követnie és megvalósítania. P. Bús, a Mária-kongregációknak írt „Kalauz”-ában így ír e témáról: „A kongregáció a Mária-kultusz révén Krisztus elveinek megvalósítására, Jézus törvényeinek megtartására, szóval a praktikus keresztény katolikus életre törekszik. Ez a keresztény katolikus tökéletesség, s ez képezi a kongregáció legfőbb célját.”

A Mária-kongregáció múltja

Leunis János S.J.-nek, lelkes pedagógusnak jutott eszébe az 1500-as évek első felében, hogy tanítványainak vallásos nevelését a társulati eszme s a Mária-tisztelet bevonásával élénkítse. E gondolat jegyében tanítványait előadás után összegyűjtötte egy Mária-oltár körül ájtatossági gyakorlatok keretében. A Szent Szűz kiváló tiszteletére és példaképének utánzására buzdította őket. Ez volt az első Mária-kongregáció.

Az eredmény oly szemmel látható volt, hogy Leunis példáját rendtársai követni kezdték. Így terjedt el az, először Rómában (1563-ban), elsősorban a Jézustársaság intézeteiben. Néhány évtized után XIII. Gergely

pápa Omnipotentis Dei kezdetű bullájával 1584. december 5-én megerősíti a mozgalmat. Az egyházi jóváhagyások ezután sűrűn következtek, amelyek közül kimagasló XIV. Benedek pápa Gloriosae Dominae kezdetű bullája, amelyet a kongregáció aranybullájának szoktak nevezni. A bullában foglaltak szerint „szinte csodásnak” nevezhető a Mária-kongregációk erkölcsnemesítő hatása.

A Mária-kongregációk terjedése páratlanul áll az Egyház történetében. Tagjai az alapítás után már tizenhárom évvel meghaladták a 30 000 főt. Az olasz URK kongregációjának 88 év alatt (1580–1668) 8 koronás uralkodó, 8 főherceg, 22 érsek, bíboros és püspök, 90 gróf, 100 báró, 50 apát, 400 nemes és 4000 egyetemi fokozattal kitüntetett férfi volt a tagja.

A kongregációk neveltjei között a legelőkelőbb neveket találjuk. Az egyházi méltóságok közül megemlíthetjük példaképpen Borromei Szent Károlyt, Szalézi Szent Ferencet, a boldog kassai vértanúkat: Körösy, Pongráczot és Grodeczet, Calderon de la Barca költőt, valamint a világi nagyságok között ott található ugyancsak példaként II. és III. Ferdinánd, I. Lipót királyunk, III. Zsigmond, IV. László és Szobieszki János lengyel királyok, II. Rákóczy Ferenc, Savoyai Jenő, a zentai hős.

A Mária-kongregáció hazánkban

Nem ismerik kellőképpen a magyar történelmet, akik a Mária-tisztelet jelentőségét történelmi múltunkban kevésre becsülik.

Amióta az országot első apostoli királyunk a Boldogasszonynak pártfogásába ajánlotta, amióta legnagyobb királyaink, Szent László, Nagy Lajos, Mátyás és nemzeti hőseink, mint Hunyadi János, az ország sorsának biztos fejlődését Krisztus anyjának lovagias tiszteletével összefűzték, azóta a Mária-kultusz és a hazaszeretet erénye nálunk testvéri frigyben és elszakíthatatlan életközösségben állnak. A magyar lobogókat a „Patrona Hungariae” díszítette még akkor is, mikor az ország fele a protestantizmushoz pártolt. Bocskai maga is hiába tett kísérletet, hogy a Nagyasszony képét a zászlókról eltávolítsa, 1848-ig még a protestáns köznéppel sem akarta elismerni magyar zászlónak azt, amelyen a magyar „nagyságos és nemzeti Nagyasszony” képe rajta nem volt.

Nem csoda, hogy a Mária-tisztelet e mély meggyökerezése a magyar nemzeti néplélekben a kongregáció fejlődésére is kiválóan előkészítette a hazai talajt. Magyar földön a Mária-kongregáció 1580 körül jelenik meg először Kolozsvárott, majd 1602-ben Vágsellyén, ill. 1615-ben Nagyszombatban támadt föl, melynek mintájára jön létre a homonnai, győri és még számos más kongregáció.

A mohácsi vész és a török uralom után hitbuzgalmi életünk a XVII. században újra megerősödött és felvirágzott, s ebben a Mária-kongregáció csendes, lélekemelő munkájának oroszlánrésze volt. Hiszen Pázmány Péter maga is kongreganista, hatására az Apponyi, Balassa, Batthyány, Csáky, Eszterházy, Forgách, Hédervári, Károlyi, Lippay, Lónyay, Majthényi, Nádasdy, Nyári, Perényi, Rákóczy, Léway, Szuhnyog, Thurzó, Weszelényi és Zrínyi családok tértek vissza a katolikus Egyházba.

1580–1773 között 40-nél több városban működött Magyarországon Mária-kongregáció, így Bazin, Besztercebánya, Brassó, Buda, Eger, Eperjes, Esztergom, Eszék, Gyöngyös, Győr, Gyulafehérvár, Homonna, Kassa, Kolozsvár, Komárom, Kőszeg, Liptószentmiklós, Lőcse, Marosvásárhely, Nagybánya, Nagyszeben, Nagyszombat, Nagyvárad, Pécs, Pétervárad, Pozsega, Pozsony, Rozsnyó, Sárospatak, Selmecebánya, Sopron, Szakolca, Szatmár, Szendrő, Szepes, Székelyudvarhely, Székesfehérvár, Temesvár, Turóc, Sellye, Varasd, Zágráb, Zsolna intézeteiben, ahol 30–40 000 főre teszik a történészek a kongreganisták számát.

II. József, a kalapos király, annyi más hitbuzgalmi egyesülettel együtt beszüntette hazánkban a Mária-kongregációt is. Azonban már 1822-ben a Pozsonyban üléselő magyar nemzeti zsinat, Rudnay primással az élen, a legnagyobb lelkesedéssel kérelmezte a felségtől a Mária-kongregációk visszaállítását. Ezt követően 1855-ben Trencsénben, 1856-ban Károlyfehérvárott, majd 1869-ben Kalocsán alakult újjá a Mária-kongregáció. Az utóbbiból indult el és nőtte ki magát országos méretűvé a mozgalom, amely 1939-ig egyre csak bővült és erősödött.

„A magyar kongreganisták azonban nem csupán a valláserkölcös élet fölvirágoztatásában tűntek ki, hanem amivel – ezzel szükségképpen összefügg – mint emberek és hazafiak is nagy dolgokat műveltek. Az önzés és zavarosbanhalászás örült forgatagában, a hosszas polgár- és testvérháborúk zajában többnyire a kongregációk tagjai képviselték a békét óhajtó és az ország nyugodt fölvirágzását sürgető elemet” olvashatjuk Bangha Béla S.J. írásában.

A Mária-kongregáció, sajnos, 1950-ben ismét megszüntetésre ítéltetett, de talán itt az idő, hogy újraéledjen és segítsen megtépzott nemzetünk, megtört népünk felélesztésében, mert ha nem, akkor meg is érdemeljük – mint a nagyjait feledő epigon nemzedék – a költő dorgálását:

„Csak törpe nép feledhet ős nagyságot,
Csak elfajult kor hős elődöket.
A lelkes eljár őse sírlakához
S gyűjt régi fénynél új szövétneket!”

A BDSz Mária-kongregációjáról néhány elképzelés, gondolat

A „szövetnek” felvétele után – ami talán Csobánkán megtörtént –, nem lángot, hanem tüzet szeretnénk gyújtani a szívekben! Hogy a szent Szűz segítségével és oltalmával magunkra találjunk. Önmagunkkal és mindenkiel szembe tudjunk nézni! Hitéletben gazdag, tevékeny, erkölcsileg tiszta, következetes életünkkel példát mutatva teremtsük meg önmagunk és környezetünk számára a békét, a nyugodt, megelégedett életet.

A BDSz Mária-kongregációjának három szintű működését szeretnénk megvalósítani:

a) A BDSz Mária-kongregációjának tagjai évenkénti országos összejövetelt szerveznek – minden évben más Mária kegyhelyen –, hogy találkozzanak, beszélgessenek, egymást megismerve, közösen imádkozva erősödjenek, megköszönve az elmúlt évben kapott kegyelmet és kérve a szent Szűz további oltalmát, segítségét. A második találkozóra így kerül sor ez évben Máriapócsra, április 17–18-án.

b) A területi szervezetek szintjén szeretnénk az igazi Mária-kongregációk létrejöttét, munkáját szorgalmazni, segíteni, támogatni. Hiszen ez a BDSz azon alapelvével is teljesen összhangban áll, hogy nem központi irányítással, hanem autonóm, önálló tevékenységi rendszerben működik minden területi szervezetünk. Így minden szervezetünkönél, ahol erre igény jelentkezik, megalakulhatna a Mária-kongregáció. Tevékenységük körébe tartozhatna talán: a személyiségfejlesztés érdekében a személyes hitélet megerősítésére rendezett imaórák, beszélgetések, közös kirándulások, egyéb programok, valamint a térségük vonzáskörzetében a Mária-kegyhelyek megismerése, felmérése, egy-egy kegyhely felkarolása, támogatása a lehetséges legkülönbözőbb formában.

c) Természetesen az egyes személyek lelkében kell megszületnie annak a gondolatnak, annak az elkötelezettségnek, hogy a SZÜZANYA testőrévé szeretnének válni. Akik lelkük mélyén érzik az indíttatást, erőt éreznek e nemes cél megvalósítása érdekében, beszélgessenek egymással, támogassák egymást és ne vezetőt, hanem olyan karizmatikus egyént válasszanak maguk közül koordinátornak, aki vállalja, akarja és tudja is a jelentkező szervezési és egyéb feladatokat ellátni.

Hiszem, hogy a „nagyaságos és nemzetes Nagyasszony” – mint ahogy már 150 évvel ezelőtt is vallották elődeink –, vagyis a boldogságos Szűz Mária segítségével a BDSz Mária-kongregációja nem csak megszületett, hanem felnő és megerősödik. A tagjai életvitelükön keresztül méltó példát mutatnak mindenki számára, akik ma még tévelyegnek, vagy éppen nem ismerik a kegyelem erejét.

Szentendre, 1999. Gyümölcslő Boldogasszony napján.

Dr. Kovács Attila (Ph 55)

┌

┐

Búvárkodás a múltban

└

┘

「

」

L

J

A bencés tanárképzés kezdetei, avagy a bakonybéli rendi tanárképző története *

1. Bevezetés

Kutatásom témája: a XIX. század első felében (1819-48-ig) Bakonybélben működött bencés rendi tanárképző életének bemutatása, különös tekintettel az itt folyt nevelő-, oktató munka részleteire, tartalmi, szervezeti vonatkozásaira. Témaválasztásomat az első magyar iskola alapításának, valamint a bencés rend magyarországi fennállásának 1000. évfordulója tette aktuálissá. (...) Ez a téma eddig még nem került a kutatók érdeklődésének középpontjába, ezért remélem, újdonsággal is szolgálhatok, s szerény mértékben hozzájárulhatok a tanárképzés kezdeteinek hitelesebb megismeréséhez.

Kutatásom célja a bencés rendi tanárképzés kezdeti időszakának áttekintése, a hazai gimnáziumi pedagógusképzés rendszerében betöltött helyének vizsgálata volt, középpontba helyezve a Bakonybéli Rendi Tanárképzőt, valamint az itt folyt pedagógiai munka hiteles bemutatását.

Nem titkolt szándékom az is, hogy dolgozatommal felhívjam a figyelmet a pedagógia és a módszertan fontosságára, ahogy ezt elődeink már a múlt század elején felismerték. Lényegesnek tartom, hogy a pedagógusképzés mai rendszerében is kellő hangsúlyt kapjanak a szaktudományok mellett a pedagógia fogalomkörébe tartozó tárgyak is. Meggyőződésem, a jó tanárnak, függetlenül attól, az iskolarendszer melyik fokán tevékenykedik, szüksége van megfelelő nevelési, módszertani, pszichológiai ismeretekre.

Kutatómunkám kezdetekor **hipotézisként** a következőket fogalmaztam meg: A bencés rend a tanárok utánpótlása terén *modellértékű kezdeményezést* indított el azáltal, hogy felismerte a pedagógiai-módszertani képzés jelentőségét. A Bakonybéli Tanárképzőben megindult középszintű gimnáziumi tanárképzés egyrészt hozzájárult a XIX. századi bencés középiskolai oktatás színvonalának fejlődéséhez, másrészt erősítette hazánkban a pedagógusképzés területén fellépő innovációs törekvéseket.

Az iskola két tanára (Guzmics, Beély) hivatásszeretete, korszakalkotó tevékenysége az elméleti, illetve a gyakorlati pedagógia terén előremutató példát jelentett s jelent ma is az utódok számára.

* *Rajnai Judit* tanulmányát kivonatossan ugyan, de nagy örömmel közöljük. – *A szerk.*

2. A Bencés Rend szerepe a magyar oktatásügy alakulásában (X. sz. – XIX. sz. közepe)

2.1. A bencések első iskolái a X-XVI. században

A tanítás sohasem volt idegen a bencés élettől. A Regula is foglalkozik a kolostorba kerülő fiatalok nevelésével, a középkor folyamán pedig hosszú ideig szinte kizárólag a monostorokban folyt az oktatás. **(1)**

Az első konkrét adat 1010 körülről származik. Mór pécsi püspök jegyezte fel Zoerádról és Benedekről szóló legendájának előszavában: "puer scholasticus", azaz iskolás gyermek volt a Szent Márton-hegyi kolostorban. **(2)** Ez bizonyítja, hogy Pannonhalmán ezidőtájt már működött iskola. De a kisebb monostorokban: Pécsváradon, Zalaváron, Bakonybélben, Zoborban is folyt oktatás. **(3)**

1030-ban Szent István megalapította a csanádi püspökséget, amelynek élére Gellértet állította. Az itt működő iskola vezetője Valter magiszter volt, az első név szerint ismert pedagógusunk. **(4)** (2. sz. *Melléklet*) A tanítás során nemcsak papi-szerzetesi életre kaptak előkészítést a jövőben bencés rendtagok, hanem az értelmiségi feladatok ellátására is alkalmassá váltak. Számos szerzetes lett jogász, diplomata, tudós, tanár, tisztségviselő. **(5)** A nevelés során megkövetelték a tekintélyelvű fegyelmet, önfegyelmet, ugyanakkor figyelembe vették magát az egyént is. **(6)**

A klerikusműveltség alapjául szolgáló tananyag 3 rétegű volt, s ezek a szintek egymásra épültek:

1. *lectura* (latin szókincs latin szövegek olvasása), *cantus* (egyházének);
2. komplex alaptudomány: *grammatica* (latin nyelvtan, helyesírás), *dictamen* (latin nyelvű fogalmazás, a prózai-költői stílus szabályai), *computus* (csillagászzal kapcsolatos elméleti-gyakorlati ismeretek);
3. *filozófiai, teológiai* művek.

A kolostori iskolában a magyar nyelvnek is szerepelnie kellett, mivel a térítés során magyarul kellett prédikálniuk. **(7)**

A XII–XIII. századi hanyatlással és a kolduló rendi stúdiumok terjedésével párhuzamosan a bencések oktatói tevékenysége is háttérbe szorult. **(8)**

Kétségtelen, hogy a középkor végéig létezett a Szent Márton-hegyi iskola – így a többi kolostori iskola is – ám a XII. század elejétől a XVI. század végéig erről semmilyen írásos dokumentum nem tesz említést. **(9)**

Ez a tény talán azzal magyarázható, hogy a XV. századtól sem Pannonhalmán, sem a többi kolostori iskolában sem volt már országos érdekű az oktató-nevelő munka, hanem kizárólag az új rendtagok kiképzését

szolgált. **(10)** Hiányoznak az adatok a középkori pannonhalmi középszintű oktatásra vonatkozólag is. Azt azonban feltételezhetjük, hogy a hazai, illetve a nyugat-európai korszerűsítési hullámok itt is érvényesültek. Pl. a XII. századtól itt is oktatták a *Historia scholastica*-t, illetve a *Doctrinale*-t, a XV. században pedig már a *De proprietatibus rerum*-ból. A pannonhalmi kolostori iskola nagydiákjai – ez már a felső képzést jelenti – a XIII. századtól valószínűleg a skolasztikusok filozófiai és teológiai műveit tanulmányozták. **(11)**

Az 1530-as évek elejétől azonban már aligha működött iskola a Szent Márton-monostorban, mivel a török csapatok az apátság falai alatt táboroztak (1586-ban el is foglalták). Valószínűsíthető, hogy ezidőtájt a többi bencés kolostorban is megszűnt az oktatás. **(12)**

2.2. A középszintű bencés oktatás 1690 és 1786 között

A XVI. század végén átalakult, kibővült az európai, benne a hazai katolikus középszintű iskolaszervezet. A jezsuita akadémiák bölcséleti és teológiai fakultásai szétváltak. A XVI. század végétől a XIX. század közepéig a gimnáziumi és az arra épülő bölcsélet-tagozati stúdiumok egysége alkotta a középszintű oktatást.

A török kiűzése után az 1690-es években megkezdődött Pannonhalmán a bölcséleti képzés. Gimnáziumok ekkor még nem voltak, ezért a növendékeknek előtanulmányaikat valahol másutt kellett végezniük.

A bölcséleti fakultást egy tanár vezette, aki általában egyetemi végzettséggel, doktorátussal rendelkező rendtag volt. **(14)** Az 1. évben logikát tanultak, disputát tartottak. A 2. évben a fizika, a 3. tanévben pedig az etika–metafizika alkotta a tananyagot. **(15)** Megjelentek az első magyar nyelvű, a növendékek számára készült kézikönyvek is. Ünnepi alkalmakkor – a jezsuita és a piarista iskolákhoz hasonlóan – latin nyelvű színdarabokat adtak elő. **(16)**

A bölcséleti tagozat a XVIII. század közepéig működött Pannonhalmán, majd 1758-ban Bakonybélbe helyezték át. 1760-64 között Tihanyban működött a fakultás, majd újra visszakerült Bakonybélbe, 1776-ban pedig Pannonhalmára. A tanítás részleteit nem ismerjük. A feljegyzésekből az azonban kiderül, hogy gyakran tartottak ünnepélyes keretek között vitatkozásokat (disputákat), amelyekre idegeneket is meghívtak. **(17)**

A bencések kismértékben a gimnáziumi oktatásba is bekapcsolódtak: 1674-től 1786-ig a felvidéki Modoron algimnáziumot tartottak fenn. A jezsuita rend 1773-as feloszlata után 1776-ban csak a komáromi gimnáziumot vették át, mivel még nem érezték magukat elég erősnek,

hogy az oktatással megnövekedő terheket viseljék (anyagi, személyi). **(18)** (3.sz. *Melléklet*)

1782-ben II. József megtiltotta az új rendtagok felvételét, így már nem volt szükség a bölcselet-tagozatra. 1786-ban pedig feloszlatta a rendet azzal az indoklással, hogy a közügyekre semmi hasznot sem hajt. Ekkor mindenfajta bencés iskola megszűnt hazánkban. **(19)**

2.3. A Szent Benedek-rend gimnáziumai a XIX. század első felében

I. Ferenc 1802. április 25-én azzal az indokkal állította vissza a bencés rendet más szerzetesrendekkel egyetemben, hogy mozdítsák elő az ifjúság helyes oktatását és nevelését. Az újjászervezett kongregációnak új feladatköre: a fiatalság nevelése, a gimnáziumi oktatás lett. Ezzel a Szent Benedek-rend tanítórenddé lépett elő. **(20)** Az 1802-es királyi rendelkezés értelmében a szerzetesrendek maguk tartják fenn iskoláikat, ők látják el tanárokkal is, az oktatásban pedig az állami tantervet követik. **(21)**

A rend visszaállítását megelőző tárgyalások során Novák Krizosztom, a leendő új főapát csak 6 gimnáziumot akart vállalni (9-cel szemben), mert egyelőre nem tartotta többre képesnek a rendet (csak 39 tagja volt). **(22)**

Epp ezért a bencések iskolahálózata csak fokozatosan épült ki. Győrött és Sopronban már 1802-ben megkezdtek a tanítást. A pápai algimnáziumban 1806-ban, Nagyszombatban 1807-ben, Esztergomban 1808-ban, Komáromban és Pozsonyban 1812-ben, Kőszegen 1815-ben indult meg a bencés oktatás. Összesen 7 fő- és 1 algimnáziumban és 2 akadémián láttak el tanítási feladatokat. (Győrben 1802–50-ig, Pozsonyban 1812–50 között működött akadémia.) (4. sz. *Melléklet*) Az eredeti tervben szerepelt a székesfehérvári és a pécsi középiskolák átvétele is. Végül ezek ciszterci gimnáziumok lettek. **(23)**

Az 1802-ben kiadott rendelet kimondja: „A tanárokat, valamint a helyi igazgatókat a bencésekre bízott gimnáziumokban a főapát szerzetesei közül szabad tetszése szerint változtathatja és alkalmazhatja és nem is lesz a főigazgatóknak ezen gimnáziumokra semmi más befolyásuk sem, mint a mérsékelt felügyelet, vajon megfelel-e a tanítás a megszabott tantervnek.” **(24)** Tehát az egyes gimnáziumok szinte teljesen önállóak voltak, az állam nem, csak Pannonhalma gyakorolt rájuk enyhe befolyást.

Az 1806-ban megjelent 2. Ratio Educationis lényegében érintetlenül hagyta a középszintű oktatás addigi rendszerét. Egyetlen változtatás történt: – a kiskimnáziumot 3 helyett 4 osztályossá tette. A teljes középszintű képzés a 4 osztályos kiskimnáziumból, 2 nagyimnáziumi osztályból és a 2 esztendőös bölcseleti tagozatból állt. **(25)**

1849 őszen – a szabadságharc bukása után – jelent meg hazánkban az osztrák középiskolai reformrendelet az „Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Oesterreich”. Ennek következtében a 6 osztályos gimnáziumból és a 2 évfolyamos bölcsélettagozatból létre kellett hozni a 8 osztályos gimnáziumot. Ekkor vezették be a gimnáziumi tanulmányokat lezáró érettségi vizsgát. **(26)**

A bencés iskolák közül ekkor csak a győri, a soproni és az esztergomi lett főgimnázium, a kőszegit, a komáromit és a pápait algimnáziummá minősítették. A pozsonyi és a nagyszombati középiskolát pedig az 1850-es évek elején fel kellett adniuk. **(27)** Az 1852-53-i tanévtől működött Pannonhalmán a 7-8. osztályból álló gimnáziumi tagozat **(28)**

A fentiekből is kitűnik, hogy a bencés gimnáziumszervezés első időszaka gyors és eredményes volt, majd a század közepén kisebb megtorpanás következett be.

3. A középiskolai tanárképzés helyzete Magyarországon (XVII. sz. – XIX. sz. közepe)

3.1. A tanárképzés megszervezésére irányuló törekvések hazánkban (1599-1849)

A XVII. század előtt sem az egyház, sem az állam nem tartotta szükségesnek a középiskolai tanárképzést. Általánosan elfogadott volt az a nézet, hogy aki alaposan elsajátította a gimnázium tananyagát, az tanítani is tudja, tehát alkalmas a tanári pályára. **(29)**

Először a jezsuiták ismerték fel a pedagógusképzés szükségességét. Már az 1599-es Ratio Studiorum előírta, hogy minden rendtartományban szervezzék meg az ún. „Collegium repetentiumot”, ahol a fiatal rendtagok átismételték a gimnázium anyagát (latin, görög nyelvet, irodalmat), megtárgyalták e tananyag oktatásának módszereit (próbaórákat tartottak, órát látogattak), s csak ennek végeztével osztották be őket a gimnázium tanári munkájára. (1701-ben Trencsénben, Szakolcán, 1742-ben Győrben indult meg a képzés). **(30)**

A jezsuiták mellett a piaristák is a „Collegium repetentium” keretében készítették fel leendő tanáraikat az oktató-nevelő munkára. Mindvégig Privigye volt tanárképző központjuk, de 1741-től Kecskeméten, majd Nyitrán is képezték ifjú rendtagjaikat. **(31)**

Az 1777-ben kiadott Ratio Educationis már intézményszerűen gondoskodott a világi tanárképzésről is. A tanárjelöltek képzése a „Collegium repetentium”-ban folyt, ahova a fiatalokat a felvételi vizsgát követően ösz-

töndíjjal vették fel. Ilyen Collegium repetentium egyébként a pesti egyetem valamennyi karán működött, hogy biztosítsa az egyes tudománykörök tanári utánpótlását. A képzési idő 2 év volt, mialatt ismételték gimnáziumi tanulmányaikat. A végzett tanárok királyi gimnáziumokban helyezkedhettek el. **(32)** 1802-től azonban valamennyi királyi gimnáziumot a szerzetesrendek tartották fenn, így nem volt szükség a világi tanárok képzésére. **(33)** Az egyetemi szintű középiskolai tanárképzést ezért még a XIX. sz. elején sem szervezték meg hazánkban. Viszont a tanári pályára készülők a pesti egyetemen szabadon választható pedagógiai és módszertani tárgyú előadások hallgatásával szerezték meg szakmai elméleti ismereteiket. **(34)**

Az Entwurf (1849) határpont volt a középiskolai tanárképzésben is. Ekkor tértek rá a szaktanári rendszerre. Tehát a nyilvános gimnáziumokban csak az taníthatott, aki egyrészt felsőfokú akadémiai vagy egyetemi végzettséggel rendelkezett, másrészt az állami tanárvizsgáló bizottság előtt idegen nyelven sikeres vizsgát tett. **(35)** Kezdetben csak Bécsben, Prágában, Innsbruckban stb. működött ilyen bizottság.

A vizsgán a vizsgajelölteknek számot kellett adniuk szaktárgyukból, neveléstudományból és oktatásmódszertanból. (Pesten csak 1862-ben alakult meg az első magyar tanárvizsgáló bizottság.) **(36)** A protestáns tanárjelöltek egyházi hatóságok által kijelölt bizottságok előtt vizsgáztak.

Az igazán szervezett állami, középiskolai tanárképzés azonban csak a kiegyezés után indult meg Eötvös József kezdeményezésére, a pesti egyetemen. **(37)**

3.2. A bencés tanárképzés kezdeteinek (1776-1849) rövid áttekintése

1775-ben már kormánykörökben is általánossá vált az a törekvés, hogy a volt jezsuita gimnáziumokat a többi szerzetesrendre kell bízni. Ezért kívánta Mária Terézia, hogy a pálosok 4, a bencések, premonstreiek, ciszterciek és a ferencesek 2-2 növendéket küldjenek a nagyszombati egyetem mellett működő egyéves tanárképzőbe a „Repetitio humaniorum”-ba. **(38)** A főapát, Somogyi Dániel azonban jobbnak látta, ha saját tanárképzőt szervez. Ezért 1776. januárban Kirina Ferenc exjezsuita vezetésével 4 bencés növendéket küldött Bakonybélbe. Ennek a kezdeményezésnek azonban nem lett folytatása, mivel a főapát 1777-ben a Budára helyezett egyetem tanárképzőjébe küldte 2-2 növendékét.

Tehát a XVIII. században a bencések még nem tudták megvalósítani saját kereteik között a szerzetes tanárok képzését. De a következő században már sikerült. **(39)**

I. Ferenc király 1802. március 12-én kiadott rendelkezésében kimondja: „a Rend köteles 9 gimnáziumot – a nagyszombati, pozsonyi, soproni, kőszegi, győri, komáromi, esztergomi, székesfehérvári, pécsi gimnáziumokat – valamint a pápai grammatikai osztályokat a főapátság és az apátságok jövedelméből alkalmas tanárokkal úgy ellátni, amint azt a tanterv megkívánja...” – „Minthogy pedig az ifjúság tudományos nevelése lesz ezentúl a szerzetesek fő kötelessége, ezért a főapátnak oly módon kell a szerzeteseket neveltetni és taníttatni, hogy ezen céljuknak megfeleljenek.” (40)

Tehát az oktatási feladatok ellátásához szükség volt megfelelő számú fiatal és jól képzett szerzetestanárra, ami eleinte nagy nehézséget okozott a rendnek. (41) Kezdetben a növendékek a novíciátus után a filozófiai és teológiai tanulmányok megkezdése előtt végezték el az 1 éves pedagógiai kurzust, majd később a 2 éves filozófiai oktatáshoz csatolták az 1 esztendeig tartó pedagógiai stúdiumot. (42)

Eleinte Győr, majd Pannonhalma adott otthont a tanári pályára készülő növendékeknek, végül 1819-től 1849-ig a bakonybéli apátságban működött a rendi tanárképző. (43) A középszintű gimnáziumi tanárképzést itt és ők honosították meg hazánkban. A bencés tanárok az első évtizedekben nem igen tudtak megfelelni az új, a korábbinál jóval korszerűbb, magasabb szintű követelményeknek. (44) A szándék és a kezdeményezés mégis egyedülállónak tekinthető. – Jelentős fejlődésre 1870-ben került sor, amikor Pannonhalmán megalakult a tanárképző intézet. (45)

4. A bakonybéli rendi tanárképző története (1819-48)

4.1. A gimnáziumi tanárképzés kezdeti szakasza Bakonybélben (1819–27)

Kétségtelen tény, hogy a középszintű gimnáziumi tanárképzést hazánkban a bencések vezették be a 3 évfolyamos bölcsélet-tagozatukon. (46)

1802 után a bencés rend újjászerveződését követően a növendékek a novíciátus után, a 2 éves filozófiai tanulmányaik előtt végezték el az 1 esztendő pedagógiai tanfolyamot. A bölcsélet-tagozat először Győrben, majd 1810-től Pannonhalmán működött. (47) Az 1811. évi főigazgatói jelentés szerint az oktatás célja az volt, hogy a növendékekből „talpraesett tanárok” váljanak. (48) A rend előjárói azonban lassanként rájöttek, hogy több eredményt lehet elérni, ha a jelöltek előbb elvégzik a 2 éves bölcséleti stúdiumot, s csak ezt követően készülnek a tanári pályára. Ez volt az oka annak, hogy 1819-ben Horváth Pál tihanyi apát kezdemé-

nyezésére tanárképzővé minősítették a 3. évi bölcseleti tanfolyamot. **(49)** A bölcselet-tagozat és a teológia továbbra is Pannonhalmán működött, a tanárképző pedig 1819-ben Bakonybélbe került át. **(50)** Ekkor indult meg a „bakonybéli collégium”-nak nevezett új intézmény élete. **(51)**

A tagozat vezetője Gátser Leó volt, akit Novák főapát „a humaniaórák ismétlődőinek, egyben a paedagógia, methodika, didaktika, aesthetika professorának” nevezett ki. **(52)** Gátser egyrészt átismételtette a növendékekkel a gimnáziumi retorikai-poétikai tananyagot, a klasszikus szerzők műveinek elemzését, prózai és költői művek irodalomelméletét, másrészt megismertette tanítványait a nevelés- és oktatástan anyagával, az egyes tantárgyak tanításának módszertanával, valamint esztétikával. **(53)**

1822-ben Barbay Kolumbánt – pannonhalmi könyvtárost – helyezték Gátser mellé. Ő csak 2 esztendeig töltötte be a tanári állást. 1824-ben már az aszófői plébániáról idekerült Peczman Jeromos oktatott a bakonybéli collegiumban. **(54)**

A növendékek száma nem volt túl magas: 1820-ban 10, 1821-ben 10, 1822-ben 11, 1823-ban 4 fő, és ettől kezdve is 4-10 között mozgott. **(55)** A tanárképző azonban 1827-ben visszakerült Pannonhalmára, hogy egységes irányítás alatt álljon úgy a teológiai, mint a pedagógiai képzés. **(56)**

Az oktatás részleteire vonatkozólag Beély Fidél életrajzában található néhány utalást (Beély 1822-ben került diákként Bakonybélbe). Csak november elején kezdtek el a tanítást, így a „tanulmányokat, úm. pedagógiát, aesthetikát, didacticát, methodicát, philológiát, eloquentia sanctát stb. alig tudtuk elvégezni” – írja Beély. „Barbay tartotta a rhetoricat, poetical gyakorlatokat”, ő elég szigorú tanár volt. „Egész évi olvasásom csak classica töredékeiből állott: Livius, Cicero, Horatius, Virgilius, Valerius, Caesarból, s más egyebekből.” „Olvastam volna én örömet más magyar és német könyveket is, de az odavaló könyvtár semmit az újabb literatúrából nem bírt, és így hanyagon, a szó értelmében kártyázva és pipázva folyt el az egész év.” „A mindennapi foglalatosságokhoz még a folyton levelezés is hozzájárult a győri clericusokkal...” **(57)** – Egyéb források (néhány vizsgalap kivételével) sajnos nem állnak rendelkezésünkre, hogy alaposabban elemezhetnénk az itt folyt nevelő-oktató munkát.

4.2. A Tanárképző két korszakának (1832-48) történeti áttekintése

4.2.1. A Tanárképző virágkora Guzmics apát idején (1832-39)

1832-ben Guzmics Izidor, a frissen kinevezett bakonybéli apát szorgalmazására került ismét Bakonybélbe a tanárképző. *(5. sz. Melléklet)* A

novíciátus és a Győrben végzett akadémia 7-8. osztálya után következett az ún. 3. bölcseleti (pedagógiai) tanfolyam.

A múlt tapasztalatai is amellet szóltak, hogy a bakonybéli kolostor alkalmas hely az elvonult tanulásra, valamint az új apát személye is garanciát jelentett. Guzmics igyekezett beváltani a hozzá fűzött reményeket, s mindent megtett növendékei erkölcsi és tudományos fejlődésének előmozdításáért. **(58)** Az eredményesség fokozására az eddigi 1 tanár helyett 2 tanár tanított. **(59)** A tanárok megválasztásánál nemcsak az eddigi eredményeket vette figyelembe, hanem a személyes jó kapcsolatra is tekintettel volt, hogy jó együttműködés, összhang alakuljon ki köztük.

1832-től Briedl (Beély) Fidél és Kovács Villebald tanították a növendékeket. A fiatal Beély (25 éves volt ekkor) volt a pedagógia, esztétika és a diplomatika tanára (6. sz. *Melléklet*), Kovács Villebald pedig a humanórákat (ez a retorikát-poétikát jelentette) tartotta és a classica philológiát (klasszikus szerzők műveinek elemzését) ismételtette. **(60)**

Egyik tanítványa így emlékezett pedagógiatanárára: „Briedl az idegen neve ellenére is lelkes hazafi, komoly, de rokonszenves egyéniség, ki előadásait szép latinsággal, szabatosan, nagy tárgyilagossággal adja elő.” **(61)** – Kovácsról ezt írták növendékei: „Kovács a lelkes professzor, ki buzdító szavaival nem késik soha, ha ösztökélésre van szükség, de a dicséretben sem fukarkodik, s mint a ház elüljárója, buzgón gondoskodik növendékei egyéb szükségleteiről is.” **(62)** Kovács 1837-ig töltötte be tanári állását, majd helyére Szalka Kandid került. **(63)** „Szalka növendékeivel nagyon bizalmaskodó természetű volt” – így emlékezik rá Beély. Gyakran kérdezősködött diákjaitól tanártársai szokásairól. **(64)**

A tanári karnak nem hivatalos tagja volt Guzmics, aki a görög nyelvet oktatta. **(65)** Anyagilag is támogatta a tanári kart. (Beély azt írja, hogy első évben jövedelme alig rúgott 100 forintra.) 1834-ben az apát kieszközölte, hogy a conventmisék stipendiumait csupán a tanárok kapják. „Ő maga hol ezüst, néha arany szelencével, hol néhány arannyal jutalmazta kollégáit.” **(66)**

Az 1832-39-ig tartó időszakot, amely Guzmics apátsága idejére esik, a tanárképző virágkorának szokás nevezni. Ez az elnevezés arra utal, hogy ekkor épült ki az intézmény egész rendszere, az oktatás szervezettebbé vált, számos korszerűsítő változtatásra került sor (pl. a tanárok esetében, tananyagot, követelményeket tekintve is), amelyek megalapozták az iskola további működését és eleget tettek a kor kívánalmainak. Ebben az időben valósággal szellemi központtá lépett elő Bakonybél, s a tanárképzés szempontjából is egyedülálló helynek számított. (7. sz. *Melléklet*)

A reformkor jeles alakjai, költők, írók, mint pl. Kazinczy, Toldy, Kisfaludy, Vörösmarty mind megfordultak itt.

Ebből az időszakból már rengeteg dokumentum maradt ránk, amely lehetővé teszi számunkra az iskola egész szervezetének, működésének, az oktatás tartalmi vonatkozásainak részletes tárgyalását, elemzését.

4.2.2. A bakonybéli tanárképzés utolsó évtizede (1839-48-ig)

Guzmics apát halála után (1839) a tanítás és a nevelés továbbra is a régi úton haladt tovább. Beély Fidélt bízták meg a növendékek fegyelmi gondozásával. Ekkor adtak ki egy újabb, eddigieknél bővebb házrendet. 1840-re a főapát Beélyt prefektusnak nevezte ki. A tanárok egyelőre a régiek voltak. **(67)** 1843-ban Beély öröme (aki annyira nem tudott kijönni Szalkával, s ott akarta hagyni a tanszéket) Szalka helyett Brecska Aurél vette át a „humaniaórák és a philológia” oktatását. Azonban 1845 szeptemberében a soproni gimnáziumba helyezték át. Helyét Filperger Róbert foglalta el, aki már 1843-tól Bakonybélben tartózkodott. **(68)**

Hat éven keresztül (1839-45-ig) a bakonybéli konvent (Pannonhalma közreműködésével) irányította az intézmény és az apátság életét. Az új apát, Sárkány Miklós 1845. szeptember 23-án érkezett meg. Nagy műveltségű ember volt, évtizedekkel korábban **(18)** ő is Bakonybélben tanult. A Guzmics által megkezdett úton haladt tovább, folytatva elődje elveit, módszereit. „Sárkány apát nagy érdeklődéssel viseltetett a növendékek előmenetele iránt. Szorgalmas látogatója volt szobáinknak, s tömördek ismereteinek tárházából sokszor hozott elő dolgokat, melyek igen alkalmasak voltak arra, hogy az ifjú ember értelmét gazdagítsák, s az életpályán útirányul szolgáljanak neki” – írja Sebők Árkád tanárjelölt. **(69)**

Az iskola képe nem változott meg apátsága idején. A nevelés, a vizsgálatok, a fegyelmezés is lényegében ugyanaz maradt.

4.2.3. A Bakonybéli Rendi Tanárképző megszüntetése

A 40-es években egyes rendtagokban már felvetődött, hogy az egységes rendi nevelés megvalósításához kívánatos lenne a 3. bölcseleti tagozatot is a főmonostorba helyezni.

Az 1842-ben készült tervzet szerint a tanárképzést érettebb korra, a teológia elvégzése utánra kell hagyni. **(70)**

A helytartótanács 1843. január 10-én kelt átirata felszólította a főapátot, hogy szüntesse meg a bakonybéli tanárképzőt, illetve helyezze át Pannonhalmára, s állítson fel mellé egy tanítóképzőt. Rimely Mihály főapát válaszában (március 10-én) visszautasította e terv megvalósítását. A

tanárképző áthelyezése ekkor lekerült a napirendről és továbbra is Bakonybélben működött. **(71)**

Azonban a XIX. sz. közepén a megváltozott gazdasági, társadalmi, politikai viszonyok egyrészt anyagi megszorításokra kényszerítették a rendet, másrészt a felvetődő reformeszmék is egyre inkább valószínűsítették, hogy a tanárképzés eddigi rendjében változás fog bekövetkezni. Mindezek az események arra bírták rá a bencéseket, hogy a Bakonybéli Tanárképzőt megszüntessék, s a pedagógusképzést a teológia elvégzése utánra tegyék. Így a növendékek érettebben, nagyobb alapossággal készülhettek fel jövődő hivatásukra. **(72)**

Az intézmény megszüntetését az 1848 májusában tartott rendi káptalan határozata mondta ki: „A harmadévi bölcsészeti osztályt megszüntetik és e helyett a növendékek theológiai tanulmányaik bevégezte után még egy évfolyásig az egyházi és tanítói pályához megkívántató tanulmányokban gyakorlatilag kiképeztetendők, hogy ebbéli pap- és tanárképezdénk annál üdvösb hatása legyen a már ekkor érettebb korúakra nézve.” **(73)**

Az utolsó vizsgára Bakonybélben 1848. július 4-én került sor. **(74)**

Rajnai Judit

(A további fejezeteknek csak a címét közöljük, tájékoztatásul. – A szerk.)

4.3. Az oktatás tartalmi vonatkozásai (1832-48)

4.3.1. Tantárgyak és azok anyagai

4.3.2. Az előadások

4.3.3. Vizsgálatok

4.4. Szervezeti keretek, működési feltételek

4.4.1. A tanév menete, szünetek

4.4.2. Házi rend, fegyelmi szabályok

4.4.3. A növendékek ellátása

4.4.4. Egészségi helyzet

4.5. Tanításon kívüli tevékenységek

4.5.1. Vallásos foglalkozások

4.5.2. Művelődés

4.5.3. Szórakozás

4.6. A tanárképző 3 évtizedének összefoglalása, értékelése

5. A tanárképző két jeles tanárának pedagógiai tevékenysége

5.1. Guzmics mint nevelő

5.2. Beély munkálkodása az elméleti pedagógia terén főműve szemszögéből

6. Befejezés

7. Felhasznált irodalom

(A jegyzetekben megtalálható az irodalomra való hivatkozás, az irodalomjegyzéket itt nem közöljük. – A szerk.)

Felhasznált levéltári anyagok

1. *A Pannonhalmi Főapátság Levéltárából:*
Extractus Informationum 1819–1848 (a III. évi bölcséleti tanfolyam jegyei jelzés nélkül)
2. *A Pannonhalmi Főapátság Főkönyvtárából (a bencés kéziratárból):*
 - a) Guzmics hagyaték BK 127/V. doboz 4-26 Bakonybél leírása
 - b) Beély hagyaték BK 218/I. doboz: Életem rajza
 - c) A bencés kéziratár kolligátumai:
 - Exercitationes Oratoriae poeticae et Graecae 1839 Bakonybél
 - Exercitationes Clericorum OSB Bakonybeliensium Anno 1833
 - Exercitationes Oratoriae poeticae et Graecae Cursus 8 1840
 - Exercitationes Oratoriae poeticae et Graecae Cursus 10 1842
 - d) Prothocollum Expeditorum 1842-től
3. *A bakonybéli plébániai hivatalból:*
Bakonybéli apátsági napló II.

8. Jegyzetek

1. Dr. Szennay András: Népek nagy nevelője ... 441. p Bp. 1981
2. Mészáros István: Az iskolaügy története Magyarországon 996-1777 között 30 p Bp.1981
3. A magyar nevelés története I. 9. p , Bp. 1988
4. Mészáros István: Az iskolaügy története ... 32.p
5. Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén 8.p Pannonhalma 1990
6. Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén 11-13.p Pannonhalma 1990
7. Mészáros István: Iskolaügy története ...21.p
8. Dr. Szennay: Népek nagy nevelője ... 441.p
9. Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén 18.p
10. Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén 19.p
11. Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén 19-20.p
12. Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén 23.p
13. Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén 24-25.p
14. Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén 25.p
15. Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén 25-26.p
16. Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén 26.p
17. Sörös Pongrácz: A Bakonybéli Apátság története II. Bp. 1903 213-214.p
18. Török - Legeza - Szacs vay: Bencések Bp 1996 33-34. p
19. Mészáros: Iskola Szent Márton hegyén 28-29.p
20. Gecse Gusztáv: A szerzetesség története Bp, 1995 74-75.p
21. Mészáros: István: Iskola Szent Márton hegyén 30.p
22. Mons Sacer 996-1996 II. Pannonhalma 1996. 255.p
23. Török-Legeza-Szacs vay: Bencések 34.p
24. Eötvös Loránd: Jedlik Ányos emlékezete Bp. 1897 273-289.p
25. Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén 31.p
26. Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén 39.p
27. Mons Sacer II. 256. p
28. Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén 41.p
29. Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén 32.p
30. Mészáros István: Az iskolaügy 457.p

-
31. Mészáros István: Az iskolaügy 486.p
32. Somogyi József: Hazánk közoktatásügye a második világháborúig 238.p Bp. 1942
33. Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén 32.p
34. Pukánszky - Németh: Neveléstörténet 313-314 p. Bp, 1995
35. Mons Sacer II. 256-257.p
36. Pukánszky - Németh: Neveléstörténet 473.p
37. Somogyi: Hazánk közoktatásügye ... 238.p
38. Csóka J. Lajos: Szent Benedek fiainak világtörténete ... II. 796.p
39. Csóka J. Lajos: Szent Benedek fiainak világtörténete ... II. 796-797.p
40. Eötvös: Jedlik Ányos emlékezete 273-289.p
41. Török-Legeza-Szacsvay: Bencések 35.p
42. Gecse: A szerzetesség története 75.p
43. Török-Legeza-Szacsvay: Bencések 35.p
44. Mons Sacer II. 256-257.p
45. Gecse: A szerzetesség története 75.p
46. Mészáros: Iskola Szent Márton hegyén 34.p
47. Mészáros: Iskola Szent Márton hegyén 32.p
48. Sörös: A Bakonybéli Apátság története II. 219.p
49. Zoltvány Irén: A Pannonhalmi Főapátság főiskolai évkönyve 71.p Pannonhalma 1911
50. Sörös: A Bakonybéli Apátság története 219.p
51. Mészáros: Iskola Szent Márton hegyén 34.p
52. Sörös: A Bakonybéli Apátság története II. 219.p
53. Mészáros: Iskola Szent Márton hegyén 34.p
54. Sörös: A Bakonybéli Apátság története II. 219.p
55. Mészáros: Iskola Szent Márton hegyén 34.p
56. Sörös: A Bakonybéli Apátság története II. 219.p
57. BK 218/I. – Beély: Életem rajza
58. Sörös: A Bakonybéli Apátság története II. 220.p
59. Zoltvány: A Pannonhalmi Főapátság ... 72.p
60. Sörös: A Bakonybéli Apátság története... II. 220.p
61. Sörös: A Bakonybéli Apátság története II. 221.p
62. Sörös: A Bakonybéli Apátság története II. 221.p
63. Sörös: A Bakonybéli Apátság története II. 220.p
64. BK 218/I. – Beély: Életem rajza 23.p
65. Sörös: A Bakonybéli Apátság története II. 220.p
66. Beély: Életem rajza 18.p
67. Beély: Életem rajza 22.p
68. Bakonybéli apátsági napló II. 2.p.
69. Sörös: A Bakonybéli Apátság története II. 256-257.p
70. Zoltvány: A Pannonhalmi Főapátság ... 75.p
71. Prothocollum Expeditorum 1842-től 105-107.p
72. Sörös: A Bakonybéli Apátság története II. 263.p
73. Bakonybéli apátsági napló II. 244-245.p
74. Bakonybéli apátsági napló II. 267-269.p
(75–218.: további jegyzetek a nem közölt fejezetekhez. ... – A szerk.)

9. Mutató (Az idézett múlt századi szakkifejezések jegyzéke, nem közöljük. – A szerk.)

10. Mellékletek jegyzéke (Itt csak tájékoztatásul, a mellékleteket Almanachunkban nem közöljük. – *A szerk.*)

1. Kutatási terv
2. Térképvázlat a bencés kolostori iskolákról
3. Térképvázlat a középszintű iskolákról (1690-1786-ig)
4. Térképvázlat a XIX. sz. első felében működött bencés gimnáziumokról
5. Guzmics Izidor arcképe
6. Beély Fidél arcképe
7. Rómer Flóris rajza a bakonybéli monostorról
8. Beély esztétika tételei (Extractus Informationum 1819-1848-ig)
9. Tanári esztétika jegyzet (BK 218/1)
10. Beély latin nyelvű pedagógiai tételei (Extractus Informationum 1819-1848-ig)
11. A latin nyelvű pedagógiai tételek magyar fordítása „Tételek az általános nevelésstanból” címmel (fordította: Polán Hildebrand OSB)
12. Latin nyelvű elégia 1839-ből (Exercitationes.1840)
13. Epigrammák magyar nyelven (Exercitationes.1837)
14. Latin nyelvű ecloga (Exercitationes.1840)
15. Ciceró beszédének magyar nyelvű fordítása 1833-ból (Exercitationes...1833)
16. Újévi üdvözlővers 1837-ből (Exercitationes.1837)
17. Nyulassy Antal sírversei 1840-ből (Exercitationes.1840)
18. Latin nyelvű stílusgyakorlatok
19. Kivonat „az emberséges magaviseletről” 1844-ből (BK 218/I.)
20. Görög nyelvtani gyakorlatok 1837-ből (Exercitationes.1837)
21. Az első féléves vizsgálatok feljegyzései 1833-ból (Extractus Informationum 1819-48)
22. Beély jelentése az 1833/34-es tanév első féléves vizsgáinak eredményeiről (Extractus Informationum 1819-48)
23. Beély feljegyzései a pedagógiai vizsgákról 1843-ból (BK 118/I.)
24. Összesített vizsgaeredmények (Sörös Pongrácz: A Bakonybéli Apátság Története)
25. Bizonyítvány 1825-ből (Extractus Informationum 1819-48)
26. Vass Virgil növendék búcsúzóverse 1845-ből (Exercitationes.1845)
27. Beély feljegyzései a könyvtárról (BK 218/I.)
28. Guzmics Izidor névnapjára írt vers 1836-ból (BK 218/I.)
29. Beély (Friedl) Fidél névnapjára készült vers 1836-ból (BK 218/I.)
30. Pásztori dal 1839-ből (Exercitationes.1839)
31. Bakonybélben végzett növendékek névsora (Extractus Informationum 1819-48)
32. Guzmics Beélyhez írott költeménye 1835-ből (BK 218/I.)
33. Beély (Briedl) Fidél kinevező oklevele az akadémia levelező tagjává (BK 218/I.)

┌

┐

In memoriam...

└

┘

「

」

L

J

┌

7

Rekviem az egyházi iskolák elhunyt tanáraiért és diákjaiért

1998. november 14. – Margit körúti ferences plébániatemplom

Kedves jó Testvéreim!

Amikor Liszt Ferenc alkotását, a Les Préludes-öt először adták elő ünnepélyesen, megkérdezték a szerzőt, hogy miért adta ezt a furcsa címet ennek a diadalmas zeneműnek: Les Préludes – előjátékok. Azért, volt a válasz, mert az emberi életről akartam valami nagyon igazat mondani a zene nyelvén. Ez a földi élet azonban csak előjáték az ember igazi életéhez, az örök élethez.

Liszt Ferencnek ezt a nyilatkozatát mi is mélységes hittel valljuk.

Nos, mi most azért jöttünk össze erre a szentmisére, hogy közösen emlékezzünk azokra, akik már befejezték életüknek az előjátékát itt a földön, és imádkozzunk azért, hogy az ő célbaérésük, örökkévalóságuk minél boldogabb legyen.

1. Elsősorban *elhunyt tanárnőinkért és tanárainkért* imádkozunk most, órájuk gondolunk. Lehet, hogy annak idején nem becsültük meg őket úgy, mint ahogy kellett volna. Most már világosan látjuk, hogy micsoda értékeket kaptunk tőlük. Három szempontból is:

a) Azért, mert most már látjuk, hogy ők *egyéniségek* voltak, akikre mindenképpen föl kellett néznünk, és akik észrevétlenül is a maguk lényével, a maguk egyéniségével hatottak ránk.

b) Azért, mert amit akkor nekünk tanítottak, azok valóban értékek voltak, *maradandó értékek*, nem valami állandóan változó bizonytalanságok. Azóta mi már évtizedek óta nagyon megtapasztaltuk, hogy azok az idézőjelbe tehető „igazságok” hogyan változnak örökké. Nos, amit annak idején mi a szerzetes iskolákban tanultunk, azok örök értékek voltak.

c) Azért, mert ahogyan tanítottak bennünket, az *élmény* volt. Élményszerűen tanítottak bennünket, benne volt egész lelkiségük, a lelkesedésük, a szeretetük, és éppen ezért volt az, amit manapság szinte nehezen értenek meg a fiatalok, de mi nem röstelljük kimondani, hogy mi szeretjük az iskolánkat. Mi szívesen voltunk ott, nemcsak délelőtt, de még délután is. Bementünk, mert ott éreztük magunkat jól.

Akkor még nem tudtuk nekik megköszönni eléggé, amit tettek értünk. Most szeretnénk ezt pótolni, és ebben segít nekünk a mi megváltó

Jézusunk, aki idejön, jelenvalóvá válik megváltó áldozatával az oltáron, és a szentmise kegyelmével gondolunk most elhunyt tanárnőinkre és tanárainkra. Közös szentmisénk kegyelmei tegyék minél boldogabbá az ő örökkévalóságukat.

2. De ugyanakkor *elhunyt diáktársainkra* is gondolunk, akik szintén befejezték már életük előjátékát és az örökkévalóságot élvezik. Mégpedig azt az örökkévalóságot, amit éppen az előjátékokban kellett kiérdemelniük. Mindannyian tudjuk, hogy nem könnyű dolog ez a kiérdemelés, mert a legapróbb földi cselekedetnek is óriási tétje van. Hiszen ezekből a földi cselekedetektől alakul ki az örökkévalóságnak a boldogsága vagy az örök kárhozat.

Nos, mi annak idején évek hosszú során együtt tanultunk, együtt játszottunk, együtt izgultunk, együtt ügyeskedtünk. Talán az iskolás évek után szoros barátságban is együtt küszködtünk. Mi, akik túléljük most őket, nagyon buzgón fohászkozunk értük, elhunyt diáktársainkért is.

3. De Testvéreim, ha már így együtt vagyunk imádságosan és a legszen-
tebb áldozatba, a szentmisébe belevonjuk elhunyt tanárainkat és diák-
társainkat, akkor szabad legyen valamit még elmondanom. Az egykori
közös munka és közös emlékek alapján *legyen most egy nagyon őszinte
kérésünk is hozzájuk.*

Hosszú szünet után most újra élednek hazánkban a szerzetes iskolák. De mérhetetlen sok hiánnyal vesződnek, mindig újabb és újabb nehézségekkel bajlódnak. A nyomorúságban kell újra teremteni őket. Kérjük, hogy az örökkévalóságból Ők, a mi egykori tanáraink és diáktársaink, *Ők segítsenek most nekünk*, mostani küzdelmeinkben.

Segítsenek az újra működő iskoláinkban. Esdjék ki a Mindenhatótól, hogy minden gyengeségünk és gyarlóságunk ellenére talpra tudjuk állítani szerzetes iskoláinkat, és eredményesen tudjunk közreműködni az ifjúság nevelésében. Ami manapság – legyünk őszinték – sokkalta nehezebb, mint annak idején volt.

Pedig ettől függ sokat szenvedett, édes hazánk jövője.

Fohászkozjunk tehát nagyon buzgón ezen a szentmisén elhunyt tanárainkért és diáktársainkért, de egyben kérjük is őket, hogy az örökkévalóságból legyenek közbenjárói a mi munkánknak, az újraéledő szerzetes iskoláknak, hogy minél lelkesebben és minél eredményesebben folytathassuk áldásos munkájukat. – Amen.

Dr. Olofsson Placid OSB (Bp 33)

In memoriam dr. Nádasi Alfonz tanár úr

Tudván-tudom: *non sum dignus*, de az emlékezés megtisztelő erkölcsi kötelességem: bizonyágtevés, tanúságtétel *dr. Nádasi Alfonz* főtisztelendő bencés tanár úrról.

Alfonz atya görög-latin és orosz szakos tanár volt, éppen ezért *verum et iustum est* – illő és igazságos –, hogy róla szólva *görögül, latinul* – vagyis az angyalok nyelvén –, *oroszul és édes anyanyelvünkön is* idézzem az Írás szavait: – „*En arché én ho logosz, kaj ho logosz én prosz ton Theon, kaj Theosz én ho logosz...*” – *In principio erat Verbum et Verbum erat apud Deum et Deus erat Verbum...*” – „*V nacsalje bülo szlovo, i Szlovo bülo u Boga, Szlovo bülo Bog...*” – „*Kezdetben volt az Ige, az Ige Istennél volt, és Isten volt az Ige.*”

Alfonz atya temetésén, a bencések jezsuitáktól örökölt, architektúrai szépségű, győri templomában, ahol az egyik mellékoltár képén Mária-monogramos pajzsok fogják fel a pogány törökök nyilait, *Jáki Teodóz* atya szépen egybeénekelte a rendtársak – a *corona fratrum* –, a barátok és tanítványok gyászoló közösségét. Szomorú, de hálattel szívvel gondolkodtam el azon, hogy a történelem Ura milyen gazdag és sokrétű életet adott legkedvesebb tanáromnak.

A *nyelvtanár* emlékét, egyéniségének néhány vonását idézem fel, szölok a *túlélő tábori lelkészről*, a *Kodály-munkatársról*, ahogyan mi láttuk őt, vallomást teszek a számomra *tanáreszmény és példakép* Fonzi bácsiról, mindezt megerősítem két kiváló tanítványának, *dr. Görömbei Andrásnak* és *dr. Barsi Balázsnak* emlékezésével. Végezetül *egy nagy bencés tanár-nemzedék kiválóságától, rendjének büszkeségétől* búcsúzom.

A nyelvtanár

Alfonz atya nekünk *orosz* nyelvet tanított. Sokan tanúsíthatjuk: egészen kiválóan. Nála szigorúbb, az „érted haragszom, nem ellened” alapelvet következetesebben valló-vállaló és megtestesítő tanárt nem ismertem. Legendás szigorúságát kivételes minőségigény motiválta. A lustaságot, restséget szívből megvetette. A legjobbaknak szinte egyéni programot engedélyezett a gyorsabb haladás érdekében. Kiváló emberismeretéhez igazi kvalitásérzék társult. Képességeink lehetséges legjobb szintjére figyelmeztetett és sarkallt bennünket. Szerinte a tanulás elsődlegesen nem tehetség, hanem tisztesség dolga. Az etikumra épített minőség-eszmény jegyében a bennünk lévő szellemi „növéstervet” akarta kibontá-

kozatni. Elhittük Alfonz atyának és dr. Bánhegyi Jób tanár úrnak: *a szellem adhatja meg a legnagyobb méltóságot és a „kiművelt emberfő” jelenti a legnagyobb rangot.*

A küzdő egyház tagjaként keresztény és bencés szellemben *művelt magyar patriótákat* akart nevelni belőlünk. Legfőképpen Alfonz atya és *Bánhegyi Jób* bácsi személyes példája győzött meg Goethe igazáról: „Ki küzdve tör a jóra, megváltást remélhet”. Lelkesítő volt a madáchi „küzdve küzdj és bízva bízzál!” imperativus és Schiller igaza, amelyet Hoffnung (Remény) című költeményében fogalmazott meg: „Zu was besserm sind wir geboren! / Und was die innere Stimme spricht, / Das tauscht die hoffende Seele nicht.”

A maximális követelmények teljesítéséhez óriási bizalmat adott. Ezért érzem őt – *Bánhegyi Jób* bácsival együtt – mindmáig legfőbb példaképemnek. Sok időt, energiát fordított rám. Madáreleségre sem elegendő jelképes tiszteletdíjért másodmagamnak francia nyelvet is tanított. *Terminus technicus* szakkörén kedvtelve tárta elénk a szavak etimológiáját, a teória, a logosz, a stílus stb. szavak eredetét, jelentésrétegeit. Ami villanásnyira megfogható volt, azt igyekezett teljes jelentéstörténeti rendbe állítani. Hitte, hogy a nyelvek a teremtés titkával tartanak kapcsolatot. A szavak *etimosz logoszá*t, vagyis „igazi”, helyes jelentés- és fejlődés-folyamatát „de fontibus” vezette le.

Csodálatos szókatedrálisokat ismerhettünk így meg, amelyek átsugározták idealitásukat, szépségüket a szanszkritból a görögbe, onnan a latinba, majd a különböző európai nyelvekbe. Tudjuk, a görög nyelv szavainak az idealitása hatalmas, a latinban már főképpen a görögből átvett szavak őrzik az idealitást. *Poiésziszre* oly alkalmas édes anyanyelvünk szintén bőségesen telített idealitással. Tőle tanultuk meg helyesen értékelni a nyelvek jelentőségét. A nyelvtanulás, a szófejtés, etimologizálás öröme és szépsége maradandó emlékem.

A háborúról, a fogságról ritkán szólt, akkor is rendszerint szigorúan didaktikai vagy nevelési céllal. Mindig a legnagyobb tisztelet és szeretet hangján beszélt az orosz népről és kultúrájáról, az orosz és ukrán nép vallásosságáról. Megvetette, nehezen viselte el az Oblomov- és Pató Pál-típusúakat, de a Húbele Balázsokat is. Emberségre, etikumra, munkaszeretetre nevelt bennünket.

A nyelvtanításban is egész lélekkel, teljes lényével állt helyt. Egyszer arról mesélt, hogy valahol Ukrajnában gránáttal játszadozó fiúk kezében felrobbant egy gránát és egyiküket súlyosan megsebesítette. Alfonz atya a sérültet ölében vitte a magyar katonai táborba, ahol az orvosok mindent

megtettek, hogy megmentsek az életét. A fiú édesanyja a közeli faluból lélekszakadva rohant gyermekéhez. Fia homlokát simogatva mondogatta: „*Nye placs!*” – *Ne sírj!*” Sosem tévesztettük el a „plákaty” ige rendhagyó felszólító módját!

Mindezt meggyőzően igazolja *dr. Görömbei András*nak, hajdani tanítványának, a debreceni egyetem tanszékvezető professzorának vallomása, aki egykor a debreceni vasútállomáson fogadta Alfonz atyát és kísérte őt el a Kossuth Lajos Tudományegyetemre, ahol ógörög zenéből tett doktori szigorlatot:

„Gyakran idézzük azt a mondást, hogy tévedni emberi dolog. Számomra Alfonz atya az a tanár volt, aki ezzel az engedékenységgel szembe-szegülve arra próbált ránevelni bennünket, hogy nem tévedni is emberi dolog, sőt, az igazán az emberi.

Sok kedves bencés tanárom emlékét őrzöm. Ma is hálával gondolok rájuk: ők szerették meg velem az irodalmat és ők tanítottak meg keményen dolgozni. Az előbbiben Jób bácsi volt a mesterem, az utóbbiban Alfonz atya volt rám legnagyobb hatással.

Azok közül a tanárok közül való volt, akiknek az érdemei később világosodnak meg a tanítványok előtt. Óriási műveltségét naponta tapasztalhattuk, de legtöbbünk számára akkor elsősorban a szigorú, rettegett tanár volt ő. – Gyűlölte a renyhéséget, rendetlenséget, nem tűrte a hitvány munkát. Azzal becsülte meg bennünket, hogy legjobb képességeinket, legjobb emberi lehetőségeinket kérte rajtunk számon. Tőle tanulhattuk meg, hogy nagyon sokszor kell ahhoz ismételni az anyagot, hogy biztosan tudjuk.

Egy délután a rendház kertjében sétálva tanultam, ismételgettem csendesen az orosz szavakat. Alfonz atya – breviáriummal a kezében – ott is gyorsan rótt a köröket. Még alig haladt el mellettem, s egyszer csak a hátam mögött kiáltott föl: ‘Hangsúly, fiam!’ – Igen, a hangsúlyt még a kertben sem volt szabad eltéveszteni. És ma már tudom: a hangsúlyt sehol sem szabad eltéveszteni.

Engem is sokszor kitüntetett azzal, hogy amikor huzamos ideig hibátlanul szerepeltem az órán, elküldött az állomásra vonatjegyért. (Gyakran utazott abban az időben Budapestre ‘Kodály tanár úrhoz’.) De ha csak egy szót is eltévesztettem a feleletben vagy a röpdolgozatban, hetekig nem engem küldött. Azt ki kellett érdemelni.

Később, amikor egyetemistaként, majd egyetemi oktatóként meglátogattam, egy minden iránt érdeklődő, nagyon kedves, közvetlen emberrel találkozhattam. Szigorúsága derűvé, mosollyá változott.

A Kodály-munkatárs

Alfonz atya sokunk zenei műveltségére, különösen pedig Kodály-képünkre meghatározó hatással volt. Tőle tudjuk, Kodály édesapja, a hajdani győri bencés diák, elvitte fiát egykori tanáraihoz, hogy megismerje azokat, akiktől életre szóló útravalót kapott, akiktől a maga pedagógiai szemléletét is eredeztette. Amikor Kodály Zoltán meglátogatta gimnáziumukat, kezébe adták édesapja tanulóéveinek dokumentumait, érettségi jegyzőkönyvét. Elgondolkodva olvasta őket, végül könny szökött a szemébe. (Éppen úgy, mint a *Háry János* ősbemutatóján, amikor felhangzott a magyar patriotizmus és honvágy remeke, a „*Sej, Nagyabonyban...*” kezdetű betétdal.)

Fonzi bácsi a Szent Skolasztika Kórus megalapítója, lelke volt. Szent Ágostontól tudja: „Az értelem szeretné, ha közvetlenül az isteni dolgok szemléletére ragadhatna (...) Néhány zenei dolog nem ismerése elzárja és elföldi előlünk az értelmet.” Az egyházzatyáknak szeretetéhez hasonlatosan dicsérte az Urat: „Lehet-e bármi is boldogítóbb annál, mint már itt a földön utánozni az angyalok karát. Napkeltekor azonnal imára sietni, énekkel és himnuszokkal magasztalni a Teremtőt.” (Nagy Szent Baszileosz: Buzdítás az ifjakhoz.)

Szent Ágoston *De musica* című művéről írja Alfonz atya: „...két sarkpontja: a *matematika*, vagyis a számok, és a *jóhangzás*, vagyis a zene. Sőt a muzsika a fontosabb, mert a számok csak vetületek a világmindenség rendjében s a kozmosz rendjét kifejező muzsikában.” A magasrendű zene esztétikai gyönyörűséget áraszt a lélekben. Az egyházzatyák nyomán vallotta: a „*musica*” a végtelenből ered és a végtelenbe tér, az Istenben és műveiben fellelhető rend fenségesebb forrását és mélységét sejteti. A zenénél szebbnek csak a liturgiát tartotta, mert benne az igazság és a szépség egyesül. Alfonz atya a ministránsaitól ezért követelt maximális figyelmet, pontosságot, összeszedettséget. Szent Ágoston szellemében értelmezte a kozmosz mindent eltöltő zenéjét, a makrokozmosz muzsikájában a természet és ember, a világmindenség és az ember harmóniáját.

Kodályt azok közé sorolta, akik filozofikusan hallgatják a kozmosz mindent betöltő zenéjét, és „gondolkodásmódjukban benne van az esztétika, a filozófia, a társadalomelmélet és ennek hangja, a dallam és a harmónia, vagyis a muzsika.” Kodály benső munkatársaként írt arról, hogy a Mester a hegyeket is „bevonta liturgiájába. Valami kozmikus méreteken akarta az egész világot hangzóvá tenni. Szinte belefűlt a

naplementébe, ha valamelyik hegy tetején voltunk. Ahogy elcsendesedett a világ és hanyatlott a nap, annál zengőbb lett ő belül. Ezek az ihletnek más körülmények között megismételhetetlen pillanatai voltak. Ilyenkor érezte az ember, hogy egyetlen szót sem szabad hozzá szólni. Lefelé jövet, az élmény befejeztével, szólalt meg: «Micsoda harmóniák! Így imádkozik a természet!» (Csoóri Sándor Galyatetőn versben állított emléket Kodály Zoltánnak: „A lángész itt sétált mezítláb a hegyi réten / túl a nyolcvanon s Istennel beszélgetett...” Körülötte „fűsuhogás és mátrai szél”, üzenete: „Látva lássatok / és ráismerjete elhagyott földetekre.”)

Az *Így láttuk Kodály Zoltánt* című emlékezés-kötetben ír arról is, hogy egyszer Galyatetőre, a téli havazás miatt, Gyöngyösről a kántor nem tudott felmenni a hegyi kápolnába, telefonon helyettesítésre kérte meg Kodály Zoltánt, aki a szentmisén nem akart improvizálni, ezért felkészült. „Segédkántorként” készített jegyzeteit később büszkén mutatta meg Alfonz atyának, belőlük századunk liturgikus remekei, az *Orgonamise* és a *Missa brevis* születtek meg.

Kodály Zoltánt nemzetnevelő géniusként tisztelte. Az egyik pannonhalmi látogatása után Kodály így nyilatkozott: „Teljesebbé lettem Pannonhalmával. Hazánk kultúrával és művészettel megszentelt legősibb földjén meghatottan járok. Ott, ahol elsőként hangzott fel minden zenei stílus őse, a gregorián.”

A túlélő tábori lelkész

Alfonz atya tábori lelkészként átélte a világháború és a hadifogság pokolbugyrait. Az uszmányi fogolytáborban is helytálló ember, őriző pásztor tudott maradni. Példás akaraterővel tartotta társaiban a lelket. Kórust szervezett, előadásukat a német foglyok is lelkesen megtapsolták. Csodálatos kegyelmi ajándéknak tudta, hogy tábori lelkészként sok megtérésnek lehetett tanúja. Könyörgését meghallgatta az Úr: „Nincs már hova lennem, kegyelmes Istenem, / Mert körülvett engem szörnyű veszedelem / Segedelmem, légy mellettem, ne hagyj megszégyenednem!” A kegyelem, a szent véletlen szabadította meg a lágerből, ahol nem lehetett lélekkel felmérni az embertelenség tragédiáit.

Sokunk számára revelációerejű nekrológ jelent meg Alfonz atyáról (d. s.) szignóval (*Diószegi Sándor*) a Magyar Nemzetben (1997. október 31.). Alfonz atya a doni áttörés után súlyos műtéteknél asszisztált, majd pedig üszkösödő végtagokat amputált, a brianszki erdőben pedig bajtársaival együtt aknát szedett. Az uszmányi táborban fogolytársával, *Rajk Endrével* együtt kockázatos vállalkozást hajtott végre: „1945

novemberében *Rajk László* a táborban rálelt legifjabb testvéröccsére, akinek mielőbbi hazaszállítását kérte. (...) A tábor szovjet parancsnoka a magyar kérést teljesítette. *Nádasi Alfonz* az összes, a táborban még fellelhető el nem 'zabrált' cigarettapapírt összeszedte, és négy éjszakán át lejegyezte a táborlakók teljes névsorát. Itthon a sajtó publikálta a fogolynévsort. Ezzel nem maradhatott többé rejtve 3000 fogoly tiszt neve és holléte. Így a szovjet típusú 'elitítés' helyett a '47-es választások kampányfogásaként az uszmanyi tábor lakói voltak az 'orosz jószívűségnek' első hazaszállítottjai".

Diószegi Sándor írásának valóság hitelét a túlélők közül az egri *Csillag László* is megerősíti. *Kadosa (Kiss) Árpád* pedig, az uszmanyi táborról szóló, *Viszontlátásra, hadnagy úr!* című könyvében állapítja meg: „Fogolytáborunk kulturális életéről Örkény István *Lágerek népe* című kötetében hallomás útján így ír (...): «Az uszmanyi táborban, ahol kettő-ezer-háromszáz magyar tiszt élt, igen silány volt a *kultúrunka*. (...) Gyengén indult a kórus is. Egy tanító kínlódott vele, de nem ment semmire. Aztán *Nádasi Alfonz* lett a karmester, bencés tábori lelkész. Csak azt kötötte ki, hogy az Internacionálét ne kelljen vezényelnie. Hogy miért? Mert az van benne, hogy Nem véd sem Isten, sem király... ».”

Kadosa (Kiss) Árpád és számos túlélő tanúsítja: *Alfonz atya* „nem is vezényelte az Internacionálét, helyette *Kodály Forr* a világ-át mutatta be, és számos magyar dalt, 'igazit'.” A másik állítást is helyesbíti: a kórus „*Nádasi Alfonz* vezetésével – miképpen bizonyítsam? – kiváló előadásokat produkált.”

Alfonz atya Kadosa (Kiss) Árpádnak levélben válaszolta: „Ami Örkényt illeti, kíváncsi lennék, ki volt az a számár közülünk, aki annak a nagy eseménynek csak félmondatát referálta neki. Kérlek, egy ismerősöm olvasta, aki elmondta nekem. Elmondtam az egész történetet. Továbbadta Örkénynek, aki egészen fellelkesedett az igaz hír hallatára. Szeretett volna megismerkedni velem. Megbeszéltük a találkozót. De addigra már ravatalon volt. (...) Ami a dalokat illeti: bármelyik értékes népdalt ajánlotta valamelyikünk, meghangszereltük és elénekeltük. (...) De limonádét soha! Értéktelent soha!”

Örkény István levélben kérte *Kadosa (Kiss) Árpádot* – ez a levél is megtalálható a *Viszontlátásra, hadnagy úr* című könyvben –, járuljon hozzá, hogy a vele megosztott személyes tapasztalatait felhasználja majd a *Lágerek népe* soron következő kiadásakor. Sajnos, erre a bővítésre, korrekcióra az író halála miatt már nem kerülhetett sor. A *Lágerek népe* 1981-es kiadásának szöveggondozója, *Radnóti Zsuzsa*, az író második

felesége figyelembe vette az író néhány módosítását, a szöveg többi részét pedig – kézirat híján – az Új Magyarországon publikált folytatásos részek alapján közölte.

A háború és a hadifogság igen fontos szerepet töltött be Örkény életében és művében. Éppen ezért a *Lágerek népe* egy újabb kiadásában legalább mellékletben nemcsak a filológiai, hanem a történeti hűség kedvéért is közölni kellene Örkény Istvánnak és Kadosa (Kiss) Árpádnak, valamint Nádasi Alfonznak a kérdéskörhöz kapcsolódó levélváltását. (Ennek hiányában részint így érthető, hogy a fenti dokumentumokat eddig irodalomtörténet-írásunk és a legújabb Örkény-monográfia sem vette figyelembe.)

A fogságban is átérezte a kötelesség erkölcsi parancsát. Bajtársainak az Ige szellemében közvetítette a kegyelmet, a hitet, a vigaszt: „A nyomorultak közül aki eggyel jót tett, / Énvelem tette azt.” Nem kért jóvátételt, sem rehabilitációt. Jóvátétel ugyanis csak annak jár, akivel jóvátehetetlen dolog történt. Alfonz atyának az Úr adott jóvátételt: szép, hosszú életet.

Tanáreszmény és példakép

Jellem-egyenes ember volt: Mester lélekben és igazságban. Illyés Gyula sorai őrá is érvényesek: „Halandó szemmel fölfedezni / a teendőmet, / az épp rám várakozó dolgot ... az örök végezni valót. ...értelmét tán örökre annak, / hogy erre jártam / halandóként is halhatatlan.” Szülővárosának, Pápának, valamint Győrnek, Sopronnak, Komáromnak, Budapestnek utcáin a „gyors járó-kelők közt” sietve, az ő tekintetétől is „érelődtek a kupolák, / a századok gyümölcsei”: érelődött az Úr földi zarándoknépe végső célja felé. Úgy járt közöttünk, mint „gazda a búzamezők közt, amelyek vasárnap is nőnek.”

Ítéző elméknek és ifjú lelkeknek csendes tanulságképpen, magamnak késő vád gyanánt mondom: amikor *dr. Bánhegyi Jób*nak, diákkorom másik tanárcsillagának győri emlékünnepe előtt – hosszú idő után, a fiammal együtt – meglátogattam, nem kérdezte: „Hol voltál, amikor az ég dörgött?” Úgy fogadott mint az Atya a Bibliában a megtért fiút. Szemében ugyanaz a fénylő várakozás volt, amelyből diákkoromban annyi bizalom áradt felém. Szívből jövő hálaszavamra, „Alfonz atyának köszönhetem tanáraitam közül a legtöbbet”, olyan természetesen válaszolt, mint a lélegzet: „Örülök, hogy ezt mondd.”

Őrá valóban érvényes az „*Omnia mea mecum porto*” – Reményik Sándor értelmezésében: „Mindenemet magammal hordozom. / És ami enyém volt, enyém marad / Innen is, túl is a csillagokon.” Élete

folytonosan a *Közelebb, közelebb, Uram, hozzád* jegyében telt el: *Nearer to Thee, my God*.

Neki szellemi-lelki értelemben a tanítványai voltak a gyermekei. Utolsó találkozásunkkor sok egykori tanítványáról érdeklődött. Most úgy érzem, talán szellemi testamentumának egyik fontos üzenetét tudatosította bennem: a „Gyermekeim: *Egymást öröklitek*” jegyében. Nemzedékek őrváltása idején kivételesen nagy a felelősségünk a jövőt jelentő ifjúság iránt. Fiatalságom zászlajának legszebb színeiből, a remény és bizalom koloritjából Alfonz atyától és Jób bácsitól örökölttem a legtöbbet. Hitte: élő kövek leszünk, szellemben és lélekben templomfalakká fogunk összeállni.

Vízválasztó ember volt, nála az igen igent jelentett, a nem pedig nemet. A bűnt bűnnek tartotta, az erényt pedig erénynek. A tiszta búzát nem keverte össze az ocsúval. Vajon van-e bátorságunk, legalább a halála után, igazságaival szembenézni? Az üdvösség után az igazságszeretet és a tisztesség következett az ő értékskáláján. Tudta, hogy az embernek, kiváltképpen az értelmiségi embernek ismérve az értékek keresése, tudatosítása és közvetítése.

Igaz, vele szemben is érvényesült a Németh László-művekben számtalan változatban, regény- és drámahősök sorsában felmutatott felismerés: az emberek mindent el tudnak viselni, meg tudnak bocsátani egymásnak, csak azt nem, ha kiderül: a másik valóban *különb*. A *különb emberség* iránti ellenkezés nyilvánul meg az újra és újra a Kodály-ellenes manőverekben, rágalmakban, hamis bírálatokban is, amelyeket Alfonz atya mindig határozottan cáfolt az igazság védelmében. A Szent Gellért- és Szent Adalbert-díjjal kitüntetett Nádasi Alfonz életének tartópilléreit – az ősök példája alapján és Kodály Zoltán szellemében – a *hitben és a magyarságban* jelölte meg. „Ezt láttam Kodálytól is. Ezért értettünk szót egymás szavából. A hitet éltük, ami mindig a magyarságba torkollott. Ez nem valamiféle egyéni életfilozófia, sokkal inkább rendünk iránya. Én ebben is a teljességet látom.”

Dr. Nádasi Alfonz tanár úrra a ferences szerzetessé lett tanítvány, *dr. Barsi Balázs*, a magyar ferences rend magisztere így emlékezik:

„Az Alfonz bácsival készült utolsó interjú a Jelben igen meglepett. Nem gondoltam volna, hogy ilyen mélyen megjelölt engem is az ő egyénisége, papi, szerzetesi arca.

Az sem véletlen, hogy az egyik tanári szakom éppen az orosz nyelv és irodalom... Lám, magamról beszélek. Ezért nem akartam Cs. Varga Pista levelére válaszolni, mert ha valakiről szólnunk kell, aki megjelölt bennünket, szólásunk is elárul bennünket és magunkról kezdünk beszélni.

Mégis csupán egyetlen dolgot szeretnék említeni, amely bizonyos alapvető irányulást adott az életemnek is, és talán sokaknak másoknak is. Azért tudta ezt adni Alfonz bácsi, mert ő ebben igen gazdag volt.

Figyelmünket, figyelni-tudásunkat, a figyelő-képességet akarta kiművelni bennünk. Nem tudta elviselni azt, amit ő 'szellemi lustaság'-nak nevezett, vagyis a figyelem kispórolását a szellemi munkából. Hányszor mondta, kiáltotta, könyörögve vagy könyörtelenül: „KONCENTRÁLJ!”

Tudta, hogy az embernek talán ez a legmagasabbrendű kiművelésre váró képessége, mert ha a figyelmet kiviszem az imádságból, az nem imádság, ha a figyelmet kivonom a szeretetből, az nem szeretet, csak utánpótlás a szeretetnek.

Őt nem hatotta meg a diákos, de igen mélyen az eredeti bűnbánás gyökerező magatartás, ha valaki 'izommunkával' akarta pótolni a figyelmet, vagyis 'tanult', de nem figyelt; szinte azon volt, hogy bebizonyítsa szülei előtt és Alfonz tanár úr előtt, hogy ő tönkremenne az orosz nyelv tanulásában. Arra akart ránevelni bennünket, hogy a valóság számára (legyen az egy nyelvtani szabály vagy szabálytalanság) szellemünk képlékeny-plasztikussá váljon és befogadja. Szellemünk igazodjon a valósághoz, félretéve minden sietséget, amely csupán „beolvasásokat” eredményez.

Ez a férfias, aszketikus, szerzetesi, de ugyanakkor a mai európai egyházat és embert egyedül megmenteni képes belső magatartás az a legnagyobb érték, amelyet nekem Ő átadott. Bárcsak egészen tudnám élni!

Innét adódott, hogy a múltó érzelmek, a változó és divatoló világ mögött élt. Dogmatikus ember volt a szó legszebb, legteljesebb értelmében: vagyis IGAZSÁGOKHOZ-TÉNYEKHEZ igazodó ember. De lehet-e más alapjában véve a keresztény ember? Egy dogmák nélküli vallás önellentmondás, abszurdum és az ember teljes csődje... főleg a kereszténységben belül, ahol egyszer Jézus ezt mondta: „Én vagyok az Igazság”.

Köszönöm Neked, Alfonz Bácsi –
ezt az életirányt...
szenvetésekkel teli út ez,
botladozva járok rajta:
igényességem saját magamnak is
tövis a szellememben –
de mégis felette áll ez az út mindannak, ami múlandó és változó.
Szűk ösvény ez, nem széles út,
s ahová vezet,
Te, Alfonz bácsi, már ott vagy.”

Rendjének kiválósága

Alfonz atya egyedi, egyszeri tanáregyéniség, igazi szuverén személyiség volt, Kosztolányi szavával szólva: „egyedüli példány”. Diadalmas életet élt szerzetestanárként a mérték és erény jegyében. Jellemzője volt a szellemi-lelki nemesség, amely folytonos helytállásra, a lehetőségek maximumának valóra váltására sarkallta. Habitusában, személyes példájában őt valóban kötelezte a lelki-szellemi nemesség. Igaza van Grábits Jenőnek, emlékünnepségünk kezdeményezőjének: Alfonz atyával egy nagy bencés tanárnemzedék utolsó kiválósága távozott. De reméljük, hogy nyomában új és újabb nagy bencés tanárnemzedékek fognak felnőni.

Alfonz atya temetésén Prohászka szavait idézgettem: „Valahányszor szemfedő borul a testre, mindannyiszor lepel hull le a lélekről. És ha a lélek nagy és fényes gondolatok hordozója volt, akkor a temetés nem gyász, – hanem diadalünnep, (...) lélekleleplezés.” A lélekharang a bencések győri templomában a gyászban is győzelmet hirdetett. Fonzi bácsi lélekláng volt, élete hűségre példakép: számomra eszmény és örökség.

Vigasként mondogattam magamban: Alfonz atya nem halt meg, csupán repatriált az égi hazába. A legegyszerűsebb úton jutott a végtelenbe. A csillagfényes mezőkön lelt új hazára. Sorstalan sorsú emberek közt életútja nyílegyenes volt. Összeforrt hitével és a magyarsággal. Tudjuk, „*ysa pur es chomuv uogymuc*”. Lehet, hogy a mindenségben ő is csak egy emberi porszem, de hiszem, hogy vele és általa, egy porszemmel lett magasabb a mennyei Himalája. Ő valóban példaadóan imádkozott és dolgozott. Rendjének gimnáziumaiban nemzedékeket tanított, tanítványok, zenészek, énekesek ezreit nevelte a létrend megtartó értékeire: a jóra, szépre, igazra és szentre.

Alfonz atya hallatlan akaraterevel törekedett arra, hogy a bencés tanáreszményt minél jobban megtestesítse. Vitathatatlan, ritkaságnak számít a hozzá hasonlíthatóan egyenes, gerinces, igazságszerető ember: *magyarként volt római jellem*. Felismerte, kimondta és minden következményével együtt vállalta az igazságot. Számomra éppen ezért ő a *vir doctus*, a *művelt férfi*, és – Kodály Zoltánhoz hasonlóan – a *vir iustus*, vagyis az *igaz ember* megtestesítője.

Sokoldalúan képzett tanárként az Evangélium és a Regula lelkiségét, a bencés szellemiséget példaadóan közvetítette. A „lángoló tűz” éltette. Hálát adott a Teremtőnek, hogy sosem kellett remény és kegyelem nélkül élnie. Isten terve szerint végezte az evangelizációt, szolgált a üdvösség ügyét, a magyar kultúrát, a nemzetépítő oktatásügyet. A nyelveknél

csak a zenét szerette jobban, annál többre már csak a szent liturgiát becsülte. Amint ezt a bencés rend gondosan megfogalmazott gyászjelentése is tudatosította, *Alfonz atya* kórusával együtt zengte Isten dicsőségét: „*Ne nekünk, Uram, ne nekünk, hanem nevednek adj dicsőséget!*”

A bencések jezsuitáktól örökölt győri templomában, ahol az egyik mellékoltár képén Mária-monogramos pajzsok fogják fel a pogány törökök nyilait, *Jáki Teodóz atya* szépen egybeénekelte a rendtársak – a *corona fratrum* –, a barátok és tanítványok gyászoló közösségét. Hálát adtam a Mindenek Urának, hogy *dr. Nádasi Alfonz főtisztelendő bencés tanár úr* tanítványa lehettem. A magyar kultúra jeles védelmezőjétől, őrálló személyiségétől szomorú, de hálátelt szívvel búcsúztam, abban a biztos tudatban, hogy Őrá valóban érvényesek az *Írás* szavai: – „*Kaj hoj szünientesz eklampszúszin hós z hé lamprótész tu sztereómatosz kaj apo tón dikájón tón pollón hós z hoj aszteres z ejsz tusz ajónasz kaj eti.*” – „*Qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti et qui ad iustitiam erudiunt multos quasi stellae in perpetuas aeternitates.*” – „*I razumnüje budut szijáty, kak szvetyila na tvergyi, i obratyivsije mnogih k pravgye – kak zvjózdü, vo veki, navszvegda.*” – „*Akkor az érteni tudók ragyogni fognak, mint a fénylő égbolt, s akik igazságra tanítottak sokakat, tündökölnek örökkön-örökké, miként a csillagok.*” (Dániel, 12. 3.)

Cs. Varga István (Gy 64)

Dr. Nádasi Alfonz OSB *

Szeretett Testvéreim!

Csak elfogult hangú megemlékezésre vagyok képes a megkülönböztetett szeretetemben őrzött, felejthetetlen egyéniségű és személyiségű dr. Nádasi Alfonz atyáról szóló, hitvallásra kényszerítő vallomásomban.

Azok közül a nagy tiszteletet parancsoló kevés egyéniség közül való volt ő, akihez csak Kodály Zoltán említhető méltó társként!

Az a mindenünnen fényesen kivilágító jelenség, akinek megjelenése ellenállhatatlanul és parancsolóan méltóságot, komolyságot, szigorúságot és összeszedettséget követelt tőlünk.

Az ő megismerése az első perctől fogva a felismerés bizonyosságát sugározta! Ahová megérkezett, oda nem kellett „bevonulnia”, csak „megjelent”, kisugárzóan tiszta, szigorú tekintetével. Nézése figyelmet és a lényeges dolgok iránti erőfeszítést igényelt.

A Magyar Kodály Társaság rendezvényein éreztem meg kivételes, Istentől kapott és vállalt küldetésteljesítő emberi nagyságát!

Az igénytelen világban az Ő kérlelhetetlen igényű, mindig a „legmagasabb mércével mérő” szellemiségét magamra kötelezőnek éreztem, s hittem, hogy mint Isten követét kell vigyáznunk intelmei által. Felesleg nélküli és lényegretörő megszólalásait még az is itta, aki az Idők nehézségei miatt még magának sem mert bevallani... Megütközést okozhatott, de csalódást sohasem... Mégis hiányzott, ha valahol nem volt jelen.

A Gondviselés nagy adománya, hogy később személyes baráti közelségével is megajándékozott... Bárcsak többre lett volna ebből érkezésem... De a sorrendet nem szabad most elvétenem!

Így láttuk Kodályt – e vallomásgyűjtemény egyik megrendítő, mélységesen igaz, önmagát példásan visszafogó, az igazat bátran felmutató fejezetét Nádasi Alfonz atya írása fémjelzi... Ennek nyitó részéből azért citálok, mert a nagy tartású Nádasi Alfonz írásából ez összenyalábolóan jellemző, tökéletes portrét ad önmagáról is, a Magyar Szentről: Kodályról, a szülői szeretetről s a Bencés Rend lényegéről is.

Így szól: „Minden ember prizma mások számára. Bárhonnan közelítjük meg, más fényben látjuk. Az átadó közeg szerint más és más sugarat kapunk róla. Hosszú idő kell, míg úgy ismerünk meg valakit, hogy a

* Utánközlés a győri Czuczor Gergely Gimnázium 1997/98. tanévi évkönyvéből; 6-11. lap

fényeit megértjük, forrását megközelítjük. Igen, az idő és az együttlét adja meg a lehetőséget a lélek forrásának felkutatására.

Kodály Zoltán a legszükszavúbb emberek közé tartozott. Hogy megértsem a szavak mögött rejlő gondolatait, meg kellett tanulnom az egyszerűnek látszó szavakból vagy akár kötőszavakból is kielemezni értelmes gondolatot. Ha ez sikerült, akkor tárult elém az a csodálatos világ, melynek színpompás teljességét sohasem lehetett átfogni.

Még valami nehézség volt az első találkozások idején. Nem vettem azonnal észre, hogy a hitvesi szeretet oly módon is megnyilatkozik, hogy egymásnak szinte tükörképei. Néha előbb kaptam választ feleségétől, mint tőle. Legelső találkozásunk is így történt: Bemegyek hozzájuk, hogy meghívjam a Tanár Urat a soproni Éneklő Ifjúságra. Emma asszony első kérdése: ki állította össze azt a szörnyű műsort? Bizony én, válaszoltam. Nahát, azt hiszem, Zoltán nem vesz részt ilyesmiben. Különben kérdezze meg tőle! De mikor elmondtam mindkettőjüknek azt a hősi küzdelmet, amelyet a karvezetők vívtak a hitleresedő Ausztria tőszomszédságában, megértették, hogy a magyar zenei forradalom nem minden városban győzhet egyszerre. Annál nagyobb lett az öröm, mikor néhány év múlva, 1940-ben, ezeröttszáz fiút-leányt vezényelhetett a soproni Színház téren.

Mikor ennél az első találkozásnál ruhámról meglátta, hogy bencés vagyok, rögtön édesapjáról, az egykori bencés diákról beszélt. Még Sopronból jártam hozzá, amikor felidézte első emlékeit édesapjáról s annak tanáraitól. Egy-egy következő beszélgetés így kezdődött: „*Még azt is mondta édesapám X, Y, Z tanáráról...*” Látszott, milyen mélyen vésődött belé az édesapai emlékezés.

Kodály diákmagatartására édesapja példája erősen hatott. Egy-egy pedagógiai kérdéssel kapcsolatban, amely éppen foglalkoztatta, többször beszélgettünk a bencések nevelésének és tanításának alapelveiről. Édesapja abban az időben volt a győri bencés gimnázium növendéke (1870-ben érettségizett), mikor a kiegyezés ténye és gondolata pro és kontra megosztotta az ország közvéleményét. Pontosan emlékezett édesapja szavaira, melyekkel továbbadta történelemtanárának, Pokorni Frigyesnek elemzését, aki többször kijelentette az osztályban: Ez pillanatnyi eredmény; de továbbra se higgyenek az osztrákoknak! Függetlenségünk teljes kivívása a végső cél! ...”

Nádasi Alfonz, akit Tanár Úrnak hívtak, de közelebbi barátai „Fonzi bácsinak” is szólíthatták, így vall még Kodályról igen megrendítően: „Mikor Kodály meglátogatta édesapja egykori iskoláját, eléje tettük a latin nyelvű matriculát és Fridericus Kodály önképzőköri dolgozatait, pályá-

zatait. Ritka pillanatnak lehattunk tanúi: ahogy beleolvasott a dolgozatokba, mindjobban meghatódott. A százéves papírra rácsordult a könnye. Lehajtott fejjel, visszafogott hangon mondta: Mindig büszke voltam édesapámra.”

Nádasi Alfonz „tizenkét apostoli fejezetben” írta meg a fenti Kodály-portróját, melyben magáról külön sohasem szólt... Pedig Kodályhoz fűződő kapcsolata „külön regény” lehetne... De Ő másokban nőtt nagygyá!...

Saját sokoldalúságát úgy osztotta meg Kodálllyal (mint másokkal): „továbbadó adottsága” által: „mások életében tudott továbbélni!”

Abban volt valóságosan Isten Munkatársa, hogy bármi nagy Talentumhoz úgy nőtt fel, hogy az még egy fenomén Kodály szellemét is hatványozni tudta! Több volt, mint egy nevelő vagy pedagógus. Felsőfokon volt Tanár, mert a „TAN-ÁRasztója” volt. Ihlete a Szent Lélek erejére támaszkodott. Kodálynak „ilyen értelemben” volt szüksége Nádasi Alfonzra s „általa” a görög, a latin nyelv, a verselés, a klasszikus műveltség és a gondolkodásmód teljességére. A maximális teljességigényű Kodály nemcsak önmagát, de munkatársait is áldva „verte” meg a szakadtig való irdatlan munkabírással! Aki még Fonzi bácsi orosz hadifogságát is az orosz nyelvtanulás „áldásává” varázsolta. S Ő erre a „csodára” is képesé vált... Kodály katonái „mindent” kibírtak... Főleg a „szentebbek”! Hiszen Kodály is jól tudta: „Isten előtt semmi sem lehetetlen!” Kodály Tanár Úr halála után Nádasi Alfonz atya egy jottányit sem engedő „kodályi őrző angyalként” pallosával bátran vagdalkozott az ördögi ármányságok ellen.

S milyen „igaza volt!” Mosolyra derítő volt közgyűléseinken, ahol a „gyarló jelenünk direktíváit nem akarta megérteni”. Pedig ő „értette” a legjobban.

Kodály hasonult Hozzá, vagy Ő Kodályhoz? Kölcsönös ez az azonosulás...

Rövid áttekintés életéről (nacionálé-igény nélkül), – a jellemző tények foglalatóban.

1909. március 21-én született Pápán Szent Benedek és J. S. Bach születésnapján. Csecsemőként vesztette el édesanyját, és anyja nővére nevelte fel. Jól ismert keménységét ez is okozhatta, hisz szelídsége talán ezért sem bontakozhatott ki... Bár hiszem, hogy a világnak erre van ma a legnagyobb szüksége.

Tizenhat évesen öltötte magára a bencés szerzetesi ruhát. Huszonégy évesen pappá szentelték. Ugyanabban az évben görög-latin szakos diplomát szerzett 1933-ban. Tanári pályáját is akkor kezdte Sopronban. A

második világháború alatt tábori lelkész volt fogságba eséséig. Ezt követően a budapesti gimnáziumban tanított. 1949-ben alapította meg a Szent Skolasztika Kórust. Életének másik nagy fejezete a Szakrális Zene Szolgálata. Kodály Zoltán maga választotta tanító munkatársául, mely két évtizedes barátsággá növekedett. A zenén, az idegen nyelveken túllépve lelki közösség is kialakult közöttük. Kodály gyóntató papjának is tekintette. Keresztelte, eskette Emma asszonyt. Ő is temette, szentségekben részesítette, sőt Kodály temetésén is Ő szolgált. Gyönyörű igaz görög mondással köszönt el Tőle: „Khaire didaszkalón!” „Légy üdvözölve, nagy, örök tanító!”

Rendíthetetlen jellemét a nehéz politikai időkben is teljes nyíltsággal vállalta. Szókimondása mindig pontos és félreérthetetlen volt. De belső fegyelme által kerülte a túlzásokat. Ám szenvedélye izzott és parázslott... Kitéréseit mélységes szerzetesi magatartása próbálta legyőzni, amíg a szó erejével segíthetett. Megalkuvásokra nem vállalkozott, a gonosszal szembeszegült, de a bajbajutottakon való segítőkészsége dominált cselekedeteiben. Szigorú követelményeit mindig önmagán próbálta ki. Az átlagoshoz és átlag alattihoz egyre kevesebb türelme maradt. „Mint akinek az ideje fogytán”, megvilágosodásai nem túrték a homályt.

Úgy érzem, hogy Nádasi Alfonz (a bencés rend képességefejlesztési programja szerint) önmagát is „több szakmára fogva”, tökéletes muzsikussá fejlesztette. Zenei adottságait is „szent tervébe fonta”, hogy küldetését teljességben végezhesse... Karnagyai munkáját hiteles, legősibb gregorián zeneiség alapjára helyezte azzal, hogy a „szolémi bencésektől” (Solesmes) megtanulta a gregoriánénekzés lényegét: a „szövegkiemelő” zeneiséget, mely a ritmikus hangsúlyozás finomságával, a dallamrajzformálással egyensúlyt alkotva hármassá egységet teremt: az értelem, az akarat és az érzelem egységét. Úgy gondolom, ez a kodályi elvhez is közel áll a „ki a jó zenész?” összetettségét illetően. A hit kiművelésében is elévülhetetlen érdemei vannak az ötvöző munkáiban.

„Magas” korában keményebb lett. Igényessége egyre többet követelt önmagától és másoktól is. A magasságokat járó (hegymászó magányos szerzetes) „saját szikláit közé szorult”, mint Liszt, Bartók és Kodály is a „silányabb világgal” egyre elégedetlenebb szellemi óriás. (Sajnos, ez törvényszerű is... Magas igényrel mérve, aki embernek csak alja, az a kereszténység „via crucis” útjára sem alkalmas.

Önmagával is birkózott, nem azt nézve, ami van, hanem azt, ami lehetne. Szent küzdelmű Nagyság az övé.

Sok személyes, művészi, közéleti, hitbeli tanácsot kaptam Tőle én is... Ami igaz, igaz: lelkiismereti kérdésként újra és újra Kodály iránti nemzeti adósságunkról szólt hihetetlen belső erővel, és a tökéletes kiművelés bencés igényét példázta egész élete.

Árpádházi Szent Margitról írt operám misztérium volta mélyen érintette, s a szakrális zene felé egyre mélyebbre törekvő igyekezetem is mély dialógusra készítette, sőt, „asztali beszélgetéseinkről” kivételes „magneton-felvétel” készítését is – mint megőrzésre méltót” egy baráttól – hihetetlennek tűnő gyöngédséggel helyeselte,

Időtlen szentté érlelt szellemi frissessége megrendített. Sok zeneszerzői ötlettel látott el. Keresve egy „gyűjtőcímet” szakrális műveimnek (sorozatszerűt) és rondószerű motettákra vágyva Isten Dicsőségére, töprengése közben szinte kiáltott: „Rondellus Deo gratias manifestans!”. Ragyogva mondta: „Igen, ez neked való...” Azóta írom is őket. Egy csodálatos „Igtalálkozással” is párosult együttlétünk a győri bencés rendház szobájában: Szent Pál Apostol Rómabeliekhez írott Levele 11. fejezetének 33-36 verseit Isten csodálatos útjainak dicséreteként említette, s szédületes igemagyarázatba kezdett. „Hálaadó igyekezetemet” is mindig ösztönözte. Későbbi terveimről rendkívül avatott érzékenységgel szólt. Ezeket elmondhatatlannak érzem lényegében és mélységében, de míg élek, bennem tükröződnek... Vakító szellemisége sugárzott ekkor, de zavart mosolya „messze járt már”.

Több hosszabb telefonbeszélgetésünket már „ráadásként” őrzöm...

Hadifogolynaplóját, melyet csizmájába rejtve mentett haza, megjelentetésre „okulásként” méltónak tartom, mert a lelket és fizikai erőt gyűjtő segítőkészségét megosztotta társaival.

Vigasztalásul egy humoros bölcs anekdotát megosztok Önökkel. Kodály Tanár Úrral Fonzi bácsi tréfálgozott gyakran, mondván: „az Istennek igazi humorérzéke van, ha letekint ránk...”. Az 5 keresztes (mivel 5 # az előjegyzése) H-dúrra az „Öt-H” mondásuk a következő: **1.** Hit, **2.** Humor, **3.** Hang, **4.** Hűség, és az **5.**, a Hatalom az Istené, hogy ezt nekünk mind megadja! Ez barátságunk szent intimitásáról is vall...

„Az igazakat Te mind megtartod” – vallja Kodály Psalmusa is, a vigasztaló ígéret...

Szóljunk hát a vir iustusról, az igaz emberről is! Arról, ami a hívő igazakban él ma is. Földi életpályájukon a kivételes és roppant dolgokat végigvivő, alkotó életművet létrehozók belső közössége csendesen, de él. Égi hangjuk „az örökkévalóság előlegeként” Istent dicsőítve zeng.

Könyörögve, „imát hatványozva” együtt énekelnek a legősibb gregorián lélektisztító hangján. S az erény Útján járva egymást erősítik...

Ilyen volt és ebben közös Nádasí Alfont és Kodály Zoltán is. Az igaz emberek e közösségét most épp itt példázzuk. Igaz életre készülő fiatalságunkért is.

Szóljon Nádasí Alfont és Kodály szellemét összekaroló Szent Ige az igazakról! Méltón Dávid zsoltáros éneke juthat eszünkbe: „A igaz virul, mint a pálmafa, magasra nő, mint a libanoni cédrus”.

Platón ideája az igaz emberről, a vir iustusról... Ezt az összehasonlító megállapítást egy külföldi tudós tette, s az idevonatkozó Platón-idézet így szól az „igaz emberről” (most Rájuk vonatkoztatva): „Nem engedi meg, hogy az egyes benne levő részek rájuk nem tartozó munkát végezzenek, önmagán uralkodik, rendet teremt, barátja lesz önmagának, összhangba foglalja ama három hajlamot, akárcsak a zenei összhangzat három fő hangját: a legmagasabbat, a legmélyebbet és a középsőt, s ami még közibük esik, azt is mind összeköti”.

Mindezt az elvesztés fájdalmán túl kell átélnünk a köszönet hangján, életünkért hálát adva. Kodály Zoltán–Sík Sándor Te Deumával szólva: „Hála legyen!”

Szokolay Sándor

Alfonz atya születésnapjára, 1999. március 21.

Tisztelt hallgatóság! Kedves Barátaim!

Először is köszönetet mondok Faber Miklós elnök úrnak, hogy szót adott a legfiatalabb nemzedéknek is, az unokák és a dédunokák nemzedékéből valóknak.

Alfonz atya, miután az ÁVO megszüntette és nem engedte a bencés diákokból álló fiúkórust, a Schola Benedictinát működni, megalapította a gyerekek helyébe beálló mamák csapatából a Szent Skolasztika gregorián énekes imaközösséget. Ez a schola ötven éve töretlen hittel és lelkesedéssel az egyház ősi énekét és imádságát, a gregoriánt énekli. Ebben a scholában az a csodálatos és egyedülálló, amit Alfonz atya hagyott ránk, hogy itt a nyolcvanhétéves a legnagyobb harmóniában együtt énekel a tizenegy évessel, a református együtt énekel a sintoista japánnal, (de már ő is Szent Ágostont olvas). Ez mind Alfonz atyának a műve, az ő kisugárzása és az ő szelleme, hogy ezt mi meg tudjuk tenni és megtehetjük.

Gondolkoztam azon, mit is mondhatnék Alfonz bácsi születésnapján. Ha valaki túlságosan indulatosnak tartana, azt kérem, bocsássa meg nekem. Én még az életbölcseességnek arra a fokára nem jutottam el, mint ahogy az előttem szólók mondták Alfonz atyáról, hogy élete vége felé sok mindent bölcs nyugalommal vett tudomásul.

„Aki tanításban éli életét, annak kell, hogy vasbetonoszlop elvei legyenek” – nyilatkozta Alfonz atya egy interjúban. – Ilyen gondolatokkal ebben a világban nem lehet a népszerűségi listák élére kerülni! Alfonz atya pontosan tudta, hogy manapság nem divat egy életen át hű maradni elveinkhez, de ő egész életében ragaszkodott ezekhez az elvekhez, hitét mindig megvallotta és példát mutatott nem csak a tanításban, hanem a hétköznapi pillanataiban is. Ezzel a következetes magatartással sokszor kiváltotta az elvtelen, szürke, karrierista középszer ellenszenvét és bírálatát. Ő gyémántkeménységű bátor ember volt, aki tudta, hogy szellemi gyökerei nem a földben, a földi származásban s az embereket egymás ellen uszító földi történelemben van, hanem a Lélek mindenkit szeretettel összevonzó, láthatatlan, de nagyon is valóságos hazájában! Az ő élete az igazságra volt felépítve. Tudta, hogy a világ törvénye a lehetőség s nem az Igazság. Nem is vitte sokra..., földi értelemben. Nem gyűjtött címeteket, nem foglalt el fontos pozíciókat, nem volt világi értelemben vett rangja. Alfonz atya rangja: a jelleme!

Ezért is illenek rá Szent Pál szavai, amit nekünk oly sokszor idézett: „Hirdesd az evangéliumot. Állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan. Érvelj, ints, buzdíts nagy türelemmel és hozzáértéssel, mert jön idő, amikor az egészséges tanítást nem hallgatják szívesen, hanem saját izlésük szerint szereznek tanítókat, hogy fülüket csiklandoztassák. Az igazságot nem hallgatják meg, de a meséket elfogadják.” Szent Pál ezt akár ma reggel is írhatta volna...

Manapság, mikor kissé feje tetejére állt a világ, amikor belépek a plébánia aijtáján és kétszáz decibellel nyomják a fülembe a techno zenét! („Nem szabad elriasztani a fiatalokat!!”, „Legyünk türelmesek, toleránsak!!!” – A mai világban már csak ilyen jelszóval próbálják a derék egyházfi meg tartani a nyáját, hogy szét ne széledjenek az aluljárókba és discoklubokba.) Könnyű a fiatalok körében népszerűnek lenni. Aki erre vágyik, nem kell mást tennie, mint kiszolgáltatni őket. Alfonz atya kemény volt és sosem esett az írástudók árulásának bűnébe! Ő sosem pályázott ilyen népszerűségi babérokra, mert ő igazi Mester volt. Lázadó, üresfejű kamaszokból őszinte tiszteletet, csodálatot és szeretetet kiváltani: művészet. Mi tudjuk, mert mi voltunk azok a kamaszok és ezt megéltük a közelében. (Szomorú, mikor az elit lefelé igazodik...)

Alfonz bácsi pedagógiai alkalmasságát is többször kétségbe vonták, majd ugyanazok, akik ezt tették, kitüntették pedagógiai életművéért...

Kodály naplójában olvastam egyszer: „Néha úgy érzem, eltévesztettem az ajtót, mikor benyitottam ebbe a világba.” Azt hiszem, néha Alfonz atya is úgy érezte.

Kemény volt és kegyetlen volt! – mondták róla. Igen, amennyiben nem tűrte el a steril farizeusok kegyes kegyetlenségét. Az utolsó beszélgetésünkben ezeket a gondolatokat véste az én emlékezetembe és mindannyiunkéba: „Az igazság megmutatása nélkül az életünk csupa-csupa pocsolójárás! Ezzel a pocsolójárással nem lehet élni, mert az élet az egy kitiport út, amelyet évmilliók tiportak ki, és lett olyanná, amelyre föl lehet építeni azt az életet, amit én most ezekkel a szavakkal elmondtam.”

Alfonz atya elhallgatott, s nekünk lezárult egy életszakaszunk, a tanulása. Most elérkezett a vizsgánk ideje, vajon mi épül be a lelkünkbe azokból az értékekből, amit hosszú élete folyamán megosztott velünk? Figyelmeztető szavát már nem halljuk, de abban biztosak lehetünk, hogy az Isten oldalán továbbra is figyelemmel kíséri életünket, s fordulhatunk hozzá továbbra is. Ez enyhítheti kínzó hiányát, mint mindazokét, akiket sosem érdemeltünk meg. – Köszönöm a figyelmüket.

Hufnagl Katalin

Az élet hídjának pillérei *

Találkozás dr. Nádasi Alfonz bencés szerzetes tanárral

Keretbe foglalni egy olyan életet, melynek gazdája kis híján végigélte a huszadik század minden szépségét és borzalmát, majdhogynem lehetetlen. Tudva ezt, mégis erre tettünk kísérletet a teljesség igénye nélkül, amikor beszélgetésre kértük a győri bencés rendház egyik szobájában dr. Nádasi Alfonz szerzetestanárt, aki pedagógiai munkássága elismeréseként a közelmúltban vette át a Magyar Katolikus Püspöki Kar Szent Gellért-díjának aranyfokozatát. Néhány perc teltével már a régi időkhöz kapaszkodva indult útjára a szó. A múlt elevenedett meg. Közel évszázadnyi magántörténelem.

„Pápán születtem. A városnak két híres iskolája volt. A bencés gimnázium és a református kollégium. Katolikus vagyok, így eszébe sem jutott édesapáméknak, hogy ne a bencésekhez írassanak. Mégis, hajszálon múltott, hogy nem kollégista lettem. 1919-ben szétoszlatták a rendet, a diákok csak a református kollégiumot választhatták. Aztán augusztus végén visszajöhettek a rendtársak, s rohant minden katolikus gyermek a szüleivel együtt, hogy a bencésekhez járhasson. Így végeztem én is ott, s hat év múltán Pannonhalmára folyamodtam.”

Katedrára szánta a sors

Aztán évek teltek el, és sűrű idők jöttek. Katedrára szánta a sors, tette a dolgát rendelés szerint, mint aki akkor tudta már: végigtanítja majd az életét. Az első állomás Sopron volt, majd 1940 után, a tábori lelkészek behívása idején Esztergom és Budapest következett. 1943-ban Alfonz atya is megkapta a behívót, s az elkövetkező négy esztendő a fronton, majd a Szovjetunióban találta. Megtanult ororszul a latin és a görög mellé, s mivel tudta, hogy a közösség gyógyít, sorstársaiból tanulócsoportokat, később kórust is verbuvált.

„Valóban így volt, ezért nyugodt szívvel mondhatom: most kezdem a hatvanötödik iskolai évemet. Nem volt egyetlen olyan esztendő sem a fronton, sem a fogságban, hogy nem tanítottam volna. Amikor már látszott, hogy összedülőben van minden, egyetlen lehetséges pedagógia mutatkozott elfogadhatónak: összeszedni az embereket, és elkezdeni a tanulást. Akkor, Kiskunfélegyházán még mindenki – lehattunk két-három ezren – abban reménykedett, hogy elkerülhető a fogság. A német propaganda is ezt sugallta, bár érezhető volt: mindez csak álca, hazugság.

* Utánközlés a Kisalföld 1996. december 14-i számából.

Tartani kellett az emberekben a lelket, mert sokasodtak az öngyilkosságok, eluralkodott a depresszió. Akiben nem volt erős a lélek, pillanatok alatt összeomlott.” Aki a szeretet tanítására, az elesettek gyámolítására is szegődött, annak talán még nehezebb elviselni a háború eszelen pusztításait, a lélekgyilkoló kiszolgáltatottság éveit.

„Az más világ volt, így ahány ember, annyiféleképpen emlékezik. A hatalmas világbirodalom földjét a szélrózsa minden irányában – amerre csak haladt a front – hadifogolytáborok borították. Az életet elviselni csak lélekkel lehetett. Fel sem merült, hogy nem kibírható, nem túlélhető. Akiben nem ez munkált, az biztosan elveszett.”

A remény ott bujkált közöttük a legsötétebb nyomorban is. Számtalanszor elhangzott a mondat: meglátjátok, *hamarosan mehettek haza*. Ám ez a *hamarosan* éppúgy lehetett öt nap, mint öt esztendő. Mégis eljött a szabadulás ideje. Ma is tisztán emlékezik: július 11-én, Szent Benedeknek, Európa védőszentjének napján az első ötvenezer fogoly között indulhatott haza. De a szabadság boldogsága nem tartott sokáig. „Hazajövetelünk után egy évig még taníthattunk, de 1948-ban kidobtak bennünket az iskolából. Két évig még engedték, hogy Pesten maradhassunk, de utána el kellett hagynunk a fővárost is.” A fővárost, ahová megannyi emlék fűzte, többek között Kodály barátsága, melynek kezdete 1937-re datálható, az „Éneklő Ifjúság”-mozgalmának megszervezése idejére.

Kodály, a jóbarát

„Ekkor jártam nála először – idézte föl az atya. – Felkeltette Kodály érdeklődését, hogy görög-latin szakos vagyok. Így kezdődött életre szóló együttműködésünk. Csodálatos idők voltak. Kérte, járjak fel hozzá. 1940-től kapcsolatunk rendszeressé vált. Hetente háromszor-négyszer *két-három órán át közösen olvastuk a görög és a latin klasszikusokat és a Szentírást*. Együtt imádkoztunk latinul és görögül. Zseniális ember volt, hihetetlen szorgalommal, memóriával. Amit egyszer elolvasott, úgy maradt meg az agyában, mintha enyvvel ragasztották volna oda. Istentől sokirányú, furcsán nagy, előttünk sokszor érthetetlen tehetséget kapott. Lángész volt. A legnagyobbak között a legkiválóbb. Barátságunk haláláig tartott. Én temettem el.”

Egyszer kapott Kodálytól egy képet ezzel az aláírással: „Nádasi Alfonz, ignis ardensnek”. Tudta, hogy a szavak lángoló tüzet jelentenek, de azt nem, hogy miért e szavak kerültek a neve mellé. Csak később, olvasmányaiiban bukkant rá, hogy Malachiás jóslatában X. Szent Piusz pápa neveztetett így. „Tudtam, hogy nem a pápával hasonlított össze, hanem

lelkületével. Láta bennem, hogy ez hajt engem hivatásomban. A lángoló tűz, ami nem egyéb, mint a *kegyelemmel való együttélés*. Sajnos, valaki elkérte tőlem a könyvet, s most fogalmam sincs, hol lehet. Ez volt a legdrágább emlékem tőle. Nagyon szeretném, ha még életemben visszakérülne hozzám. Ennek roppantul örülnék.”

Nádasi Alfonz nyolcvanhét évesen is aktív, bár rendtársai kérésére ma már nem ül a volán mögé. Megírta fogságának történetét, ógörögöt tanít, előadásaival az ország városait járja. Hogy miként tartható meg a szellemi frissesség, arra, mondja, nincs magyarázat. Kegyelem kérdése az.

Az ősök példája szerint

„Sokszor voltam halálfélelemben, halálgyengeségben is, de soha nem voltam remény, kegyelem nélkül, még a büntetőtáborban, az emberi lét legmélyebb süllyesztőjében sem.”

Az előadásaiért kapott tiszteletdíjat összegyűjtötte s azt az iskola alapítványának adta: kamatozzon azon diákok javára, akik tantárgyaiban a legkiválóbbak voltak és lesznek. Nyolcvanhét évesen a Magyar Katolikus Püspöki Kar Szent Gellértről nevezett pedagógiai munkásságért adható életműdíjának arany fokozatát vehette át. Azóta a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége is kitüntette a Szent Adalbert emlékéremmel, a keresztény kultúra terjesztéséért végzett munkájáért.

„Meglepődten fogadtam – mondta az atya –, hiszen hosszú ideig fekete bárány voltam s vagyok ma is sokak szemében. Egyre érezhetőbb szellemi ellanyhulás sújt bennünket az élet minden területén. Ebből is látszik, manapság nem divat életem át hű maradni elveinkhez. Pedig aki tanításban éli életét, annak kell, hogy vasbetonoszlop elvei legyenek. *Ki kell választani két olyan pillért, amire az élet hidját fel lehet fektetni*. Én is ezt tettem. Na, nem a magam nagy esze után találtam ki ezt, hanem az ősök példája szerint. Ez a két oszlop *a hit és a magyarság*. Ezt láttam Kodálytól is. Ezért értettünk szót egymás szavából. A hitet éltük, ami mindig a magyarságba torkollott. Ez nem valamiféle egyéni életfilozófia, sokkal inkább rendünk iránya. Én ebben is a teljességet látom.”

Sok mindent ehhez hozzáfűzni aligha lehet. A beszélgetés fonala tovább haladt, az emlékeknek se vége, se hossza. Bár csak szeletek villantak meg életéből, minden biztonnal regényt lehetne írni belőle.

Búcsúzóban aztán, amikor jó egészséget kívánva léptünk ki az ajtón, még utánunk szólt: „Tudjátok, azért örülök, mire meghalok, egyesek rájönnek arra, hogy éltem...”

Keszei L. András

Fogolykarácsony 1945-ben

A fogság mindenkit megsebez. Csak az a kérdés, mi hegeszti be a sebet, ha egyáltalán beheged. Mindig az apró emberi megnyilatkozások. De ezek felületiek. A leghosszabb utánrezgést azok az ünnepek adták, amelyek közössé formálták az egy barakkban lakókat, pl. egy lap hazulról, melyet körbe adtunk, vagy hangosan felolvastunk.

De még nagyobb volt az ünnep hatása, ha mi alakíthattuk ki, megmutatva az embertelenségben a szépséget, pl. jól sikerült hangversenyel. Mégis, mindent felülmúlt a karácsony. Vártuk a szentestét.

A tábor parancsnokát meg sem kérdeztük, ünnepelhetünk-e, annyira természetes volt, hogy lehetséges. A bajtársak behoztak két szép fát a szomszédos fenyőerdőből. Az egykori templom volt a dísztermünk. Ennek a szentélyében volt a színpad, arra állították fel a hatalmas fenyőket. Az ügyes kezűek hetek óta készítettek díszeket. Még gyertyákat is öntöttek.

A versmondók az irodalom remekeit gyakorolták, a regösök szintén. Galamb György szavalóival Tinódi utódként a végvári lelkeket erősítette. Morvay Péter regősei még a honfoglalást is idézték veretes előadásukkal, az énekkarom pedig fokozta a lelki hangulatot, melyet a költői remekéleltre keltői vagy a regösök egy-egy mű kiváló előadásával még a nekikeseredett fogolyból is kiváltottak. Elkeseredett is volt köztünk.

A hiányérzet ölni tud. Valami különös, hogy napok óta hogyan vegyült a táborban a gyermeki szorongó várakozás és a fejlógató hangtalanság. Nem egy válaszolt kemény visszautasítással érdeklődő szavamra: Hagyj! Te ezt úgy sem érted! – Még énekkari próbán is láttam, hogy egyik-másik egyszer csak elhallgat. Valahogyan a végtelenbe nézve áll, mintha nem is hallana semmit annak a száz embernek a hangjából, aki körülötte boldogan gyakorol karácsonyra.

Már délután feltűnt, hogy a barakkokban nagy a készülődés: gombvarrás, csizmatisztítás, ruhakefélés. Házi borbélyaink még az utolsó simításokat végezték egy-egy borzas fejen. Borotválkozás mindenfelé, hogy a hetek óta borostás arc sima legyen a nagy ünnepre.

Ilyen hangulatban kezdődött a karácsonyest. Ott szorongott az egész tábor. Úgy beszéltük meg, hogy az egész műsor végén legyen a szentmise. Protestáns testvéreinkkel felváltva énekeltünk. A szentleckét Vargha Laci bácsi, református lelkész olvasta. Valóban bácsi volt hozzánk viszonyítva a maga 1899-es születésével. Nagyon becsültük, mert hittel, lélekkel végezte lelkipásztori munkáját.

Károli nyelvén a következőt olvasta Izaiás próféta könyvéből (9,2-7): A nép, amely sötétségben jár vala, lát nagy világosságot; akik lakoznak a halál árnyékának földjében, fény ragyog fel fölöttök! Te megsokasítod e népet, nagy örömet szeresz néki, és örvendeznek előtted az aratók örö-

mével, és vigadoznak, mint mikor zsákmányt osztanak. ... Mert egy gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk, és az uralom az ő vállán leszen, és hívják nevét: csodálatosnak, tanácsosnak, erős Istennek, örökkévalóság atyjának, békesség fejedelmének!

En pedig XX. századi nyelven olvastam fel a mindenki által jól ismert Lukács 2,1-14-et: Augusztus császár rendelete, a Betlehembe zárandoklás, a barlangban szülés, az angyalok jelenése: Megszületett a Megváltó, Gloria in excelsis Deo.

Bizony, az én torkomat is fojtogatta a meghatódottság, mikor az evangélium után néhány szót szóltam. Többek között emlékeztettem azokat, akik már utolsó otthoni állomásunkon is velem voltak Kiskunfélegyházán, hogy ott mindenki választott magának egy csillagot azzal, hogy a legközelebb megírja haza, hogy melyik az övé (talán naívságnak hangzik ez, de ha valaki volt börtönben vagy különösen embertelen fogságban, megérti, hogy ott külön világ van, melyben a lélek gyermeteg jelenségei is életmentő erősségüekké válnak).

Nézzék otthon is azt a csillagot, mert mi is nézzük valahol az ismeretlenben. Kösse össze az otthoniakat, és sugározzon bennünket. Ha ránéznek, ugyanaz a fény, a betlehemi csillag fénye legyen számunkra, a biztos örömvívő Isten üzeneteként, hogy haza kerülünk.

Mise után elszéledve meg-megálltunk a barakkok között. Mintha az ég is kedveskedni akart volna, olyan ragyogó volt a millió csillaggal.

– Páter, nézd, az az én csillagom. Minden nap néztem eddig is, hallatszott itt is, ott is.

– Feleségem írta, hogy mióta írhattam haza, azóta mindig nézi a Göncölszekér ostorhegyesét.

Mint a boldog gyerekek, mutatták egymásnak a saját csillagukat.

Lassan elszéledünk. Csak suttogó beszélgetés foszlánya hallatszik, mintha félnének megtörni a mindennapi, de ma mégis ünnepi varázst a kegyetlen valóság ránk nehezedésével.

Barakkja előtt ül egyik bajtársam. Két tenyere közé fogja az arcát. Tudtam, nemrégiben kapta a hírt, hogy meghalt a felesége. Melléje ülök. Tudni lehetett, mire gondol. Csak annyit tudtam mondani: De az a csillag most is idevilágít, mert az a te betlehemi csillagod, mely haza is vezet.

Három év múlva levelet kaptam tőle. Csak annyi volt benne: Igazad volt... hazavezetett.

Bajtársak, akik még éltek, mutassátok meg gyermekeiteknek, unokáitoknak azt a csillagot, mely Uszmanyban, Borovicsiben, Oránkiban, Zarubinában meg más büntetőtáborokban a betlehemi csillagunk volt, melyről biztosan tudtuk, hogy elvezet bennünket Betlehemünkbe, tulajdon hazánkba.

Nádasi Alfonz OSB

In memoriam Forrai Miklós

A Baranya megyei Magyarországon született 1913-ban. A Zeneművészeti Főiskolán 1934-ben diplomát szerez, amelyet a következő években a tanári és a művészeti diplomával is kiegészít. A Főiskolán mesterei, Kodály Zoltán, Harmat Artúr és Bárdos Lajos éles szemmel ismerik fel eredendő tehetségét, és nagy bölcsességgel hagyják kibontakozni alapos és sokrétű zenei ismereteit.

1935-ben a Budapesti bencés gimnáziumban kezdte pedagógiai pályafutását. Horváth Kandid igazgatóhelyettes mutatja be a tanári karnak és a diákoknak. És az addig szerény képességűnek tartott iskolai énekkarral megtörténik a csoda: Szent Benedek napján 150-tagú kórusként a Zeneakadémia nagytermében már gregoriánt és magyar népdalfeldolgozást adnak elő.

A zenepedagógiai és karnagyi életmű a Zeneakadémián teljesedik ki. Közel négy évtizeden át generációkat oktat és nevel mint a Főiskola tanára, majd az énektanszak vezetője. Alig 21 esztendő, amikor megalakítja a nevét viselő Forrai-kórust, amely a madrigál és a magyar kórusirodalom magas szintű tolmácsolásával e műfaj aranybetűs lapjait írja be zenetörténetünkbe. 1948-tól 30 éven át ő az országunk határain túl is elismert és megbecsült Budapesti Kórus karigazgatója. Közben arra is van energiája, hogy évtizedeken át írásos publikációk sorával szolgálja szeretett műfaját.

Tevékenységének legrokonszenvesebb vonása volt és maradt mindvégig az a – csak a legnagyobbakra jellemző – művészi alázat, amellyel soha nem a műveket kívánta céljai szolgálatába állítani, hanem amivel ő akart és tudott mindig szolgálni, és a szolgálat lelkiességével példát mutatni.

Tehetségét a pártállami kultúrpolitika sem tudta agyonhallgatni: Liszt-díjjal, majd érdemes művészi címmel tüntették ki. Annak ellenére, hogy csakúgy, mint felesége, a felejthetetlen koloratúr-szoprán, Gyurkovics Mária, ő sem adta föl soha tiszta magyar gondolkodását, hívő keresztény világnézetét. Büszkék vagyunk arra, hogy a benne mindvégig élő lobogás Szent Benedek Atyánk családi tűzhelyénél kapott lánggra. Maga is nagyra értékelte, hogy szakmai karrierje a budapesti bencés gimnáziumban indult el. Erre, személyes élményeire, és a bencés tanárokkal kötött baráti kapcsolataira emlékezett kedves szavakkal, amikor 1991-ben Diák-szövetségünk egyik budapesti klubdelutánján előadást tartott.

A BDSz 1992-ben tiszteletbeli tagjainak sorába választotta. 86. életében hívta haza az Úr.
Faber Miklós (Bp 48)

Emlékezzünk Szkiva Jánosra is... (Bp 41)

Hölgyeim és uraim, kedves volt iskolatársaim!

1998. május végén, mikor a régen várt 95-98. évi bencés ALMANACH-ot kézhez kaptuk, annak olvasásakor némi csalódottsággal tapasztaltam, hogy annak „In memoriam” fejezetében, de még a továbbiakban sem találtam megemlékezést az előző év július hó 9-én Pannonhalmán elhunyt **SAJGÓ RUPERT** bencés atyáról, akivel 1933-tól 1941-ig – igaz, hogy akkor még **Szkiva János**-nak hívták – nem csak egy osztályba jártunk a budapesti bencés gimnáziumban *Simonyi Kúnó*, majd *Borbély Kamill* osztályfőnöksége alatt, de még az osztálynévsorban is szorosan egymás után következünk. Feleltetések idején együtt izgultunk vagy megkönnyebbültünk, ha a tanár előre vagy visszafelé lapozott az osztályozó naplóban.

János szüleivel és hűgával a régi gimnázium épületében szolgálati lakásban lakott. – Édesapja, a nagybajúszú *János bácsi*, hosszú évekig volt az iskola pedellusa, édesanyja pedig a tízpercekben tejet, kakaót, süteményeket és édességet árusított a zsebongó diáksereg részére.

Jancsi az érettségink után, 1941 augusztus 6-án – Urunk színéváltozása ünnepén – öltözött be a bencés szerzetesi reverendába és vette fel a SAJGÓ-ra magyarosított családnév után a RUPERT szerzetesi utónevet. – Első fogadalmat 1942. június 28-án, ünnepélyes fogadalmat 3 évvel később, 1946. június 28-án tett. – 1947. június 22-én szentelték áldozópappá és ekkor mutatta be első szentmiséjét a józsefvárosi plébániatemplomban.

Alighogy 1948-ban megszerezte latin-francia szakos tanári diplomáját, bekövetkezett hazánkban az egyházi iskolák erőszakos államosítása, majd a következő szomorú években a rendházak és szerzetesi közösségek erőszakos feloszlása. – A fiatal paptanár élete is kényszerűen eltért az előre eltervezettektől.

1948-49-ben hitoktató segédlelkész Celldömölkön, – 1949-50-ben segédlelkész és fegyházlelkész Sopronköhidán, – 1951 elején még segédlelkész Pápán, – majd hosszú időre, 1951-től 1974-ig világi munkavállalásra kényszerült, 23 évig.

Emlékezetem szerint világi munkáját az Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ (OMTM) kelenföldi központi telepén, a külső Bartók Béla úton, fizikai munkásként kezdte meg, nem kis nehézségekkel, de kapcsolata az Egyházzal és a Renddel egy percig sem szakadt meg.

Az enyhülés idején, 1974-ben végre visszakerült a bencés rend kebelébe. 1978-ig Pannonhalmán házgondnok, majd 1984-ig kisegítő lelkész, 1981-től egyszersmind főpénztáros is. 1984-ben a pannonhalmi Bazilika őre. – Szülei és húga ekkorra már elhunytak, hozzátartozója nem volt.

Életének talán legboldogabb évei a rendszerváltozás után következtek, amikor *dr. Galambos Iréneusz (Ferenc)* atyával a burgenlandi, alsóőri hívek segédlelkésze lehetett.

Sajnos ez az időszak nem sokáig tartott. 1995-ben már egészsége megromlott. Tüdőbántalmai után súlyos műtéten esett át, ekkor gyomrának 2/3 részét resecálták.

Volt bencés osztálytársaival tartotta a kapcsolatot. 1996-ban 55 éves érettségi találkozónk megszervezésénél az Ő segítségével kaptunk helyet és szállást Pannonhalmán. – Ekkor már aggodalommal figyeltük meggyengült állapotát, bár még reméltük, hogy szervezete erőt tud venni a súlyos betegségén.

Sajnos, nem így történt. Az 1997. május 31-i összbencés találkozón már nagyon rosszul volt, már nem tudott lábra állani. Nyilvánvalóan átétel következtében kialakult lábszárcsontvelő-rákja embertelen kínszenvedéssel járt. Csak a legerősebb fájdalomcsillapító beadása után jutott rövid ideig olyan állapotba, hogy feleségemmel együtt meglátogathattuk. Nagyon rosszul volt. – Búcsúzáskor mindketten éreztük, hogy életünkben utoljára találkoztunk.

1997. július 9-én életének 75., szerzetességének 55., áldozópapságának 51. évében, hosszú betegség után a betegek szentségével megerősítve hazatért mennyei Atyjához.

Július 14-én temettük Pannonhalmán. Volt osztálytársai közül már csak 22-en vagyunk életben, ebből 14-en Magyarországon. Megható volt, hogy alsóőri hívei külön autóbusszal milyen sokan eljöttek, hogy szeretett lelkészüknek a végső tiszteletet megadják.

Erre kérlek most Benneteket, ha egy kicsit késve is, adja meg Szövetségünk Sajgó Rupert János atyának azt a tiszteletadó megemlékezést, amit mindenképpen megérdemel.

Szkalla Imre (Bp 41)

Köszönettel vettük Szkalla Imre diáktársunk észrevételét. Íme, csatlakozunk kéréséhez e kis megemlékezéssel. Rupert atya, nyugodjál békében. – *A szerk.*

Utunk nem ér véget *

*Prof. Dr. Varga József (Pp 42) (1923.ápr.25.–1998.júl.3.)
és felesége, Varga Elvira (1923.okt.10.–1998.júl.5.)*

Sírszéli beszélgetés Varga József doktorral és nejével Elvira Katalin asszonnyal, akik beláthatatlan időre távoztak, és illő tiszteletadással búcsút kellene venni tőlük. Nem tiltakozásként, hanem valami egészen sajtószerű érzettől átítatva itt és most merő rövidlátásnak vélem a végleges, befejezett szót ideiktatni, ugyanis napok óta új élmény mozog bennem, mégpedig azon megsejtés, hogy az emberi élet nem határolható be az egyes személyek születése és halála közti időszakokra.

Napok óta gondolatok foglalkoztatnak, olyan dolgok, amik folyton bennünk lappanganak, s legfeljebb tudat alatt hatnak. Valójában most érzékenyebbé válik az ember arra, hogy jobban odafigyeljen az elhangzott szavakra, viselkedésformákra. A tudatosodás napjait élve folyik a beszélgetés ott, ahol legutóbb megszakadt. Külön megkönnyíti ezt, hogy a napokban kaptam kézhez azt a kötetet, amiben Te, Jóska Bátyám emberi kérdésekre választ adva mondd el személyes életutadat. Ezt megelőzően tanulmányodat közöltük Recskről, a megpróbáltatás kegyetlen időszakáról. Mindkét szöveget átolvasva tudom és vallom, mennyire elevenen köztünk vagy és maradsz. Egész életed egyetlen Madách-i példa, kiegészülve a hitvesi szeretet napjainkban ritkuló megnyilvánulásával.

A Te életed gyakorolt elmélet. Hitedet ifjúságodtól kezdve gyakoroltad, megvallhattad cselekedeteiden keresztül. És lehet-e nemesebb, mert teljesebb sors annál, mint mikor valaki nemcsak meglátja, hanem élheti is az emberi lét magasságait és mélységeit?

Fontosak, sőt szükségszerűen lényegesek voltak az utolsó talán két évtized találkozásai, amikor magyarázkodás nélkül értettük, megértettük egymást. Tudom, nem csupán jelképes volt, amikor nyugdíjazásodkor könyveid közös ügyeinket érintő részét nekem ajándékoztad. – Aztán együtt elméltünk, elemeztünk, fogalmaztuk meg gondolatainkat a rendszerváltozás után...

Jóska Bátyám, – Ady szavaival – eljutottál az Értől az Óceánig! Bejártad azt a hosszú utat, amit tanulságul és tapasztalásul ránk hagytál. Most már nekünk kell folytatnunk – akaratlanul is – a Te odafigyelésed,

* Utánközlés a Bécsi Napló 1998. évi július-augusztusi számából.

útmutatásod szerint. Igen, mert valami megszakadt bár, de nem ért véget. Ezért nem vehetünk búcsút egymástól, hiszen köztünk maradsz gondolataiddal, életed példájával. Semmi sem volt hiábavaló, mert egyetlen nagy tanulóiskola diákjai vagyunk, folyton készülve a vizsgákra. Balassitól merően eltérően a végvári fegyveres harc helyett a folyamatos tanulásban, művelődésben jelölted meg fejlődésünk menetét. A látványos tettek, nagy szavak helyett azt vallottad: „Csak az állandó aprómunka emelhet fel bennünket.”

A császárvárosban szellemileg megtaláltad helyedet, mégis – Mikes értelmében – annyira megszeretted Rodostót, hogy sohasem felejtetted Zágont. Tested és szeretett Nejed testét az osztrák császárváros földé fogadja be, egész érzelmvilágod viszont Pannóniához köt, a szűkebb értelemben vett szülőföldhöz. Igaz a Te európai értelmezésedben Vindobona/Wien/Bécs is ennek a valamikori római tartománynak volt municípiuma. Gondolataid pedig bejárják mindazon helyeket, ahol megfordultál és tanulmányoztad Anyánk, Európa történelmét, tájait.

Kedves Túlélők, Utódok, Rokonok, Barátok! Nem búcsúvételre gyűltünk össze, hanem azzal az eltökélt szándékkal, hogy folytassuk vállalt utunkat. Jó és helyes volt, amit Varga József doktor és professzor megélt és cselekedett. A mindennapi hajsza talán elhomályosította azt a szeretetkapcsolatot, aminek leghitelesebb bélyege az egymás utáni gyors távozás, vagy ahogyan egyik közös barátunk megfogalmazta: Shakespeare drámájába illő záróakkord.

Varga József túlélésének, szellemi hagyatékának bizonyítéka, hogy több tucat magyar és német nyelvű publikációja mellett főműve, a két részben megírt Schuldige Nation oder Vasall wider Willen? Bűnös nemzet vagy kényszerű csatlós?, magyar fordításban visszaköszön a „Magyarország története 1918-1990.” egyetemi tankönyvben. Éveken át osztrák honfitársainkat oktatta Közép-Európa s ebben Magyarország történetére. Sok vívódás és kételkedés után most már tudható, hogy meggyőződéses európaiként népe-nemzete tanítója lett. Valóban, elemi igénye volt, hogy amnéziába esett honfitársait felvilágosítsa a pokol uralmának éveiről, hogy helyes és higgadt képet kapjanak arról a közelmúltról, ami szinte végzetszerűen ivódott a lelkekbe. Az ő odafigyelése és halk szava mégis csöndes esőként termékenyíti meg a lelkeket. Mert Varga József hittel megküzdött világképet hagyott mindazokra, akik nem a pusztulásra, hanem a jövőre, az életre esküdtek fel.

Nem méltatás ez, hanem a hála és köszönet hangja, de nem csupán neki, hanem szeretett nejének is, akinek mint hűséges hitvesnek és

példamutató édesanyának ajánlotta főműve első részét, nem feledkezve meg gyermekeiről sem, akiknek a második rész ajánlása szól.

Óskeresztényi módon, misztikusan felemelő, amiként, Jóska Bátyám, barátaid körében vasárnaponként misét mondtál Recsken. Ennek a misztériumnak jegyében legyen Tiéd a szó annak kapcsán, hogyan vélekedsz azokról, akik annyira brutálisan, megalázóan nyúltak bele fiatal életedbe:

„Érdekes dolog: valahányszor erről a kérdéstről faggatnak és a válaszom nem az, hogy gyűlölöm azokat, akik bennünket embertelen módon megkínóztak, akkor rendkívüli módon elcsodálkoznak. Nem gyűlölhetek, mert én hívő ember voltam Recsken és az vagyok Bécsben is. Az én megtartó erőm legfontosabbika a hitem. Akkor is ez volt a véleményem, ma is az. Babits tolmácsolásában így hangzik egy Tolsztoj-idézet: 'Hit az élet ereje, ha az ember él, akkor hisz valamiben. Ha nem hinné, hogy érdemes valamiben hinnie, nem is élne.' Az öt év alatt, de igazából egész életem során viselkedésem egyik legfőbb vezérlő motívuma ez volt. Ebből a hitből táplálkozott az a meggyőződés, hogy hozzátartozóink hűek maradnak hozzánk, hogy megértik, miért kerültünk ebbe a helyzetbe, hogy elvi álláspontunkon, erkölcsi normáinkon, politikai alapelveinken erőszakkal, megfélemlítéssel, kínzással nem lehet változtatni.”

Bécs, 1998. július 15.

Deák Ernő

┌

┐

Felejtethetlen tanáraink

└

┘

「

」

L

J

Kalmár Gusztáv emlékezete *

„Kalmár Gusztáv korát megelőző tudományos ismeretterjesztő könyveket írt az ifjúság számára a Föld keletkezéséről, a híres afrikai, ázsiai, sarki expedíciók történetéről” – írta róla 1994-ben dr. Vezényi Pál, egykori tanítványa. Majd így folytatta: „Ezekben a könyvekben minden adat hiteles volt, és a diákgyermekek mégis úgy olvasták, mint egy izgalmas kalandregényt.”

Ki volt hát dr. Kalmár Gusztáv József? Az 1998-ban megjelent Veszprém megyei életrajzi lexikon szerint Jánosházán (Vas megye) 1892-ben született, s 1949. január 1-jén Pápán halt meg. (Sírja a Kálvária-temetőben található.) A névcikk róla az alábbi adatokat közli: „Geográfus, tanár. 1911-ben belépett a bencés rendbe. 1918-ban pappá szentelték. Plébánosként szolgált Zalaváron és Veszprémvarsányban. Gimnáziumi tanár volt Győrben és Pápán (1939-48), 1926-1930 között a rend főiskoláján tanított.” Nagy műveltségű történelem-földrajz szakos tanárnak ismerték tanítványai, aki földrajzból nyolc tankönyvet készített a gimnáziumi tanulók számára. Pannonhalmáról megkaptuk az író-tanár bibliográfiáját, mely szerint 13 ifjúsági regényt, illetőleg monográfiát írt, s ezenkívül négy hosszabb terjedelmű tanulmányt. Legismertebb könyvei: Küzdelem a fehér halál országában 1-2. kötet. Bp. 1931-32; Magyar hazánk és népei, Bp. 1932.; A közlekedés és a hírszolgálat fejlődése Bp. 1941; Vihar az Orinoco földjén Bp. 1941. 1939-41 között rendszeres felolvasásokat tartott a Magyar Rádióban.

Az 1941/42-es bencés értesítőben található Az Indiai Császárság című tanulmánya. Ennek csupán néhány sorát idézem.

„India a tündéri álmok és kiábrándító valóságok hazája. Napsütéses és monszuntól áztatott földjére a Teremtő két kézzel szórta az áldását. (...) Fejedelmi kincseskamrái arannyal, ezüsttel, drágakövekkel vannak telve, de népe, 400 millió ember, nyomorult koldus...”

Halálának 50. évfordulóján, 1999. január 23-án 10.30-kor a Várkastélyban, a Jókai Mór Városi Könyvtár olvasótermében egykori pápai bencés öregdiákok emlékeznek a kiváló tanárra és kitűnő ifjúsági íróra. Alakját, munkásságát dr. Vezényi Pál író méltatja.

Dr. Tungli Gyula

* Utánközlés a Pápai Hírlap 1998. december 16-i számából.

Nyugat-dunántúli tudósra emlékeztek

Lokálpatriotizmus, a hagyományok ápolása, emlékezés a régiekre: a régiók, kisebb közösségek szép kezdeményezése, ami a szabadság visszanyerése óta felerősödött. Egyszersmind lehetővé vált az emlékezés azokra is, akikre negyven éven át nem lehetett emlékezni.

Dr. Kalmár Gusztáv József bencés tanárra, főiskolai tanárra, földrajztudósra (Jánosháza, 1892. febr. 25. – Pápa, 1949. jan. 1.) emlékeztek a Pápai Művelődéstörténeti Társaság ez év február 23-i ünnepi ülésén, halála ötvenedik évfordulóján. Az ünnepi ülésen megjelentek a szülőfalu, Jánosháza képviselői, a bencés gimnázium jogutódjának, a Türr István Gimnáziumnak igazgatója és tanárai, a város kulturális életének irányítói, a hajdani diákok és a városból, de a környékről is nagyon sokan, akik még ismerték vagy akiket a Művelődéstörténeti Társaság rendezvényei vonzanak. Az emlékülést a pápai várkastély könyvtárhelyiségének üléstermében tartották. A zsúfolásig megtelt teremben sokan csak állva élvezhették a szép visszaemlékezést.

A megnyitót *dr. Áldozó Tamás* h. polgármester, korábban a helyi lap főszerkesztője mondta. Ezt követően a *Türr kamara-énekkara* énekelte a Szent Benedek-himnusz, majd négy szólamon latinul Szűz Mária-éneket, *Mayer Károlyné* karnagy vezényletével. Az ünnepi beszédet *dr. Vezényi Pál* író mondta, aki Bernből jött haza az ünnepségre, s aki kisdíakként ott állt Kalmár Gusztáv bácsi ravatalánál.

Méltatta a hajdani paptanár sokoldalú munkásságát. Annakidején a katolikus iskolákban mindannyian Kalmár Gusztáv földrajzkönyvéből tanultunk. Kalmár Gusztáv kitűnő íráskészséggel rendelkezett: világos lényegre törő előadásban ismertette könyvei tárgyát. A tankönyvekben hangsúlyozta a geopolitikai körülményeket, amelyek egy-egy ország történelmét, sorsát erősen determinálják.

Ifjúsági regénye, a *Vihar az Orinoco földjén* érdekfeszítő olvasmány a délamerikai szabadságküzdelmekről, Simon Bolívar életútjáról, hősi helytállásáról. Sok fiatalban ez a regény ébresztette fel az érdeklődést a földrajz, a távoli világok élete, történelme iránt. A *Küzdelem a fehér halál országában* c. könyve az északi sark meghódítására tett heroikus erőfeszítésekről, az akkoriban hőskorát élő Zeppelin-léghajó egyik északi sarki leszállásáról szól. A *Magyar hazánk és népei*, a *Négy világrész földje és népei* c. munkái a tudós professzor világlátásának összefoglalását adják. Az elfeledett tudós és népszerű író könyveit ma is ki kellene adni, hiszen ifjúsági könyvkiadásunk nem dúskál az értékes

művekben. Regényei, írásai érzékletesen mutatják be a kort, a környezetet, a szereplőket, a különös tájakat. Mindezt úgy mutatta meg, hogy – mint annyi sok más híres író, pedagógus, – egész életében nem hagyta el az ország határait.

Az ünnepi méltatás után a Művelődéstörténeti Társaság tagjai az író Kalmár Gusztáv munkáiból olvastak fel, valóban érdekfeszítő, érdekes részleteket. Tanulmányai a Pannonhalmi Szemlében, a Katolikus Szemlében, a pápai bencés gimnázium évkönyveiben és számos folyóiratban, újságban jelentek meg, felolvasásokat tartott a Magyar Rádióban, monográfiáit önálló kiadványokban publikálták.

Életútját a bencés szerzetesrend döntései határozták meg. A rendbe 1911-ben lépett, földrajz-történelem szakos tanári oklevelet szerzett, 1922-ben doktorált. Ezt követően a bencés rend gimnáziumaiban tanított Győrött és Pápán, a bencés plébániákon volt lelkész. Pannonhalmán 1926 és 1930 között a főiskolán oktatott. A gimnáziumokban helyettes igazgató, helyettes rendházfőnök, a diplomok gondnoka volt.

A tudós paptanárt szerették diákjai. Nemcsak oktatta, de nevelte is őket. A régi kisdíák még emlékszik arra, amikor arra tanította: nemcsak a leckét kell megtanulni, nemcsak a könyveket kell elolvasni, de ezekből az élményekből kell kialakítani mindenkinek a jövőbeni egyéniséget, életelvé tenni a tisztességet, becsületet, helytállást. Sokoldalú embereket akart nevelni. Az egyházi iskolák államosítása után egy évig még taníthattak a régi iskolájukban. Az addigi tankönyveket már nem lehetett használni, a helyükbe lépő újak színvonala nem elégítette ki a tudós pedagógust. Ezért földrajzórán a hivatalos leckéhez még további tudnivalókat diktált le, hiszen akár a földrajz, akár a történelem tanítása egyúttal egyéniséget formáló nevelést is jelent, amit Kalmár Gusztáv elengedhetetlen feladatának tartott.

A Művelődéstörténeti Társaság jubileumi emlékülése a város Pro Cultura-kitüntetésének átadásával zárult.

Hadd mondunk köszönetet a rendezőszerveknek, a Jókai Művelődési Központnak, a Jókai Mór Városi Könyvtárnak, a Bencés Öregdiákok Körének. A Művelődéstörténeti Társaság elnöke, dr. Tungli Gyula ny. főiskolai tanár, ezúttal is méltó keretet tudott biztosítani a rendezvénynek, amin a városi televízió és a sajtó képviselői ugyancsak jelen voltak. Elismerés illeti a fáradhatatlan odaadó munkát.

Az ülésen megjelentek közül számosan kapták meg azt a szép emléklapot, amit Kalmár Gusztáv, a Magyar Földrajzi Társaság választ-

mányi tagja emlékére készítettek, életútjának fontosabb adataival, amit Balázs László ny. tanár, ugyancsak bencés öregdiák sokszorosított.

És hadd emlékezzünk meg egy másik volt pápai diákjáról, Gaál Zoltánról, akinek könyvei ugyancsak a régió művelődését szolgálják. 1987-ben kiadott kétkötetes munkájának második kötete az *Életpályák, életművek* címet viseli, s a kötetben Kalmár Gusztáv életéről, munkásságáról, műveiről részletes tájékoztatást kapunk.

Budapest, 1999. január 25.

Dr. Harsányi László (Pp 43)

A Magyar Kultúra Napja *

„Van mit ünnepelnünk”

„Van mit ünnepelnünk” hangsúlyozta dr. Áldozó Tamás, Pápa város alpolgármestere a Magyar Kultúra Napja alkalmából tartott megemlékezés ünnepi köszöntőjében. Mindaddig büszkék lehetünk hazánk, városunk kultúrájára, amíg élnek közöttünk vagy emlékezetünkben olyan emberek, akik munkássága, tudása, művészete valami maradandót hozott létre. Őket ünnepeljük ezen a napon. Rájuk emlékezünk, mindannyiukra, még ha alkalmanként csak egy-egy nevet tudunk kiemelni a sokaságból. Idén **dr. Kalmár Gusztáv Józsefét**.

A halálának 50. évfordulójára rendezett megemlékezést egykori tanítványa, dr. Vezényi Pál író tartotta. Megismertük az egykori bencés tanárt, földrajztudóst, aki elsősorban az ifjúság számára írt élvezetes, tudományos alapokon nyugvó ismeretterjesztő könyveket olyan országokról, földrészekről, ahol ő sohasem járt. Legismertebb regénye, a *Küzdelem a fehér halál országában, az Északi-sark felfedezéséről* szól. A kedves, lekiismeretes tanár a katedréről diktálta a tananyagot, mivel a könyveiből nem taníthatott. Azt tette, ami számára az egyetlen helyes volt: táplálta tanítványaiba a földrajz, a természet, a tudás és a haza szeretetét. S mindezért ma az egykori diákok köszönetet mondanak. Mi jelenlévők – a műveiből felolvasott részletek alapján – ízeltőt kaptunk abból a derűs, izgalmas, kalandokban bővelkedő világból, mely dr. Kalmár Gusztáv József írásait jellemzi. Kedvet kaptunk ahhoz, hogy elolvassuk regényeit, tudományos értekezéseit.

* Utánközlés a Pápai Hírlap 1999. január 26-i számából.

A megemlékezés után kultúránk jelenkori képviselőit jutalmazták a Pro Cultura Díszoklevél átadásával. Az idei díjat Erdő Imrénének ítelték oda, a Jókai Mór Közgazdasági Szakközépiskola volt tanárának, akinek nagy érdeme volt abban, hogy 15 évvel ezelőtt újjászerveződött a Jókai Kör, s azóta is aktívan működik. Köszönjük a kultúra múltbeli és jelenlegi őrzőinek, hogy értékeinket óvják, gyarapítják s megőrzik a jövő számára, hogy minden évben ezen a napon büszkén ünnepeljünk.

Drávecz Erika

Kalmár Gusztáv József és a Bencés Gimnázium kulturális öröksége Pápa városában

Pápan a Magyar Kultúra Napja megünneplésének alkalmával megemlékeztünk *dr. Kalmár Gusztáv József* bencés tanár, földrajztudós és író halálának 50. évfordulójáról. Kalmár Gusztáv élete utolsó éveiben, 1949. január 1-én bekövetkezett haláláig a pápai bencés gimnázium tanára volt. Hamvai a pápai Kálvária temetőben nyugszanak a bencések kriptájában. Tevékeny élete során számos tankönyvet, ismeretterjesztő tanulmányt és ifjúsági regényt írt. A távoli földrészek felkutatásáról szóló, tudományos megalapozottsággal alkotott művei az ifjúság művelődését szolgálták, felkeltették az érdeklődést a földrajz iránt, a száraz adatokat tartalmazó tantárgyat érdekessé tették a tanulók számára. Ifjúsági regényei, amelyek új kiadásban ma is megállnak a helyüket, a haza és a szabadság szeretetét oltották be az ifjúságba.

Kalmár Gusztáv, akit tanítványai Guszti bácsinak neveztek, népszerű volt diákjai körében. 1945 után nem volt könnyű számára a tanítás, mert az új rendszer a régi tankönyveket azonnal kivonta a forgalomból, mielőtt még újakat szerkesztettek volna. Tankönyv nélkül pedig különösen nehéz volt az oktatás olyan tudós tanár számára, akinek azelőtt évtizedeken át használták földrajzkönyveit a középiskolákban. Igyekezett feladatát úgy megoldani, hogy tanítványai megkaphassák a szükséges ismereteket. Az ötven perces órát úgy osztotta be, hogy a feleltetés és magyarázat mellett az anyag lediktálására is jusson elegendő idő.

Kalmár Gusztáv neve és munkásságának értékelése halála után méltatlanul feledésbe merült. A kommunizmus évtizedei politikai szempontból igyekeztek a katolikus szerzetesstanárok nevelő munkájának

értékét csökkenteni és elfeledtetni. A rendszerváltás után, 1994-ben kiadott Új Magyar Irodalmi Lexikon szerkesztői is kihagyták a nevét, csupán a régebbi Magyar Életrajzi Lexikon emlékezett meg róla. Ez a kiadvány még a rendszerváltás előtt jelent meg és a róla szóló szócikk azt bizonyítja, hogy szakmai körökben ismeretes volt a neve annak ellenére, hogy hivatalosan nem emlegették.

Pápa, a Nyugat-Dunántúl régi iskolavárosa gazdag kulturális örökséggel rendelkezik. A helytörténeti kutatások is élénkebbek voltak ebben a városban, mint bárhol másutt Magyarországon területén. Sajnálatos, hogy ezen a téren elsősorban csak a reformátusok tartották fontosnak, hogy a főiskola és gimnázium kiváló tanárainak életművét feldolgozzák és méltassák. Ennek következtében széles körben, nemcsak az országon belül, hanem külföldön is elterjedt a nézet, hogy Pápa a Dunántúlon olyan kálvinista város, mint Debrecen az Alföldön, holott a századfordulón készült statisztika alapján, amelyet Kaposy Lucian is idéz 1905-ben kiadott *Pápa város egyetemes leírása* c. munkájában, Pápa lakosságának 60.01%-a volt katolikus és csupán 12.92%-a református vallású. A katolikusok olyan mértékben hanyagolták el saját kulturális örökségük feldolgozását, hogy ma már sokan azt sem tudják az országban, hogy Pápan a református főiskolán és gimnáziumon kívül egy három és fél évszázados múltra visszatekintő katolikus, bencés gimnázium is létezett. Míg a tudós kálvinista professzorok emléktáblákat kaptak, utcákat neveztek el róluk, a tudós szerzetes tanárokról ma már úgyszólván senki sem tud.

A tudós és író Kalmár Gusztáv életműve és vele együtt számos kiváló társának tevékenysége még feltárássra és méltató értékelésre vár. A Magyar Kultúra Napján tartott megemlékezés remélhetőleg komoly lépést jelent azon az úton, amely Pápa város katolikus kulturális örökségének feldolgozásához és értékeléséhez vezet.

Budapest, 1999. január 25.

Dr. Vezényi Pál (Pp 53)

Bíró Lucián OSB

1898. ápr.4. Zsitvaújfalu – 1990.máj.15. Ó-Komárom (Komarno)

Zsitvaújfalu (mai nevén: Nová Ves nad Zitavou) a történelmi Magyarország Bars vármegyéjében, a verebélyi járásban fekszik, az 1910-es népszámláláskor 1161 lakosa volt, vegyesen magyarok és szlovákok. E községben született Bíró Lucián a Boncsek-családban, a keresztségben a Géza nevet kapta. Apja az 1857-ben született Boncsek Pál asztalosmester, anyja Hulász Paulina, aki 1860-ban született. A Boncsek-család hét gyermeke közül Géza a hatodik gyermek volt.

Az elemi iskolát a faluban, a gimnázium két utolsó osztályát már pannonhalmi kispapként a győri bencéseknel járta, ott érettségizett. Ezután a teológiai és egyetemi tanulmányok következtek: magyar-latin szakos tanári képesítést szerez és pappá szentelik.

Bíró Lucián, a Felvidékről származó fiatal paptanár, egész életpályáját, sorsát nem lehet a magyarság XX. századi megpróbáltatásainak ismerete nélkül megérteni. Az 1920. június 4-én a versailles-i Trianon-palotában aláírt békeszerződésben Csehszlovákiához csatolják nemcsak a Felvidéket, de a Csallóköz magyarlakta településeit is, és az új határ mentén, keskenyebb vagy szélesebb sávban, egész Kárpátaljáig számos magyar várost, községet. A békeszerződéssel 1 072 000 magyar, javarészt jól elkülönülő etnikai tömbben került csehszlovák fennhatóság alá. Érezte a nemzet már akkor is a szörnyű tragédiát – az elmúlt közel nyolc évtized a megpróbáltatások további sorozatát jelentette –, a békeszerződés aláírásakor az ország összes harangja megkondult, a nemzeti gyász jeléül.

Komárom is Csehszlovákiához került. A bencés rend akkori hat gimnáziumából (Győr, Pápa, Sopron, Kőszeg, Esztergom, Komárom) a komáromi csehszlovák uralom alá került. Trianont követően a masaryki csehszlovák demokráciában a formális szabadságjogokat még biztosították. Olyan követelés, ami 25 év múlva a Felvidéken bekövetkezett, nevezetesen, hogy a magyar oktatási nyelv helyett szlovákul oktassanak, akkoriban elképzelhetetlen volt. A birodalmi törekvések azonban éltek, az oktatásra ugyan nem adtak ki tilalmat, az oktatókra azonban igen. A komáromi bencés gimnázium 15 tanára közül mindössze 5-nek adták meg a csehszlovák állampolgárságot, a többinek nem, nekik távozniuk kellett. Megint csak az akkori kor formális jogtisztelét mutatja, hogy a gimnázium változatlanul Pannonhalma alá tartozott, tehát az oktatás előbb említett gondját is Pannonhalmának kellett megoldania.

A főpát Bíró Luciánt – aki a Felvidéken született, s így az állampolgárságot neki meg kellett adni – Komáromba helyezi, s megkezdődik a fiatal paptanár másfél évtizedes, nagyszerű munkássága. A komáromi gimnázium évkönyvében a tanárok iskolai és iskolán kívüli tevékenységéről a felsorolás Bíró Lucián neve mögött a leghosszabb: a gimnázium cserkészcsapatának főparancsnoka, az önképzőkör tanárvezetője, a Mária-kongregáció prézese, az énekkar vezetője, a Jókai Egyesület közművelődési szakosztályának elnöke, a Katolikus Akció helyi főtitkára, a Komáromi Katolikus Kör főtitkára, a Szent Ágoston Társaság felügyelő bizottságának tagja, szerkeszti a Virágoskert c. folyóiratot, a Tábortűz c. cserkész- és diáklapot. Magyar tankönyveket ad ki. A világi hívek részére kis misekönyvet szerkeszt. Kiadja a magyar bencések által szerkesztett Liturgikus Lexikont, a Szent Ágoston Társulat Kincses Könyvét. Ahogyan Sólymos Szilveszter „Ezer év száz bencése” c. könyvében mondja – ahonnan a tevékenységei felsorolását vettük –: „Mindezt a tanítás mellett”. Szaktárgyain kívül vállalta a szlovák és a német nyelv tanítását.

A cserkészlet e szerteágazó munkásságán belül is megkülönböztetett helyet foglal el. Tizenegy nyári cserkésznyári tábor szervezett, egy téli táborozást, a vízcserkészeknek egy tutajtábort. Szklenófürdőn nyaralótelepet alapít, ez nemcsak a cserkészeknek, hanem a felvidéki magyar gimnáziumok önképzőköreinek is táborhelye lesz. Egyidejűleg támogatja az akkoriban alakuló iparos-cserkészcsapatok szervezését. 1938-ban a szklenóvölgyi táborhely megmaradt csehszlovák területnek. Lucián gyorsan cselekedett: évi egy korona bérleti díjért a cserkészcsapat megkapta a táborhelyet, ahol a cserkészek által épített két deszkaház is állt.

1939-ben, a Felvidék visszatértét követően áthelyezik Pápára gimnáziumi igazgatónak és bencés házfőnöknek. Az iskolán kívüli tevékenységi köre itt is bőséges: a pápai kat. egyházközség képviselő testületének tagja, az Actio Catholica veszpréme gyházmegyei kulturális szakelőadója, a Magyar Cserkész Szöv. Orsz. Intézőbiz. és Sajtóbiz. tagja, a M. Cserk. Szöv. (székesfehérvári) IV. kerületének társelnöke, a Foederatio Americana pápai Corporatiojának priorja, a Bencés Diákegyesület pápai osztályának ügyvezető igazgatója, a pápai belvárosi Kat. Kör vál. tagja, a gimnáziumi Diáksegélyező Egyesület igazgatója. E felsoroláson túl megtaláljuk itt cikkei, beszédei jegyzékét és azt is, hogy – lélekben Komáromhoz még mindig erősen kötődve – a komáromi 113. sz. Jókai-cserkészcsapat tiszteletbeli parancsnoka, a Komáromi Kat. Kör alapító tagja.

Alighogy megkezdte pápai működését, a Deák Ferenc önképzőkörben a gimnázium által kitűzött pályatételek mellett saját igazgatói pályatételt is

kiír: „Hogyan lehet felhasználni a költészetet a nép hazafias és vallás-erkölcsi nevelésében?” Ugyancsak működésének még ezen első évében a Bencés Diákegyesület pápai osztálya mellett – amely egyesület kérelemre, részben főiskolán továbbtanuló, részben a gimnáziumban jó eredményt elérő diákoknak a támogatása végett alakult – megalakítja a Diáksegélyező Egyesületet, alapítóként mindjárt 100 pengőt adományozva.

A pápai bencés templom felszentelésének 200. évfordulójára (1742-1942) terjedelmes tanulmányt ír a templomról, fényképekkel, metszetekkel és vázrajzokkal.

A második világháború befejeződése előtt, 1944 végén Bíró Luciánt a rend visszahelyezte Komáromba. Ő már korábban látta a későbbi magyar sorsot. Egyik volt diákjának – szinte profétikusan – ezt mondta egy tihanyi táborban: „Egyetlen reményünk lehet: az Egyesült Közép-Európa az Egyesült Európában. Ami addig lesz, azt túl kell élnünk; akárhogy.”

A visszahelyezésében a fentebb említett személyi adataiból következő megfontolások is szerepet játszhattak. Sajnos, akkoriban a legsötétebben látók sem sejtették a Felvidéken a magyarokra váró megpróbáltatásokat. Nem a masaryki, hanem a benesi világ jött el. Az új hatalom első követelése: az oktatás nyelve a szlovák legyen. Ezt a komáromi bencés iskola nem fogadta el, ezért a pozsonyi tanügyi hatóság az iskolát megszüntetnek nyilvánította. Öt év múlva, a régi bencés iskola – most már a bencések nélkül, de az ő szellemiségüket megőrizve, – újból kezdhette működését, magyar nyelven, s rövid időn belül Szlovákia egyik legjobb gimnáziumává vált.

A bencés tanárok lelkipásztori tevékenységet folytattak, Bíró Lucián törhetetlen energiával 1947-ben „Miatyánk” címmel magyar imakönyvet adott ki, s az ugyancsak magyar nyelvű Katolikus Kalendáriumot.

1949-ben a kommunista hatalom a komáromi bencések kitelepítését határozta el, a maga nézőpontjából indokoltan: a kitelepítettek magyarok voltak, papok voltak, s nem hódoltak be az új hatalomnak. Rabként őrizték őket. A besztercebányai püspök kieszközölte, hogy – a paphiányra tekintettel – a bencések falura mehessenek, szlovák településekre. Bíró Luciánt Znióváráljára, a régi Túrócz megye kis eldugott falvába helyezték plébánosnak. Ám az akkori, mesterségesen szított gyűlölet légkörében a faluból küldöttség ment a püspökhöz: ha magyar papot akar küldeni, inkább visszaadják neki a templom kulcsát. Drámai légkörben foglalta el a magyar pap a helyét. Nemsokára – e kiváló egyéniség jelleme mindenütt rokonszenvet ébresztett – megszerették. A járási párttitkár ezt a népszerűségét akarta felhasználni arra, hogy a tervbe vett

termelőszövetkezet megalakításánál vesse latba tekintélyét. Bíró Lucián ilyet nem tehetett, még tovább helyezték, most már Malinovára, kubikosfaluba. A szokásos ellenséges hangulat fogadta, de rövidesen a korábban harcias hívők maguk ajánlották fel: saját erőből tatarozzák, majd kifestik a templomukat. Meg is cselekedték.

1961-ben a püspök a kétnyelvű magyar papokat végre magyar községbe helyezhette. Bíró Lucán Balonyba került. A sors véletlene, hogy ebben a kisközségben (a világháború előtt Győr vármegye, tószigetcsilizközi járás) született és töltötte gyermekkorát Dobrovich Ferenc Ágoston, aki a pápai bencés gimnázium igazgatói székében Bíró Lucián elődje volt. Ebben az évtizedben ismét aktivizálódhatik: a szlovákiai Szent Adalbert Társulat magyar nyelvű kiadványainak a szerkesztője. Ennek keretében nyílt lehetősége az 1947-ben szerkesztett „Miatyánk” c. imakönyvének újabb kiadásaira. Balonyból ment nyugdíjba 72 évesen 1970-ben.

Kényszernyugdíjazásnak tartotta mindenki az intézkedést, mert a dubčeki időben Bíró Lucián határozottan kiállt a vallásszabadság követelése mellett. A komáromi Rozália templom és a Szent Anna kápolna lelkipásztori munkáját vállalta el, de még nyolcvanadik évének betöltése után is kijárt misézni Örsűjfalura, Aranyosra, mondván, nem várhatjuk el az ottani hívektől, hogy ők jöjjenek a városba. Kilencven éves is elmúlt már, amikor a Szent Anna kápolnában még megtartotta a szentmiséket, s a templomot mindig megtöltötték a hozzá ragaszkodó hívek.

Komáromi szerény házrészébe eljártak a régi szlovák hívek, a magyar tisztelői, a volt pápai és komáromi diákjai. Haláláig folytatta tudományos tevékenységét, különféle gyűjteményekbe szolgáltatott adatokat. Halála előtt a Magyar Televízió külön műsorban emlékezett meg sokoldalú tevékenységéről. 1989-ben a Bethlen Gábor Alapítvány élete munkásságáért *Márton Áron Emlékéremmel* tüntette ki.

A rendszerető férfi előre elrendezte a temetése körülményeit, s lakása hátsó részében meg szokta mutatni a saját jövődjét is, amit gondos előrelátással szerzett be, hogy a környezetét a majdani gondoktól mentesítse. 1990. május 22-én a szeretett városban, Komáromban temették el. A szertartást a pannonhalmi főapát végezte, a nagyszombati segédpüspök és számos magyar pap koncelebrálásával.

Magam előtt látom az 1939-ben gimnáziumunk élére állított igazgatónkat. Egyenes tartása, jó megjelenése, boltozatos homloka, a szemüveg mögött csillogó, intellektust sugárzó szem, a sokoldalú érdeklődés, a fáradhatatlan munkásság egyaránt segítette, hogy kiemelkedjék a mindenna-

pok egyhangúságából. Nagyenergiájú ember, aki a helyes célkitűzés mellé a megvalósításhoz szükséges erővel, munkabírással is rendelkezett. A közösségből, amelybe bekerült, hamarosan kivált a jó tulajdonságaival. Másoktól azonos szorgalmat, akaraterőt, dinamizmust, fáradhatatlanságot kívánt, esetenként követelt meg. Ez a fajta kiválóság, az ügyért való tevékenység elvárása nem tetszett mindenkinek azok közül, akik munkássága hatósugarába kerültek.

„... Valahányszor azt hallani, / barátaim, hogy valaki / előre rohant a korából / egy új, egy tiszta tájig, – / az csak úgy látszik, / a kor maradt csak hátra tőle...” – írja szépen Illyés a környezetükből kiválókról. Bíró Lucián egész élete, sokoldalú munkássága ezt a kiválóságot érzékelteti.

Elgondolkodom: minő nagyszerű életpályát futhatott volna be ez a kivételes képességű ember? Szerencsés szellemi és fizikai adottságai egyaránt felemelkedésre predesztinálták. Mindez még a kisebbségi élet keretei között is elindította egy megérdemelt életpálya felé. A század szomorú történelmében a magyar sors azonban ezeknek az életpályáknak a megtörését, eltérítését mutatja.

Negyvenegy éves korában nevezik ki gimnáziumi igazgató-házfőnöknek. Folytatja sokirányú szervező és intellektuális munkásságát. Aztán négy év múlva a világegés kettétöri a pályát. A tanítási lehetőség elvesztése, a félig-meddig internálásnak számító elűzetés a csendes szerzetesi szobából, a fenyegetettség, a magyarsága miatti hátrányos megkülönböztetés, az eldugott szlovák faluban az ostoba sovinizmussal uszított tömeg harciassága, az innen is továbbkényszerítő újabb történelmi esemény, végül még a kis magyar faluból is politikai okból történő nyugdíjaztatása: íme, a századunk magyar értelmiségijére – kiváltképpen, ha elszakított területen marad meg magyarnak – annyira jellemző életpálya.

Szerzetesi alázattal fogadta a sors rendelkezéseit, a hívő ember sok mindenben úrrá lenni képes lelkieréjével. Mihelyt a lehetőségek engedték, ismételten újra kezdte a munkát, s haláláig „hatott, alkotott, gyarapított”.

Most pedig hadd mutassam be a tanárembert, amilyenek előttünk, diákjai előtt megmutatkozott.

„Pacelli!” – hangzott a diákítélet, alighogy a gimnáziumba került. Pacellire, a későbbi XII. Pius pápára hasonlított ugyanis külső megjelenésében, méltóságteljes magatartásával. Pacelli fényképét az előző évről minden magyar ismerte az újságokból: az Eucharasztikus Világkongresszuson a római pápa nunciusaként vett részt a budapesti ünnepeken. Nekünk, diákoknak a későbbi években is Pacelli maradt.

Számomra mint ember is emlékezetes előjáróm volt. Noha szigorú tekintetével minden diákkal szemben távolságot tartott, de – ezt talán a cserkészéletből hozta magával – esetenként kiütközött benne a jó humorú, derűs pedagógus. Álljon itt egyéniségének ez az oldala is. Nemcsak szellemes ember volt, de fanyar humorával, találó iróniájával minden tanítási óráját élménnyé tette számunkra.

Zenei érdeklődése az iskolai életben csak áttételesen volt érezhető. Számomra azonban ez az érdeklődés emlékezetes élményekben rögzítődött. Hatodikos koromban a március 15-i ünnepségünkön Liszt II. magyar rapszódiját játszottam az emelvény elé állított zongorán. Az előadás jól sikerült. Ekkor Bíró Lucián felkelt az első sorból, odajött hozzám és szemmel látható megindultsággal meggratulált. Őszinte örömet éreztem e megbecsülés láttán. Nemsokára megkérdezett – azt hiszem, mindvégig a tartózkodó magázás formájában érintkezett velünk, csak az érettségi után tegezett –: „Mondja fiam, tud maga orgonálni is?” „Tudok, Igazgató Úr, édesapám a lábát törte, s a templomban én helyettesítettem.” „No, ez nagyon jó. Azt szeretném, ha pénteki napokon maga orgonálna a templomban. Tudja, a Tauber bácsi ezáltal többet pihenhetne.” Aztán cinkosan rám mosolygott, és ugyanarra gondoltunk: az intézet idős kántorának a fia a rendben szolgált, az édesapát talán erre is tekintettel szerződették, de az édesapa bizony eléggé hamisan orgonált: az ünnepi miséken gyakran kellett behúznunk a nyakunkat a disszonáns kíséretet hallva.

Ellentétben elődjével, dr. Dobrovich Ágostonnal, aki igazgatóként az elsőben tanított földrajzot, ő a nyolcadikosoknál a filozófiát adta elő. Szellemes előadásmódjával, azt hiszem, mindenkivel meg tudta értetni a percepció és appercepció közötti különbséget, meg a többi gondolkodástani fogalmat. Egyik órán, hasonló distinkciót magyarázva, hirtelen az első padban buzgón figyelő társunkhoz fordul: „Érti ezt maga, Benkő fiam?” A diák kiugrott padjából, s vigyázzállásban jelentette: „Igenis, igazgató úr, értem.” Erre Lucián, miközben jobb kezén a mutató és a kisujját előre tartotta, a többit behajlítva tartva, a fiúra mutatott, indulatosan megszólalt: „Dehogyan érti. Maga nem filozófus koponya.” Nagyon derültünk szegény társunk rovására. Ez a kéztartása, azt hiszem, élete végéig elkísérte.

Nyelcadikos korunkban, tavasszal, valami megmagyarázhatatlan nyegleségből egyikünk fehér shortnadrágban jött az órára. A hosszúlábú fiú egyik lábát a szűk belső tér miatt a padok közötti járófelületre rakta ki. Lucián bosszúsan megszólalt: „Kedves Molnár, legyen szíves vegye be a lábát a pad alá.” – Aztán dohogva, mintegy magának mormolva: „Érthetetlen, hogy egyesek úszónadrágban akarnak filozófiaórára járni.”

A háború után sokáig nem találkoztunk. A nyolcvanas években, amikor mi már elég szabadon jártunk a szomszéd „baráti” államokba, náluk még mindig megkötések voltak. Ha meglátogattuk, szigorú következetességgel kívánta viszonzni apró ajándékainkat. Még mindig őrzöm azt az üveg Becherovkát, amit egyik ilyen látogatáson kaptam tőle. E látogatások során megnyílt előttünk, megosztotta velünk a közel fél évszázad előtti tanári konferenciák titkait. „Tudod-e, hogyan lett a te érettségi bizonyítványod kitüntetéses? Most már elmondom neked. Az érettségi előtti tanári konferencián a (megmondta melyik) tanár úr magaviseleti intőt és kettes érdemjegyet akart adni neked. Szóvá tettem: miféle szemérmesség ez, hogy egy eminens tanulónak a magaviseleti érdemjeggyel akarjátok elrontani az érettségijét? Nos, hát így kaptál te jelest év végén magaviseletből. Kicsit ennek is köszönheted a sikeredet.” (Ekkor pogány sejtésem támadt. Az év végén mennyiségtanból kettest kaptam. Abban az évben öt dolgozatot írtunk, az enyémekek mind hibátlanok, jeles érdemjeggyel, év közben felelni sohasem hívtak ki a tanár, a könyvünk végén lévő példatárból pedig – mint a korábbi években – valamennyi példát magán-szorgalomból kidolgoztam. „Becserélték” hát a magaviseleti intőtmet. Szegény Pacelli, ilyen huszárvágásra nem gondolhatott.)

Meghívtuk Pápára, érettségi találkozóinkra. Mondta, hogy úgy akar átjönni a határon – évente egyszer tehették akkoriban –, hogy egyszer-mind Pannonhalmát is meglátogassa. Szívesen, örömmel jött. Érte mentünk, s gépkocsin hoztuk át. Örült a viszontlátásnak. A volt diákok úgyszintén. A bankett végén meg kellett határozni a legközelebbi találkozó időpontját. A felajzott hangulatban a már öregedő diákok kamaszos, ifjonti hévvel és entuziazmussal kezdtek kiabálni: „Öt év múlva ugyanitt, ugyanígy! Mindnyájan eljövünk.” Lucián ismét a jól ismert mozdulattal emelte fel jobbkezét, behajtvá a két középső ujját, arcán a hamiskás mosollyal: „Na, na, ha megéritek.” Ekkoriban 85-90 körül járhatott, mi 27 évvel voltunk fiatalabbak nála.

A meghatottságtól elszoruló szívvel gondolok volt igazgatóinkra, a sok viszontagságot hozó életpályára, melyet nemessé, emlékezetessé tesz a szerzetesnevelő tanítványai iránti szeretete, a lelkipásztor hívei iránti gondos törődése, a minden helyzetben használni akaró és tudó magyar értelmiségi munkás élete. Az emlékekből font eme füzért megindultan, tanítványi szeretettel teszem le születése 100. évfordulóján a komáromi sírra.

Budapest, 1998. november 27.

Dr. Harsányi László (Pp 43)

Dr. Bánhegyi Jób OSB

Dr. Bánhegyi Jób bencés szerzetes, irodalomtörténész, gimnáziumi és főiskolai tanár 1897. március 25-én, Gyümölcsoltó Boldogasszony napján született hétgyermekes család első fiaként, egy csendes hanságszéli faluban, Sövényházon (ma: Györsövényház).

Édesapja, Bánhegyi (Berger) Ferenc a történelmi Magyarország nyugati részéről származott, Sopronban szerzett tanítói oklevelet, és 41 éven át a vegyes lakosságú, magyarok és németek lakta Sövényház kántortanítója volt. Fia, Berger József tizenegy éves korában lett győri bencés gimnazista, 1914-ben életre szóló elhatározással lépett be Szent Benedek rendjébe. *Bánhegyire* magyarosított nevét családtagjai valamennyien szívesen vállalták és viselték. Szerzetesnévként kapta a *Jób* nevet. „Élete sors volt, Istennek szentelt küldetés, amelynek meghatározó gyökerei a sövényházi kántortanítói lakás meghitt hangulatában eredeztek, ahol örökké építő szeretet fészkelte. Ez a szülői ház szüntelenül visszavárta és mindig Bánhegyi Jób otthona maradt” – írja róla Gülch Csaba.

1921-ben szentelték áldozópappá. Rövid ideig a pápai bencés gimnáziumban tanított, 1923-tól 1930-ig Pannonhalmán a német irodalom, majd 1945-ig a magyar irodalom főiskolai tanára volt. Művészettörténetet is tanított. 1938-tól 1950-ig a győri bencés rendház házfőnöki tisztségét is betöltötte. 1950-től kényszerhelyzetben két éven át levéltárosként dolgozott Pannonhalmán. Majd visszakerült a győri székházba, magyar nyelvet és irodalmat tanított 1966-ig, nyugdíjba vonulásáig.

Egész életében a tudás, a művészetek, az irodalom és a nyelv szeretetét plántálta tanítványaiba. 1945 előtt irodalmi, művészeti estek, rendezvények országos hírű előadójaként jelentős kulturális tevékenységet folytatott. 1933-tól a győri Kisfaludy Irodalmi Kör tagja, 1938-tól alelnöke, majd *Harsányi Lajos* mellett társelnöke, a Győri Képzőművészeti és Iparművészeti Társulat igazgatója. Az MTA Irodalomtörténeti Bizottsága és a Szent István Akadémia is tagjai sorába választotta. Akadémiai székfoglaló előadását *Juhász Gyula lírájának metafizikai és vallásos indítékairól* tartotta. Főleg a Pannonhalmi Szemlében és a Győri Műhelyben publikált. (A legelső között adott hírt nálunk *Kretschmer* karakterológiájáról.)

Az irodalomtörténész

A magyartanítás és az irodalomtörténetírás terén végzett kiemelkedően eredményes munkát. Nem kis részfeladatokkal bíbelődött, hanem felkészés, megbízás alapján 33 évesen katolikus irodalomtörténeti összefogla-

lásra vállalkozott. Főműve *A magyar irodalom története I. A legrégebb időktől Kisfaludy Károlyig* (1929) és *A magyar irodalom története II. Kisfaludy Károlytól napjainkig* (1930). (Katolikus szemléletű szintézis azóta csak egy született: *Rónay László Erkölcs és irodalom, A magyar irodalom rövid története* című összegezése 1993-ban.) Bánhegyi Jób irodalomtörténetének egyik kortársi kritikájában olvashatjuk: „Tud mindent, ismer mindent, de sem a szolgai megalkuvás, sem a mindenáron újszerűség nem kenyeré.”

Tárgyát érthető, világos nyelven, hajlékony stílussal képes ismertetni és megszerettetni. A *Nemzetnevelés* című folyóirat kritikusa így összegezte véleményét: „Nem kertel s nem komázik, vérségi szimpátiát vagy tradicionális gyűlöletet nem ismer. Az igazság, az irodalmi és erkölcsi igazság érdekli.” Többek között *Horváth János, Alszegehy Zsolt, Gálos Rezső, Barta János* szólt elismerően irodalomtörténeti munkásságáról. (A könyvéért kapott tiszteletdíjból szüleivel együtt Mariazellbe utazott búcsúra.)

Nagy elhivatottsággal, hosszú időn át végzett lelkigyakorlat-vezetői tevékenységének eredménye a *Nem vagy már kisleány!* (1934) című leánypedagógiai könyve, amely két kiadást is megért. Szerzőjének célja a világnézeti útbaigazítás. Célkitűzése alapján ez a *lelki kalauz Tóth Tihamér* könyvei mellé helyezhető. Arány- és stílustartó szemléletére jellemző, hogy a toposznak számító liliomot nem is említi. A nők természeti hivatására, az anyaság, a család fontosságára, a lelki kultúra jelentőségére hívja fel a figyelmet. Népszerűsíti a nők számára leginkább alkalmas, gazdagabb élettartalmat biztosító foglalkozásokat. Életcélként tudatosítja: a lányoknak valóságos adottságaik, helytálló önismeret és valóságtudat révén kell elfoglalniuk helyüket a létrendben.

Lelkigyakorlat-vezetői és leánypedagógiai tapasztalataira is építve írta meg hiánypótló tudományos munkáját, az 1939-ben publikált *Magyar nőírók* című könyvét. Elsőként követte nyomon a nők szerepének alakulását irodalmunkban a *műélvező* szereptől a művészi alkotómunkáig. Azt bizonyítja, hogy a nők pszichofizikai adottságai inkább a prózában érvényesülnek és sajátos műalkotások létrehozására alkalmasak.

*Kaffka Margit*öt tartja a „legeredetibb magyar nőírónak”, aki „a férfi-szemlélettől függetlenül merte írásaiban az életet adni”. A művészség vonatkozásában magasra értékeli *Tormay Cecile*-t, *Gulácsy Irént*. Szerinte *Erdős Renée* feláldozta tehetségét a népszerűség, a siker kedvéért, „a legerotikusabb író” kétes értékű titulussal. Elismeréssel szól *Berda Mária* munkásságáról is. A kortárs magyar nőírók csapatán szemlét tartva bizonyítja a nők térhódítását az irodalomban, cáfolva *Gyulai Pál* fel-

fogását, amely szerint a nő alkalmatlan minden műalkotásra. A legelső között végezte el *Sértő Kálmán* költészetének alapos elemzését, a lényegét tekintve máig helytálló értékelését. Tanulmányai korhoz kötött, vitatható megállapításai ellenére sok hasznos észrevételt tartalmaznak. Főképpen világos és szabatos fogalmazásuk, gondos stílusuk révén ma is élvezetes olvasmányok.

Harsányi Lajos

A XX. századi katolikus líra újító triászának, *Harsányi Lajosnak*, *Sík Sándornak* és *Mécs Lászlónak* a munkásságára mindig gondosan figyelt. Költészetük végső gyökerét vallásos világnézetükben, papi, szerzetesi lelkületükben jelölte meg. *Sík Sándort* „poeta angelicus”-nak tartotta, *Mécs Lászlót* az emberszeretet, a szociális lelkiismeret szószólójának, *Harsányit* pedig művészi attitűdöt képviselő, vizionárius szemléletű, ragyogó koloristának nevezte. Az impresszionista tájfestés, a költői élet- és jellemkép avatott mestere fedezte fel a Fertő és a Hanság vidékét a magyar tájleíró költészet számára.

Mindháromjukhoz személyes kapcsolat, barátság fűzte. A lelki közösség megszentelt kötelékein túl a baráti beszélgetések, vecsernyék, séták, elmélkedések, vadászatok is erősítették sokrétű kapcsolatukat. Sövényháza Jób bácsi néha Harsányi Lajos és Mécs László társaságában is ellátogatott. A hús lugas árnyékában elköltött ebédek, hangulatos szivarozások, borozgatások emlékét tucatnyi fénykép őrzi. Legkedvesebb kortárs költője, *Harsányi Lajos* az Eszterházy-család káplánjaként megismerte, megszerette és a magyar tájleíró költészet térképére rárajzolta a Hanság világát, természeti szépségeit. Lelkesülten vallotta: „*Egy nagy himnusz az egész Fertő tája...*”

Harsányi élte a liturgiát, szerette bensőséges szépségét. Fiatal korában egyszer Harsányinak Kosztolányi lelkesülten vallott a katolikus liturgia szépségeiről, amelyeket vallásos neveltetésű szabadkai gyerekként jól ismert és szeretett, költészetének pompázatos színvilágába is beépített. Harsányi válaszában hangsúlyozta: a liturgia fenségig magasodó szépsége abból ered, „ahogyan megismétlődik az egyházi év szent cselekményeiben a megváltás misztériuma, az Üdvözítő várásától kezdve a dicsőséges mennyei uralmáig, más szóval: hogyan él ma és örökké Krisztus misztikus testében, az egyházban.”

Harsányi szerette ábrázolni a kegyelemből felmagasztalt lét vigasztaló misztériumait, hitt a jóságban, szépségben, igazságban, szeretetben. Bölcs ember, jó pap volt, nem mennydörögni és átkozódni jött a világra,

hanem áldani és szeretni. Nem elvont tételes eszmékben, hanem szép és fenséges képekben, látomásokban vallott vallásos hitéről. Harsányit egyik kutatója a „szent bölcsesség” költőjének nevezte. Poétai életmágyarázataiban minden az örökkévalóság sugárzásában áll. Egyik verskötetének címe, a *Boldog költő*, azért találó és kifejező, mert életműve az elfeledettség méltatlanságában is bátorító, diadalmas életigenlés.

A *Csillagos ég* írásakor a zsolttárost követte: „Csodálatos az Isten az ő szentjeiben”. Az 1952 téli hónapjaitól 1953 májusáig tartó fél évben készült el a száz „szent szonett”. A szentek példái ihlették, a megdicsőültek, akik nem ismernek már halálfélelmet, fájdalmat, sírást, mert elértek a mennyek országába, és szemükről az Isten végleg letörölt már minden könnyet. A *Csillagos ég* nem vallásos tanköltemény, nem verses példatár, hanem igazi lírai alkotás. A száz szonett mindegyike egy-egy nagy lélek arcképét, megszentelt életsorsát, szentté érlelődését mutatja fel a költészet eszközeivel.

Bánhegyi Jób, a szakrális témakör és az alkotó iránti rokonszenvtől is indítva, ezt a szonettciklust tartja a Harsányi-líra csúcsteljesítményének. A himnuszköltészet jelesei példaként kínálkoztak, „szent dolgokról szentül”, tökéletes művészettel tudtak szólni. Harsányit azonban legalább ennyire inspirálta Berzsenyi pannon-klasszicizmusa, nyelvi ereje, tömörsége, formai zártsága, Vörösmarty látomásos képszerűsége, festői színpompája, de Babits modern érzékenysége is – indokolja értékelését.

1955-ben, nagybőjt idején Papp Kálmán győri megyéspüspök ajánlotta Harsányi figyelmébe a keresztút-témát, hangsúlyozva, hogy a nemrég elhunyt *Claudel* milyen nagyszerű verseket írt a keresztútról, de nincs tudomása arról, hogy a magyar irodalomban hasonló témájú költeményciklus lenne. A tragikusan fenséges témakör feldolgozására Bánhegyi Jób a szonett-formát javasolta, azért is, mert az 14 sorból áll és a keresztútnak is ugyanennyi stációja van. Ötleként említette, hogy a stáció-sonettek mesterszonettként is el lehet képzelni, amelynek lényege, hogy minden vers az előzőnek a végső sorával kezdődjék, és a tartalmilag amúgyis összefüggő versesegységek láncszemek módjára kapcsolódjanak egymáshoz. A 14 utolsó sor végül – egymáshoz fűzve egy tizenötödikkkel – ciklust, úgynevezett mesterszonettet alkot, és költői összefoglalását adja a keresztút misztériumának. A legszentebb témáról szóló, magyar nyelven elkészült Keresztút-sonettciklusnak Claudel művével csak a témája közös: „tartalma és formája egészen Harsányi művészetét dicséri”.

Harsányi költészetének helytálló értékeléséért a legtöbbet *Rónay György* tette az 1969-ben megjelentetett *Toronyzene* című válogatott

verskötettel és nagyszabású bevezető tanulmányával. Őmellette *Bánhegyi Jób*ot illeti elismerés értékfelmutató és elemző eredményeiért. Harsányi életműve bátorító és diadalmas életigenlés a felejtés méltatlansága ellenére is. Az artisztikum ígézetében alkotott, mégis ráragadt a „vidéki író” bélyege. Az irodalmi köztudat közömbösen vette tudomásul „távollétét”. Maga is igyekezett kimaradni az irodalmi életből, a rejtezés volt jellegzetes attitűdje. *Rónay László* helytállóan állapítja meg: „elfeledve, egy kicsit félreismerve is, a XX. századi magyar katolikus költészet egyik jelentős alakja volt”. (Verseinek, szakrális költeményeinek kiadásával önmagát tisztelné meg katolikus közéletünk.)

Bánhegyi Jób figyelmeztet minket: Harsányi életműve az egész nemzetre, de minket dunántúliakat, győrieket különösen kötelez megismerésére, hogy lelkiségünk költő-reprezentánsát tisztelhetjük benne. Harsányi költészetének időtálló értékei, Sík Sándor és Mécs László méltán újrafelfedezett költészetéhez viszonyítva, irodalomtörténeti felfedezésre várnak.

A Tanár Úr

Barsi Balázs hangsúlyozza, hogy *Bánhegyi Jób* stílusos ember volt. Valóban fejedelmi habitussal testesítette meg a bencés tanáreszményt. Stíluseszmenye, alapkövetelménye a *rendezett beszéd* volt. Világképét a létrend négyes tartóoszlopa, a *szent, a jó, az igaz* és a *szép* szeretete jellemezte. Gerinces, jellemes ember volt, valami rendíthetetlen bizonyosság érződött benne. Egész lényéből sugárzott, hogy a kegyelem folytonosságában, az „*ora et labora – imádkozzál és dolgozzál*” szellemében él. A bencések évezredes dimenzióiban gondolkodott. Derűt sugárzó életének humánus koordinátarendszerét a hit és magyarság jelentette.

Meggyőzően tudott szólni költőink, íróink helytállásáról, a magyar literatúrának a kor kihívásaira adott helytálló válaszairól. A győri bencés gimnázium névadójáról, *Czuczor Gergely*ről imponáló átéléssel beszélt: „1849-ben nem menekült el Windischgrätz elől, mire az vasa verette és haditörvényszék elé állította. Bilincsből eltöltendő hatusztendei várfogságra ítélték, de Görgey csapatai kiszabadították. Sorsát azonban nem kerülhette el. (...) Haynau megvasalva Kufsteinbe vitette. Barátai, a többi között Toldy Ferenc, hiába követtek el mindent kiszabadításáért. Czuczor azután talpig vasban folytatta a nagyszótár szerkesztését.”

1945 után aktív közéleti, irodalomtörténeti, kritikai tevékenysége megszakadt. A ráakott „méltóságoktól” zokszó nélkül vált meg. Bölcs belátással cserélte fel a vadászpuskát horgászbotra, tudomásul vette, hogy házfőnökségének időszaka lejárt, hogy a közéleti stallumokból,

pódiumokról gimnáziumi katedrára szorult. Ezután már teljesen szerzetesi és tanári hivatásának élt, valóban „nem középiskolás fokon” tanított. Ma már tudjuk, az idő őt igazolta: Illés Béla és Zalka Máté művei helyett *Illyés Gyulát* tanította. Felemelt mutatóujjal figyelmeztetett bennünket: „A fejét veszem annak, aki a két nevet összekeveri!” Görömbei András valóságghűen idézte fel azt a felejthetetlen órát, amelyen a *Puszták népét* és a *Három öreg* című remeket elemezte. Illyés társadalmi felelősségtudatát, az értelmiség hivatását tudatosította: erkölcsi kötelesség köt bennünket azokhoz, akiktől és akik közül származunk. Fokozott a felelősség azok iránt, akiket életük szerencséje magasra emelt.

Máig emlékeztetéseket a tanórák, amelyeken Balassiról, Berzsenyiről, Vörösmartyról, Petőfiről, Aranyról, Madáchról, Az ember tragédiájáról, Jókai szépiírói művészetéről, Mikszáthról, az Ady-versekről, Babitsról, különösen a Jónás könyvéről beszélt. Tőle hallottam először Németh Lászlóról. Tanórai jegyzetem is őrzi elismerő szavait, melyekkel a gondolkodó szépiíró kivételes szellemi teljesítményének nevezte a *Tanú-vállalkozást*.

Jób bácsi alapkérdései, fogalmi tisztázásai

Szerette, diákjaitól is megkövetelte a fogalmi tisztázásokat. A „mi a tudomány?” kérdésre adott válasza: „A tudomány igazolt, bizonyított ismeretek rendszere”. Figyelmeztetett bennünket: tudományosnak csak igazolható, bizonyítható ismereteket fogadjuk el. A „Mi az irodalomtudomány?” kérdésre adott felelet: „Az irodalomra vonatkozó igazolt, bizonyított ismeretek rendszere”. Szerette hangsúlyozni a reneszánsz embereszmenyt: „uomo singolare”, vagyis „egyedi, egyszeri, soha meg nem ismétlődő emberként igyekezett „uomo universale”, vagyis „sokoldalú, univerzális tudású ember” lenni.

Tömör, frappáns meghatározásai valóban máig tovább élnek tanítványaiban, felismerhetők írásaikban: „A művészet a valóság elemeiből a valóság fölé emelt világ”; „A világnézet: állásfoglalás a létrenddel és az értékek rendjével szemben” stb. A fasizmus lényeglátó, de akkor igen veszélyesnek bizonyult definíciója: „diktatúra egy pártrendszerrel”. (A frappáns meghatározás gondot is okozott, mert igen jól illett a korabeli pártállamra is.)

Szépség-definíciójának forrását Aquinói Szent Tamásnál, Sík Sándornál éppúgy megtaláljuk, mint Joyce szépség-felfogásában: „A szép: tökéletesség világossággal párosulva”. Alapelve volt a *vissza a forrásokhoz* (ad fontes): „Ad pulchritudinem tria requiruntur”, vagyis „a széphez három dolog szükséges”: mégpedig elsőként „integritas sive

perfectio”, azaz „teljesség, vagyis tökéletesség”, ami ugyanis csonka („quae enim diminuta sunt”), már csak azért is rút. Másodsorban szükséges a „debita proportio sive consonantia”, a „helyes arányosság, vagyis az összhang”, és harmadsorban szükséges a széphez a „claritas”, a ragyogó „világosság”. Didaktikai szempontból leegyszerűsítve latinul így szokta megfogalmazni mindennek a lényegét: a szépség – „totalitas cum claritate”, vagyis „ragyogó tökéletesség világossággal párosulva”.

Nagyszerű nevelő volt, diákjaival sosem érezte hatalmas tudásbeli fölényét. Mélységesen hitt abban, hogy az ember többre tanítható meg és jobbra nevelhető. A bizalomra alapozott, a tudásra épített. Vallotta, hogy a memoriterek műveltségünk alaprétégébe épülnek be, az emlékezőképességünket erősítik, a műelemzést, az értelmezést hitelesítik. A könyv nélkül megtanulandó verseket, idézeteket szűrőpróbaszerűen szokta ellenőrizni. A szorgalmunkat fokozta, hogy minden hétfőn nemzeti irodalmunk és a világirodalom klasszikusaitól megtanult és értőn elmondott minden egyes versért jelest lehetett szerezni.

Egyetlen gyengéje a számonkérés volt: szerette hallgatni a jó feleletet, de láthatóan megszenvedte, ha valaki készületlenül, méltatlanul beszélt szép témákról. Néha elfogyott a türelme és „szent haragra” lobbant az „érted haragszom, nem ellened” jegyében. Sosem velünk, hanem hibáinkkal, fogyatékosságainkkal, oktalán mulasztásainkkal szemben volt türelmetlen. Csodáltam ragyogó intellektusát, stílusának eleganciáját. Szerette franciául idézni és értelmezni *Buffon* híres definícióját: „*A stílus maga az ember*”. Felejthetetlen személyiség volt. Tudásának kincseit pazar bőséggel osztogatta szét tanóráin és emlékezetes szakköri foglalkozásain. Szaktárgyában naprakészen tájékozódott. Igen fontosnak tudta az olvasást. Úgy nevelt bennünket olvasóvá, hogy példát adott a mindennapos olvasásra. Például irodalmi szakkörön a „Nagyvilág” legfrissebb számából ismertette meg velünk *Szolzenyicin Iván Gyenyiszovics egy napját*, *Dürrenmatt Fizikusok* című drámáját.

Mindannyian tudtuk akkor is: szellemi-lelki igazgyöngyökkel ajándékoz meg bennünket, a sors kivételes ajándéka, hogy nagyívű előadásait hallgathatjuk. Tanítványaihoz mindig derűs szeretettel viszonyult, még a kisdíjakokat is partnerként vette emberszámba. Órája előtt bárki jelenthette, hogy nem tudott készülni. Sosem kérdezte meg az okát, de erkölcsi kötelességnek tartotta, hogy a diák a következő órára pótolja a hiányt.

Görömbei András lényeglátóan értékelte jelentőségét: „Negyedszázados főiskolai tanársággal a háta mögött, komoly szakmai elismerések birtokában (...) gimnáziumban tanított (...) irodalmat és művészettörténe-

tet főiskolákon, egyetemeken is kiemelkedőnek minősíthető színvonalon. Felejthetetlen az, hogy a művészet bonyolult dolgairól milyen tökéletes világossággal, milyen érzékelhető tárgyszerűséggel beszélt. Órái előadások voltak, elemzéseivel úgy világította át a műveket, úgy ragadta meg az író jellegzetes látásmódját, hogy bennünk az olvasmányélmény a lét-értelmezés távlatait kapta.”

Mindig szívesen beszélgetett diákjaival. Görömbei András *Jób bácsi* című esszéjében arról ír, hogy kisdíakként irigyelte a Tanár Úrral sokat társalgó Kerényi Imrét... Kerényi Imre pedig azt emlegette, hogy a „nyitott ajtók” időszakában mekkora öröm volt Jób bácsi cellájába belépni, könyvei közt böngészni, vele beszélgetni, eszmét cserélni. Sokunknak kedves emléke, amint szivart kínáló elegáns gesztusára válaszoljuk: „köszönöm, nem dohányzom”. Sokan felejthetetlen *Jóbbácsi*-emlékként őrizzük, hogy meglátogatva őt „karcsú, ózüst kupicáiból” ihattunk, miközben bőrfotelelben ülve, méltósággal eregette a szivarfüstöt, és érdeklődött életünk alakulásáról, tanítványainak sorsáról.

Kelemen Krizosztom és *Ravaszi László* nyomán ő is építette Pannonhalma és Debrecen között a „szívárványhidat”, a szellemi-lelki és baráti kapcsolatokat. Ízig-vérig pannon szellemiségű ember volt, de szerette a című várost is. Nagyra értékelte Debrecen négyszáz éves irodalmi múltját, történelmének tanulságait, néha háromfelé adózva is megőrzött szabadságát... Az sem lehet véletlen, hogy szívbeli barátság fűzte a debreceni *Holló László*hoz, akinek festészetét a legelső között fedezte fel, művészetének erényeit máig helytállóan fogalmazta meg.

Erényei közé tartozott rendkívüli minőségérzéke a festészet iránt. Sógora, legkisebb húgának, Ilonának a férje volt a tragikusan fiatalon elhunyt Rudnay-tanítvány: *Szapudi-Laendler István* festőművész. Alkotói világról, festészetéről Bánhegyi Jób írta a szinte máig egyetlen és mindeddig legteljesebb értelmező-értékelő tanulmányt. Számos levél tanúsítja: megtiszteltetés volt a művészek számára, ha kiállításukat Bánhegyi Jób ajánlotta az érdeklődők figyelmébe. A megbecsülés jele volt még az is, ha bírálóként valakinek az alkotásait kritikus szavakkal illette egy újságban. Biztató tanácsaival számos kiváló művészt indított el az alkotói pályán.

1945 – vissza a belső körre

Bánhegyi Jób irodalomtörténeti, kulturális közéleti pályáját kettétörte az 1945-ös impériumváltás. Kétségtelenül nagy veszteség, a leltárihiány súlyos tétele, hogy irodalomtörténeti, főiskolai tanári pályája megszakadt. *Szapudi András* a *Hazánk* 1993-94-es számaiban részben publi-

kálta, de teljes egészében és könyvalakban még kiadatlan, *Életem és sorsom* című önéletrírásában Bánhegyi Jób korjellemzően és önkritikusan állapítja meg: „nem vagyok alkotó művész, még a tudományos irodalom művelését sem tekintetem soha életszükségletemnek. Ritkán és aránylag keveset írtam, inkább becsületből (...) A szólás- és sajtószabadság korlátozása pedig szinte egészen elvette kedvemet az írástól. Semmi értelmét nem láttam kézírataim öncélú szaporításának.”

1990-ben jelent meg Szapudi András könyve, *Királyfi a tanítványok között* című „dokumentumriportja”. Címlapján *Habsburg Ottó*, az egykori királyfi és *Bánhegyi Jób* fiatalkori fényképe látható. *Görömbei András* mutatott rá arra, hogy értékzavart sugall a cím, és ezt a könyv tartalma sem enyhíti eléggé: mintha Bánhegyi Jób főképpen azért érdemelne figyelmet az utókortól, mert 1925-ben két hónapig főapátja megbízásából magyartanára, 1930-ban pedig a spanyolországi Lequeitio városában magyarból felkészítője és Ady Lajossal együtt, a vallás- és közoktatásügyi miniszter elnökletével érettségiztetője volt az utolsó magyar király fiának. Vitathatatlan, hogy az a kétszer két hónap, amelyet a királyi család környezetében töltött, igen kedvező véleményt alakított ki benne a királyi családról, a gyerekekről, különösen pedig Habsburg Ottóról, de *Bánhegyi Jób* oktatói-nevelői, irodalomtörténet-írói érdemei sokkal összetettebbek, mintsem egyetlen, bármennyire is jeles érdemre lehetne redukálni őket. (Ez akkor is igaz, ha közülük a legfényesebb minőségjelző: Habsburg Ottó.)

Azonban Bánhegyi Jób és királyfi tanítványának történetéhez hozzátartozik, hogy 1930 után sosem találkoztak egymással. 1964-ben a találkozásra egyetlen egyszer lehetőség kínálkozott, amikor Bánhegyi Jób Nyugat-Németországban rokonainál tett látogatást és telefonon érdeklődött Habsburg Ottó irodájában. Ekkor azonban néhány mondatos telefonbeszélgetésre sem ért rá az egykori tanítvány, csupán egyik munkatársa közvetítette az üzenetet: „Főherceg úr szívből örül, hogy a főtisztelendő úr az NSZK-ban tartózkodik, s kellemes időtöltést, jó pihenést kíván.”

Igaz azonban, hogy Bánhegyi Jób halálhíréről értesülve részvétlevelében Habsburg Ottó megbecsüléssel emlékezett meg egykori tanáráról, és nagyrabecsülésének szavait megismételte Szapudi András könyvének ajánlásában is: „számomra a magyar bencés megtestesítője volt. Elsőrangú tanárként meleg emberséggel oktatott. Szentéletű pap volt, vallásosságában és hazafiasságában egyaránt kiemelkedő egyéniség. (...) Példaképe lehet minden igaz, jó magyar papnak.”

┌

7

Utóélete: mellőzés és alulértékelés

Bánhegyi Jób neve és magyar irodalomtörténete a hatkötetes *A magyar irodalom történetében* csupán filológiai adat, szakirodalmi említésként szerepel. Teljesen érthetetlen, hogy az újraindított *Pannonhalmi Szemle* első számában – *Várszegi Asztrik* főapát beköszöntő írása mellett – a régi Pannonhalmi Szemlét mérlegre tevő nagytekintélyű akadémikus, *Németh G. Béla* a következőket írja: „Bánhegyi Jób engedékenyebb volt: ő a Gulácsy Irén – s a Handel-Mazzeti –, sőt a Sigrid Undset-típusú irodalmat is szívesen méltányolta, bár inkább csak tartalmakat mondott el, dicsért és tetszését nyilvánította, élménylélektani közhelyes általánosságokkal. S jóllehet Horváth Jánost is csodálta, eszményi irodalomtörténeze azonban Pintér Jenő volt. Pedig egy 1928-as szerkesztői cikkében nyomtatékosan figyelmeztetett Kúhár: 'A katolikus szépirodalomban mind a két jelző (...) mondhatnánk egyenlően fontos: hogy szépirodalom legyen és katolikus legyen (...) Ma már kiléptünk abból a korból, midőn szépirodalmi jellegű alkotást pusztán azért dicsérni kellett, mert jószándékkal íródott, mert hitbuzgalmi lapok közölték, mert hitünk szolgálatában állt, esetleg kiabált belőle a jámbor tendencia'.”

Bánhegyi Jób irodalomtörténeti és kritikai érdemeiről egy szót sem szól *Németh G. Béla*. Megállapításának különossége szembevetendő. Véleménye nyilvánvalóan alulértékelés. Sajnálatos, hogy több mint fél évszázad távlatából a húszas-harmincas évek bencés kritikájától megpróbálja elvitatni még a pedagógiai, erkölcsi-nevelési szempont jogát is. Abban ugyanis semmi kivétlenül nem találom, hogy Bánhegyi Jób elismeréssel írt a népszerű norvég Sigrid Undsetről, aki a házastársi egyenjogúság kérdéseivel vívódó nőalakokat ábrázolt, aki az anya-gyermek viszony morális értékeiért küzdött, és akit a *Kristin Lavrandstatter* (1920-22), és *Olav Audonsson* (1925-1927) című főműveiért – Anatole France, Yeats, Reymont, Shaw, Bergson után – 1928-ban Nobel-díjjal tüntettek ki. Undsetről az 1976-os *Világirodalmi kisenciklopédia* lapjain a svéd, norvég irodalmat behatóan ismerő *Kúnos László* tollából ez olvasható: „E terjedelmes, óriási nyelvi és történelmi kultúrával és felkészültséggel megírt regények középkori háttérből nagyszabású, modern, családjukkal és önmagukkal vívódó és végül Istenhez megtérő főhősök emelkednek ki, Undset jellemábrázoló tehetségének szép példáiként. Későbbi műveiben a múlt és a katolicizmus etikai-vallási kérdéseit vizsgálta. Küzdött a nácizmus és a német megszállók ellen, az üldözöket elől Amerikába menekült.”

Még érthetlenebb Németh G. Béla következő megállapítása: „Nem volnánk a többi művelődési lappal és szellemi csoporttal igazságosak, ha nem említenék meg, hogy néhány kevésbé jelentős, fiatalabb szerző főleg nevelési tárgyú cikkében néhol feltűnt, ha nem is Hitler és a nemzeti szocializmus, de a kor német iskolázásának egyes módszerei és intézményei iránti rokonszenv egy-egy jele. Ez azonban valóban ritka szeplő a teljes arcon.”

Vajon ez a „ritka szeplő az arcon” a ma nagy göggel lenézett „porosz típusú” oktatással-neveléssel kapcsolatos írásokra vonatkozik? A „porosz típusú” nevelés az ifjúságnak, a diákságnak tartást, fegyelmet, felelősségérzetet adott. Ennek révén sokan a szegénységből is magasra emelkedtek a tudomány területén is. Biztosan indoka volt annak, ha a „porosz típusú” oktatás, tanulás, testedzés, magatartás, viselkedés, rendtartás normáit a bencés tanárok is becsüléssel figyelték. Avagy talán jobb a manapság erőltetett „kontinentális liberális nevelés”? Miért különb a szabadosság, rendetlenség, felelőtlenység, amely soha nem látott kártékonyssággal bomlasztja oktatásügyünk nemes tradícióit, miközben szaporodnak a negációk: „se Isten, se haza”, „se hit, se magyarság” stb.

Kétségtelen, hogy mindezt Jób bácsi és társai aligha tudták és akarták volna elfogadni, összeegyeztetni az „ora et labora” másfél évezredes bencés tradícióival. Aligha fogadnák el azt a médiában sokat propagált felfogást, amely cinikus felelőtleniséggel ismételten a történelem-érettségi eltörlését erőlteti, amely a magyartanítást és heti óraszámát Csáky-szalmájának tekinti, az iskolát számonkérő gépezetnek látja, az erkölcsi, vallás-erkölcsi nevelést semmibe veszi.

Az pedig végképp érthetetlen, ahogyan a régi Pannonhalmi Szemlével kapcsolatos értékelésben „Hitler” neve és a német „nemzeti szocializmus” szerepel. Nem sok értelme van ugyanis ennek a megállapításnak azért sem, mert a nagytekintélyű akadémikus ellenpéldaként saját kőszegi bencés diákélményére hivatkozik: „... 1944 márciusában, a náci megszállás idején félreérthetetlen nyíltsággal mondták meg nekünk, miről van szó, minek a kezdete és vége ez”. Ma már köztudott, hogy mekkora erkölcsi bátorság kellett ahhoz, hogy a bencés szellemiség a keresztény felebaráti szeretet jegyében Pannonhalmán mintegy „kétezer életem” mentett meg a fasizmus dühöngése idején. Ugyanebben a nehéz időben Bánhegyi Jób a kórháznak berendezett győri bencés rendház házfőnökeként példás felekezeti, emberi és baráti kapcsolatokat ápolt minden felekezettel. (Érthetetlen az is, hogy a Pannonhalmi Szemle szerkesztői a

több ponton is erősen vitatható értékelést megjegyzés nélkül közölték, és mindmáig egy szót sem szántak az ellenvélemények közlésére.)

Az irodalomtörténész Bánhegyi Jób kvalitásairól meggyőződhet, aki elolvassa a Pannonhalmi Szemlében (1943. december) máig helytálló értékelését a hányatott sorsú *Sértő Kálmán* tragédiájáról és költészetéről. Bánhegyi Jób értékszemlélete Illyés Gyulához hasonló, aki *Sértőt* és sorsát Jeszenyinéhez mérte, de hangsúlyozta, hogy az egykor üde, tisztahangú költő a „tomboló parasztdivatban” a városi aszfalton a hazulról hozott, valóban ősi tehetségét nem tudta gyarapítani, az alkoholba és kétes dicsőségbe menekült, utat tévesztett, akinek verseiben föl-fölcsilan az üdeség, a harag, a keserűség; líráját igazi tartalommal a költő élete, tragédiája telíti. Bánhegyi Jób irodalomtörténeti jelentőségét a debreceni egyetem iskolateremtő professzora, *Barta János* egy emlékezetes beszélgetéskor így summázta: „*Jó irodalomtörténész volt, tanárnak pedig még jobb lehetett*”. Való igaz: tanárnak egyszerűen ideális volt. Hatalmas tudásánál csak embersége volt nagyobb.

1979. július 18-án egy csodálatos emberi élet, gazdag bencés tanári pálya zárult le. Bánhegyi Jób a bencések győri templomának kriptájában nyugszik, amelyet rendházfőnökként ő építtetett. Az oltárképről Loyolai Szent Ignác képe, a gimnázium bejárata fölül pedig Szent Benedek domborműve néz le ránk. Születésének századik évfordulóján kulturális életünk számos kiválósága, sok-sok hajdanvolt nagy álmú kisdíák áldja *dr. Bánhegyi Jób* emlékét. Ifjúságom tovatűnt éveire, a Sütő András-féle fügefavirág színehagyatlanul megőrzött szirmaira, diákkori élményeimre visszaemlékezve, életem nagy szerencsésének tartom, hogy Jób bácsi tanárságának „őszikék-korszakában” tanítványa, aszúörömenek, tapasztalat- és álomátadásának részese lehettem.

Szülőfalujában, Györsövényházon szeretett földije és utódaik méltán állítottak emléktáblát *dr. Bánhegyi Jób főtisztelendő tanár úrnak*, a XX. századi magyar szellemi-irodalmi élet méltatlanul mellőzött és elfelejtett jeles személyiségének, aki az ezeréves magyar bencés rendnek megbecsülést szerzett: egyik büszkesége lett.

Cs. Varga István (Gy 64)

Emlékmorzsák egy kiváló magyartanárról

*Szunyogh Xavér Ferenc*ről szeretnék szólni, rá emlékezni. Két évig tanított és ez semmiképpen sem elég ahhoz, hogy a teljes embert felidézsem. Csupán a tanítási módszerét szeretném fölleveníteni. Ennek lényege az volt, hogy minden magyarórán névsor szerint három diáknak verset kellett mondania. Tetszés szerint választott verset. Ki kellett állnunk a katedra melletti dobogóra, szembefordulni az osztállyal és úgy elmondani a választott verset. Ha pedig valakinek lámpaláza lett volna amiatt, hogy netán beesül, a kottát, azaz a versnél kinyitott kötetet kezünkben tarthattuk.

Ennek a módszernek két haszna is volt.

1. Megtanította a közösség előtti szereplést. Mert ez sem megy csak úgy magától, ezt is meg kell szokni, a szerepléssel járó izgalmat le kell győzni. Az képes erre, aki gyakorolhatja. Nos, ehhez kaptunk Xavér Atyától kiváló lehetőséget. Ennek a módszernek előnyeit most látom igazán, amikor egyik egyetemünkön kell rendszeresen megszólalnom a katedra mögött. Elmúlt a lámpaláz, elmúlt a szorongás, mert megszoktam hajdanán a rám tekintő szempárok figyelmét és nem érzek ijedtséget a publikum látványától.

2. A másik előny abban rejlett, hogy a verset magunk választhattuk. Lehetett az Ó-magyar Mária-siralom vagy Ady Endre bármelyik verse, mindegy volt. Így hát jó pár verseskötetet végigbogarásztunk, mire a testünkre szabott versre rátaláltunk. A versmondás javította beszédstílusunkat, ráébresztett, melyik szót kell hangsúlyoznunk, melyiket halkítva mondanunk ahhoz, hogy a vers tartalmát megfelelően közvetíthessük és ezzel a helyes hanglejtést is elsajátítottuk. És a versek szerelmeseivé tett.

Ha idegesen, rosszkedvűen térek haza, elég egy verseskötet után nyúlnom, a felhők rögtön elillannak, a gondok szertefoszlanak és örömmel adhatom át magamat Áprily Lajos vagy Tóth Árpád és a többiek csengő-bongó rímjeinek, lelket vidámító ritmusának, szemem elé varázsolt költői képek csodálatának. Mindennek kezdetét Xavér Atya kiváló pedagógiai módszere adta. Mindig hálával gondolok Rá, egy egész életre szóló ajándékot kaptam Tőle.

Gyorsan idejegyzem még egy számomra maradandó intelmét. Vagyis: „ha előadásra, szónoklatra készülünk, ajánlatos az első három mondatot leírni és kívülről úgy megtanulni, hogy véletlenül se tévedjünk el a szavak rengetegében”. Ha ugyanis az első mondatokat gördülékenyen, szépen elmondtam, a bennem lapuló lámpaláz megszűnik, meggyőztem ön-

magamat, hogy „megy ez, nincs itt semmi baj”, és megnyugodva tudom tovább folytatni, de most már izgalom nélkül. Önbizalmat költöztettem magamba, és ez végülis a feladat jó elvégzését jelenti.

Befejezésül nem tudom megállni, hogy ne idézzem a hatalmas termétű, testes megjelenésű Xavér Atya másik mondását: „Ha én fürdöm, akkor én és öt liter víz teljesen megtölti a fürdőkádat.”

Nos, az utolsó gimnáziumi évemet a győri gimnáziumban töltöttem. Az államosítás miatt ekkortájt már ott civil tanárok tanítottak. Róluk és arról az évről furcsamód semmi hasonló élmény nem ragadt meg az emlékezetemben. Romlana a memóriám? Aligha. A különbség volt nagyon valós.

Dr. Szodfridt István (Bp Gy 49)

Kováts Arisztid (Kova Jenő)

Uram, vigyázz a szívemre

Uram:
éjfélfehér lombok alatt
megmutatom a szívemet,
benne millió múló délibáb
s kavargó vad vándor vágyak.

Uram:
vigyázz erre a forró nagy szívre,
örök fehér, zsolozsmás kegyelmed
permetezze be, mint a harmat:
védjen, békítsen lázas engem
a Te végtelen hatalmad...

Uram:
én tavaszt hajszolok, fönt az erdőn
gunyoros szemek fénye villog rám,
gáncs, vád és fekete kísértet:
esdekel a lelkem Érted...

Uram:
fékezd ezt a bús fékezhetetlent,
hogy csillagvirágos szent láng legyen,
s ne váljon soha, soha röggé:
hanem suhanjon a Mindenségben
sziromfehéren és örökké...

┌

Mécs László

Arisztid, avagy a madarak barátja

Egy fali képen madárkarnevál
hallgat s Assisi szentje prédikál.

Ez a legenda, ez az áhitat
falat, bútort, könyvtárat átitat.

Sok könyvének sötét a fedele,
s színes madár-ábrákkal van tele.

De mégis a szurtos-szürke verebet
is megszínezte bent a szeretet.

Hát ilyen Ő, kint bencés reverenda,
bent szívárványos szép madár-legenda.

Lelkében a gyöngéd Szent prédikál
s összhangba áll a nagy szín-karnevál.

Sok nyelvet ért, főképp gyerek-szívek
s más madarak beszédjét érti meg.

Igazgató, de a gimnázium
nem vas-kalitka a sok víg fiún,

Mert a rácsa: jóság, evangélium
s így fény-kalitka a gimnázium.

A tarka-barka sok diák-szívet
se durva szó, se drót nem sérti meg.

Falán a Szent virágot prédikál
és zeng a színes, szíves karnevál.

S e víg zsvajt öröm hallgatnia:
szívének étek, szent ambrózia!

A szíve halk kalitka-rab: madár,
mely titkon az örök tavaszra vár.

Mert boldogság, barátság, szerelem:
vándormadár s mind elszáll hirtelen,

Ha elfogy étke! Hol vagy ifjúság?
milyen vágy ringat, milyen virágos ág?

Hol vagy boldogság? Jöttél hirtelen,
tündérien s eltűntél hűtelen.

Így tűnnek el mind, mind a madarak,
szívükön kívül, mely kalitka-rab.

Ezért kell néki sok ambrózia,
öröm, gyerekkacaj, búcsúfia!

Jaj lesz, ha ő megéhül: hirtelen
kitör s az Isten tenyerén terem!

S míg fent ringatja Isten játszi ökle,
gazdája lent elalszik mindörökre.

(Pannonhalmán, kb. 1942.)

Kováts Arisztid bencés szerzetes, élt 1891-1975. A pannonhalmi bencés gimnázium és diákotthon első igazgatója 1939-1945 között.

Ezt az emléklapot az Arisztid urat édesapjukként tisztelő és szerető, 1948-ban másodiknak érettségiző évfolyamként 1998-ban 50 éves érettségi jubileumukat Pannonhalmán ünneplő öregdiákok nevében – kézirat gyanánt – szerkesztette *Olty Ede* 1998. júliusban.

「

」

L

J

┌

┐

Jubileumok – emlékezések

└

┘

A második kolostoralapítás ^{*}

Beszélgetés Korzenszky Richárd tihanyi bencés perjellel

Korzenszky Richárd bencés szerzetes neve az országban legtöbbeknek – egykori öregdiákoknak – a szigorú, fanyar humorú tanárt és igazgatót jelenti. Ma a tihanyi apátság perjele, és nem kisebb feladatot kapott néhány éve, mint hogy építsen másodszor is bencés kolostort az ősi falak között.

A Tihanyi Alapítólevelet – egyik legrégibb írott nyelvemlékünköt – I. András király 1055-ben adta ki, ma Pannonhalmán őrzik. Innen érkezett dr. Korzenszky Richárd is, hogy hosszú évtizedek tanári pályájával, négy évi minisztériumi biztosi munka után, Tihanynak szentelje idejét.

– Tihany: találkozóhely. Számomra az *alapítólevél* mindig jelkép értékű volt. A latin szövegben, amely az európai kultúrát jelenti, először bukkannak fel magyar szavak. Tihanyban egyszerre van jelen Kelet és Nyugat: I. András király feleségével szláv, kijevei szerzetesek jöttek ide. Ez a hely évszázadokon át különböző kultúrák találkozó helye volt. 1950-ben feloszlatták az apátságot, s nekünk bencéseknek nem volt bejárásunk az épületbe. Csak álmodtunk arról, hogy Tihanyban ismét jelen kellene lennie a bencés életnek. Aztán 1991-ben először Pászthory Valter atya jöhetett vissza plébánosként, és emberfeletti küzdelmet folytatott az épület visszaszerzéséért. Voltak, akik nem értettek egyet Tihany egyházi kézbe adásával, „kiemelkedő kulturális értéke” miatt. „Isten veled, Tihany!” – olvashattuk egyes lapokban a visszaadásról rendelkező kormánydöntés után. 1994 decemberétől Pannonhalmától függő házként működik itt a bencés közösség, jelenleg négy bencéssel. Idén nyáron perjelség rangjára emelte a főapát úr, növendékfelvételi joggal: tehát ha valaki itt szeretné szerzetesként leélni az életét, csatlakozhat hozzánk.

– *Mik a feladatok és milyenek a lehetőségek?*

– Ellátjuk a helyi egyházközség lelki gondozását, mi vezetjük az apátsági múzeumot, a kiállítóhelyet, kiállításokat szervezünk. Ugyanakkor kapcsolatot tartunk egyházi iskolák volt diákjaival, találkozókat és előadásokat szervezünk. Továbbképzésre, lelkigyakorlatok végzésére jönnek hozzánk csoportok: tanárok, egyetemisták, egyházközségi vezetők,

* Utánközlés a Dunántúli Napló 1998. december 23-i számából.

értelmiségiék. Szeretnénk nekik elmélyülésre, elcsendesedésre lehetőséget biztosítani. Mindehhez persze meg kellett teremteni a feltételeket. A kolostorépület elhanyagolt állapotban került vissza. Fel kellett újítani a tetőszerkezetet, a teljes vízvezetékrendszert, az elektromos hálózatot, a fűtést. Ablakokat cseréltünk, vizesblokkot alakítottunk ki, hogy a ház lakható legyen. Azért fontos ez, mert a szerzetesközösségnek is arra van szüksége, hogy csendben élhessen és dolgozhasson, másrészt az ide látogató, szellemi-lelki gazdagodást keresőknek is megfelelő elhelyezést kell biztosítani. A tihanyi apátság az ország egyik kiemelkedő műemlékegyüttese. Központi állami, ún. címzett támogatást kapunk, ebből eddig az építkezés felét tudtuk elvégezni. (Azonban 1998-ban egyetlen forint sem érkezett, így a munkák állnak!) A vendégház és a kiállítótermet kárpótlási pénzből építettük, és van valamelyes bevételünk az idegenforgalomból is, amit természetesen teljes egészében visszaforgatunk.

– *Richárd atya, a győri tanároskodás néhány évét leszámítva, tizenégy éves kora óta élt Pannonhalmán. Milyen volt onnan elszakadni?*

– Nem volt egyszerű meggyökerezni Tihanyban. De rá kellett jöjjenek, hogy ez egy csodálatos hely. A szobámból látom a felkelő és lenyugvó napot. Régen szívesen fényképeztem, ám ez egy időben – mikor a szervező munka volt az uralkodó – háttérbe szorult. Most, bár nagyon sok a tennivalóm, mégis ismét előkerült a fényképezőgép. Miként pannonhalmi szobám ablakából is éveken át fotóztam ugyanazt a tájat ugyanabból a látószögéből, most is ezt teszem. Ezüstös, majd szürke, aztán sötétzöld és mélykék vagy lilás lesz a Balaton színe napszaktól, felhőktől, időjárástól függően. Igazából nem készültem erre a munkára. Tihanyi rendtársaim áldozatos segítségével tudom csak végezni, amit teszek: hol építésvezető, hol lelkipásztor, hol könyvkiadó, hol kultúraszervező, lelkigyakorlatvezető vagy oktatáspolitikus kell lennem. De elsősorban bencés szeretnék lenni, helyállni ott, ahová szólítottak, értékeket befogadni és továbbadni az érdeklődőknek. Szeretnénk, ha a régi apátság ismét élne. S tudjuk, hogy „ha az Úr nem építi a házat, hasztalan fáradság, ki építi azt”.

Méhes K.

Iskolajubileum Kőszegen

Beszámoló a gimnázium 320 éves fennállása alkalmából tartott ünnepi megemlékezésről

A Bencés Diákszövetség kőszegi iskolaszervezete, Kőszeg város önkormányzata és a Jurisich Miklós Gimnázium ünnepi megemlékezésre hívott össze bennünket 1998. szeptember 19-én. Szép számmal – mintegy kétszázan – jöttünk össze, együtt ünnepelni. Bevezetőként a „fő vendégeket” (bencések, a BDSz vezetői stb.) a város polgármestere látta vendégül egy koccintásra a városháza tanácsstermében, majd 9 órákor ünnepi szentmisén vettünk mindannyian részt a nemrég csodálatosan felújított Jézus Szíve templomban. Itt négy bencés atya – Iréneusz, Zénó, Szilveszter, Ágoston – koncelebrált Cirill perjel atya vezetésével. A szentbeszédet Zénó atya – mint volt kőszegi gimnáziumi matematika-fizika-tanár – mondta. A hit és a természettudomány viszonyáról beszélt, arról, hogy ezek mennyire nem egymás ellen, hanem egymásért, egymás mellett szólnak. Persze, volt időszak az Egyház életében, amikor még szinte félt a hivatalos Egyház a modern természettudománytól, de ez az időszak már a múlté. Idézett pár gondolatot a nagy fizikusoktól, Einsteintől, Bohrtól... A szentmisét a templom énekkara színesítette még szebbé, dr. Szerdahelyi Endrének, az iskolaszervezet elnökének vezényletével (egyéb alkalmakkor már nem ő maga, hanem leánya vezeti a nagymúltú kórust...).

A szentmise után megkoszorúztuk a régi iskola helyén lévő emléktáblát. Akadtak-e köztünk, akik még látták a régi iskolaépületet? Talán; legidősebb élő, itt is velünk lévő kőszegi diáktársaink 1925-ben (dr. Gábrriel Lajos), ill. 1926-ban (Dénes Andor) érettségiztek.

Fölvonultunk az iskolaépületbe, annak is az oly sok szép eseményt végigasszisztált dísztermébe. A teremben a legutóbbi felújítás óta szép és tanulságos állandó iskolatörténeti kiállítás látható (ennek végigbongészésére most nem volt pszichikai energiánk, mert az emlékülés eseményeire koncentráltunk).

Az emlékülés levezető elnöke Cirill perjel atya volt, Ő Asztrik főapát úr nevében is köszöntötte a jelenlévőket. Elsőként Básthly Tamás polgármester, országgyűlési képviselő kapott szót. Ő egyrészt hangsúlyozta az öreg gimnázium egykori és mai, azaz mindenkori fontosságát a város életében, másrészt személy szerint köszöntötte már fentebb említett senior diáktársainkat, dr. Gábrriel Lajost és Dénes Andort. Dénes Andor

nemcsak diákja, de sok-sok éven át tanára is volt a jelenleg állami volt bencés gimnáziumnak.

Különösen szép és kedves színfolt volt Stefánich Éva kisleány (Szerdahelyi Endre barátunk 10 éves unokája) köszöntő szavalata. A versre ugyan nem emlékszem, de tartalma örömethozó és szívderítő volt. Ezúton is köszönjük, Éva!

A szavalat után dr. Sólymos Szilveszter bencés atya beszélt. Ő az iskola első 270 évét, vagyis az egyházi vezetés alatti korszakot mutatta be madártávlatból, megemlékezve az iskolát működtető mindhárom szerzetesrendről. A 270 évből 90 év volt a jezsuitáké (1677–1773), kerek 36 év a piaristáké (1777–1815) és 134 év a bencéseké (1815–1948) (a korszakok évszámait nem kell összeadnunk; voltak kényszerszünetek és interregnumok is).

Iskolánk (az én iskolám is; magam és feleségem is 10 évig – 1954–1964 – tanítottunk benne) állami korszakáról, az utolsó ötven évről az iskola jelenlegi igazgatója, Domnanovich Rudolf beszélt. Ő 1960-ban érettségizett (feleségem volt a matematikatanára), és történelemszakos tanárként is már több évtizede személyesen éli az iskola mindennapos életét. (Az előző igazgatót – Németh Sándort – én érettségiztettem matematikából, 1956-ban.) Tanúsította – és tanúságát magam is megerősítem –, hogy ez az iskola az államosítás után a nehézségek ellenére is követte fő hagyományait: az igaz emberré nevelő oktatást, az iskola tanulók-tanárok-szülők otthonias kapcsolatát, az elsőrendű színvonalat. Ennek a feltétele adott volt: az ötvenes évek második felének tantestületében többen voltunk – hárman: Dénes Andor (Kg 26), dr. Horváth László (Bp 31) és Könyves Tóth Kálmán (Ph 47) – bencés diákok; voltak köztünk volt szerzetesek (egy „dömés” apáca, egy cisztercita, egy bencés), voltak kollégák, akik már a bencés gimnáziumban és/vagy a katonai fiúnevelő intézetben, az evangélikus leánylíceumban és a tanítóképzőben tanítottak előzőleg – pl. Kovács György tornatanár, Lovassy Andor, dr. Regős János, Róth Jenőné, dr. Arató István –, és még nem teljes a sor, mert az emlékezetem véges s bizony már erősen felejtő...

Dr. Szerdahelyi Endre (Kg 43) diáktársunk, a kőszegi iskolaszervezet vezetője zárta a történelmi visszaemlékezések sorát: a bencés diákszövetség városi múltjáról és jelenéről beszélt. Jó volt hallgatni, hogy a bencés diákszövetség nem óvodáskorát éli Kőszegen sem, bizony egyidős, sőt talán idősebb is a 75. évét idén ünneplő BDSz-nél.

Záró szavakat Faber Miklós, a BDSz elnöke mondott. „Szép álmunk, hogy ezt az iskolát újra bencések működtethessék...”

Az ünnepség végén az énekkar ismét gyönyörködtetett minket, ezúttal az apa-gyermek-unoka hármasság közép-ső tagjának vezetésével. Mindannyiunk nevében itt is köszönöm közreműködésüket.

Az ünnepség után az iskola fölötti kollégiumban (a „Kelcz”-ben) felséges ebédet kaptunk, mintegy százan voltunk ott jelen. Ebéd után pedig felmentünk – felvittek, autóbusszal! – az Óházhoz és a Stájerházakhoz, itt az erdészeti múzeumot, ott az árpád-kori – nemrég feltárt – kaukázusi típusú vár romjait és a ráépült új kilátótornyot, s persze a csodás kilátást tekinthettük meg. Finom vörösbort kortyolhattunk háziszíros kenyérral a Stájerházaknál...

Szép napunk volt. Köszönjük legfőbb szervező barátunknak, dr Szerdahelyi Endrének s vele mindazoknak, akiket illet; aznap bizony igazán megérdemelten térhettek pihenőre. Isten fizesse meg!

Dr. Könyves Tóth Kálmán (Ph 47)

A 320 éves kőszegi gimnázium története három szerzetesrend 270 éves működése alatt

Igazában az én témám címe ez lenne: a kőszegi gimnázium 270 éve három szerzetesrend vezetése alatt, 1677 és 1948 között. Ebből az első 90 év a jezsuitáké, kerek 40 év a piarista tanításé és 134 év a bencések kora. Ezután jön az 50 év az állami gimnáziumban. A három szerzetesrend működését ebben a pár percben természetesen csak dióhéjban, nagy vonalakban lehetséges felvázolni.

Köztudott, hogy hazánkban a reformáció után a katolikus megújulás a jezsuitából esztergomi érsekké lett és bíborossá kinevezett Pázmány Péter nevéhez fűződik. Már 1626-ban felvetődik benne a gondolat, hogy a jezsuitáknak Kőszegen, a nyugati végeken kellene iskolát és kollégiumot alapítani. A jezsuiták azonban inkább nagyobb város mellett döntöttek, Győrbe mentek. De Pázmány tervét megvalósította gróf Széchenyi György kalocsai érsek és egyben győri püspök, aki ebben az ügyben az 1666. évben a jezsuita tartományfőnökhöz fordult, és az igent is mondott. A Kőszegen akkor erőteljes evangélikus városvezetés és a város többségében evangélikus lakossága természetesen nem rajongott az elgondolásért, de végül is 1677-ben a jezsuiták letették a kollégium alapkövét és a tanítást is mindjárt megkezdték. A négy alsó osztályban 180 gyermeket vettek fel. 1691-ben megnyitották az ötödik, a következő évben a hatodik osztályt. Iskolájuk tragikus módon egymás után háromszor is leégett:

1700-ban, 1710-ben és 20-ban. Ezért bizonyos kényszerszünetek adódtak, de egyébként 1773-ig tanítottak. Ekkor ti. – számunkra ma megdöbentő módon – maga az Egyház feje, XIV. Kelemen pápa oszlatja fel a jezsuita rendet, politikai, hatalmi nyomásra. Mária Terézia mindjárt utasította a püspököket, hogy állítsanak tanerőket a jezsuiták helyébe. Így december elején már újból megindult a tanítás részint világi papokkal, részben exjezsuitákkal. De ez nem volt végleges megoldás. Niczky Krisztof főigazgató felajánlotta a tanítást a bencéseknek is, de azok nem tudták vállalni. (Feltehető a kérdés, hogy vállalás esetén nem úszták volna-e meg az 1786-os felosztatást.) Vállalták viszont az iskolát a piaristák, akik 1777 októberében munkába is álltak.

A piaristák igazában 36 évet tanítottak, és ezért természetes, hogy nem hagytak annyira nyomot az iskola életében. A régi iskolaépületet – amely tudvalevőleg a volt bencés ház mögött volt – új homlokzattal látták el, és új tantermeket, ill. múzeumokat, azaz szertárakat rendeztek be.

Az 1786-ban a II. József által felosztatott bencés rendet 1802-ben I. Ferenc császár azzal a feltétellel állította vissza, hogy 10 gimnáziumban tartoznak a tanítást vállalni, köztük a kőszegiben is. A bencések megkapták a volt jezsuita házat, és 1815 őszén bevonultak a városba. Ekkor az iskola négyosztályos algimnázium volt. Az 1880–90-es években mind erőteljesebb lett a törekvés, hogy az iskolát főgimnáziummá fejlesszék. Ennek természetesen anyagi vetületei is voltak, mert ezzel együtt járt egy új iskolaépület megépítése is. Hosszú tárgyalások kezdődtek. Megalakult egy „Főgimnázium Egyesület” is, amelyik eszmei és anyagi téren is mozgató erő volt. 1907-ben a város megszerzi Esterházy Miklós hercegtől a telket, amelyen a mai iskola áll. 1908 júliusában már átvételre készen állott a gyönyörű épület. 1908. szeptember 13-án megtörtént a Ferenc József Katolikus Főgimnázium felavatása. (Ferenc József neve azért került az iskola homlokzatára, mert 1893-ban hadgyakorlat volt Kőszegen, és a király megtisztelte jelenlétével a várost.) Fehér Ipoly főapát celebrálta az ünnepi szentmisét és áldotta meg az intézetet, majd a ragyogó díszteremben tartották meg a díszülést. Auguszt János h. polgármester a millennium eufórikus hangulatát felidézve elmondta, hogy a város „egyhangú lelkesedéssel szavazta meg a főgimnázium céljaira a 200 ezer koronát, tudva azt, hogy hazánk fennállása második évezredének alapozásához járulnak hozzá, ha a magyar kultúrának újabb oltárt emelnek”.

Az iskolában folyó tanítás és nevelés mikéntjére aligha lehet kitérni. A jezsuiták az általuk 1599-ben létrehozott Ratio Studiorum alapján

tanítottak. 5 osztályban tanítottak 3 grammatikai évet, majd a humanitást és a retorikát. El lehet mondani, a főtantárgy a latin volt. Iskoláik jellemzőihez tartoztak többek között a növendékek között a versengés felébresztése és a színjátékok; a valláserkölcsi nevelést pedig a Mária-kongregációk voltak hivatva elősegíteni. – A jezsuiták eltörlése után jött a Ratio Educationis 1777-ben. Ez az új tanrendszer 1848-ig volt érvényben. A szabadságharc után jött az Entwurf tantervezete, amelyben a kőszegi gimnáziumot 4 osztályosra redukálták. 1883-ban Trefort miniszter új középiskolai alaptörvényt hoz létre, és ebben gimnázium és reáliskola van. 1924 óta az iskola reálgimnázium.

Most egy kicsit ugorjunk az iskola bencés korszakának talán legnagyobb szabású és érzelmi töltésű ünnepeire, az iskola 250 éves jubileuma alkalmából. A trianoni tragédiából felocsúdó nemzet tiszteletre méltó optimizmusa és lelkesedése érződik ki az ünnepekből, amely 1927. június 11-én kezdődött, mégpedig délután, a gimnázium dísztermében 5 órakor bemutatott háromfelvonásos operának – József Egyiptomban (a szerző: Méhul)– díszelőadásával.

Engedtessek meg, hogy egy kissé igénybe vegyem türelmüket, de olyan hófokú volt ez az ünnepség, és annyi közismert személyiség van érintve, hogy kőszegi szívünk felmelegszik, ha az eseményekből csak ízelítőt is kapunk.

Erről az előadásról sokáig beszéltek Kőszegen. Hatszor adták elő a gimnázium dísztermében zsúfolt nézőtér előtt. Az egésznek a lelke, a rendező Sólymos (Schlamadinger) Vendel bencés volt. Szinte hihetetlennek tűnik, hogyan tudott annyi jó énekest találni a fiúk között, hogy tudta betanítani, holott a nyolcadikosok nem vehettek már részt. Legfőbb támasza Kováts Ferenc karnagy volt, akinek – operáról lévén szó – rendkívül fontos szerepe volt. A díszleteket Somló Jenő rajztanár tervezte és a rutinos kőszegi festő, Krampol József készítette. A kosztümök, kellékek tervezésében és megteremtésében Grémen Ilonka tanárnő és Nagy Vencel bencés tanár jeleskedtek.

Aznap, szombat este lampionos felvonulást rendeztek az iskola diákjaival, az öregdiákokkal, akiket a városi zenekar kísért. Először a bencés székház előtt Bárdos Remig főapátot köszöntötte Fuchs Ferenc körmen-di esperesplébános, majd Freyberger Jenő ügyvéd Kincs István városplébános felé fordult; csak egy mondat beszédéből: „Ezek a fáklyák és lampionok tüzet hoznak minden szívbe, mert soha nem volt fáklyára olyan szükség, mint most, ebben a szomorú magyar éjszakában.” Kincs István válaszából egy félmondat: „Mindenkinek, aki hivatala élén áll,

világítani kell!” Majd tovább vonultak Jambrits Lajos polgármester Kert utcai villájához, ahol a városi zenekar szerenádja után Kurbély Vince bencés tanár méltatta a polgármester érdemeit. Végül a legöregebb kőszegi bencés diák, Waldmayer Károly házához mentek a Sziget utcába, ahol Czingraber Péter bencés tanár lépett az ablakában megjelenő öreg bencés diák elé és kérte, hogy legyen Mózesnek a lampionos ünneplős csapatnak, tárja ki imára kezét azon a magaslaton, ahová sok évtizedes munka után jutott.

Vasárnap természetesen folytatódott az ünnepség; a főapát celebrált a Jézus Szíve templomban, majd utána átvonultak ünnepi matinéra a gimnáziumba. Nagy Balázs bencés, az intézet akkori igazgatója idézte fel az iskola múltját; még az ünnepség alatt megkoszorúzta egy csapat az iskola elhunyt tanárainak sírját. A főapát beszédében kiemelte, hogy a 250 éves iskola múltját nagyban megkönnyítette és támogatta „e nemes város magas erkölcsi színvonala, amely igazi iskolavárossá predesztinálja e szép várost”. – Majd a főapát elismerőleg szólt az 1924-es Klebelsberg-féle középiskolai törvényről, amely „biztos alapot ad a nevelő tanításnak, mert a vallás-erkölcsös nevelésre építi fel a jó magyar polgár és a tudományos ember kiképzését”. A még számos felszólalással gazdagított ünnepély után az egész ifjúság és az ünneplők elvonultak a régi iskola helyét megjelölő emlékfal elé; az első iskolához, amely hosszú ideig egyetlen középiskolája volt a városnak, amelyben 230 éven át folyt az emberebb emberré nevelés, és amelyet 20 éve az új épületben folytat a gimnázium.

A továbbiakról nem kell beszélnem. Az iskola életének 270 éve után az egyházi iskolák 1948-as államosításával a bencések kivonultak onnét, ahol 134 éven át tanították és nevelték az ifjúságot. Magam még egyetlen bencésnéként mint hittanár két évig tanítottam az államosított iskolában, és erről a Lovassy Andor igazgatósága alatti két évről nincsenek rossz emlékeim. Viszont az is igaz, hogy 1950 őszén már eltávolítottak az iskolából. De ez már egy új fejezet.

Befejezésül a 250 éves jubileum alkalmával Bárdos Remig főapátnak a díszgyűlésen elhangzott szavait idézem: „Úgy érzem, hiszen 14 évig itt működtem – mondta –, hogy Jurisich egykori végvára erős vára most is az erkölcsnek, a jó nevelő szellemnek, a tudásnak és a magyar hazafiságnak.” Szívvel kívánom, hogy ez az iskola ma is, és a jövőben is – a megváltozott korviszonyok között is – lényegében ezt az utat járja.

Dr. Sóllymos Szilveszter OSB

A kőszegi Jurisich Miklós Gimnázium 50 éve

Tisztelt Emléklés!

Megtisztelő feladatomban az, hogy vázlatosan beszámoljak Önöknek az államosított kőszegi gimnázium immár félévszázados történetéről.

Iskolánk e korszakának történetét – természetesen – az államosítással kell kezdeni. Mint közismert, Ortutay Gyula javaslatára 1948 nyarán a „kék cédulás” országgyűlés elfogadta az iskolák állami tulajdonba kerülését kimondó törvényt. Radikális lezárását jelentette ez az esemény egy közel 100 éve tartó harcnak, amelyet „Kultur-Kampf”-ként ismerünk a történelemkönyvekből, amely – Mindszenty József szavaival élve – a trón és az oltár ellen folyt.

Az 1945 után kialakult politikai helyzet: a hazánkban tartós elnyomásra berendezkedő szovjet hatalom lehetővé tette az itthoni ateista, illetve keresztényellenes erőknek, hogy e küzdelemben teljes győzelmet arassanak: megvalósítsák a szekularizáció legszélsőségesebb formáját.

Gimnáziumunk államosítására, amely folyamán volt eme országos harcok, 1948. augusztus 13-án került sor a bencés rend, valamint a helyi hatóságok képviselőinek jelenlétében. Az iskola hivatalos neve Jurisich Miklós Állami Gimnázium lett.

Mivel a bencés rend tagjai nem vállaltak tanítást az állami iskolában, a tanügyi hatóságok sorozatos áthelyezésekkel alakították ki a tanári kart, amely így meglehetősen heterogén összetételűvé vált: protestáns, katolikus és horthysta katonai intézményekből egyaránt kerültek a gimnáziumba tanárok, akik közt már akadtak hívei a marxista-sztalinista ideológiának is. Ezen átmeneti helyzet legfőbb sajátosságát még az is adta, hogy a tanügyi adminisztráció döntése alapján a gimnázium épületében helyezték el a tanítóképzőt is, s a két intézmény két évig, 1949 és 1951 között – közös vezetőség irányításával – egy iskolaként működött.

Az 1950-es évek elején kiadott törvényerejű rendeletek aztán egyértelműbb viszonyokat teremtettek a magyar nevelésügyben. Meghatározták – például – a gimnáziumi oktatás célját. Összhangban azzal a politikai szándékkal, hogy kialakítsák a szocialista értelmiséget, a gimnáziumi oktató-nevelő munka legfontosabb feladatául az általános képzést, illetve az egyetemi és főiskolai tanulmányokra való felkészítést deklarálták. Ugyanakkor ezek a rendeletek az etatizmus csúcspontját is eredményezték a magyar pedagógia történetében. Nemcsak az iskolaalapítás és -fenntartás szabadságát számolták fel, hanem az értékek pluralizmusát

is: a hittan fakultatív tárgyá lett, viszont mindenkit köteleztek a marxista-sztalinista ideológia elfogadására. Valójában az egyes tantárgyakat is csak eszköznek tekintették, amelyekkel ezeket az eszméket terjeszthették, illetve igazolhatták. Így a nevelésügy a totális állammal szemben elvesztette minden autonómiáját, s a politika közvetlen kiszolgálójává degradálódott.

A pedagógusok sem tudták – természetesen – megőrizni személyiségük integer voltát: Németh László szerint „tantervlebonyolító automatává” váltak. A mai szakíró, Mihály Ottó ítélete még elmarasztalóbb: szerinte az állami korszak nevelőit „ideológiailag infantilizált”-tá tette, s feladatukat az „eszközként funkcionáló alattvalók” kinevelésére szimplifikálta.

Ugyanezen rendeletek kialakították a gimnáziumi oktatás alaptípusait. Ennek következtében iskolánkban is két formában történt a képzés: humán osztályokban, amelyekben még tanítottak latint, és reál osztályokban, amelyekben e klasszikus nyelv helyét több matematika és természettudományi óra, valamint az ábrázoló geometria foglalta el.

Intézményünkben – ebben az időszakban – négy évfolyamon, évfolyamonként két osztályban folyt az oktatás. Az évfolyamok létszámát 60-ra becsülhetjük. A diákok fele Kőszegről és környékéről, a többiek Vas megye távolabbi vidékeiről és – csekély mértékben – az ország más részéről érkezett városunkba. Két kollégium – egy a lányok, egy a fiúk számára – biztosította és biztosítja ma is a tanulás alapvető feltételeit. A kollégiumok – akkor – szervezetenként függetlenül működtek az iskolától.

A tanulók származásuk szerinti megoszlásáról készült statisztika az államosítás következtében előállt nagyfokú társadalmi mobilizációt jelez. Dr. Bariska István adatai szerint 1937/38-ban a tanulóknak 3,2%-a volt munkás, illetve paraszt származású, 1953/54-ben viszont már 67,5%-uk.

Iskolánk eme ráérőszakolt és alapjaiban sztalinista szellemiségének 1956 októbere vetett véget s nyitott új korszakot! (Előre bocsátom, hogy ez az 1956-ról szóló része beszámolómnak teljesen szubjektív: kizárólag azoknak az emléktöredékein alapszik, akik diákként élték meg a forradalom és szabadságharc eseményeit. Hozzáteszem: a jelenlévők közt, sorainkban tudhatunk olyan személyiséget, dr. Könyves Tóth Kálmán tanár urat, aki akkor itt tanított, az I.a osztály osztályfőnöke volt – magam akkor I.b-s voltam –, így nálam sokkal autentikusabban tudja rekonstruálni, illetve minősíteni az akkori eseményeket.)

Az 1956-i forradalom – talán Kőszeg határsáv-léte miatt – némiképp meglepetésszerűen érte iskolánk tanárait és diákjait, akik aztán szinte kivétel nélkül csatlakoztak a forradalomhoz annak ellenére, hogy –

például – a tanulóknak kb. 2/3 része munkás és paraszt származású volt. Részt vettek az országzászlónál tartott városi ünnepségen, a Rötön rendezett zászlócszerén és az itteni templomban ugyanekkor celebrált szentmisén. Sokan beléptek – elsősorban a végzős évfolyam tanulói – a Nemzetőrségbe. Számosan segédkeztek a külföldi segélycsomagok szétosztásában. Ezt a munkát ugyanis – a bencés székházban berendezett központból – gimnáziumunk tanára, Lovassy Andor irányította. De ugyanakkor már kezdetét vette a disszidálási-emigrálási hullám is, amely első sorban a negyedikos osztályokban tizedelte meg a tanulók sorait.

Tanáraink is mérsékelt magatartást tanúsítottak ezekben a napokban. Ennek oka – talán – az volt, hogy az utcákon nagyon korán megjelentek a szovjet tankok, emlékeztetve mindenkit a realitásra. A tanári kar tagjai közül kiemelkedő szerepet elsősorban Schmidt Béla vitt, aki ekkor már a gimnáziumból átkerült a tanítóképzőbe, de óraadóként nálunk is tanított. Őt választották meg városunk Nemzeti Bizottsága elnökének, s ő – tekintet nélkül a megfontolásokra – vállalta e megbízatást.

A november negyedikét követő megtorlás tanáraink közül Kovács Györgyöt sújtotta a legkíméletlenebbül. Állását – október 23. előtt ő a fiúkollégium igazgatója volt – elveszítette és rendőri felügyelet alá került, amit kb. egy év után szüntettek meg. Ezzel egyidőben térhetett vissza a pedagógusi pályára. – A diákok közül Kolonics Károly életét, akinek az volt a legfőbb bűne, hogy belépett a Nemzetőrségbe, nehezítette meg leginkább a fiatalokat sem kímélő elnyomás. Felvételi kérelmét rendre elutasították, csak nehéz fizikai munkával járó állásokat kapott, így helyzete szinte kilátástalanná vált. Élete csak a puha diktatúra idején zökkenhetett vissza a rendes kerékvágásba: ekkor tanári oklevelet szerzett s a pedagógusi hivatást gyakorolta – korai haláláig.

Az 1956 utáni korszakot a magyar közoktatásban az átszervezés, a kísérletezgetés jellemezte. Az ezekkel járó jelenségek a mi gimnáziumunkat sem kerülték el. Ennek következménye az 1958-ban rendszerezített politechnikai képzés, illetve az ún. „5+1-es” oktatási rendszer, amelyet – Vas megyében – a Jurisich Gimnáziumban honosítottak meg először. Az ezekben részt vevő tanulók textil-, fa- és fémipari, kertészeti, valamint rádiótechnikai ismeretekre tettek szert a helyi gyárak és üzemek segítségével.

Ezek a reformok azt is eredményezték, hogy a latin fokozatosan eltűnt a tantárgyak sorából, s felerősödött az élő idegen nyelvek tanításának szorgalmazása. Ennek első jele volt iskolánkban az 1958-tól működő német nemzetiségi osztály életése. Bár e képzési forma nagyszerű

eredményekkel, nevekkkel büszkélkedhet – elég talán e tekintetben, ha Masát Andrásra utalok, aki jelenleg az ELTE skandinavisztikai tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára –, mégis, a nem szakos tanárookra és a nem anyanyelvi tanulókra rendkívüli terheket rakott (a tárgyak zömét ugyanis németül kellett tanulni), így zsákutcának bizonyult, s helyét az ún. tagozatos osztályok foglalták el.

Ebben a tagozatos oktatási struktúrában évfolyamonként egy-egy osztályban heti öt órában tanították a német nyelvet. Ehhez társult még az a változás, hogy – eredménytelensége miatt – az „5+1-es” rendszert felszámolták. Alkalmazkodva a tényhez, hogy az iskola tanulóinak kb. 2/3 része lány, pragmatikusabban alakították ki a választható gyakorlati tárgyak körét. Ennek következtében lehetőség nyílt gép- és gyorsírási, könyvtárkezelői, valamint szabás-varráshoz szükséges ismeretek elsajátítására, illetve gépkocsivezetői jogosítvány megszerzésére.

Az 1956-ot követő években, a kádári kemény diktatúra éveiben – természetesen – újból egyeduralkodóvá vált az internacionalista szellemű nevelés. A nemzeti és keresztény értékek nyílt hirdetésére ismét nem volt lehetőség. Nagy Árpád tanár úr az érdem és a felismerés, hogy a rendszer népi frazeológiáját és a kulturális élet nyújtotta lehetőségeket kihasználva életre galvanizálta a Népi Együttest, vállalva az ezzel járó vitákat, illetve az esetleges egzisztenciális következményeket.

A tánc- és zenekari foglalkozásokon, valamint a nyaranta rendszeresen megrendezett velemi táborozásokon részt vevő gimnáziumi tanulók egyre bővülő köre azzal a reménnyel kecsegtetett, hogy ők nem csak ismerői lesznek a magyar kultúrának, hanem a nemzeti eszme, a hazaszeretet, a függetlenség gondolatának elkötelezettjei is.

A 70-es években megnövekedett az érdeklődés gimnáziumunk iránt, így évfolyamonként 4-4 osztályt tudtunk indítani. Közülük három ún. általános tantervű, egy pedig német tagozatos volt. A tanulók létszáma hosszú időre 450 körül stabilizálódott. – Anyagi gyarapodás is jellemezte ezeket az éveket: sor került új sportpályák kiépítésére, illetve a régiék korszerűsítésére; a könyvtár állománya pedig 12 ezer kötet fölé emelkedett. A megnövekedett lehetőségeket bizonyítja a tehetséggondozásban fontos szerepet játszó szakkörök számának a szaporodása is. 1977-ben – például – 16 szakkör működött (csak magyarból három, matematikából, kémiából és képzőművészetből 2-2) a gimnáziumban.

A 70-es évek kiemelkedő jelentőségű eseményét mégis a kőszegi gimnáziumi oktatás megkezdésének 300. évfordulója jelentette. Ennek méltó megünneplésére dr. Tóth Sándor igazgató vezetésével városi

bizottság jött létre. Jelentős – országos, megyei és városi – támogatást kapott iskolánk, így kívül-belül megújulva fogadhatta a jubileumi ünnepség vendégeit. Ekkor alakították ki a központi fűtést, parkettázták a tantermeket, lambériát kaptak a folyosók, ünnepélyesebbé tették a dísztermet, ahol állandó iskolatörténeti kiállítás is helyet kapott, egyszóval: gimnáziumunk épülete ekkor nyerte el jelenlegi formáját.

Dr. Tóth Sándor invenciózus alkatának köszönhetően a tanári kar munkáját sok novum színesítette: néhány évig például laoszi diákokat tanítottunk magyar nyelvre egy TESCO-program keretében – délutánonként.

Nagyobb kihívást jelentett az ún. angol-magyar gimnázium megszervezése 1984-ben. Ez disszidens-emigráns szülők gyerekeinek kőszegi tanulását tette lehetővé. Oktatásuk és vizsgáztatásuk külön minisztériumi engedéllyel történt. A beiskolázást a Magyarok Világszövetsége is segítette – tekintettel arra, hogy a kezdeményező is e szervezet volt. A leánykollégium mellé ekkor épült az új szárny – kifejezetten a külföldi tanulók számára. Ezen osztályoknak köszönhetjük nevünk bővülését – minisztériumi engedély nyomán – a „kísérleti” jelzővel.

Ugyancsak már dr. Tóth Sándor igazgatósága idején, a 80-as években megkezdődött az óra- és tantervek kísérleti jellegű megváltoztatása, amelynek következtében dominánssá lett a speciális képzést adó tanuló-csoportok száma, és szinte teljesen eltűntek az általános tantervű osztályok, azaz kialakult iskolánk jelenlegi oktatási struktúrája.

Jelenlegi helyzetünk főbb jellemzői:

Gimnáziumunk fenntartója Kőszeg önkormányzata. Iskolánk négyévfolyamos, általánosan képző gimnázium. Az idei tanévben 15 osztályban 408 tanulót oktatunk. Létszámunk némileg visszaesett a 90-es évek elejéhez képest, akkor évfolyamonként öt-öt osztályt indítottunk s a tanulók létszáma közel járt az 500-hoz, ami rekord az iskola történetében. Közben – érdeklődés hiányában – megszűntek a külföldi osztályok, s a jelenlegi III. évfolyamon is csak három osztályt tudunk szervezni.

Oktató munkánk legfőbb jellemzője a specifikus képzés; ilyen képzés folyik angol és német nyelvből, biológiából, matematikából és kémiából, valamint az utazás és turizmus tárgyából. Az önkormányzat hathatós támogatásával jelentős erőfeszítéseket teszünk az informatikai oktatás színvonalának emeléséért. Ez a tantárgy fokozatosan, felmenő rendszerben váltja a technikát. A informatika oktatásához jelenleg két teremben 35 számítógéppel rendelkezünk. Célunk: alapfokú számítógépezelői, illetve szövegszerkesztői ismeretek nyújtása.

Domnanovich Rudolf igazgató

A kőszegi bencés diákszövetség története

Minden intézmény létrejöttének alapja olyan igény, mely lehetővé teszi annak megvalósítását. Városunkban e megállapítás teljes mértékben igazolódott. Hiszen az országban szinte elsők között létesült algimnázium. A lakosság széles körben segítette az elképzelést, segítette megteremteni a feltételeket nemcsak a megszületéskor, hanem fenntartásában, sőt a későbbiek folyamán a fejlesztés terén is.

Történt mindez külön támogató szervek létrehozása nélkül, és mégis, ezen erőfeszítések magukban hordozták a majdani szövetség csíráját. Az 1900-as évek elejéig eltelt időt előtörténetként foghatjuk fel. Meg kell azonban említeni, hogy az algimnázium megindításakor a jezsuiták megszervezték az egyházi énekkart, amely segítette, és tagjai külön is támogatták az intézményt. Vezetőjük mindig a gimnázium egyik tanára volt mint regens chori. Nem véletlen, hogy a megalakulása óta folyamatosan és jelenleg is működő egyházi énekkart kértük fel a mai ünnepélyen való közreműködésre.

A rendi korszakok alatt az algimnázium annyira közkedveltté vált, hogy a város vezetősége a lakosság támogatásával elhatározta a nyolcosztályos gimnázium megépítését. Mivel a költségek nagysága az adományokból nem volt fedezhető, ezért Kőszegen megalakult 1890. március 1-jén a Főgimnáziumi Egyesület, melynek tagjai adományokból, rendszeres tagdíjból hozták létre tőkét a költségek kiegészítésére. Egyébként a gimnázium adományokból épült fel, telkét is beleszámítva, melyhez a város tetemes összeggel járult hozzá. A már említett egyesület alakult át hamarosan, tehát az 1908. évtől Bencés Diákszövetséggé, amikor is a nyolcosztályos gimnáziumban elkezdődött a tanítás. Ezen bencés szövetségnek tagja lehetett mindenki, aki vállalta az intézmény szellemét és azt tevőlegesen kívánta támogatni. Természetesen mind többen lettek olyanok, akik a gimnázium tanulói voltak és mint öregdiákok ragaszkodtak az Alma Materhez és a szövetséghez.

Ha valaki forgatja a régi kőszegi újságokat, talán meglepetten tapasztalja, hogy milyen átfogó tevékenységeket fejtettek ki a szövetség tagjai. Élen jártak a város vezetői, akik anyagi támogatásban, főleg tüzelőanyag biztosításában és esetenként pénzügyileg is segítséget nyújtottak. Volt idő, amikor a tanulók egy részének tankönyvek beszerzése miatt a szövetségnek támogatást kellett nyújtania. A „kintlakók” részére segítettek szálláshelyet találni, sőt a „kosztos diákok” elhelyezéséről is gondoskodtak. Megszervezték a gyengébb tanulók részére az instruktori hálózatot.

A város szellemi életének kialakításában döntő befolyást gyakoroltak. Számos tudományos előadást szerveztek, és ezekben támaszkodtak a bencés tanárok tapasztalataira, véleményeire és meglátásaira. Önálló zenekarral, színjátszó társulattal rendelkeztek. Vállalták nagy operettek előadását. Ugyanakkor támogatták a gimnáziumi rendezvényeket. Ők irányították Kováts Ferenc karnagyot az iskolához, aki megalakította a zenekart, nevelte a zenészeket. Ebben segítőtársra lelt Budaker Gusztáv, akkor tanítóképzős diák személyében. Ugyancsak ők ajánlották az ének-kar vezetésére Szabó János egyházi karnagyot. Kötelességüknek tartották, hogy a gimnázium rendezvényein, előadásain, műsoros estjein, tornaünnepélyein megjelenjenek. Rendezvényeik bevételének nagy részével az intézményt támogatták. Megnyerték az evangélikus leánygimnázium igazgatóját, dr. Arató Istvánt, hogy engedje a leányokat átmenni a bencés gimnáziumba. Így szerveződött meg a felsőbb osztályok részére a tánciskola, majd annak befejezése után a koszorúcska, mely felejthetetlen és romantikus emléket hagyott a diákok emlékezetében.

Köszegen a gimnáziumban jött létre elsőként a cserkészmozgalom. Természetesen a szövetségtől megfelelő támogatást kaptak. Itt az udvaron álló vadkörtefa tudna mesélni a nyári esték tábortüzeiről, az ott elhangzott műsorokról és a lelkesedésről.

Még a furfangos diákok is tudták, hogy a gimnázium fegyelmi szabályzatát illik betartani, és ellenőrzést nemcsak a tanárok, hanem még a szövetség tagjai is gyakorolnak. Csak nagyon kevesek próbálkoztak beszökni a mozi ún. rohampáholyába, még kevesebben kísérelték meg lelkigyakorlatok idején, hogy az elmélkedést valamelyik kocsma belső szobájában végezzék el.

A bencés diákszövetség legnagyobb eredményének kell elkönyvelni, hogy karöltve a renddel biztosították a kigyensúlyozott, nyugodt légkört, mentesítve a tanulókat minden hátrányos hatástól. Mondhatjuk, hogy a nyolcosztályos gimnázium megalakulásától 1945-ig eltelt időszak a diákszövetség fénykora. Holott a körülmények nem voltak kedvezőek: az első világháború, az azt követő zűrzavarok, Burgenland elvesztése, a gazdasági válság, egy súlyos jégverés, a város eladósodása és szanálása, majd a második világháború előszele és teljes hatása.

Kérdésként merülhet fel: mégis, mi volt az oka a nagyarányú támogatásnak? Az egész város büszkén tekintett országos hírű gimnáziumára, mert abban magas szintű tanítás és kiváló nevelés folyt. Az eredményeket visszaigazolták az egyetemi és főiskolai tanulmányoknál, a munkahelyeken való becsületes helytállásban, az élet minden területén

tanúsított magatartásban. Még most is fel lehet ismerni régi bencés diákokat arról, hogy állják a szavukat; tehát a szavaknak becsülete volt.

Külön ki kell emelni az akkori polgármesterek – Jambrich Lajos, dr. Nagy Eberling Miklós és dr. Gyöngyös Endre – segítő készségét, mert kimagasló szerep jutott a szövetség eredményeiben munkásságuk nyomán. Dr. Gyöngyös Endre, aki a helyi gimnázium tanulója volt és a szövetség vezetője, a háború utolsó évében, kockázatok árán, a várost két ízben is fenyegető veszélytől mentette meg.

Sajnos, 1945 után a diákszövetség elvesztette lendületét. Anyagi támogatás lehetősége az erdők államosítása következtében elnehezedett. Az általános iskolai rendszer négy osztályúvá tette a gimnáziumot. A kialakult politikai helyzet sem kedvezett, sőt megindultak a büntető eljárások még tanulókkal szemben is. A végső dőfést 1948 júniusában kellett elszemvedni. Amikor az egyházi iskolákat, így a kőszegi bencés gimnáziumot is államosították, a diákszövetség szervezeti működése megszűnt.

Kérdésként merülhet fel, mi éltette a volt szövetség tagjait és a tanulókat, hogy bízzanak a bencés szellem továbbélésében? 1950 júniusáig ugyanis még maradtak a rendházban bencés atyák, akik a hitéletet folytatták. Dicséret illeti az államosított iskolának, a Jurisich Miklós Gimnáziumnak a tanári karát, Ők a szellemi értékek nagy részét átmentették. Sághegyi Medárd bencés tanár 1971-ig ténykedett mint sekrestyés a Jakab, azaz a volt bencés templomban. Ugyanilyen szellemet sugallt 1956-ig Domonkos László missziós atya, bencés diáktársunk.

Jöttek az érettségi találkozók. A Jakab templomban az összejövetel mindig misével kezdődött, ahol egy volt bencés tanár, osztályfőnök mondott beszédet. Először csukott ajtók mellett, majd később már bárki részt vehetett miséjükön. Az öregdiákokkal a lakosság kapcsolatot teremtett, és beszédtema lett az egyes találkozókra résztvettek életútja.

Másik éltető elemként foghatjuk fel a reményt. Dum spiro spero, azaz míg élek, remélek. Ezt az elképzelést táplálhatta a költői jóvendölés, ami eszünkbe juthatott: Az nem lehet, hogy ennyi ész, erő és oly szent akarat hiába sorvadozzanak egy átoksúly alatt. Még jönni kell és jönni fog egy jobb kor. Ez a jóvendölés és remény 1990-ben valóra vált. Budapesten hamarosan megalakult az országos Bencés Diákszövetség, ezt követően Szombathelyen is életre kelt. Mivel ott tapasztalták, hogy alapszervezetükhöz számos olyan tag tartozik, akik Kőszegen laknak, ezért megkerestek bennünket, hogy a városban hozzuk létre az iskolaszervezetet, mivel Kőszegen bencés gimnázium működött. Básthy Tamás polgármester úr készségesen felajánlotta alakuló gyűlésre a városháza tanácskozó

termét, és így 1993 őszén ideiglenesen, majd 1994 áprilisában véglegesen megalakult iskolaszervezetünk 34 taggal, elfogadva az országosan kidolgozott alapszabályt.

Először szervezeti kérdésekkel kellett foglalkozni, majd meghívtunk bencés atyákat, akik vázolták a rend helyzetét. E beszélgetések alkalmasnak bizonyultak a bencés szellemiség felfrissítésére. Köszönet illeti Kúhár Ede (Kg 46, Ph 47), Jáki Zénó (Gy 37), Sólymos Szilveszter bencés atyákat, volt tanárokat, mivel önzetlenül segítettek bennünket.

Ki kellett alakítanunk kapcsolatainkat elsősorban a Bencés Diákszövetség területi szervezeteivel, a központtal. Különösen élővé vált az együttműködés a szombathelyi szervezettel; segítettek bennünket, támogatták munkánkat, de meghagyták önállóságunkat. Ebben oroszánrészt vállalt Harangozó Bertalan (Gy 73), a szombathelyi szervezet elnöke. Ezen kívül sikerült kapcsolatot teremteni a helyi Egyház vezetésével, a kőszegi Baráti Körrel, az önkormányzat élén álló Básthly Tamás polgármester úrral, aki évente adott tájékoztatást részünkre a város helyzetéről. Ugyancsak személyesen, távbeszélő útján, valamint levelezésekkel tartjuk a kapcsolatot dr. Várszegi Asztrik főapát úrral, akinek ezúton is köszönetet mondunk problémáink megértéséhez.

Felvettük az érintkezést a Jurisich Miklós Kisérleti Gimnáziummal és munkatársaival. A jelenlegi rendezvény közös lebonyolítása megalapozza a bizalmi légkört, mint az alkotó együttműködés zálogát.

Véleményünk, hogy minden szervezet akkor teljesíti hivatását, ha működésének van kisugárzó hatása szélesebb társadalmi rétegre. Tagságunk egy részének erőfeszítése nyomán felújult a bencés rendház, valamint a Missziósház. A Jézus Szíve templom belső részének rendbehozatala szintén kitartó erőfeszítés eredménye. Meg kell említenünk dr. Juhász Ferenc félmilliónál többet érő adományát, mellyel létrejött a háború folyamán elhunyt áldozatok emlékére emelt három emlékmű.

Többen tagjai vagyunk a Kőszegi Baráti Kör civil szervezetnek. Vállaltuk az egyházi énekkar irányítását. Vannak tagjaink a Jurisich Miklós Gimnázium Baráti Körében, a szőlő szakcsoportban. Részt vettünk a helyi televízió által műsorra tűzött Égi Kávéház produkcióiban, ahol volt kőszegi és elismert személyek kerültek bemutatásra.

Ugyancsak tevékenységi körünkhöz tartoznak a helyi újságban, a Vas Népében, a szombathelyi Amicusban, a Bencés Hírlevélben, Almanachban, valamint a kőszegi művészeti antológiában megjelent tudósításaink, melyek a bencés szellemiségen kívül helyi aktuális kérdésekkel is foglalkoznak.

Elhatároztuk, hogy az elmúlt öt évről összefoglaló tanulmányt írunk a tényanyag felhasználásával, mely tükrözni fogja elképzeléseinket, erőfeszítéseinket, a különböző állásfoglalásokat azért, hogy az anyag a későbbiek folyamán a kutatók rendelkezésére álljon.

Tagságunk közel egyharmad részét felszentelt papok alkotják, akik a hitélet és az erkölcsi tanok elterjesztését nemcsak Kőszegen, hanem szinte az egész ország területén végzik.

Szervezetünk iskolaszervezetként ténykedik, mert 133 éven keresztül működött Kőszegen bencés gimnázium. E körülmény alapján meghatározza legfőbb célunkat, azaz az oktatási intézmények figyelemmel kísérését, különösen jövőjük kialakításával kapcsolatban. Elgondolásunk két lényeges és sarkalatos szempontra épül. Az első: ifjúságunkat a jövőnk zálogának tekintjük, és erkölcsi kötelességnek tartjuk mindent megtenni érdekükben. A másik: Kőszegen megőrizni a diákvárosi jellegét, mert már a két tanítóképző elvesztése is nagy érvágást jelentett.

Ezen feladatokkal való foglalkozás rengeteg munkát jelentett szervezetünknek. A megbeszéléseinken több órán keresztül kerestük a megoldások kulcsát, és ez nem kevés energiát emésztett fel. Tudatában voltunk, hogy minden megnyilvánulásunkat csak megalapozva, a tényekre támaszkodva tehetjük meg. Úgy éreztük, hogy javaslataink megtételekor erkölcsi felelősség terhel bennünket. Ezért a szükséges adatok beszerzésénél igyekeztünk körültekintően eljárni. Fel kellett mérni a valóságos helyzeteket és lehetőségeket. Kínosan vigyáztunk arra, hogy állásfoglalásaink ne nosztalgia alapuljanak, és ne okozzanak felesleges nehézségeket. Ugyanakkor kialakult álláspontunkat tavaly októberben tartott értékelő gyűlésünkön nyilvánosságra hoztuk, amivel a sajtó is foglalkozott.

Elvi álláspontunk alapján bábáskodtunk a Szent Margit domonkosrendi általános iskola létrehozásánál. Az első képviselőtestületi döntésnél ugyanis szükség volt a helyes cél elfogadtatására néhányunk aktív közreműködésére, mert enélkül a megvalósulás elmaradt volna. Különösen sokat tett e vonatkozásban dr. Horváth Lajos akkori plébános, úgy is, mint volt bencés diák.

A megfelelő nevelés szükségességét kívántuk előmozdítani, amikor a volt egyházi kollégiumokkal kapcsolatban fejtettük ki álláspontunkat.

Historia est magistra vitae, azaz a történelem az élet tanítómestere. Ha ezt a megállapítást a mai emlékülésünkre is vonatkoztatjuk, akkor fel kell vetnünk néhány gondolatot a kőszegi gimnáziummal kapcsolatban.

Az államosítás óta a Jurisich Miklós Gimnáziumban mind a mai napig tiszteletre méltó tevékenység folyt és folyik. Azt gondolom, hogy ezt külön

bizonyítani nem kell, mert az eredmények önmagukért beszélnek. Nem rajtuk múlott, hogy olyan nehézségek merültek fel országosan a gazdasági helyzetben és a tanulólétszám erőteljes csökkenésében. E hatások nyilvánvalóan érintik az intézményt, és éppen ezért reménykeltőnek és támogatandónak tartjuk azokat az erőfeszítéseket, melyekkel ellensúlyozást kívánnak elérni.

A volt Alma Materhez való ragaszkodásunk és jövőjének biztosítása érdekében azt szeretnénk tapasztalni, hogy a gimnázium helyzete stabilizálódna, figyelemmel a középiskolák közti versenyhelyzetre. Nem függne minden évben megszavazandó és bizonytalan költségvetési támogatástól. Megnyugtatna bennünket, ha az intézményben teljes létszámban lennének jóképességű tanulók. Az idei évnnyitó helyesen válaszolt azon nevelési feladatokat, amelyek megvalósítása megfelelő erkölcsi elvek alapján biztosítaná a felnövekvő ifjúság olyan értékrendjét, amelyre szükség van a gimnáziumnak, a városnak és szeretett hazánknak.

Bízunk abban, hogy ez az emlékülés hozzájárul egy egységes szemlélet és álláspont kialakulásához a gyakorlatban is. Ráirányítja az illetékesek figyelmét a megfelelő döntés meghozatalára és felelősségére e nagymúltú, szép környezetben lévő patinás gimnázium jövőjének biztosítására. Adja Isten, hogy úgy legyen.

Dr. Szerdahelyi Endre (Kg 43)

Bálint Árpád (Ph 52)

A végső kísérlet

Ha van még egy odu vagy szöglet,
hova a gonoszság nem hatol be többet,
ha van még emberek részére tanya,
hol még imát egy család mondana,
ha van még jószágból egy-egy szikra,
mely néha hamvas lázat gyújt arcainkra,
ha van még szeretetből egy maréknyi,
amiért az ember még magát embernek érzi,
ha van ajkunkon néhány szó egymásnak,
és örülni tudunk a tiszta látomásnak,
ha van még ige kimondani végre magunkat,
hogy lelkünkéről minden álarc lehullhat,
megkísérelheted még az emberlétet,
mielőtt földi pályád egészen bevégezed,
de a sikert, ugye, nem is reméled?

1998. Doba

Hatvanéves érettségi találkozó

1998. június 7-én az ünnepi Te Deum után tartotta 60 éves érettségi találkozóját az 1938-ban végzett „LUCIUS” osztály. Szomorú szívvel állapítottuk meg, hogy az akkor 54 érettségizőből már csak 20-an élünk itt Magyarországon és szerte a nagyvilágban. A szeretett Józsefvárosi templomban 13-an voltunk, de az ebéden – különböző okok miatt – csak 11-en vettünk részt.

Halottainkra emlékezve, egymásnak örülve, jó hangulatban beszéltük meg életünk, családunk és a REND eseményeit. Különösen sok szó esett a budapesti Bencés iskola működéséről és az azzal kapcsolatos problémákról. Ennek folyományaként 13 000 forintot gyűjtöttünk az iskola javára. Megbeszéltük, hogy a jövőben minden évben, ha a körülményeink engedik, a Te Deumon, illetve utána találkozunk. A mi korunkban ugyanis csak a jó Isten tudja, hogy mi lesz majd öt év múlva!

A Diákszövetség terveinek ismertetése után találkozónkat a „Julián” osztály összejövetelén elhangzott gyönyörű imaversssel fejeztük be.

Dr. Iváskó János

Nedeczky György (Bp 36)

Vallomás a Szeretetről

Én a szép Szeretet
szerelmese voltam,
Amikor gúnyoltak
szívemből daloltam,
Amikor gyaláztak
fejem felemeltem,
a cserbenhagyókat
keblemre öleltem,
A mérgező csókok
engem meg nem öltek,
durva ölelések
lejtőre nem löktek,
Mikor kikacagták
költő szívem álmát,
szavam nem értették,
tettem nem kívánták,
fel az égre néztem,
nem az ingoványra,

sas szárnyak ragadtak
tiszta vizű tájra,
A Szabadság hangját
mindig megértettem
a testemnél jobban
szeretett a lelkem,
Gyűlölni sem tudtam,
bosszút sose álltam,
a szennyet és mocskot
elkerülte lábam,
Szerettem az Embert,
az Egész Világot
békéről álmodtam
halhatatlan álmot,
Életem boldog volt,
mennyben és pokolban,
mert a szép Szeretet
szerelmese voltam.

Gondolatok az ötvenéves osztálytalálkozóra

Pannonhalma, 1998. július 3-4-5., „szétszóratásunk” jubileumán

1956. november 21-én a „disszidáló” vonaton feleségemmel együtt útban voltunk a nyugati határ felé. A szülőföld elhagyása miatt érzett szomorúság, az ismeretlen jövő miatti szorongás és az ország letaposott, kilátástalan helyzetéből fakadó tehetetlen harag emóciói kavargtak bennem. Kora délután hagyta el a vonat Gyórt. Szokatlanul hideg volt aznap, és a késő őszi enyhén ködös, délutáni bágyadt, pasztell világításában egyszer csak megláttam Pannonhalmát. Nem tudtam tekintetemet levenni a távoli hegyről és a jól ismert épületekről. És akkor egyszerre búcsúztam a hazától és Pannonhalmától... Utólag visszagondolva érdekes, de egyben természetes is, hogy akkor, útban az idegen felé, a haza és Pannonhalma eggyé váltak gondolataimban.

Még egy lépés a múltba. Felejthetetlen emlék számomra az 1944. év szentestéjének éjféle miséje. A szerzetesekből és diákgyerekekből összeállított kis kórus énekelt a misén. A szertartás csendes részei alatt távoli mennydörgést lehetett hallani. Vihar egy hideg, téli éjszakán? Nagyon furcsa jelenség volt. Ha mi, gyerekek nem is, de a felnőttek hamar rájöttek, hogy távoli ágyúdörgést hallottunk! Aznap éjjel, 1944. szentestéjén hatalmas harcok dúltak Székesfehérváron és a várostól nem messze fekvő móri dombok táján, és annak a dörgését hallottuk Pannonhalmán. Én a karzaton voltam, szüleim lent a templomban. – Édesanyám sokszor emlegette évekkel később is, hogy az ágyúzás és bombázás távoli morajlásában egyszer csak felhangzott egy csodálatosan szép polifon Ave Maria, és a pokol tombolását elfojtotta a mennyei ének.

Sok-sok régi emlék elevenedett meg bennem ennek a rövid köszöntőnek a megírása közben. Hiszen négy évig éltem Pannonhalmán, gyermekkorom lényeges korszakában, nem beszélve az akkori történelmi időkről. Ez a két kép azonban kifejezi mindazt, ami Pannonhalmát oly jelentőssé teszi számomra. Sok éven át a második otthonunk volt az internátus, a kolostor, és nem meglepő, hogy az évek folyamán a „második otthonhoz” a haza fogalma is asszociálódott. Mint az ideális otthon, Pannonhalma is békét, biztonságot nyújtott nekünk és óvott a külső világ veszélyeitől.

A történelmi idők forgatagában, a mi időnkben éppúgy, mint a középkorba visszanyúló évszázadok alatt, Pannonhalma a béke és a nyugalom, mondhatnám szent nyugalom szigete volt. Az „Ora et labora” bencés parancsaihoz kapcsolódott az elmélyült tanulás, kutatómunka és a

tanítás is. Ezer éven át szünet nélkül folyt itt a fiatalok nevelése keresztény, bencés szellemben, és csak olyan körülmények állították meg a bencések tanító munkáját, mint a török idők végvári harcai, amikor Pannonhalma a végvárak egyik láncszeme lett, vagy a „kalapos király” II. József uralkodásának tíz esztendeje, az első kommün néhány hónapja, vagy a népi demokratikus államosítás időszaka.

Hogyan is kezdődött el Pannonhalmán a modern középiskolai oktatás? Nagyon jól emlékszem arra a téli estére valamikor 1939 elején, amikor izgalommal vártuk otthonunkba *Kelemen Krizosztom* főapát urat és *Kováts Arisztidet*, a pannonhalmi gimnázium első igazgatóját. Diákokat toboroztak a tervezett gimnáziumba. Bátyám, Ádám, akkor volt negyedik elemista, tehát éppen aktuális volt számára a gimnázium. Én ugyan csak köszönhettem a magas vendégeket, mert a beszélgetést a felnőttek folytatták nélkülem. Később hallottam szüleimtől, hogy Krizosztom főapát úr elképzelése volt Pannonhalmán gimnáziumot, internátust alapítani, ahol a jövő Magyarország vezetőinek nevelését tervezte keresztény és hazafias szellemben. Szüleimnek tetszett az elgondolás, és bátyám a gimnázium első, induló osztályának tanulója lett. Természetes volt, hogy amikor a megfelelő kort elértem, szüleim engem is Pannonhalmára küldtek 1944 őszén, az akkor már hat osztállyal működő gimnázium első osztályába. 1939 és 1944 között felépült a kolostor mellett az új gimnázium is, amely ma már ötvenöt esztendő, hiszen 1943 őszén volt ünnepélyes megnyitása, melyre az ország kormányzója, *Horthy Miklós* is eljött feleségével.

A pannonhalmi gimnázium első éveiben a bencéseknek már több helyen is voltak jó hírű és országosan elismert gimnáziumai Magyarországon. Pannonhalma egyik specialitása azonban az volt, hogy a kolostor tanárképző főiskolájának tanárai közül sokan tanítottak a gimnáziumban is. Egyáltalán nem volt szokatlan, hogy 10-12 éves nebulókat egyetemi/főiskolai tanárok tanítottak! A magyar bencések közel ezer évre visszanyúló iskolakultúrája biztosította a kítűnő nevelőket, még ha nem is volt mindegyikük egyetemi tanár. Visszagondolva az internátusi esztendőkre, csak hálával és tisztelettel tudok emlékezni tanárainkra, még azokra is, akik nem voltak közöttünk népszerűek. A fiatalok nevelésével eltöltött évszázadok gyémántfényesre csiszolták a gyerekek tanításának és foglalkoztatásának módszereit. Egyensúlyban volt a munka és a játék, a csendes foglalkozás és a sport. *Krizosztom főapát úr* még a harmincas évek közepén, főapáttá választása után, rögtön megkezdte a „cserkész-paptanárok” nevelését a teológián, akiket még kispap korukban válasz-

tottak ki további nevelői feladatokra. Ennek a nevelési iránynak voltak megtestesítői olyan kiváló tanáraink, mint *Békés Gellért*, *Markó Lehel*, *Faggyas Edvin* (első prefektusunk) és még sokan mások, akik közül többen nemcsak Pannonhalmán, hanem az ország más bencés gimnáziumaiban is tanítottak.

A pannonhalmi gimnázium átlagon felüli nevelőinek és diákjainak értékét akkor tudtam magam is felmérni, amikor 1948-ban az államosítás után a győri Révai Miklós Gimnázium diákja lettem. Ott is voltak tehetséges diákok és nagy tudású, jó pedagógusok, de a talentumok eloszlását jellemző pannonhalmi haranggörbe jóval eltolódott a kiváló tehetségek irányába. Később hallottam, hogy az 1956 utáni években, amikor már enyhült a Kádár-rendszer, a Pannonhalmán érettségizetteket szívesen látták az egyetemek. Azt is hallottam, hogy magas beosztású elvtársak is Pannonhalmára küldték gyerekeiket, hogy kivételesen jó középiskolai oktatást biztosítsanak számukra. Hogy ezekből a hírekből mennyi a valóság, és mennyi a legenda, azt közületek azok tudják legjobban eldönteni, akik azokban az években is Magyarországon éltek és közeli kapcsolatot tartottak Pannonhalmával.

A gimnázium első négy osztályában magamba szívott (vagy sokszor belém diktált) tudás egész életemre meghatározó jelentőségű volt. Az ismeretek mellett nagyon fontos volt az önfegyelem kialakítása is, melyet a külső fegyelem segítségével fejlesztettek ki bennünk. A legtöbb ember nem önfegyellemmel születik, sőt a gyerekek, mint a kis csikók, tiltakoznak minden megkötés ellen. Az életben viszont semmit sem lehet elérni önfegyelem és fegyelmezett, céltudatos munka nélkül. A bencés gimnáziumok ezen a téren is segítettek a felcseperedő fiatalokat. Az osztálytermi foglalkozásokon túl stúdium, sport, ének, cserkészlet automatikusan fegyelmezett bennünket, nem is beszélve a közösségi élet fegyelmező hatásairól. Hajdani iskolatársunkat és későbbi sógoromat, *Bodócsi Bandit* 1951-ben letartóztatták és a Fő utcai hírhedt fegyházban „vallatták” a Rákosi-éra kegyetlen módszereivel. Onnan a Markó utcai börtönbe került, és mind a két helyen túlszűfolt cellában kellett hónapokon át élnie. Ma is állítja, hogy pannonhalmi internátusi éve alatt megtanult közösségi életmód fegyelme segítette, hogy tébolyodás nélkül túlélte azokat a szörnyű 1951-es hónapokat.

A tudáson, fegyelmen túl Pannonhalma kulturális hatása is jelentős volt. Ha valaki nem volt teljesen süket és vak, akkor az általános műveltség területén is sokat felszedhetett magára az ott eltöltött évek alatt. Az egyházi szertartások gregorián énekei megismertették velünk az európai

zene legrégebbi alkotásait. *Szigeti Kilián* csak nívós zenei műveket adott elő a kitűnően képzett és vezetett kórusával. Ma is emlékszem, hogy tíz évesen milyen szépek találtam a kórusműveket, amelyekről később tudtam meg, hogy Palestrina-, Orlando di Lasso- vagy Victoria-kompozíciók. Máig sem felejtettem el *Söveges Dávid* magyaróráit, ahol bemutatta nekünk a magyar költészet remekeit. Nem volt olyan év, hogy ne láttunk volna színvonalas előadásban Shakespeare- vagy Molière-műveket.

Pannonhalma nemcsak az európai keresztény kultúrának, hanem a katolikus vallásnak is fontos központja Magyarországon. A bencés gimnáziumok, így Pannonhalma is, neveléssel, jó példával igyekeznek erős erkölcsi alapot adni diákjaiknak.

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy e néhány gondolatot megoszthatom veletek. Azt hiszem, sok újat nem mondtam, hiszen ti is részesei voltatok hasonló vagy ugyanazon élményeknek, de talán az én visszaemlékezéseim készítetnek majd benneteket a feledésbe merült események és emlékek felszínre hozására. Remélem, hogy e találkozó során lesz még egyéb alkalom is az emlékek felidezésére. Örömmel látom, hogy szép számmal jöttünk össze ötven év múltán is. Pannonhalmi életetek ti fontos szereplői voltatok, jól esik a tudat, hogy ismét találkozunk, és ott folytatjuk, legalább ezen a hétvégén, ahol ötven éve abba hagytuk...

Szeretném, ha csatlakoznátok hozzám, amikor a pannonhalmi gimnáziumnak és főmonostornak sok sikeres évet kívánok és Isten áldását kérem a magyar bencések további jelentős nevelői munkájához.

Dr. Pattantyús Tamás (Ph [Gy] 52)

Fenti köszöntőt *Pattantyús Tamás* (Dallasban [Texas, USA] él s kutató mérnökként dolgozik) mondta el az „50 éves találkozón”. – *Persze nem érettségi találkozóról van szó! A mi osztályunk 1944-48-ig négy évet töltött Pannonhalmán, 1948-ban 14 évesek voltunk, a negyedik osztályt fejeztük be. 1948-ban az egyházi iskolák államosítása miatt hagytuk el Pannonhalmát. – Az ezt követő években az osztály szétszóródott, s azok kivételével, akik 1950-ben ismét Pannonhalmára mentek, nem volt kapcsolat a régi iskolával és egymással sem. Az osztály 30%-a Nyugat-Európába, ill. Amerikába került, és ma is ott él. 40 évig szinte semmit nem tudtunk egymásról. 1988-ban *Morandini Tamás* és *Dobos Vilmos* kezdeményezésére találkoztunk újra Pannonhalmán. Azóta öt évenként összejövünk.*

Magam mindig nagy szeretettel gondolok Pannonhalmára, s a „nehéz időkben”, elsősorban az ötvenes és hatvanas években gyakran meglátogattam volt tanárimat (*Faggyas Edvin, Iróffy Huba, Söveges Dávid, Vanyó Tihamér, ...*). Az egyetem elvégzése után néhány évig Győrött dolgoztam, ezért gyorsan eljutottam a bencés iskolához, ahonnan mindig lelkiileg megerősödve érkeztem haza. Ilyenkor Ady Endre jutott eszembe:

„Mikor elhagytak, / Mikor a lelkem roskadozva vittem, / Csöndesen és váratlanul / Átölelt az Isten.”

Dr. Németh György (Ph [Kg] 52)

Egykori bencés diákok találkozója Esztergomban *

1998. szeptember 5-én szomorú évfordulóra emlékezni ültek össze a mai Bottyán Gimnázium épületében mindazok, akik – 50 éve – az 1948-ban bekövetkezett államosítás előtt az itt működő bencés gimnázium tanulói voltak. Megöszült, megkopaszodott, hajlott hátú vendiákokkal telt meg a Főapát utca, akik egymást rövid méregetés után azonosítva boldogan ráztak kezét. Eljött a találkozóra az 1928-ban érettségizett *Szakály János* és az 1932-ben végzett *Boromisza Gyula*. A „legfiatalabb” nemzedék éppen a hatvanas éveibe lépő korosztály volt. A meglepően nagy létszámú részvétel *Szoleczky Ferencnek*, a Bencés Diákszövetség fáradhatatlan esztergomi titkárának az érdeme.

A megemlékezést az 1945-ben érettségizett *Mészáros István* egyetemi tanár, a magyar iskolatörténet kiváló szakírója kezdte. Ismertette az Esztergomban folyó oktató-nevelő munka ezeréves múltját, a Szent István által alapított káptalani iskolától az 1808-ban bencés vezetés alá került gimnáziumig, amelyet 140 éves eredményes működés után, 1948-ban államosítottak. Szólt a professzor úr a kereszténység, a tanító szerzetesrendek érdemeiről, amelyet a korszerű európai tudományok, gazdasági ismeretek, művészetek tolmácsolásával, munkára neveléssel, a keresztény erkölcs megszilárdításával szereztek. Hosszú a kiváló tanáregyeniségek és híressé vált diákok névsora.

Az iskola korszerűségét nemcsak a jól felszerelt szertárak, gazdag ifjúsági könyvtár tükrözte, hanem az önképzőkör munkája is, amelyben 1932-ben fotószakkör, 1933-ban szociológiai szakosztály is működött. Ez utóbbiban olyan aktuális társadalmi, gazdasági kérdések kerültek bonckés alá, mint a faszizmus, hitlerizmus, a kommunizmus vagy a merkantilizmus. De nem volt kisebb jelentőségű úttörő vállalkozás az sem, hogy 1932-ben – az országban elsők között – elkezdődött az iskolafogászat, Mint ahogy a professzor úr elmondta, sok diák öröme, mert így mód nyílt egyszer-egyszer latin- vagy görögóra helyett fogászati kezelésre menni.

Mészáros professzor úr rámutatott arra is, hogy az elmúlt ezer esztendő alatt az esztergomi iskola sokszor kényszerült épületet – a török hódoltság alatt várost is – cserélni, miközben tanítottak bencések,

* Utánközlés az Esztergom és Vidéke 1998. szeptember 17-i számából.

jezsuiták, ferencesek, olykor civil tanárok is az iskolában. A sokszor viharos változásokban a folytonosságot az iskolában folyó oktató-nevelő munka jelentette.

Mint egykori bencés diák, majd a jogutód Szt. István Gimnázium tanára, arra kaptam felkérést, hogy ismertessem az utódintézet ötven évének alakulását. Csatlakozva Mészáros professzor úr gondolatmenetéhez azt hangsúlyoztam, hogy az államosított gimnáziumban folytatódott a jogutódlást és a jogfolytonosságot meghatározó oktató-nevelő munka. Az elküldött szerzetes tanárok helyébe lépő civil tanárok munkája sem volt zavartalan. Mint cseppben a tenger, az iskola életében is megjelent mindaz, ami az akkori magyar társadalmat aggasztotta. A politikai diktatúra zaklatásai, tanárok felfüggesztése, tanárok, diákok bebörtönzése, a megfélemlítés és a megtorlás számtalan változata vált valósággá iskolánk történelmében. Az elért eredményeink ismeretében úgy gondolom, jól sáfárcodtunk a ránk bízott javakkal, ápoltuk az ezer éves iskola hagyományait, megőriztük a tárgyi emlékeket, és mindig arra törekedtünk, hogy tanulóink történelmünket ismerő, hazájukat szerető, korszerű műveltséggel rendelkező állampolgárok legyenek.

A találkozó résztvevői számára a ferencesek templomában három egykori bencés diák: *Valentiny Géza* apostoli protonotárius (Bécs), *Burián László* ebeki, *Goda Károly* párkányi plébános mutatott be szentmisét.

Az emlékező diákok nevében *Füvesi József*, aki nemcsak tanulója, hanem énektanára is volt az intézetnek, koszorút helyezett el az épület falán lévő *Szent István*, *Szent Imre* domborműnél, és az utca háttérzajából jól kihallható volt a rögtönzött kórus dala: „Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga...”. *Maros József* a belvárosi temetőben helyezte el a hála koszorúját, kegyelettel és sok szeretettel tisztelegve az ott nyugvó tanáraink előtt, köszönetet mondva a tőlük kapott útravalóért, tudásért, hazafiságért, erkölcsi tartásért.

Délután koszorút helyeztek el *Mattyasovszky Kasszián* szentgyörgymezői sírjánál is.

Bányai Mátyás (Eg 53)

Már adtunk hírt arról*, hogy *Királyfalvi Kraft Károly* festőművésznek a volt bencés gimnázium (ma Bottyán János Gimnázium és Műszaki Középiskola) lépcsőházát egykor díszítő freskói közül azok, amelyek a háború alatt nem pusztultak el, de az ötvenes években lemeszelték, feltárhatók, restaurálhatók és újra az iskola díszévé válhatnak. *Szoleczky Ferenc*, a Bencés Diákszövetség esztergomi titkára írt, tárgyalt, pénzt gyűjtött és az első

* Utánközlés az Esztergom és Vidéke 1998. október 1-i számából.

restaurált freskót – amely Imre herceg fogadalomtételét ábrázolja – a *Freskó Alapítvány* és a *Műemlékvédelmi Felügyelőség* 1995. április 28-án átvette.

Könnyelmű ígéretnek volt gondolható a folytatás. De nem így történt. 1998. szeptember 5-én az egykori bencés diákoknak, akik az ötven évvel ezelőtti államosításra emlékezni gyűltek össze, igazi meglepetésben lehetett részük. A második restaurált freskó – amely nemzeti történelmünk nagy pillanatát tárja elénk – ötven éves illegalitás után újra a nyilvánosság előtt pompázik. Mint azt *Szoleczky Ferenc* titkár úrtól megtudhattuk, ez esetben nemcsak tárgyalt, pénzt gyűjtött, hanem állványokat cipelt és takarított, hogy az idei tanévkezdésre a restaurálás nemkívánt kellei, nyomai eltűnjenek.

Ez utóbbi restauráláshoz a Freskó Alapítvány 140 000 forinttal járult hozzá, és igen nagy segítséget jelentett *Gergely László* igazgató úr támogatása, együttműködése is.

Bányai Mátyás (Eg 53)

Nedeczky György (Bp 36)

A Jók lázadója vallomása

ÉN a Jók lázadója lettem,
Hittem az igaz Szeretemben,
Elringattak szerelmi álmok,
Így éltem át az Ifjúságot.

A zsarnokokat megvetettem,
Hazug szavukat sose hittem,
Erősítettem a rabszolgákat,
Akiket durván megaláztak.

A görnyedteket felemeltem,
Hulló könnyüket letöröltem,
Vigaszt adtam a csüggedőknek
És erőt elveszett hitüknek.

Szerettem drága, szent Hazámat,
Felejthetetlen jó Anyámat,
Mindenkit, kik engem szerettek,
És velem hordták a keresztet.

Szerettem a zöld, büszke fákat,
Ha pihentem, ők adtak árnyat,
A madarak dalát a légben,
Lepkék táncát virágos réten.

Csobogó patakok meséjét,
A rejtélyes tengerek mélyét,
A Természet sok-sok csodáját,
A Teremtő ezer varázsát.

Ha besározta, letöröltem,
A kődobót meg nem köveztem,
Aki vadul arcomba vágott,
Annak a szívem megbocsájtott.

Nem gyengeségből, hitből tettem,
Erre tanított a nagy Isten,
És ott fenn a gyilkos kereszten,
A halhatatlan Istenember.

Arcom Mária simogatta,
És ölelt, mint jó Anyám karja,
Sakálok, kígyók életemben
Ezért nem győzhettek felettem.

Maradok a Jók lázadója,
Amíg eljön a végső óra,
És a testemből elszállt lelkem
Csillag lesz ott a Végtelenben.

Budapest, 1997. augusztus 6.

Felhívás *

A Jedlik Ányos Emlékbizottság felhívással fordul a magyar társadalomhoz, kiemelten a természettudományok művelőieihez, pedagógusokhoz, mérnökökhöz, a magyar nemzeti tudat kiteljesítésében elkötelezett valamennyi közéleti személyhez, politikushoz, hazánkban és a külföldön élőkhez egyaránt annak érdekében, hogy Jedlik Ányosról születésének 200. évfordulója alkalmából méltóképpen emlékezzünk meg.

Jedlik 1800. január 11-én született Szimőn – ma Zemné, Szlovák Köztársaság –, magyar földműves családban. Miután belépett a Szent Benedek Rendbe, ott teológiai és tanári tanulmányokat folytatott. 1822-ben győri gimnáziumi, 1831-től Pozsonyban akadémiai, 1840-től Budapesten egyetemi tanári tevékenységet folytatott 1878-ban bekövetkezett nyugdíjazásáig. Kezdetől fogva megkülönböztetett figyelemmel fordult a természettudományok, elsősorban a fizika, elektrotechnika felé. Nevéhez fűződik az első villamos motor, a *villamdelejes forgony* (1827-28.) megalkotása; a *dinamóelv* (öngerjesztés) felfedezése, az első dinamó megalkotása (1861.), a nagyfeszültségű elektrotechnika alapját képező *villamfeszítő* elkészítése és nemzetközi szinten történő bemutatása (1873.). Tudományos tevékenysége elismeréseként a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává választotta. A mai akadémikusok büszkék olyan elődjükre, mint Jedlik Ányos.

Kilencven találmánya méltóvá tette, hogy a később létrehozott Magyar Szabadalmi Hivatal fennállásának 100. évfordulójára alapított díjat róla nevezzék el. Két gimnázium, kollégiumok viselik nevét. A győri Czuczor Gergely Bencés Gimnázium egyik tantermének átalakításával a Jedlik Ányos Társasággal közösen Jedlik Ányos Állandó Kiállítást létesített. A Magyar Elektrotechnikai Múzeumban lévő Jedlik teremben láthatók műszaki és személyes emléktárgyai; az Országos Műszaki Múzeum őrzi az „ősdinamót”, a pannonhalmi főmonostor levéltárában pedig azoknak az írományoknak eredeti példányai találhatóak, amelyeket neki, vagy vele kapcsolatban írtak. Számos képzőművészeti alkotás is készült róla (festmények, szobrok, plakettek stb.).

Az 1993-ban megalakult Jedlik Ányos Társaság ma már több mint 200 tagja a bicentenárium alkalmára arra vállalkozott, hogy Jedlik Ányos alkotásait, emberi alakját szélesebb körben megismertesse, eredményeit a hazai és külföldi szakemberek által is elismertesse. Ezzel már csak

* *Király Árpád* (Pp 41) barátunktól, a Jedlik Ányos Társaság főtítkárától kaptuk közlésre.

azért is adósai vagyunk, mert a halála óta eltelt több, mint 100 évben hosszabb időszakokban méltatlanul elhalványult személye, holott a magyarságnak igencsak nagy szüksége van kiemelkedő fiainak az egész világon történő megismertetésére, a magyar ifjúságnak pedig olyan példaképre, mint Jedlik Ányos, aki a hazánkban ezer éve megtelepedett bencés szerzetesrend töretlenül megtartott értékrendje szellemiségében, a hazaszeretet, az alkotó munka szeretete, az ifjúság nevelése és szerete magasztos eszményének szentelte hosszú életét.

A Jedlik Ányos Társaság elkötelezetten vállalta a 200. évforduló megünneplésének koordinálását és szervezését. Szimón, Győrben, Pécsen, Budapesten, Pannonhalmán méltó megemlékezéseket tervezünk, képzőművészeti alkotások készülnek, könyvek, kiadványok, emlékbélyeg stb. jelennek meg és bízunk abban, hogy ez a felhívás is hozzájárul majd az elektronikus és írott tájékoztatások széles körének megjelenéséhez.

A Jedlik Emlékbizottság vezetésével foglalkozik a fentiekben leírt tevékenységgel. Úgy határoztunk, hogy az 1999. november 3. – 2000. november 3. közötti időben fogjuk a különböző helyszíneken a megemlékezéseket megtartani. Fő rendezvényünket a Magyar Tudományos Akadémiával közösen, a MTA dísztermében tervezzük megtartani, Jedlik születésnapjának pontosan a 200. évfordulóján, 2000. január 11-én. A szimóni ünnepséget az ottani önkormányzattal egyetértésben 2000. május 1-jén tartjuk. A többi időpont még nincs pontosítva.

A Jedlik Ányos Emlékbizottság tisztelettel kéri e rövid tájékoztatás figyelembe vételét, alkalmasint felhasználását. Kéri továbbá azt, hogy ha valamely intézmény, amelynek jelenleg nincs névadója, vagy a meglévő változtatni kíván és szívesen felvenné a Jedlik Ányos nevet, vegye fel a kapcsolatot a Jedlik Ányos Társasággal, hogy az a megfelelő adatokkal, esetleg Jedlik emléktárgyakkal, képekkel, dokumentumokkal hozzájárulhasson az új névadó megismertetéséhez. A Jedlik Ányos Társaság Internet és e-mail kapcsolatának kialakítása folyamatban van, annak címadatait üzembeállása után az Interneten haladéktalanul közölni fogja.

A Jedlik Ányos Társaság titkársága szívesen működik közre a megemlékezéseken, dokumentumokkal, felkészült előadóval segíti ezek sikerét. Kérésre megadja rendelkezésre álló kiadványainak és a Társaság által készítettett videofilmeknek a jegyzékét (1075 Bp. Kazinczy u. 21., Magyar Elektrotechnikai Múzeum Szakkönyvtára. Tel.: 322-8859.) Budapest, 1998. 10. 12.

Michelberger Pál akadémikus
az MTA alelnöke, a Jedlik Ányos Emlékbizottság elnöke

「

」

L

J

Történelmi napok és emlékek

「

」

L

J

Köszöntő

1998. október 22-én

Ünneplő barátaim, kedves Vendégeink!

Emlékezni jöttünk. Emlékezni hatvanhárom fiatal emberre, fiatal diák-társra, akik legtöbbünknek kortársaink voltak, de mára életkorunk szerint legtöbbünknek már unokáink lehetnének. Az ő számukra emberi mértékkel mérve nagyon kevés idő adatott. Mi – a túlélők – azonban kötelességünknek érezzük, hogy a Bencés Diákszövetség gondoskodjék nevük fennmaradásáról, emlékük megőrzéséről.

Valamikor budapesti iskolánk tör- és kardvívásban egyaránt szép eredményeket ért el. Amikor a versenyeken dobogós helyekre jutottunk, olyan arany-, ezüst-, bronzérmeket kaptunk, amelyeken ez állt:

DULCE ET DECORUM EST PRO PATRIA MORI,

édes és dicső meghalni a hazáért.

Ők a hazáért haltak meg. Még akkor is, ha nem meghalni akartak. Életük kioltásának pillanatában bizonyára nem gondoltak arra, hogy hősök. A mi számunkra azonban azok, és emlékük dicső, mert dicsőséget szereztek egy magyar bencés iskolának, a budapesti Szent Benedek Gimnáziumnak.

Őskeresztény eleink mondták:

SEMEN EST SANGUIS CHRISTIANORUM.

Azaz: Elvetett mag a vértanúk vére, amelyből új és több élet fakad.

Hisszük, hogy odaát az örök hazában ők, a sokszor megsiratottak, most velünk ünnepelnek, hősi áldozatvállalásuk pedig a jelen és a jövő magyar fiataljai számára példa lesz arra, hogy bár a hazáért elsősorban élni kell, a haza javát adott esetben az élet fölláldozása is szolgálhatja.

Szeretett Testvéreink, büszkék vagyunk Rátok, nyugodjatok békében!

Faber Miklós

A köszöntéshez és a szentmiséhez csatlakozott a következő távirat Pannonhalmáról:

Az emléktábla megáldásán részt vevő barátainknak, sajnálattal, hogy személyesen nem lehetünk jelen. Még megvolt az államosított bencés iskolaépület felső emeletén a kis kápolna, pappá szentelésünk után a második napon ott volt szentmise hősi halott osztálytársainkért. DECSY JANCSI, PELLER KARCSI, SASVÁRI FERI neve most ott olvasható a többieké között. Együtt készültünk az életre a bencés atyák útmutatásával. Ezt a nagyon fiatal életüket áldozták „továbbszolgáló” társaik: a mi utódaink jövőjéért. Isten adja meg nekik az örök boldogságot, az élőknek pedig, hogy az ő áldozatuk ne lett legyen hiábavaló.

Pálka és Peti (Bp 43) [Dr. Tarnay Brunó OSB és Pálmai Godofréd OSB]

Mottó:

A szemeink utódjai

Be titkosak ma a gyerek-szemek,
Mintha nem látnák a bűnös, magyar Mát
Vagy mintha takarnák,
Húnyón takarnák a magyar Jövőt,
Mely csöndes szárnyal eléjük lebeg.

A mi szemeink búsak, bágyadók,
Düh vérében mind gyéribben fürödnek,
Alig várva többet,
Alig várva s csak a becsületért
Fenyegetők és föl-föllázadók.

Gyermekeink szemébe titkokat,
El nem döntött harcainkkal, mi adtunk,
És sírni miattunk
Fognak, sírni, ha a Jövő jajos,
S helyettünk lesznek talán boldogak.

Gyerek-szemek, édes utódjai
Sokat látott, fájó, vén szemeinknek,
Óh, vajjon mit intnek,
Mit intnek a jövő lusztrumok:
Érdemes volt lelkünket ontani?

Szemetekben rejtőzik a titok:
Mi lesz a Tisza-Duna táján majdan,
Ha mi könnyes jajban,
Jajban és könnyben hunytuk le szemünk,
S a Föld megindul s háborogni fog.

Rejtő, titkos, mai gyerek-szemek,
Emlékeztek majd szem-apáitokra?
Égjetek majd lobogva
S lobogjatok százszor több kínban is:
Csókunk, átkunk s harcunk ég bennetek.

Ady Endre

„Heten vagyunk ...”

Ünnepi beszéd 1998. október 22-én

„— — — Egy egyszerű gyerek
Ki még virágot szedhet minden ágról
Életet érez mindenik tagjában:
– Mit tudjon az még a halálról?”

*Tisztelt ünnepelő közönség, hozzátartozók, testvérek, barátok,
tisztelt tanári kar, kedves öreg és fiatal bencés diáktársak!*

William Wordsworth „Heten vagyunk” című költeményének első versszaka hangzott el bevezetőként. Wordsworth, az angol romantika atyja, pontosan 200 évvel ezelőtt, 1798-ban adta ki „Lírai balladák” című kötetét, ebben található ez a megrázó vers. (A versből – értelemszerűen rövidítve – Szász Károly [Pest, 1862.] fordításában idézek.)

Egy fiatal lánykát találtam.
Nyolc évesnek mondá magát. (...)
Tekintete, ruhája, mint virágé,
Mely erdők rejtekébe' nőtt. (...)
„Hányan vagytok, testvérek, gyermekem,
Együtt véve fiu s leány?”
– „Hányan? Heten vagyunk!” Felelt (...).
„S hol vannak ők?” Kérdém tovább. (...)
„ Kettő a városban lakik benn,
Kettő tengerre kelt.
Kettő a temetőben fekszik (...).”
„Kettő van a városban, mondod,
Kettő van a tengeren; (...)
Kettő a temetőben alszik:
Így csak öten vagytok csupán!”
– „Sírjaik zöldek, szólt a lány,
Ott egymás mellett nyugszanak;
Házunktól, melyben mi lakunk,
Tíz-husz lépésre csak. (...).”

Feltehető a kérdés, emlékezésemnek miért e költemény első versszaka az indító motívuma, és miért maga a vers a kerete és vezérfonala.

Ennek több oka volt, az egyik a vers tartalma és formája. Tartalma, amely látszólagos romantikus naivitása mögött mélységes szimbólumot

rejt, szinte kínálja a párhuzamot a vers és megemlékezésünk között, formája pedig mártír társaink méltó befogadásához nyújt keretet.

A másik ok személyes, de igazán bencés vonatkozású, mégpedig Kováts Arisztid úr, a mi szeretett Arisztid bácsink, rendíthetetlen szelíd-ségű igazgatónk és rabtársunk, ő ismertette meg velem ezt a verset.

Regénybe illő konstelláció, hogy vele, valamint több tanár rendtársával és bencés diáktársainkkal éveken együtt sínylődtünk a rezsim börtöneiben. Ezek közül a „Domino Club” fedőnevű sejt volt a magja a kivégzett Magasházy Ádám osztálytársunkról elnevezett összeesküvésnek. A párhuzam szomorú kuriózuma, hogy ebben a társaságban heten voltunk: HETEN VOLTUNK, URAM, HETEN!

Visszatérve emlékezésem indító motívumára, az első versszakra, amelyben a költő felteszi a kérdést: **„Mit tudjon az még a halálról?”** – „Életet érez mindenik tagjában: – Mit tudjon az még a halálról?” – **Erőszakos halálukig sem többet, sem kevesebbet, mint minden más, az ő korukban lévő fiatal.** Erőt éreztek tagjaikban, bizalmat szívükben jóindulatúak voltak és vidámak; csak NEM ENGEDTÉK ŐKET ÉLNI! Valójában még felnőttek sem lehettek!

De miért idézem őket, mint holtakat? Energikus, lelkes fiatalok képében szeretném Őket közéték visszahozni, hiszen semmiben sem különböznek Tőletek. Szabadítsuk meg Őket az önkéntelenül rájuk vetülő halál árnyékától, a lópatákkal meggyalázott sírok rémképétől, – ez nem a mi számlánkat terheli. Fogadjátok Őket úgy, ahogyan elmentek: fiatalon, telve életerővel, bizalommal, töretlen hittel. Menjetek velük közösen ebben az új, megfiatalodott magyar jelenben a kemény, de boldog jövőbe!

„Hányan vagytok hát kis leánykám,
Ha kettő túl az életem?”

Sírva felelt a kis leányka:

– „Heten vagyunk uram, heten!”

„De kettő halva, lelkek égben,
Testök sír mélyiben....”

– Mind hasztalan erőlködésem,

A lányka megmaradt hitében:

„Heten vagyunk uram, heten!”

Az oltár előtt mécsesek égnek, *hatvanhárom égő láng*, minden hősi halott társunkért egy. Így a versbéli kislány természetességével mondhatjuk:

„EGYÜTT VAGYUNK, URAM, EGYÜTT MEGINT.”

Ghéczy Iván (Bp 49), Svájc

Homília és áldó imádság

Kedves egykori Diáktársaim!
Mostani Bencés Diákok és Szülők! Testvéreim!

Amikor Liszt Ferenc alkotásának, a Les Préludes-nek ősbemutatóján megkérdezték a szerzőt, miért adta ezt a furcsa címet ennek a diadalmas zeneműnek: *Les Préludes – Előjátékok*, azt válaszolta: Mert az emberi élettről akartam valami nagyon igazit mondani a zene nyelvén. Ez a földi élet azonban csak előjáték az ember igazi életéhez, az örökléthez.

Mi azért jöttünk össze ezen a szentmisén, hogy azokra gondoljunk, akik ebben a földi életben közel kerültek hozzánk, akikkel együtt éltünk, de életük földi előjátékát tragikus körülmények között már befejezték. A világháború szörnyűségébe belesodródva sokan tapasztalhattuk annak szenvedéseit, ők azonban egyenesen áldozatok lettek. Sajnos, ma úgy látszik, hogy értelmetlen áldozatok, de akkor ők még életük árán is jobb, értékesebb jövőnkért akarták megteremteni. Éppen ezért hisszük, hogy a tragikus végű előjáték után most örökéletük boldogsága kárpótolja őket.

Nekünk azonban feladataink vannak velük szemben, mégpedig főképp két feladatunk.

1. Először is, hogy *el ne felejtjük az ő életáldozatukat!* Ne térjünk egyszerűen napirendre, hogy elmúlt és így kellett történnie. Nem! Ezerszer nem! Nekünk emlékeznünk kell rájuk. Őriznünk kell emléküket szívünk mélyén. Fel kell néznünk rájuk. És *meg kell tanítanunk gyermekeinket, unokáinkat, a jövő nemzedéket is az ő életáldozatuk megbecsülésére.*

Ez a mi feladatunk. És erre fog figyelmeztetni az az emléktábla, amelyet ma leleplezünk és megáldunk itt, az idén 75 éve kezdődő budapesti bencés reálgimnázium mai utódjának, a Fő utcai bencés iskolának falán. Rájuk, 63 diáktársunkra emlékeztet a márványtábla, amelyet végre van hová elhelyeznünk. Köszönet illeti ezért a Bencés Diákszövetséget és a Bencés Iskolát, és személy szerint különösen azokat, akik tevékenyen részt vettek ennek az emléktáblának megteremtésében.

2. Itt, ezen a szentmisén azonban még egy másik feladatunk is van. – Tudjuk, mert krisztusi hitünk így tanítja, hogy az emberi élet örökkévalósága éppen az előjátékrésznek, ennek a földi életnek minőségétől függ. Az életáldozat bizonyára nagyon sokat jelent ezen a téren. Nekünk azonban lehetőségünk van, ugyancsak krisztusi hitünk szerint, hogy segítsünk nekik. *Imádkozzunk tehát elhunyt diáktársainkért, hogy az ő örökkévalóságuk minél boldogabb legyen.*

Nekünk – hívőknek – elhunyt hőseinkre való emlékezésünkben mindig benne kell lennie az imádságnak. Fohászkodunk értük és ezzel is tartjuk a szoros barátságot. S ha még kellőképpen érzékenyek is vagyunk, érezni fogjuk viszonzásukat, az ő közbenjáró segítségüket mostani életünk apró mozzanataiban. Nekünk még nagyon szükségünk van erre, mert mi még életünk előjátékát éljük, s egy pillanatra sem felejtjük el, hogy *ettől az előjátéktól függ, milyen lesz az örökkévalóságunk.*

Éppen ezért úgy akarunk élni, úgy akarunk dolgozni, úgy akarunk szenvedni, olyan élő hittel, olyan Istenbe kapaszkodó reménységgel és olyan áldozatos szeretettel, ahogyan elhunyt hőseink éltek, mert akkor, amikor majd mi is befejezzük előjátékunkat – nem tudjuk, mikor, egy év, tíz év vagy ötven év múlva, de egyszer egészen biztosan –, akkor ott, az örökkévalóság kapujában boldogan találkozni akarunk velük, elhunyt diáktársainkkal..., a mi hős szeretteinkkel.

Testvéreim! A boldog föltámadásnak és az örökéletnek a reményében imádkozzunk közösen a budapesti bencés gimnázium hősi halottaiért!

Mennyei Atyánk! Fogadd őket örök szeretetedbe és add meg nekik a Te boldogságodat. – Jutalmazd meg azokat, akik hősi halottaink emléktáblájának felállításában tevékenyen részt vettek. – Erősíts meg bennünket ennek a márványtáblának leleplezése kapcsán krisztusi hitünkben és hazánk szeretetében. – Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Mennyei Atyánk! A budapesti bencés gimnázium hősi halottaira emlékezve arra kérünk, áldd meg a Bencés Diákszövetség minden munkáját és kísérd mindenható áldásoddal a mostani budapesti bencés iskola tanárait és a mostani bencés diákokat, hogy hívő lélekkel és igazi magyarsággal tudják építeni hazánk jövőjét Krisztus, a mi Urunk által. Amen.

Mennyei Atyánk! Áldd meg ezt az emlékművet, amelyet a Bencés Diákszövetség állított azoknak a diáktársainak emlékére, akik nemcsak megértették az ezeréves Pannonhalma szellemét, hanem úgy lettek a budapesti bencés gimnáziumban hívőkké és magyarokká, hogy a ránk szakadt nehéz időkben életüket is fel tudták áldozni édes hazánkért.

Mi, a még életben lévő egykori bencés diákok és a jövőben bencés diákjai ebben az itteni bencés iskolában, föl akarunk nézni rájuk és erőt akarunk meríteni az ő hősiességükből mai életünk nehézségeiben is.

Szálljon tehát áldás erre az emléktáblára, és figyelmeztessen bennünket mindig hathatósan hitünkre és magyarságunkra. – Áldja meg mindannyiunk további életét a mindenható Isten: az Atya, a Fiú és a Szentlélek! Amen.

Dr. Olofsson Placid OSB (Bp 33)

Hős bencés diákok *

Egy budapesti iskola, ahol szolgálatra neveltek

Névsor. *Páris Ervin* – 1945-ben, 23 éves korában, fél órával szabadulása előtt meggyilkolták. *Gyenis Tivadar* – 21 évesen, 1943. május 8-án az oroszországi Valujki környékén hősi halált halt. *Dávid Tamás* – mint a Budapesti Műszaki Egyetem hallgatója tevékenyen részt vett 1944-ben az ellenállásban, ezért 22 éves korában kivégezték. *Takács Gábor* – mint 18 esztendőös civil budapesti lakost 1944-ben „malenkij robotra” vitték, és nyoma veszett. *Szarkássy László* – 13 esztendőös, amikor édesapjával együtt védelmére kel a család nőtagjainak a főváros ostroma idején, az óvóhelyen meggyilkolták. *Unden Miklós* – másodéves joghallgató, amikor 1946. június 6-án 36 társával együtt letartóztatták. A nyomozást a magyar politikai rendőrség az Andrassy út 60-ban folytatta, majd a szovjet NKVD vette át az úgynevezett kamaraerdei ügyet, a Bakony brigádöt. A vád szovjetellenes szervezkedés, partizán-tevékenység és egy orosz katona megölése a főváros környékén, a Kamaraerdőben. Az ítéletet 1946. szeptember 9-én a megszálló szovjet hadsereg budapesti hadbírósa mondta ki, *Unden Miklóst* és *Dietzl Lászlót*, mindketten húszévesek, Sopronkőhidán kivégezték. („Büntársaikat”, *Olofsson Károly Placid* szerzetestanárt, *Rózsa Tibort*, a budapesti ciszterci gimnázium hetedikosztályos tanulóját és még hat társukat *Vág József* jezsuita szerzetestanárral együtt a szovjet gulagokra szállították. Volt aki tíz, volt aki hét év után tért haza, de volt olyan diák, akit a szovjet fogságban ért a halál.) *Magasházy Ádám* és *Sallay Ernő* – az úgynevezett húszévesek perének fővádlottai. A népköztársaság megdöntésére irányuló fegyveres szervezkedés vádjára alapján elítélték, majd 1952 júniusában a gyűjtőfogházban kivégezték őket. *Vaszary Gábor* és *Jezereszky Ottó* – 19 évesen letartóztatták őket 1951 novemberében Burgenlandban. Kémkedéssel és fegyveres összeesküvéssel vádolták őket, tárgyalásukat 1952 novemberében tartották meg a Budapesti Katonai Bíróságon. 1952 novemberében a Pestvidéki fogházban mindkettőjüket kivégezték. *Kögler Gusztáv*, *Szalay Tivadar*, *Tass József* 1956-ban a Corvin közli harcokban, illetve a Parlament előtti véres csütörtökön halt meg.

E fiúkat az köti össze, hogy mindnyájan a budapesti bencés gimnázium diákjai voltak, ott tanulták meg, hogy kizárólag a munkában és az

* Utánközlés a Magyar Nemzet 1998. október 22-i számából.

Istennek tetsző közösségi lét megteremtésében kell élen járni; és hogy közösségük a haza is, szolgálni tehát kötelesség.

Ma délután 4 órakor az 1923 és 1948 között a Józsefvárosban, a Rigó utca és a Baross utca sarkán emelkedő épületben tevékenykedő iskola jogutódjának, az I. kerület, Fő utca 30. szám alatti Budapesti Bencés Általános Iskola és Gimnázium lépcsőházában emléktáblát avatnak fel az intézet hősi halottainak nevével. A keleti front áldozatait, a Budapest ostrománál elesetteket, a hadifogságban elhunytakat, a nemzeti ellenállás hősi halottait, az egyházellenes koncepciók perек elítélteit és az '56-os szabadságharc mártírjait örökíti meg az emlékezet a Bencés Diákszövetség akaratából.

Sine ira – hirdeti a márványtábla. *Harag nélkül* emlékeznek a túlélők, akik a múltat és a jövőt együtt szemlélik, együtt vigyázzák. Ugyanazok a diákszövetségi tagok, akik hősi halált halt társaik névsorát összeállították, tragikus haláluk igaz történetét áldozatos kutatómunkával kinyomozták, néhány esztendővel ezelőtt új iskolát alapítottak a régi helyett. Ráébredtek, hogy szinte ugyanolyan feladatok várnak a nemzetről felelősséggel gondolkodókra a harmadik évezred küszöbén, mint a honfoglaló magyarokra, meg az államalapításban eleinknek segédkező bencés szerzetesekre. Új hazát kell építeni, elveszett, vagy soha meg nem lelt értékeket kell követhetővé tenni, és ehhez keresni sem lehet jobb színteret a bencés szellemiséget új nemzedékeknek átadó tanintézetnél, ahol fél évszázada őket is „emberebb embernek, magyarabb magyarnak” nevelték tudós tanáraik.

Faber Miklós és Mentsik Győző Imre, a diákszövetség elnöke és tevékeny tagja beszéli el a hírlapírónak, mi mindent kaptak a józsefvárosi bencés iskolától. A Trianon utáni, megcsonkított országban egyre-másra alapítottak iskolát az egyházak és civil szervezetek. Hogy a bencések első fővárosi intézetüket a szegény emberek, munkások, iparosok negyedében és nem valamelyik elegáns budai kerületben nyitották meg, nem a véletlen műve volt. Arra törekedtek – az iskolaalapító *Bárdos Remig* főapát elképzelése szerint –, hogy tekintet nélkül a származásra, az anyagi körülményekre, minden tanulójuknak a legmagasabb színvonalú oktatást és a legeredményesebb puritán nevelést biztosítsák. Az iskola igen hamar népszerű lett. A főváros peremkerületeiből is özönlöttek a jelentkezők, de *Hóman Bálint* is ide íratta be fiát. Tanáraik mellőngetés nélkül vallották magyarnak magukat, ekként is oktattak. Amikor 1944. március 19-én bevonultak a németek, két napra bezárták az iskolát, és szinte szó nélkül is érzékeltették a diáksággal, milyen tragikus fordulat

következett be hazánk életében. Trianonról elmondták ugyan, mekkora katasztrófa volt ez a magyarság életében, a szélsőséges eszméktől azonban minden módon óvták a fiatalokat. *Szunyogh Xavért*, magyar-tanárukat azért is becsülték, mert tudták róla, hogy az első világháborúban – Komáromban tartózkodván – hogyan úszta át a jeges Dunát viaszosvászon zsákkal a hátán, a zsákban röpcédulákkal; de azért is, mert ő fordította le a Missalét, a misekönyvet magyarra. Az érettségi tételekbe mindig finoman belecsumagolta németellenes nézeteit, mesélik az öregdiákok a Fő utcai régi-új iskola igazgatói szobájában. Szálasi hatalomra jutása után nem volt bölcs dolog politikai vicceket mesélni. *Szunyogh Xavér* akkor fogott hozzá. Tőle származik a rossz melléknév „rendhagyó” fokozása, amely középfokban úgy hangzik: orosz, felsőfokban: *porosz*.

Se vége, se hossza az anekdotáknak és a könnyes elemzéseknek. Meg az aggodalomnak. Mert a régi-új iskola, amit *Kozma Imre* hathatós segítségével, a magyar kapucinus rendtartomány nagylelkűségének köszönhetően (ők adtak épületet az újrainduló iskolának) és a bencés rendtartomány hozzájárulásával, szinte csak lelkesedésekből hoztak létre (ma 430 diák tanul itt), bizonytalannak érzi a jövőt. *Visontai Kovách Zoltán* igazgató nem tudja, vajjon jövő év szeptemberében új osztályokat indíthatnak-e a máris kinőtt kölcsönépületben. A régi-új bencés iskolát a fővárosi szülők közül sokan választanák gyermekük számára. Amikor 1946 júniusában valamennyi napilap azzal volt tele, hogy a szerzetesek „rózsafüzér helyett kézigránátot adnak diákjaik kezébe, és megfordítják a tízparancsolatot, azt hirdetvén: ölj és ne szeresd felebarátodat!”, főnről irányított hadjárat indult el az egyházi iskolák lejáratására, a szerzetes-tanárok erkölcsi megsemmisítésére. Ez az akció ideig-óráig tán „sikerrel” járt, ma azonban már megint olyan nagy a vágy a keresztény erkölcs és értékrend megismerése és elsajátítása iránt a gyermekét értelmes emberré létre szánó felnőttek körében, hogy minden olyan intézményre reménykedve tekint a lakosság, ahol a jót, az igazat, az értelmeset tanulja meg az ifjúság. Ezért kell biztosítani a jövőt a budapesti bencés iskolának is.

Lócsei Gabriella

┌

Bálint Árpád (Ph 52)
Imádság

(Nektek, 45 éves érettségi találkozónkra)

Igen, Uram,
azt a megbízatást,
amelyet akkor a villámló viharban
a szívünkbe súgtál,
hittel és néha akaratlan
égő sebként hordtam negyvenöt évig,
SZÍVEM MA IS ATTÓL VÉRZIK.
A végső számadás előtt, Uram, gyóonom:
szembenéz velem és vádol a jelen –
mert nélkülem lépett egyet a történelem!
Gyermekeim arcán elsápad az öröm,
testvéreim csüggedten néznek felém,
hiába várnak tőlem biztatást,
kérdve: van-e még, van-e még remény?

Felelős vagyok minden társamért:
fáj és kínoz a Nélküled és Ellened épülő világ,
mert hiányzik belőle alkotó tetteim sora,
s amely ma más istent imád,
és már indult – nélkülem – ki tudja, hova.
Bocsásd meg, hogy magadra hagytalak tetteidben,
hogy a jövőt nem eléggé hittem,
hogy lehorgadt fővel kuckómba bújva
saját sebeimet nyalogattam újra,
hogy nem lettem kovász, sem só,
hogy pislákolni sem tudtam a vaksötétben,
hogy a világtól lassan búcsúzó
napjaimig így értem!

De adj még egy utolsó nekifutást,
hogy helyrehozzam mindazt, amit eddig elhibáztam,
hogy amíg a végső lehelet
el nem hagyja ajkam,
hadd teljesítsem még azt a megbízatást,
amelyet akkor, azon az estén
egy életre kaptam.

1997. Doba

┌

┐

Jeles diáktársaink

└

┘

Megemlékezés dr. Dezsényi Jánosról (Bp 34)

„A hegyvilág szeretetére nevelte és buzdította mindazokat, akik vágyódtak a hegyek akarat- és jellemformáló, szép világára. Megingathatatlan volt hitében és magyarságában a harminc hónapos szovjet hadifogság ideje alatt is.” (*Gyászjelentéséből*)

Jancsi nem volt jó tanuló a középiskolában. Annál inkább meglepő volt, hogy az elsők között lett diplomás jogász, sőt később bőripari szakmérnöki diplomát is szerzett. Későn érő típus volt, magánéletében elég zárkózott. Utolsó éveiben súlyosan beteg, már a szokásos osztály-összejövetelekre sem tudott eljönni. Mindannyian kedveltük, szeretettel gondolunk rá. – *Dr. Hajdú József* (Bp 34)

1996. szeptember 23-án elhunyt *dr. Dezsényi János* tiszteleti tagunk, Hegymászó Szakosztályunk hosszú időn át volt elnöke.

A hetvenes évek vége felé történt, hogy a Budapest és Brassó között közlekedő gyorsvonaton egy pesti iroda szervezésében túrázók tartottak a Fogarasi Havasok irányába. A kupében többnyire fiatalok utaztak, s köztük – némi kivagyiságtól sem mentesen – korábbi túraélményekről, hegyi „hőstettekről” folyt a szó. A hivalkodó beszámolókat csöndesen hallgatta a kupé sarkában meghúzódva egy őszhajú, szikár úr, aki felé a társaság önteltebb tagjai gyanakvó pillantásokat vetettek – és akit aztán a túrán megtanultak tisztelni. Merthogy *Dezsényi János*ról – hiszen ő volt a csöndesen visszahúzódó úr – fönn a gerincen, a sziklák között hamarosan kiderült, hogy – nagyotmondásban ugyan nem, de – a hegyek szeretetében, segítőkészségben, kitartásban és főként emberi tartásban mindannyiukkal felveszi a versenyt...

A jogász és vegyészmérnök képzettségű *Dezsényi János* a hegyek szeretetét és a tartást egyaránt abból a közösségből hozta magával, amely a Társaság Hegymászó Szakosztályának szellemiségében mindmáig meghatározó magja lett: a Budapesti Egyetemista Túrlista Egyesületből, a legendás BETÉ-ből. Az egyesület életébe egyetemistaként kapcsolódott be, 1942-től pedig a BETÉ elnökeként ténykedett. A BETÉ-t, mint megannyi polgári alapon szerveződő egyesületet, az új hatalom 1948-ban feloszlatta, de az egykori elnök a tagokat közös túrákon és a Százéves Vendéglő fehér asztalánál továbbra is együtt tartotta.

Amikor pedig 1957-ben – többek között *Láng Sándor* szakmai támogatásával – megalakulhatott előbb csoportként, majd szakosztályként a Társaságon belül a hegyászok közössége, e szervező munkának ismét *Dezsényi János* lett egyik motorja. A szakosztály elnöki tisztét *Karlóczy János* tragikus balesete után, 1976-tól töltötte be, s e tisztségtől csak

1989-ben, egészségi állapotának megromlásakor vonult vissza. A Magyar Földrajzi Társaság odaadó munkásságát előbb 1980-ban „Szocialista földrajzért” oklevéllel ismerte el, majd 1985-ben tiszteletbeli tagjai sorába választotta. De meghatározó szerepet játszott a hegymászó és geográfus közélet egyéb színterein is, tagja volt a Magyar Természetbarát Szövetség Hegymászó Bizottságának és a Hegymászó c. folyóirat szerkesztő bizottságának, valamint éveken át a TIT Földtudományi Választmányának.

Az általa szervezett hegymászó előadói ülések mindig eseménynek számítottak. Az előadók között számos neves külföldi hegymászó beszámolóját hallgathattuk, így *Kurt Diemberger*t vagy *Wanda Rutkiewicz*t, akinek a zsúfolásig megtelt Uránia filmszínházban tartott előadása volt a Társaság 1945 utáni történelmének leglátogatottabb szakosztályi rendezvénye. *Dezsényi János* a rá jellemző jogászi és mérnöki precizitással készített elő minden egyes szakosztályi ülést. A mindig pontosan kezdődő előadói programjában talán csak egyszer történt módosítás. Azon az estén, amikor a hegyek és a diákok előtt a Lóczy-teremben a szakosztályelnök által szerzett tévékészülék képernyőjére szegeződtek a szemek, mert aznap tért haza Magyarországra a Szent Korona...

Dezsényi János óriási érdeme a számos sikeres szakosztályi vándorgyűlés megszervezése is, amelyek közül elég talán csak az 1984. évi kaukázusi vagy az 1987-ben tartott bükki vándorgyűlést megemlíteni. Jórészt *Dezsényi János* szervező készségének köszönhető, hogy amíg az anyagi források lehetővé tették, évente megjelenhetett a Hegymászó Szakosztály olvasmány- és kézikönyvnek egyaránt hasznos évi jelentése.

Dezsényi János évtizedeken át járta Európa magas hegységeit, a Magas Tátrán, a Radnai Havasokon, a Fogarasi Havasokon kívül járt a Matterhornon, a Monte Rosán, a Júliai Alpokban, a Triglavon, s túrázott a Kaukázusban is. Hosszantartó betegségének kezdetekor, a kilencvenes évek elején, még egyszer megadatott neki, hogy – ha csak egy séta keretében is, de – elbúcsúzhasson a Magas Tátra hegyvilágától. A hegyi túrák azonban a sportteljesítményen túl valami sokkal fontosabbat, emberi, közösségi és lelki összetartozást és élményt jelentettek számára. Ezt az élményt és gondolatvilágot közvetítette saját előadásaiban, a szakülések előtti bevezetőiben, illetve a szakosztály hagyományos karácsonyi összejövetelein. Mindezekben a rendezvényeken azt érezhette a résztvevő, hogy itt valójában, a szó legnemesebb értelmében társasági, egyesületi élet folyik, baráti szellem munkál.

A Magyar Földrajzi Társaság Hegymászó Szakosztályának tagjai akkor őrzik meg méltón egykori elnökük emlékét, ha továbbviszik ezt a polgári értékek leértékelődése folytán oly ritka és oly fontos szellemiséget.

Dr. Nemerikényi Antal

Emlékezés dr. Kovásznay Lászlóra (Bp 36)

Immár húsz éve, hogy 62 éves korában, 1980. április 17-én az Egyesült Államokbeli Houstonban (Texas) elhunyt *Kovácsnay László*, aki a világszerte elismerésre szert tett bencés öregdiákok között kiemelkedő helyet foglal el. Tudományos munkásságának jelentőségét annak idején két vezető amerikai szakfolyóirat, a *Physics Today* és az *Aeronautics and Astronautics* is méltatta. Értékelésük szerint *Kovácsnay László* a fizikai tudományok körén belül világviszonylatban is vezető szerepet töltött be a turbulens áramlások kutatásában. Új kísérleti technikák kidolgozásával, döntő fontosságú mérési eredményekkel nemzetközi hírnevet szerzett ezen a szakterületen és figyelemreméltó mértékben hozzájárult a tudományág elméleti fejlődéséhez is.

A nekrológok szerzői megírják, hogy *Kovácsnay László* Budapesten, 1918. április 14-én született és 62 évesen hunyt el. Beszámoltak arról, hogy a Budapesti Műegyetemen gépészmérnöki diplomát szerzett, majd az egyetem Abody-Anderlik-intézetében működött. Mint friss diplomást, már egyetemi oktatással is megbízták. 1943-ban elnyerte a *műszaki doktor* címet, majd 1946-ban ösztöndíjasként egy évet töltött az angliai Cambridge-ben az egyetem Cavendish-intézetében. 1947-ben az Egyesült Államokba távozott. Közel 32 éven át működött a Baltimore-i John Hopkins egyetem aeronautikai intézetében, amelynek az idők folyamán vezetője lett. 1978 őszén családjával a Texas állambeli Houstonba költözött, ahol az egyetem gépgyártástani intézetének vezető tanára lett.

Az emlékezők kiemelik, hogy széles körű tevékenységet fejtett ki tudományos egyesületekben. Az American Physical Society áramlástanosi osztályának szakértője, az American Academy of Arts and Science-nek és számos műszaki társaságnak tagja volt. Tanácsadói tisztelet töltött be az Egyesült Államok szabványügyi hivatalában (National Bureau of Standards), valamint az országos ballisztikai kutató laboratóriumban (Ballistic Research laboratory). Nevéhez fűződik a szuperszónikus áramlásoknál használatos hődrótos anemométer kifejlesztése, továbbá Shannon statisztikai információs elméletének alkalmazása fotografiai méréseknél.

Úttörő szerepet játszott az örvénylő sebességek hődrótos mérésének kidolgozásában. *Kovácsnay László* az 1970-es években az aerodinamikai hanggerjesztésre, valamint a hang és turbulencia kölcsönhatására összpontosította figyelmét. Elméleti munkássága során kidolgozta a turbulens nyíróáramlás záróegyenletének, majd a részben determinált turbulenciának a modelljét.

A szakmai értékelések szerzői hangsúlyozzák, hogy *Kovácsnay László* kitűnő és élvezetes előadó volt. A John Hopkins egyetemen az áramlástant mind elméleti, mind gyakorlati szempontból oktatta, és közel húsz, különböző fokozatú diplomával rendelkező munkatárssal dolgozott együtt. Kiemelik azt a didaktikai teljesítményét is, amelyet másodéves egyetemi hallgatók számára a műszaki tudományok kísérleti eljárásairól tartott előadásaival nyújtott. Mindenkit figyelmesen meghallgatott, aki tanácsért hozzá fordult, sőt gyakran új és érdekes kérdéseket vetett fel előttük. Ezek a tulajdonságai arra indították az áramlástannal foglalkozó kutatási központokat, hogy meghívják *Kovácsnay Lászlót* előadások vagy kurzusok tartására. Rámutatnak az emlékezők arra is, hogy szenvedélyesen szeretett utazni, úgyszólván minden kongresszusi vagy vendégelőadói meghívást elfogadott. Előadói szinten bírta az angol, német, francia, sőt a japán nyelvet is. Különösen szívesen volt vendégprofesszor az Aix-Marseille-i egyetemen, ahol társszerzője volt a turbulens áramlásokkal foglalkozó, az egyetem kiadásában 1976-ban megjelent monográfiának. Talán még jobban szeretett Japánban dolgozni. 1975-től 1977-ig a tokiói amerikai nagykövetség tudományos összekötő csoportjának vezető szakértője volt. A tokiói és más japán egyetemeken később is tartott előadásokat. Japánért egyébként is rajongott, és a japánok is bőven viszonozták szeretetét.

Az amerikai cikkírók *Kovácsnay László* egyéniségének jellemzése során kiemelik sokoldalúságát: egy személyben volt mérnök, tudós, oktató, alkotó művész és ínyesmester. Páratlan volt elbeszélő tehetsége, ezer és ezer történetet ismert, minden alkalomra tartogatott egyet-egyet. Kedveléseit komolyan vette; különösen az emberi hőbortokról gyűjtött össze bizarr vagy mulatságos adalékokat. Megnyerő tulajdonságaival az egész világon sok barátot, tisztelőt szerzett. Az 1970-es években megjelent „Who is who”-ban *Kovácsnay László* is szerepelt. Halála után Houstonban nevét viselő alapítványt létesítettek az áramlástani kutatások előmozdítására és egyben emlékének megőrkítésére.

Mi, osztály- és diáktársak, az ötvenes és hatvanas években elzártságunk miatt nem követhettük *Kovácsnay László* (a továbbiakban csak: *Laci*) fényes tudományos pályafutását. Most megkísérlem, hogy osztálytársi, baráti szemmel tekintsek vissza egyéniségére, diákkorára, majd újbóli jelentkezésére, nem mellőzve a személyes mozzanatokat sem.

1928-ban 62 kisdíák között *Lacit* is beírtatták szülei az akkor még csupán öt éve működő budapesti bencés Szent Benedek reálgimnáziumba. *Horváth Anzelm OSB* rövid ideig tartó osztályfőnöksége után két

évig a mindig vidám, jó kedélyű, sokat mesélő *Heckenast Kolos* vette át az osztályt, majd áthelyezése után a IV. osztálytól *Horváth Kandid* lett osztályfőnökünk, aki 1931 júniusában bocsátotta útra az iskola első érettségizett osztályát. *Horváth Kandid*nak kitűnő érzéke volt a tehetségek felismerésére, de diákjai képességeinek kibontakozását inkább közvetve segítette elő. Laci tehetsége hamar megmutatkozott, matematikában és fizikában padtársával és barátjával *Zalay Bandival* együtt abszolút tekintélyt vívott ki, ezekben a tantárgyakban az osztály *agytrösztjének* számítottak. *Bognár Cecil* oktatta a matematikát, majd a két utolsó osztályban *Simonyi Kunó* a fizikát. *Bognár Cecil*nek nem volt erőssége a matematikai tudás átadása. Igazi értékét a VIII. osztályban tartott filozófiai óráin, de még inkább öregdiák korunkban ismertük fel, amikor a valamikor és nem mindig felhőtlen tanár-diák viszonyon túllépve szeretetre méltó atyai jóbarátnak bizonyult. *Simonyi Kunó* később kiváló fizikatanárrá vált, de akkor még tanári pályájának kezdeti nehézségeivel küzdött. Így előfordult, hogy az említett *agytröszt* a két tanárt zavarba hozta, sőt – a táblához kikéredzkedve – jobb vagy egyszerűbb megoldást vezettek le.

Már a gimnáziumi évek alatt megnyilvánult Laci sokoldalúsága. 1931-ben részt vett a házi gyorsírási versenyen, mégis gyorsírástudását nem fejlesztette tovább. Belépett a cserkészcsapatba, de abban vezető szerepet később sem vállalt. Nagy szorgalommal tanulta viszont a francia nyelvet, olyannyira, hogy az 1933-as gödöllői cserkész világjamboree-n francia nyelven idegenvezetői feladatot láthatott el, és egészen az érettségiig levelezett francia cserkészekkel. Francia nyelvismeretét élete további folyamán a Marseille-i egyetemmel fenntartott tudományos kapcsolatában is kamatoztatta.

Osztályfőnökünknek, *Kandid atyának*, mint a magyar nyelv és irodalom tanárának, sajátos stíluskövetelményei voltak. Gárdonyi Géza írásművészetét tekintette mintaképének, nem szerette a bonyolult mondatfűzést. Ha diákjai dolgozatában ilyennel találkozott, ez volt a szavajárása: „Fiam, ebadta stílusod van”. Lehet, hogy e tekintetben némelykor túlzásba is esett; mégis megfigyeltem, hogy későbbi közéleti vagy szakmai szerepet vállalt diákjai kitűntek világos, tömör, közérthető fogalmazásukkal. Úgy vélem, *Heckenast Kolos* és *Horváth Kandid* együttes hatásában lehet megtalálni Laci szakmai nekrológokban méltatott élvezetes előadómódjának és elbeszélő kedvének gyökereit. Írás- és előadáskészségéről már 1934-ben tanúságot tett, amikor a februári cserkészünnepélyre prólógust írt, majd azon a műsorszámokat bekonferálta. Az utolsó, 1935/36-os tanévben az akkor újjászervezett aero-kör elnöke volt, mintegy előre-

vetítve későbbi tudományos működését. Nagy szeretettel foglalkozott az aero-kör nagyrészt kisdíakokból álló tagjaival.

A gimnáziumi sportéletben is figyelemre méltó teljesítményt nyújtott. Közbevetőleg meg kell említenem, hogy vörheny-szövődmény miatt 1929-ben egyik veséjét el kellett távolítani. (Lehetséges, hogy ez a körülmény, esetleg a Texasba költözésével járó környezet- és éghajlatváltozás is hozzájárult korai halálához). Lacit az 1929/30-as tanévben fel is mentették tornából, és a továbbiakban a sportágak közül a kardvívást választotta. 1935/36-ban az iskolaközi versenyeken a kardvívó csapat tagjaként ért el eredményeket.

A gimnáziumi értesítőkből vastagbetűvel emelték ki azokat a diákokat, akik a főtárgyakból (akkor 1-es) érdemjegyet szereztek. A *vastagbetűség* diáktársadalmunkban bizonyos rangot jelentett. Talán fölösleges hangsúlyozni, hogy Laci végig vastagbetűs volt, és *kitűnő* minősítéssel érettségizett. A gimnázium felső osztályaiban már nyilvánvalóvá vált, tudatában van kimagasló képességeinek és távlatilag gondolkozik jövődő pályafutásáról. Bizonyára erős ösztönzést kapott a szülői háztól is. Egyetlen gyerek volt. Édesapját, *Kovácsnay László Pétert*, a csepeli szabadkikötő főmérnökét, jovialis modorú szakembernek ismertük meg. A csepeli vámmentes szabadkikötő létrehozása a két világháború közötti gazdaságpolitika igen szerencsés húzásának bizonyult. Laci édesapja meghívására 1935-ben az osztály látogatást tett az inkább csak gazdasági körökben ismert intézménybe, amely akkoriban eléggé ritka gimnáziumi kirándulási célpontnak volt tekinthető. Édesapjához kapcsolódik Laci diákkorának kétségtelenül meghatározó élménye is. Édesapja ugyanis iskolatársa volt a különösen az aeronautika terén világhírű, abban az időben már külföldön működő *Kármán Tódor* fizikusnak. Laci édesapjával együtt Olaszországban találkozott vele, és kapcsolatuk később is fennmaradt.

Laci barátként diákkorában nem volt könnyen megközelíthető. Távoll állt tőle a hencegés, de kezdettől fogva tudatában volt kivételes intelligenciájának és egyre gyarapodó tudásának. Az osztálytársaitól hozzá érkezett, főleg a matematikát és fizikát illető kérdéseket türelemmel kezelte. Kisdíak koromban megosztottam Lacival korszakalkotónak vélt gondolatomat arról, hogy vízből fejlesztett hidrogénnel kellene hajtani a gépkocsit. Laci megértéssel hallgatott meg, majd meggyőzött arról, hogy elképzelésem fizikailag megvalósíthatatlan. (Ebben a témában napjainkban komoly kutatás folyik, természetesen nem az én akkori primitív elgondolásom alapján). Barátilag akkor még nem tudtam Lacihoz köze-

lebb kerülni; ahogyan mondani szokták, jóban voltunk, de nem voltunk igazi barátok.

Máig fájlalom, hogy érettségi után – Laci biztatása ellenére – nem vettem részt vele együtt egy Bordeaux melletti diáktáborozáson. Az akkori francia belpolitikai helyzetre való tekintettel magas állami tisztséget betöltő rokonom, akitől egyébként útlevélkérelmem elintézése is függött, eltanácsolt ettől az úttól. Laci odautazott és jól érezte magát ezen a táborozáson. Ezután, mint joghallgatónak, kevés kapcsolatom volt a Műegyetemet végző Lacival. Mint egyvesést, felmentették a katonai szolgálat alól, nekem viszont 1941-ben be kellett vonulnom a helyi tűzérkekhez Kárpátaljára. Mikor frontszolgálat, majd szovjet hadifogság után 1947-ben hazatértem, osztálytársaimtól hallottam, hogy Laci Angliából az Egyesült Államokba távozott.

Csak most jutott tudomásomra néhány említésre méltó részlet Laci műegyetemi éveiből. *Kármán Tódor* ajánlására kapcsolatba került *Bay Zoltán*nal, a közelmúltban elhunyt kiváló fizikussal. Már a Műegyetemen foglalkozott turbulencia-kutatással, ehhez saját tervezésű műszereket használt. Mint diplomás kutató, a háborús években részt vett abban a kísérletsorozatban, amely hangra robbanó légvédelmi rakéták kifejlesztésére irányult. Eljárást dolgozott ki életlen légi fényképfelvételek élesítésére is. Mivel kisdíák kora óta eminens tanuló, majd műegyetemi hallgató volt, jogosult lett volna a kormányzógyűrés doktorrá avatásra. (Ma ezt a ritka kitüntetést köztársasági gyűrés avatásnak nevezik). Ez az elismerés azonban a háború végén bekövetkezett zűrzavaros viszonyok miatt elmaradt. Laci műegyetemi hallgató korában részt vett a diáktársadalmi életben is, 1938 és 1941 között a Műegyetemi Segélyegylet főtitkári tisztségét töltötte be. 1941-ben barátjával együtt kéthetes élménydús kirándulást tett Erdélyben.

A Rákosi-diktatúra alatt, de általában az ötvenes években még szűk körű osztály-összejöveleteinket is szinte csak konspirációs alapon szervezhettük meg. Találkozóinkkal végig a pártállami időszak alatt igyekeztünk elkerülni a feltűnést, amire jó okunk volt. Laciról tudtuk, hogy Baltimore-ban működik, és tisztában voltunk azzal is, hogy tudományos tevékenysége szoros kapcsolatban van az amerikai haditechnikával, és a vele való érintkezés súlyos veszélyeket rejt magában. Én sem mertem vele levelezést kezdeményezni, de mint utóbb kiderült, Laci is baráti közvetítéssel levelezett szüleivel és rokonságával ebben az időszakban.

1950-től 1973-ig a KULTÚRA külkereskedelmi vállalatnál dolgoztam. 1956-os szereplésem miatt beosztásban visszaminősítettek, de az 1963-

as ENSz-amnesztia után felszabadultam külföldi kiutazásomat megtiltó *ebzárlatom* alól. Ezután számos országban megfordultam üzleti útjaim során, amelyeken nyugati könyvtárakat kerestem fel magyar és idegen nyelvű hazai szakirodalomra vonatkozó ajánlatokkal. Talán kevésbé közismert, hogy az Egyesült Államokban Kennedy, majd Johnson elnök kormányzata igen jelentős pénzügyi forrásokat bocsátott az amerikai tudományos könyvtárak rendelkezésére állományuk kiegészítésére, ideértve az új és régi közép- és kelet-európai szakirodalom beszerzését is. Ezeknek a lehetőségeknek a kihasználására a vállalat vezetősége 1968-ban öthetes üzleti körútra az Egyesült Államokba küldött ki.

Abban az időben a magyar külkereskedelmi kiküldöttek és külföldi, elsősorban nyugati tárgyalópartnereik viszonyát általában a kölcsönös bizalmatlanság, de legalábbis óvatosság jellemezte. A külföldiek a kiküldöttekben (nem is alaptalanul) kommunista ügynököket gyanítottak, a nem pártember kiküldöttek pedig joggal tartottak attól, hogy tárgyalópartnereik között a kommunista pártok által fizetett besúgók is lehetnek. Különösen állt ez az Egyesült Államokra, ahol úgyszólván minden egyetemen vagy tudományos könyvtárban volt alkalmazásban – jórészt ötvenhatos – magyar emigráns. Nekem személy szerint fokozottan óvatosnak kellett lennem rokoni vagy baráti kapcsolatok felelevenítésében, mert besúgói jelentések következményeképpen állásomat veszthettem volna.

Üzleti utam során a vázolt veszélyek tudatában azon törtem a fejemet, hogy a Baltimore-i John Hopkins egyetem könyvtárában előre bejelentett látogatásom alkalmával milyen diplomatikus formában érdeklődhetnék Laci felől. Nagy és kellemes meglepetésre egy hölgy magyarul fogadott, mint *Kovácsnay Lászlóné* mutatkozott be, és a tárgyalás utánra meghívott az egyetemi étterembe. Laci felesége (lánynevén *Frenyó Anikó*) az ebédnél elmondta, hogy Laci személyleírása alapján győződött meg kiléte mről, és kimentette Lacit, aki távol volt. Elbeszélte, hogy kalandos úton jutott ki annak idején Magyarországról, hogy csatlakozhasson Nyugaton Lacihoz. Azt is elmondta, hogy (akkor) 16 éves nagylányuk van. (Ő később az orvosi hivatást választotta). Anikó a nagyon őszinte beszélgetés során jelezte, hogy Laci még fontolgatja, vajon hazalátogat-e.

Négy év szünet után, 1972 augusztusában lakásomon megcsörrent a telefon. Nem kis meglepetésemre Laci jelentkezett, mégpedig a Gellért Szállóból. Mint osztálytitkár, azonnal felvettem, hogy osztálytalálkozót szervezek. Ezt az ötletet Laci azzal hátrította el, hogy feleségével együtt csupán előrehaladott korú és betegeskedő édesapját, valamint rokonságát jött meglátogatni, velem és családommal azonban szívesen talál-

koznek. 1972. augusztus 13-án családommal, Laci feleségével, édesapjával és egyik rokonával együtt vettünk részt a Mátyás templom zenés miséjén (Schubert G-dur miséjét adták elő). A mise után szokás szerint elhangzott a Himnusz. A diákéveink alatt némelyek által blazírtak vélt Laci könnyezett...

Alig egy év múlva, 1973 augusztusában, gyászjelentést kaptam: Laci édesapja meghalt. Laci a temetésen nem tudott részt venni, valahol a nagyvilágban előadásokat tartott. Vagy három hétre rá, augusztus 26-án ismét csöngött a telefonom: Laci hívott fel, ugyancsak Budapestről. Annyira szerette édesapját, hogy két napra hazajött csupán azért, hogy ott lehessen az édesapjáért bemutatott gyászmisén. Meglátogatott és hozzájárult ahhoz, hogy ezen a rövid együttléten *Székely Tibor* osztálytársam és barátom is jelen legyen. Laci elmondta, hogy egy éve és most is – amerikai állampolgársága ellenére – bizonytalan érzésekkel jött Magyarországra, éppen munkásságának haditechnikai vonatkozásai miatt, ezért akart minden, még osztálytársi nyilvánosságot is elkerülni. Az is látszott, hogy éles ésszel feldolgozta és követi a világpolitika alakulását. Akkori prognózisa nem volt túl kedvező: a kommunista uralmat – másokhoz hasonlóan – ő is tartósnak ítélte meg, de reményét fejezte ki, hogy a diktatúra enyhülése során néhány év múlva talán hosszabb időt is tölthet itthon.

Mint ismeretes, 1978. január 16-án Carter elnök, magyar emigráns szervezetek és személyek tiltakozása ellenére, díszes küldöttség kíséretében visszajuttatta (a hivatalos közlemény fogalmazása szerint: a magyar népnek) a Szent Koronát és a koronázási ékszereket. A közvélemény nem kis ámulattal kísérte figyelemmel a televízió az Országház kupolatermében rendezett ünnepséget, amelynek végén – állami ünnepségen harminc év után először – a Szózat is elhangzott. Az Egyesült Államoknak ez a gesztusa ma már történelem, mindenestre az esemény akkor nyitást jelzett az Egyesült Államok felé.

Feltehetően a két állam között kedvezően megváltozott politikai légkörnek is köszönhető, hogy Laci röviddel az előbbi eseményt követően meghívást kapott a Műgyetemtől látogatásra és előadás tartására. Laci most már azzal a hozzáadással jelezte jövetelét, hogy szívesen találkozna az osztálytársakkal is. Bár március végén már megtartottuk szokásos tavaszi összejövetelünket, 1978. április 17-én mégis tizennyolcan gyűltünk össze, hogy Lacival tölthessünk néhány órát. Némi irigységgel tapasztaltuk tudásából és sikeres életpályájából fakadó öntudatát, valamint világlátottságából, anyagi gondoktól való mentességéből eredő

fellépésbeli biztonságát. Volt benne bizonyos világpolgári magatartás is, ez azonban a bensőségessé váló társalgás során fokozatosan oldódott. Azzal búcsúztunk, hogy számítunk részvételére az 1981-ben esedékes 45 éves érettségi találkozónkon. Laci mosolygott. „Ha lehet” – mondta. Fájdalmunkra, nem lehetett. 1980-ben megérkezett a gyászír. Elvesztettünk benne egy újra megszerzett jóbarátot, a világ pedig szegényebb lett egy nemzetközi hírnevű tudóssal.

Elkészve fejezhetem csak ki köszönetemet az 1997 végén elhunyt *Székely Tibor* osztálytársamnak és barátomnak, aki röviddel halála előtt ennek a megemlékezésnek a megírására biztatott. Ugyancsak köszönettel tartozom *Holvay Endre*, *Pompéry Béla* és az Egyesült Államokban élő *Zalay Endre* osztálytársaimnak, valamint *Szentmártony Tibor* és *Tarnóczy Tamás* műegyetemi tanároknak, *Szikszay Gerő* gépészmérnöknek, akik adat-kiegészítésekkel és pontosításokkal nyújtottak segítséget megemlékezésem összeállításához. Az említett professzorok kilátásba helyezték, hogy – jelen megemlékezésem anyagának részbeni felhasználásával – *Kovácsnay László* munkásságát méltató cikket (cikkeket) helyeznek el a magyar szaksajtóban is.

Dr. Vigh Béla (Bp 36)

Dr. Gereben István (So 51)

Óceáni utazásaim *

Hivatásom, az oceanografia, utazással jár. Nemcsak autóval, repülőgéppel, de természeténél fogva hajóval is. Nem luxuscélokra épült, csendes vizeket szelő, ismert kikötőket látogató úszó szállodával, hanem kicsi, tudományos munka végzésére tervezett, háborgó tengert is uraló, fegyelmezett életmódot követelő, spártai egyszerűséget nyújtó úszó laboratóriummal. 1977-ben a szokottnál többet, majdnem öt hónapot töltöttem családomtól, irodámtól távol. A Csendes-óceán és egy kicsi, 50 méter hosszú, 300 tonnás hajó volt otthonom.

A munka érdekessége, a kollégákkal folytatott megbeszélések és beszélgetések izgalma, a tenger ezerarcú természetének élvezete mellett a távoli kikötők egzotikuma kárpótolt a kényelmes, a láb alatt nem, de elveiben annál inkább ingó, 8000 mérföldre lévő Washingtonért. November 5-én – a vasárnap-hétfő vonal másik oldalán – Horton képviselőnek a Harmadik Flotta parancsnokán keresztül küldött táviratából értesültem arról, hogy Carter elnök Pestre küldi a Magyar Szentkoronát. Az egész hajónk beleremegett a hír hihetlenségébe. Rövid – veszélyben, harcban lévő hajók nyelvén küldött – táviratsorozatból értesültem a részletekről. Horton képviselő utolsó távirata arra kért, hogy a november 9-re meghirdetett kongresszusi kihallgatásra küldjek rövid tanúvallomást.

Kollégáim velem együtt keresték a szavakat, amelyek röviden, de félre nem érthetően fejezik ki nemcsak az én, de az ő véleményüket is. A hajó kapitánya, a második világháborúban azonos vizeken harcoló öreg tengeri medve, a középiskolát épp hogy befejezett „messboy”, a tudományos személyzet minden tagja, a tengerészek mind segítettek. S mikor rádióosztásunk ujjainak nyomán, a parton lévő kollégák segítségével a Kongresszus asztalára került táviratom, az nemcsak Gereben Istvánnak, a Közös Magyar Külügyi Bizottság titkárnak, hanem 27 amerikai állampolgárnak volt tanúvallomása, érvei, vádjai.

A természet, mintha a bennem háborgó felháborodással akarna osztozni, a felkorbácsolt magyar lelkekben égő elkeseredéshez hasonló viharban fejezi ki velünk való együttérzését. Kim, a félelmetességében is lenyűgöző tájfun fenyegeti hajónkat. A barométer esésével emelkedik a

* Utánközlés az Ausztráliai Magyarság 1978. évi áprilisi számából.

hullámok magassága. Hajónk meg-megroppanva a ránk zúduló víztömegek alatt, bátran állja a vihart. Dolgozunk. A fedélzetre kimenni életveszélyes. A hajóhídról figyeljük a természet körülöttünk lezajló csodáját. A szél sebessége 50 tengeri csomó fölé emelkedik, a hullámok közel tíz métereseek, hajónk 45°-os ingással adja tudtunkra, hogy Kim vészesen közeledik, ideje csendesebb vizekre visszavonulni. Hajónk délre fordul, Palau szigetei felé.

Palau a Nyugat-Karolina szigetcsoporthoz tartozó nyugati része, az Egyesült Nemzetek fennhatósága, az Egyesült Államok kormányzása alatt áll. Gomba alakú, növényzettől roskadozó, kicsi 5-200 méter átmérőjű, több száz mészkőszigetéről nevezetes. Korallban gazdag parti vize színpompás, életben gazdag trópusi dzsungelt takar. Hetezer főnyi lakosságának kb. fele él a fővárosban, Kororban. Szegény, de végtelenül intelligens, barátságos nép lakja. Hajónk ennek a szigetcsoporthoz tartozó kikötőjében keres oltalmat. A távoli föld, a nyugalomban, természeti szépségeiben fenséget sugárzó menhely meglepetést tartogat számomra.

A kikötőből a szállodába vezetve, Koror közepén, a másfél mérföldes aszfaltozott út mentén, egy szép, aranyárgára festett templom és a trópusok esőjétől szürkére mosott, az égő naptól repedezettre süttött konvent átellenében több, földhöz simuló épületből álló iskola, az üvegnélküli, csak zsalugáteres ablakok mögül autónk motorját is felülmúló, diákokra mindenhol annyira jellemző zsvaj felkeltette érdeklődésünket. Megállunk. Fényképezőgéppel kezemben kiszálltam az autóból. Képhemhez a legjobb látószöveget keresve tekintetem megakadt a kopott, nem nagy, az iskola nevét szerényen hirdető táblán: *Mindszenty High School*. Lábam földbe gyökerezett, szívem a fejemben kalapácsolt, szemem elhomályosult. Karom a táblára mutatva fellendült, s ajkam akaratlanul magyarul dadogta csak angolul értő kollégáimnak: nézzétek. S ők megértették. A táblát olvasva tudták, mi megy végbe bennem. Velem együtt örültek, csodálkoztak. Kattogtak a fényképezőgépek, felsorakoztunk a tábla alatt. Én szaladtam az iskola irodájába. Szegényesen berendezett, aktákkal zsúfolt polcok, asztalok felett primásunk friss virágtól övezett képe hirdeti minden földi gyarlóság feletti győzelmet. A mártír bíboros 1947-ben, Amerikában tett látogatása alkalmával készült. Hárman vannak az irodában. Az iskola igazgatója, a 28 éves filippino Alvaro Abaday, minden titkárnője, az iskola volt növendéke, és egy spanyol kedvesnővér, a tanárok egyike. Egyszerre beszélünk mindannyian. Nagy a csodálkozás, az öröm. Azután hirtelen csend lesz. S ez a sokatmondó csend hidat épít

fajok, nemzetek, emberek között. A híd pillérje Mindszenty József, Esztergom érseke, a korori középiskola névadója.

A kérdések tömege zúdul ajkamra. Mikor? Miért? Hogyan? 1950-ben, az iskola alapításakor a jelenlévők közül mindegyik gyerek volt még. A körülményekre nem emlékeznek. A magyar főpapot, életét, jelentőségét ismerik. Büszkék iskolájuk névadójára. Nem, nem léptek kapcsolatba a bíborossal azután, hogy ő 1971-ben Nyugatra került. Nem akarták azt a látszatot kelteni, hogy támogatást, segítséget kérnek. De figyelemmel kísérték útját a rádión és újságokon keresztül. Büszkék voltak. Az iskola fennen hirdeti azokat az elveket, amelyek Mindszenty életét vezérelték. Az iskola több száz növendékét magyar ember szellemében nevelik. További felvilágosításért fordulnak a misszió segédlelkészéhez, Richard J. Hoar atyához, aki részese volt az iskola alapításának, és ismeri a névadás történetét.

Hoar atyát amatőr rádiója mellől szakítom el kérdéseimmel.

„1950-ben, amikor iskolánkat alapítottuk, nem találtunk megfelelőbb nevet Mindszentynél. Ő megtestesítője volt mindannak, ami egyházunk legékesebb jellemzője: hit, bátorság, áldozatvállalás. És mindemellett harcolt az emberi szabadságért is, amiért itt, a Harmadik Világ eldugott sarkában, különös tisztelettel halmoztuk el őt. Igen, akkor nem találtunk alkalmasabb nevet iskolánk részére. Szégyenletes az a bánásmód, amivel Mindszenty bíborost a kommunisták megkínózták, és fájdalmas az a mellőzés, amiben Róma részesítette korunk egyik gigantikus alakját. Mi őrizzük az ő emlékét, hiszünk mindabban, amiben ő hitt, és gyakorlatban alkalmazzuk tanítását.”

Felix Yosch atya, a misszió bennszülött, jezsuita vezetője, éppen Genfben volt, a Harmadik Világ keresztény lelkészeinek ökumenikus konferenciáján, ezért vele nem tudtam beszélni. Később, küldetésünk végén, hajónk Palauba való visszaérkeztekor felkerestem Félix atyát. Tudom, mi a véleménye Hoar atyának. Tudom, miért választották bíborosunkat az iskola névadójának 1950-ben – mondtam a kicsi, törekeny papnak. Mi a véleménye a misszió vezetőjének az iskola névadójáról 1977-ben? – kérdeztem a több ezer palaui katolikus lelkipásztortól. „Ha az iskola nevének megválasztása helyes és alaposan megokolt volt 1950-ben, akkor az helyesebb és megokoltabb 1977-ben. Az a szellem, amit Mindszenty képvisel az egyházon belül és az egyházon kívül, manapság erős támadás alatt áll. Mi itt Kororban, távol a napi harcok mezejétől, az örökévalóságához kissé közelebb, mint önök, Mindszenty nevével és elveivel tartjuk fenn egyházunkat, neveljük ifjúságunkat. Biztosak vagyunk abban,

hogy helyesen cselekszünk. Az idő bennünket fog igazolni. És a bíborost, akinek örök tisztelői maradunk itt, a világnak egy távoli, kicsi sarkában.”

A korona-ügy miatt háborgó énem, küzdelmünket már-már reménytelennek ítélő agyam józanító leckét kap a palauai bennszülött pap ajkáról oly magyarul hangzó szavakból.

Miben segíthetünk? – „Nincs a bíboros életét ismertető könyvünk. Nincs nagyobb képünk, mint amit látott az irodában. Szegények vagyunk. Tanárainkat alig tudjuk fizetni. Adományokat köszönettel fogadunk.”

Mindszenty High School Palauban, a föld eldugott sarkában. Nem az 1970-es években választotta nevét ez az iskola, hanem 1950-ben. Üzenet van ezekben a tényekben. Becsüljük meg Palau népét és vezetőit azért az elvi elkötelezettségért, amivel nevet választottak iskolájuknak.

Hazatértem óta – Irányi főtisztelendő úr bőkezűségének eredményeként – küldtem az iskolának könyveket, többek között a primás „Emlék-irataim”-at. Ígéretet kaptam arra, hogy a bíboros portréját elküldik az iskolának. A buffalói Mindszenty High School igazgatója is megígérte, hogy segíteni fogják testvériskolájukat.

Mi, külföldön élő magyarok pedig, akik jótékony célra, vallásos intézmények fenntartására szánt adományainknak méltó helyet keresünk, nem küldhetjük pénzünket érdemesebb címre, mint:

MINDSZENTY HIGH SCHOOL

P.O. Box 69., Palau – Western Caroline Island 96940.

Szentmihályi Szabó Péter (Ph 63)

Magad köré poklot

Ha Istent egy éjjel ellopod,

Állíts helyébe oszlopot.

Fakassz vizet vad gépeiddel,

Építs hidat, mely égre ível.

Ha Isten nevét elveszed,

Állíts helyébe szellemet,

Ha Isten parancsát megszeged,

Állíts helyébe elveket.

Ha Istent már likvidáltad,

Üres leszel, akár egy állat,

Ha mennyed reményét lerontod,

Magad köré teremtesz poklot.

Dr. Kuncz Elemér (Gy 47) *

A kábítószerfogyasztás pszichiátriai problémái

A létezésének tudatára ébredt ember egyidejűleg tapasztalhatta létének határait is, a tér és az idő korlátozó kategóriáit. Valószínűsíthető, hogy ettől kezdve kereste azokat a módokat és eszközöket, amelyekkel képes túllépni ezeken, elérni az ekstázist, meghaladni a reális, tudatosélet adta lehetőségeket. Egyre több növényi eredetű anyag vált ismertté a történelem előtti időkben, melyek egyaránt szolgáltak kultikus és élvezeti célokra, az éhség enyhítésére, a fájdalom csökkentésére, gyógyításra, a teljesítmény fokozására. Az évezredek szerek: ópium, kannabisz, kokain és az alkohol, valamint egyes gomba- és kaktuszfajták hatóanyagai mellé az elmúlt évszázadban további szintetikus vegyületek kerültek. A fokozódó fogyasztás, az abúzusok és a függőségek kialakulása, a szerek hatására vagy megszerzésük érdekében elkövetett bűncselekmények miatt szigorú nemzetközi törvényi szabályozások, egyezmények léptek életbe.

Mantegazza olasz utazó állítja, hogy „szívesebben élnék csak 10 évet kokóval, mint kétezer évszázadot nélküle”. Csáth Géza az Ópium című írásában a mámoros gyönyört úgy jellemzi, hogy „az este és az éjszaka óráiban a csodálatos, titokzatos és idő nélkül való öröklét egy darabját kapjuk”. Ezt tartja a lét esszenciájának, ami szerinte egyenlő négyszáz generáció nyolcezer éves életével. Óvatos duhajként, de reálisan megjegyzi, hogy ha az ember vigyáz testi épségére, akkor ilyen ópiumszívás mellett 10 évig is élélhet, s így húszmillió éves korban már nyugodtan meghalhat. H. G. Wells szerint a kábítószer kémiai vészkiárat, amelyen át mindenki kiléphet „tolerálhatatlan” önmagából. Egy elítélt drogos interjúja szerint: „A flash, a villanás talán 5-6 másodpercig tart, de annyi élményt ad, mintha 2 órán keresztül valamilyen földöntúli kalandban lenne részed.”

* Dr. Kuncz Elemér (Gy 47) diáktársunk 1953-ban végzett a Budapesti Orvostudományi Egyetemen. A Róbert Károly körúti (jelenleg Nyírő Gyula) Kórházban és az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézetben dolgozott, innen 1994-ben főigazgatóhelyettes főorvosként ment nyugdíjba. Azóta az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben dolgozik. Tagja, pszichiáter szakértőként, az Egészségügyi Tudományos Tanács Igazságügyi Bizottságának. A Magyar Pszichiátriai Társaság egyik alelnöke. Munkáját 1993-ban a népjóléti miniszter *Pro Sanitate*-éremmel honorálta, 1998-ban a Magyar Pszichiátriai Társaság *Oláh Gusztávról elnevezett Életmű Díját* kapta meg.

A BDSz budapesti területi szervezetének 1999. február 8-iki találkozásán elhangzott előadás, kivonatosan.

Az ilyen vallomásokat még hitelesnek is fogadhatnánk el, ha nem lennének a valamilyen szempontból kiegyensúlyozatlan személyiségű függőknek az öngazolásai.

A kábítószeres problémája nem kizárólag a pszichiátria, ill. az addiktológia problémája. A társadalmi probléma jellegét, kiterjedését és mélységét mutatja, hogy hány főhatóság, intézmény és társadalmi szervezet foglalkozik a kérdéssel és megkísérel tenni a droghasználat további fokozódása ellen. Több érdek áll szemben egymással például a kábítószerrel visszaélés cselekményeinek minősítésében, döntő mennyiségi meghatározásokkal kapcsolatban. Gazdasági- és pénzügyek, adózási kérdések játszanak szerepet törvényalkotásban, kereskedelmi szabályozásban annak érdekében, hogy a kábítószerforgalom hasznát, a piszkos pénzek tisztára mosását nehezítsék vagy lehetetlenné tegyék. Harc folyik a rendőrség részéről a különféle jellegű, kábítószeres bűncselekmények felderítése, a határőrség és a vámhatóság részéről a szállítás megakadályozása érdekében.

Az ismert kábítószercsoportok közül csak azokat érintjük, amelyek a hazai fogyasztásban komolyabb szerepet játszanak, s amelyek által okozott károsodások, betegségek a mindennapi élet gyakorlatává váltak.

Súlyossági sorrendben a „legnagyobb” szer a **kannabisz** hatóanyagának, a THC-nek (=tetrahydrocannabinol) valamilyen formában, – leggyakrabban cigarettában – való fogyasztása. Ez a szer az egyik legősibb ún. rekreációs szer volt, ami azt jelentette, hogy a férfiak munka után, hétvégeken összejöttek, s békésen euforizálták magukat, ahogy másutt borozgattak vagy sörözgettek. Természetes, hogy visszaélők mindig akadnak, s a szer rabjainak, a függőknek növekvő száma vezetett a tiltások elrendeléséhez. Kissé lemaradva az ópiumhoz képest, de végeredményben 1989 óta, hivatalosan mindenütt tilos a használata, a nemzetközi kábítószer-törvények hatálya alá esik. Azaz nem egészen. Mindig előfordulnak próbálkozások – az üzleti érdekeket nézve is –, hogy a szer ártatlanságára hivatkozva szeretnék a **marihuánát** felszabadítani vagy legalábbis dekriminálizálni. Az ideológia megvan; a fő hivatkozási alap, hogy míg az általánosan elfogadott, engedélyezett alkohol súlyosabb biológiai és társadalmi következményekkel jár, sőt agresszívvé tesz, addig a marihuána testi károsodást nem okoz, toxicitása alacsony, igazából még a halálos adagja sem ismert, s ha van is bizonyos fokú pszichés „függőség”, testi nincs. Ez az egyszerűen megfogalmazott indoklás csak a már említett rekreációs fogyasztásra lehetne érvényes, főleg ott, ahol ennek tradíciója, kultúrája volt, egyébként helytelen. Csaknem ezer éve már,

hogy Al Hassan titkos rendje lelkesítésre, fanatizálásra használta a kanabiszt, ők voltak a hachichinek – innen a hasis (=füevő) elnevezés –, de nyilván magatartásukra utal az is, hogy a francia assasin (=gyilkos) szó is innen ered. Ezen kívül: a korábbi marihuana-cigaretták alacsony, tizedszázaléktól 2-3%-ig tartalmaztak THC-t, ezek voltak a békés füstölni valók évszázadokon át, de újabban a Sinsemillának nevezett cigaretta 8-15% THC tartalmú, a legutóbbi időkben pedig növényneveléssel elérték a 25, sőt 30%-ot tartalmazó készítményeket. Az ezekkel okozott mélyebb, intenzívebb bódulatban már egyáltalán nem ritkák az impulzív-agresszív cselekedetek sem. A hazai rostkenderben nagyon alacsony százalékban van hatóanyag, mégis használják, bár inkább vált szokássá kis melegházakban, eldugott virággyakban az indiainak a termesztése.

A kannabisz rendszeres fogyasztásánál tolerancia kialakulhat. A legújabb kutatások szelektíven érzékeny receptorokat mutattak ki a központi idegrendszerben, valamint anandamidnak nevezett zsírsavszármazékot, amely az endorfinok analógiájára endogén THC-nek felel meg, valamint az oleamidot, ami fokozza a másik anyag hasisszerű hatását és altató hatású is. A kb. 15 mg THC, amely szívással kerül a szervezetbe, álomszerű tudatváltozást okoz, jó közérzettel, boldogságérzéssel, fellazult gondolkozással, az idő- és térészlelés megváltozásával, a mozgások rendezetlenségével. Ez utóbbi működési zavarai nagy jelentőségűek a gépjárművezetés szempontjából.

A nemzetközi szervezetekkel rendelkező radikális pártok hivatalosan képviselték azt az álláspontot, hogy a kábítószerrel kapcsolatban mindenféle tilalmat el kell törölni. Rámutattak az USA egykori prohibíciós törvényének hatástalanságára, és erre hivatkozva hangoztatták, hogy ha szabadabbá tennék a termesztést, előállítását, forgalmazást, visszaesne a jelenleg nagy haszonnal biztató kereslet, mert csak az kívánatos, ami tilos. Ha szabad lenne, senkit nem érdekelne – mondják. (Az emberi szabadságjogok misztifikációjára hajlamos egyes közéleti személyiségek hazánkban is megpendítették ezt az ötletet a marihuánával kapcsolatban.)

A gyakorlatban egyelőre a marihuána-fogyasztókkal van a legkevesebb probléma. A fogyasztás általában kisebb baráti körben történik, botrányokhoz vagy toxikus állapotokhoz ritkán vezet, ritkán jelentkezik orvosnál. A rendszeres fogyasztóknál a kialakuló tolerancián, az adagok növelésén, a lassanként kialakuló közömbösségen, az amotivációs szindrómán túl abban áll a veszély, hogy aki függő lesz, nem áll meg itt, hanem rátér – többnyire – a heroinra.

Növekvő a felhasználás, talán a legdivatosabb szer az összefoglalóan diszkó-drogoknak nevezett csoport tagjai közül az **amfetamin származékokból**, az Extasy tablettákból. A diszkó-drogok általában különböző fajtájú élnkítő szerek, de más kábítószerfajták is előfordulhatnak közöttük. Az Extasy tabletták sem egységeseek, mindig több komponensből állnak, hatóanyagtartalmuk minőségileg és mennyiségileg változó (25-50 mg hatóanyag tablettánként), az egyes molekulafajták aránya is eltérő lehet. A tablettákra préselt embléma semmire sem garancia, legfeljebb arra, hogy ilyeneket a legális gyógyszerekre nem szoktak préselni.

Az USA-ban a benzedrin 1932-ben került a gyógyszerek közé, a II. világháború alatt szinte hivatalos élnkítőszere lett a katonaságnak, mindkét oldalon. 1954-től esett a kábítószerellenőrzés alá, a 70-es évekre a therápiás spektrum erősen korlátozódott, csak a narkolepszia, a figyelemösszpontosítás zavarával járó magatartási zavarokban és az elhízáshoz társuló pszichés zavarok esetén javasolták, majd ez is elmaradt, miután az addigi legális amfetaminok és rokonszármazékaik (Akedron, fogyasztószer) 1989 óta nincsenek forgalomban. Többszörösére emelkedett viszont az illegális gyártás és felhasználás, mert a fogyasztók szempontjából a kokainnál olcsóbb és „kevésbé káros”. A gyártók és eladók szempontjából pedig az alapanyagok olcsók, könnyen hozzáférhetők, egyszerű folyamatokkal többféle végtermékké is átalakíthatók, az előállító műhelyek egyszerűek, szinte konyhai laborokban, nagyon rugalmasan működnek, kis mennyiség gyártása is kifizetődő, így a gyártás helyileg is közel van a piachoz, a szállítás sem olyan kockázatos.

Röviden, divattá váltak az extasy-csoportba tartozó szerek, elsősorban az MDMA (metil-dioximetil-amph.), az MDE (metil-dioxietyl-amph.), az MDA (metil-dimetoxi-amph.) s még néhány vegyület, de legtöbbször a fenti három kerül a tablettákba, amelyeket társaságban, hétvégeken, ill. közös zenei vagy tánmultságokon fogyasztanak. Jellemző, hogy Hollandiában az Extasy 1987-ben még ismeretlen, 1994-ben már az összes vizsgálati mutatók meghaladták a kokainét és a heroinét, kiemelkedően a 16-19 évesek csoportjában. A népszerű irodalom biztonságos, szerelem- vagy békeszerként emlegeti, mely növeli az önbizalmat, éberséget, kitartást, – katonai és sportteljesítményekben is. Az aktiváló hatás könnyebben elérhető és tartósabb, mint a kokainé, s összehasonlíthatatlanul olcsóbb (pontosabban nem annyira drága...). Káros hatásait – talán szándékosan – alábecsülik. A testi tünetek közül lényeges a vérnyomás-, pulzusszám-, és hőmérsékletemelkedés, az erek rongálódása (vérzékenység), szívinfarktus, ritmuszavarok, kimerülékes szindróma, továbbá

veseelégtelenség és májkárosodás. Pszichiátriai szempontból az élénkítésen kívül fontos a közvetlen hatásként jelentkező indokolatlan erőszakosság, agresszivitás – ez az autóvezetésben is megnyilvánul –, figyelem-dekoncentráció, szorongás, zavartság, hallucináció, paranoiditás, ill. az amfetamin-pszichózis. Ez utóbbi akut esetben a kezdődő skizofréniás tévelyhez hasonlít, krónikus esetben pedig paranoid pszichózis.

Az illegális amfetaminok a különböző alkalmazási formákban olyan élvezeti szerré váltak, mint a dohány vagy az alkohol, kialakult a „speed szubkultúra”, ahol a „run” után, amikor a használó már kialudta magát és jön a „speed freak”, a depresszió (öngyilkossági veszéllyel); ennek elkerülése érdekében veszi be a következő adagot, amely azután a tolerancia növekedésével a rendszeres használat folytán egyre emelkedő mennyiséget jelent.

A **kokain** még viszonylag kevésbé használt szer, főleg a drágasága miatt. Épp ezért bizonyos társasági presztízst is jelent, használóik ügyelnek arra, hogy ne legyen bajuk a rendőrséggel. A klasszikus kokain-évezet, amely tipikusan társasági használati mód és szippantás útján történt (használati adag kb. 30 mg), a 70-es évektől megváltozott, és elterjedt az intravénás technika (kb. 10 mg). Ehhez arra volt szükség, hogy a fogyasztó étterrel a só-kötésből felszabadítsa a kokain-bázist, s az így beadott szerrel másodperceken belül maximális hatást lehet elérni. De ugyanígy el lehet érni akkor is, ha már a gyártó laborok végzik el a felszabadítást; ez a szer a crack, szabad bázisként közvetlenül szippantható, az eredmény ugyanaz, de elkerülhető az injekciózás veszélye. Bár a kokainnál fizikai függőség nincs vagy csak nagyon enyhe, a pszichés dependencia rendkívül erős, s különösen a free-basing, a szabad bázisú formákkal nagyon gyorsan kialakul. A fogyasztó mind gyorsabban újabb és nagyobb adagot igényel a kívánt hatás újra-megteremtéséhez (reinforcing-effect). A kokain okozta izgalmi állapot hasonló az amfetaminéhoz, csak sokkal rövidebb ideig tart, s így gyakran kell ismétetni a bevittet. Hypomán emelkedettség, nyugtalanság, esetenként erőszakoskodás, esetleg hallucinációk (főleg vizuálisak), paranoid ötletek észlelhetők. Testi tünetei is jelentősek: szapora szív működés és vérnyomás-emelkedés, tág pupillák, fonákérzések, esetleg izomrángások.

Az **ópiátokról** nem kívánok részletesebben beszélni. Hatásuk, következményeik jól ismertek, sokat hozzátenni az eddigiekhez nem lehet. Amiért érdemes mégis szót ejteni, az nem a klasszikus ópiumszívás vagy szokványos morfinizmus kérdése, hanem egy új – vagy inkább a szégyenség miatt felújított – alkalmazási forma. Tudjuk, hogy a mákfőzetet

régebben is használták altatószerként, sokszor gyerekeknél is, az is ismeretes, hogy mennyire jelentős felfedezés és szabadalom volt 1931-ben, hogy Kabai János a száraz mákszalmából, az ópiumfázis kihagyásával állított elő morfiumot, természetesen gyógyászati célra, ellenőrzött termeléssel. Korunk egyes narkománjai ezt ismétlik meg házi módszerekkel. Viszonylagos olcsósága miatt (különösen akkor nem kerül semmibe, ha a földekről ellopják a mákgubókat) mákteát főznek, amit azonban rendszerint nem megisznak, hanem intravénásan beadják. Ennek hatása eléggé kiszámíthatatlan, fertőzés és mellékhatások lehetségesek, de tapasztalatom szerint az egyéni adagot az ily módon fogyasztók kivitirálják maguknak.

A **heroinnal** kapcsolatban két dologra szeretném felhívni a figyelmet.

Az *egyik* a sokat emlegetett methadon-program, amellyel kapcsolatban a Pszichiátria Hungarica 1998. évi 4. számában jelent meg a Pszichiátriai Szakmai Kollégium állásfoglalása. Az eljárás lényege, hogy súlyos heroinfüggőket intézményesen adott methadonnal próbálják elvonni, s így nem kell azoknak, akár bűncselekmények árán pénzt, illetve heroint szerezni. Az eljárást az USA-ban, Angliában és Hollandiában dolgozták ki, a bűncselekményt elkövető vagy ennek veszélyét jelentő krónikus heroinfüggők számára, nem annyira elvonásnak szánva – hiszen csak átszoktatásról van szó –, mint inkább bűnmegelőzési céllal. A kezelés feltételei szigorúan körülhatároltak, a kollégiumi állásfoglalás is ezt kívánja egységes szempontok szerint rendezni, amely kezelési eljáráshoz a feltételeket is meg kell teremteni (hatósági kontroll, indikáció, intézményes keretek, nyilvántartás, hatékonyságellenőrzés, biztosítási támogatás, adagolás módja és a dózis, a speciális csoportok meghatározása).

A *másik* inkább gyakorlati tapasztalat, amit még a methadon-programmal kapcsolatban is érdemes lesz számításba venni. A drogfogyasztók nem ritkán kerülnek a rendőrség vagy az igazságügyi szervek kezébe, ahol a fogvatartás idején egy-két napon belül elvonási tünetekről kezdenek panaszkodni. Ilyenkor éppen a heroinfüggők azok (ha azok), akik rendszerint meglehetősen magas napi fogyasztási adagokról számolnak be, jóval többről, mint a valóságos fogyasztásuk. Ennek célja, hogy a rendőr- ill. BV-orvosoktól lehetőleg minél több nyugtatót próbáljanak megszerezni. Szakkórházban elhelyezve ezeket a drogosokat, többnyire kiderül, hogy az objektíválható elvonási tünetek csekélyek vagy nincsenek, – azaz a magas napi dózis bementése csak manipulatív ürügy más természetű nyugtatók elérésére.

Végül az **LSD**-ről annyit, hogy az 50-es évek végén terápiás kísérletek is történtek tünetszegény, sivár krónikus skizofréneken, de lényeges eredmény nem mutatkozott, így ezek abbamaradtak. Ebben szerepet játszott az is, hogy Amerikában 1960-63 táján zajlott az LSD „forradalma”, amikor is a „pszichedelikus közösségek” ideológiát is gyártottak, amelyben a szert úgy jellemezték, mint tudatkiszélesítő, személyiségjavító, az élet értelmét megvilágosító, a „legmélyebb spirituális élményt” nyújtó anyagot. E mozgalom vagy szekták LSD-propagandájában neves írók, zenészek, egyetemi tanárok is részt vettek, de több LSD-hatás alatt bekövetkezett katasztrófa után a szerveződések megszűntek, de a szer – illegálisan – maradt. Mivel rendkívül alacsony adagban hatásos (25-40 mikrogramm), a szállítása könnyű, a terjesztés egyszerű, tetszetős kis bélyegek formájában, amelyekről le kell nyalni. Bár kozmikus méretű, sajátos hallucinátoros, metamorfotikus élményeket nyújthat, eksztázishoz vezethet egy-egy „kirándulás”, de sok a szorongásos elem, sok a „bad trip”, a rossz utazás (nagyon jól írja le ezt Jerzy S. Sito lengyel író saját élmény alapján egy dokumentum-elbeszélésben, ami a Nagyvilágban jelent meg 1969-ben). A gyakori riasztó élmények ellenére is nagyon veszélyes szer az LSD, a tolerancia gyors kialakulása miatt. A tolerancia ugyan gyorsan meg is szűnik, valódi függőség nem alakul ki, a tartósabban vagy ismételten használóknál viszont a kihagyás után is jelentkezhetnek átmeneti polimorf hallucinátoros epizódok (flashback), melyek a droghatásra emlékeztetnek.

A drogfüggőség (dependencia-szindróma) definíciója: „fiziológiai, viselkedési és kognitív jelenségek együttese, melyben a szer vagy a szerek egy meghatározott csoportja sokkal magasabb értéket képvisel az egyén számára, mint más viselkedés... A legfontosabb jellemzője: (gyakori erős, máskor kényszerítő) vágy pszichoaktív szer bevitelére...” A meghatározásból adódik, hogy egy beteg jelentkezése esetén, aki függőnek vallja magát, általa bemondott mennyiségű, típusú (esetleg többféle) kábítószerrel, nagyon kevés objektíválható tünet észlelhető ahhoz, hogy a függőség kórisméjét biztonsággal kimondjuk vagy cáfoljuk. – Fordítva: kevés a határozottan kimutatható tünete valamely drogfüggőségnek ahhoz, hogy adott esetben azt bizonyítani tudjuk, ha a beteg tagadja.

Mi lehet az addiktológia vagy pszichiátria szerepe a kábítószerfogyasztók, dependensek kezelésében? Azok az esetek, ahol a droghatásra valamilyen tartósabb pszichotikus tünetegyüttes lépett fel, a pszichiátriai-osztályos kezelés szükséges. Szerves oldószer használatánál, Parkán-élvezet során, a már említett amfetamin intoxikációknál

egyaránt lehetett olyan hallucinátoros szindrómákat látni, amelyeket el kellett differenciálni heveny skizofréniás tévelyállapotoktól. – A valamilyen okból megjelenő elvonási tünetek kezelése is idetartozik, sok esetben a testi leromlás miatt szubintenzív jellegű komplex terápiás beavatkozások szükségesek.

A hosszantartó szedése valamilyen szernek arra utalhat, hogy már korábban is kialakulatlan, infantilis vagy labilis személyiségről van szó, aki támaszt keresett a drogban, az viszont tovább rontotta a személyiség alakulását. Így jöhetnek létre a különféle elnevezésű krónikus torzulások, mint az amotivációs szindróma, elhúzóódó pszichotikus állapotok, organikus személyiségzavarok vagy szellemi hanyatlások. Ezek a betegek hosszantartó ambuláns vagy osztályos addiktológiai/pszichiátriai kezelést igényelnek.

A függőség kezelése önkéntes elvonókúra formájában, bizonyos előkészítés (detoxikálás) után akkor a legeredményesebb, ha ezt valamilyen hivatás- és szakszerűen foglalkozó civil szerveződés végzi a beteg bizalmának megnyerésével. Számos ilyen szervezet működik, különféle feltételrendszerekkel, amelyek vállalása önkéntes kétoldalú szerződésen alapul. Ezek legfontosabb szolgáltatása, hogy a labilis személyiség számára az elhagyott pszeidotámasz, a kábítószer helyett új közösséget és társadalmi háttérrel tud nyújtani a betegnek. E nélkül valódi rehabilitáció nem lehetséges.

Megjegyzendő, hogy az új Egészségügyi Törvény 200. §. (1) pontja alapján annak a betegnek is elrendelheti a bíróság a kötelező gyógykezelését, aki szenvedélybetegsége következtében veszélyeztető magatartást tanúsít, – de ha ez meg is valósul, az eredménye több mint kétséges. A veszélyeztető magatartást meg lehet szüntetni, de tartós absztinenciát elérni aligha lehet.

Nem mindegyik alkalmi drogfogyasztóból válik kábítószerfüggő beteg, a személyiség jelentősége alapvető. A labilis személyiség viszont éppen a dependencia által válik sokszor kriminális cselekedetek elkövetőjévé, mert a drog iránti igénye minden más szükségletet elnyom. A kábítószerélvező számára a bódulat az elsődleges ösztönök sűrített és azonnali kiélését jelenti, morális szempontok fel sem merülnek, a drog maga a létszükséglet. Ezért is félrevezető, sőt káros „lágy és kemény” drogokról beszélni, mert az én-gyenge személyiség szempontjából ez teljesen mindegy.

┌

┐

Keresztény magyarságunk

└

┘

Csőbörből vödörbe kerültünk!

Minden bizonytalansággal célszerűbb lett volna, ha ez az írás az eszéki „Új Magyar Képes Újság” hasábjain jelenik meg, de idén immár második esetben állították le ezt a lapot, megfosztva ezzel a horvátországi magyarságot az egyetlen anyanyelvű hírforrástól.

Magyarországon, feltételezem, vajmi keveset tudnak rólunk, egy „új hazába” került kis lélekszámú magyarságról, és nem irigylésre méltó mindennapjainkról. Sajnos, a hírek elsősorban az egykoron ide menekülők által kerülnek határainkon túlra, hiszen mindenki másként éli meg a beilleszkedést.

Falvainkat járva, több ízben tapasztalhattam: céltudatot, önbecsülést vesztett népcsoport lettünk. Ennek ellenkezőjét csak a határtalan optimizmussal rendelkező polgártársaim vallják, és ez így a jó.

A háború befejeztével nagy reményekkel kezdtünk munkához – bízva abban, hogy céljaink végre egy demokratikus államban megvalósíthatók lesznek. Az idő, sajnos, nem igazolja reményeinket. Egyre nagyobb azok tábora, akik a '91 előtti időszakot sírják vissza, pedig a volt Jugoszláviában is elégedetlenek voltunk. Túlélésünket, most már megállapíthatjuk, az „anyaföld zengő lehelete”, a nyelv biztosította, de ellátott bennünket kellő energiával a Trianonban kapott bilincsekből való szabadulási vágy is.

Lehet, hogy a fajunkra jellemző kishitűség sugallja most a bennem felgyülemelő gondolatokat, ám szolgáljon segítségemre néhány adat.

A háború előtt jelentek meg Jugoszlávia területén olyan sajtótermékek is, melyek közel álltak az európai szinthez, sőt a II. világháborút követő években az újvidéki „Magyar Szó” volt az egyik legjobb napilap, mely tágabb értelemben vett térségünkben megjelent.

Nekünk horvátországi-magyarországi magyaroknak hetilapunk volt a „Magyar Képes Újság”, de mellette jelentek meg más kiadványok is, igaz, csak alkalmanként, de örültünk ezeknek is, mert a miéink voltak.

Ma, sajnos, a „Magyar Képes Újság” örökébe lépett „Új Magyar Képes Újság”, miként a „Horvátországi Magyarság” havonta megjelenő kiadványunk is csak alkalmanként jelenik meg. Egykoron hetilapunkat 10-nél több, állandó munkaviszonyban dolgozó munkatárs készítette, ma egy újságírónk van állandó alkalmazásban, sajnos ő Zágrábban él.

Nem akarom eltitkolni, hogy van félórás magyar nyelvű rádióadásunk is.

Hét évvel ezelőtt négy újságíró alkotta a magyar nyelvű adás szerkesztőségét, most, sajnos, csak egy ember odaadó munkája jelenti ott a magyar hangot.

Voltak magyar tannyelvű iskoláink is, melyeket tendenciózusan „vegyes salátává” alakítanak át helyi (gyász-) magyarok asszisztálásával.

Szűkebb szülőföldem fájdalmas helyzete, tudom, elsősorban a mi ügyünk, de az igazság kikívánkozik időnként belőlünk. Nem akarom véka alá rejteni, hogy most azért fogtam tollat, mert nagyon bízunk abban, hogy az új magyar kormány nem fordít nekünk hátat, mint ahogy elődje tette.

Szükségünk van újságra és támogatásra, mert „néma gyerekek anyja sem érti szavát”, az anyahaza támogatása pedig már küszöbön áll, mert az elmúlt 4 év alatt ellenzéki politikusok több ízben is tanúbizonyságot tettek együttérzésükről.

Mi reménykedünk és hisszük, hogy dolgaink előbb-utóbb rendeződnek, és mi is helyet kapunk majd az új horvát demokrácia asztalánál.

Vörös Endre
(Eszék)

Korunk Gellértje

„Az én testembe’ foly magyar vér”

A meghívó, Alsóőr, 1998. szeptember 18-ra:

A burgenlandi magyarok örömmel közlik, hogy több éves felújítási munkálattal sikerült a műemlékvédelem alatt álló ún. „öreg iskolát” olyan állapotba hoznunk, hogy hivatalosan is megnyithassuk. Rendelgetése nem csak az, hogy az egyházközség otthona legyen és a község egyesületeinek rendelkezésére álljon, hanem mint a Burgenlandi Magyar Kulturális Egyesület magyar intézetének dokumentációs központja, a burgenlandi magyarok első „magyar háza” szolgálja e maroknyi őslakos magyarság jelenét és jövőjét. Az avató ünnepségen dr. Paul Iby kismartoni megyéspüspök és dr. Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát megáldják az épületet. Burgenlandi vonatkozású festményekből kiállítás nyílik. Ének, zene és néptánc számokkal rövid kulturális műsorra is sor kerül. Minderre tisztelettel meghívjuk és szeretettel várjuk.

Dr. Galambos Iréneusz OSB

Lehet-e egy ilyen szíves invitálásra nemet mondani? Különösen akkor, ha lelkiismeret-furdalása van az újságírónak amiatt, hogy meglátogatta már a San Franciscó-i, atlantai, algíri, frankfurti, jeruzsálemi magyarokat, de még soha nem járt Alsóőrön, ahonnan a legeredményesebb magyar kultuszminiszter, Klebelsberg Kunó származik. Hiszen édesanyja ezen a tájon született és nőtt fel, a későbbi trianoni határtól alig 25, Bécstől 125 kilométerre fekvő 700 lelkes településen. Az alsóőri plébánián hosszú évek óta az „Ora et labora” jelszavával munkálkodó, a trianoni diktátum évében született bencés szerzetes, Szent Gellért rendjének egyik legeredményesebb kulturális attaséja, *dr. Galambos Iréneusz* él és dolgozik.

Hogy milyen erősen és mekkora ívet átölelően fogja össze a magyarságot *korunk Gellértje*, arra bizonyíték a program. A magyar ruhába öltözött alsóőri gyermektáncsoport óvodáskorú tagjait megtapsoló püspökök és a közel ötszáz főnyi ünneplő közönség előtt szívszorongatóan szólalt meg a határok miatt kissé megkésett *nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium leánykórusa*, melynek tagjai a híres győri népzene gyűjtő, *Barsi Ernő* „*Daloló őrvidek*” c. gyűjtéséből adtak elő – az erdélyi és burgenlandi nótákhoz igen hasonlatos – magyar dalokat. Hallgattuk a helybeli *Seper familia* legtanultabb és talán legszebb hölgytagjának, a bécsi jogi karon tanuló *Seper Simonénak* kevés akcentussal színesített konferanszát,

ezután az ünnepi avató szónoklatokat magyarul, németül. Közben előttük és utánuk megszólalt a szomszédos kisváros, a 7000 lélekszámú *Felsőőr fuvószenekara*, a *helybeli vegyes kórus* és *Szeberényi Lajos citerazenekara*, a *sárvári Regősök*, stb. Jozef Horváth polgármester sajnos nem érkezett meg időben falujába egy klagenfurti tanácskozásról. Mindenki sajnálta. Viszont komoly megtiszteltetést jelentett a kis községnek, hogy megjelent és beszédet mondott a burgenlandi parlament elnöke, *dr. Erwin Schrantz*.

Mindez egy munkanapon, pénteken, délután 5 órakor történt, annak okán, hogy a két tantermes, tanítólakásos, 300 éves magyar iskolában ettől a naptól kezdve a kisebbség hagyományait ápolhatja szabadon, a helybeli – a régió – és az ország politikai-kulturális kormányzatának örmére és támogatásával. Valaki meg is jegyezte mögöttem: „Nem lehetne az osztrák határokat kitolni legalább az Uralig?” Hogy miért emlegetem azt a bizonyos versaillesi oldalépületet annyiszor? Mert Alsóőr-Felsőőr teljesen magyarul lakta települések voltak a század elején. Bizonyítja ezt, hogy a felsőőri emlékműnél – melynek felirata: *A Hazáért* – alig akad első világháborús hősi halott, akinek neve idegenajkúságra utal.

Arnold Lajostól, Adorján Sámuel, Benedek Sándor, Benkő Mihály, Bocskor János, Erdélyi Ernő, egészen Wágner Rudolfig, Zámbo Gyuláig és Zámbo Sándorig poraikban is azt tanúsítják, hogy a magyarság határai rajtuk túl voltak. A második világháború e területről is lényegesen több családapát, fiatal férfit szólított el a frontra és a halálba, mint az első. Mintegy negyvennel több a hősi halott is. Nevük már jelzi a negyedik századdal korábban megvont új határ következményeit: *Adorján Alexander, Adorján Ludwig, Benkő Alexander, Benkő Michael, ... , Láng Fridrich, Wéber Franz, Wágner Josef és Wágner Ludwig*. Elsőként a keresztnévük változtak meg. Bizonytalán nem a papság és a szülők, inkább a törvény előírásai szerint. A családnevek 80-85%-a még 1945-ben is magyar hangzású. A városka központjában van ez az emlékművet körülölelő park – körülbelül négy hektár, szemet gyönyörködtetően füvesített, tíz lépésenként papírtartó kosarak, az emlékmű fölött valaha négy, most három kiáltó nyárfa magasodik az égre.

Az 1690-től 1990-ig működő alsóőri magyar iskola előtt *Wilhelm Farkassal* találkoztam, aki a római katolikus egyházközség világi elnöke. Fiatal ember. Rendkívül tevékeny és – mint látszik az alábbiakból – kitűnő szervező. A szociológiai alapismereteknek is birtokában van.

– Az egyházközség négy éve visszakapta a politikai községtől a korábbi iskolánkat. Ebből egyházi otthont akartunk csinálni. Ma, amikor

felszentelik a püspök urak magyar kultúrházként, nagyon örvendünk, mert mi magyar kisebbség vagyunk és köztünk a kultúrát az egyházon át a papok terjesztik. Ők a mi legszebb hagyományaink ismerői, ápolói, kulturális tevékenységünk irányítói, szervezői.

– A katolikus templom és a parókia közti iskola azt jelzi, hogy a település egykor szín katolikus lehetett, évszázadokon keresztül. Ma már több evangélikus, református család is él a községben. A jugoszláviai krízis óta mohamedánok is élnek velünk. Nyitottak vagyunk mindenre és mindenkire. De így is – mint látja – biztos, hogy a község 80 procent katolikusokból tevődik ki.

Arra a kérdésre, hogy mi ösztönzi még ma is a negyvenhez közeledő családapát a hagyományok ápolására, magyarságának, kisebbségi öntudatának ébrentartására, röviden így válaszol:

– A falu fiatalságának nagyobb része, sajnos, ingázó. Bécsben dolgoznak, tanulnak. Többségük csak hétféteken jár haza. Ilyenkorra esik a kulturális tevékenység, az összejövetelek, rendezvények ideje. Tánc-csoportunknak magyar ruházatja van. Az én testembe' foly magyar vér, ha bárhol magyar hangot, magyar zenét hallom, egész más hangulatba kerülök.

– Kétnyelvű, négyosztályos elemi iskolánk ma is működik a községben, de sokkal újabb épületben. A negyedik osztály befejezése után kerülnek gyerekeink magasabb iskolákba, szintén van lehetőségük magyart is tanulni. Ennek itt a határszélen később igen nagy hasznát vehetik. Persze tudjuk, hogy a vegyes házasságok árát mindenütt a kisebbség fizeti meg. Egyre kevesebben vagyunk, akik még otthon magyarul beszélünk. De jól hallható a Kossuth Rádió, sőt a tévéadók nagy része is átsugároz Magyarországról. Arról is gondoskodott *Galambos Iréneusz* atya, hogy a szemnek is jusson gyönyörűség. *Dr. Resznek Gottfried* akvarelljein, grafikáiban a környezet megjelenítése a cél. Erős folthatásaival emlékezetes marad minden képe. A 26 éves *Bartek Péter* öt nagyméretű alkotása, kissé már az ikonokhoz hasonlítható, olajfestményei elismerést arattak nemcsak a helybeli közönség, hanem a jelenlévő tévés és fotóriporterek körében is. A három alkalmi kiállító teremben és az iskola folyosóján *Borsos Prihoda Anikó*, *Bernd-Feldmann* és *Krizsán György* munkáiból találtunk igényes összeállítást. Az alkotásokat természetesen kiállítás-szerűen tíz napig látogathatta az érdeklődő közönség.

Az epizód

A műsor rendezője és levezénylője hol karmesterként, hol sűgóként, máskor a sorrend kijelölésében irányítóként természetesen *dr. Galambos Iréneusz* plébános úr. A program közben egy közismert bécsi magyar tudós tévedésből magával vitte a forgatókönyv rendezői példányát és elvegyűlt a sokadalomban. A 78 éves plébános úr műsor közben tűvé tette érte a teret és akkorát ugrott örömeiben, amikor fellelte a keresett arcot a tömegben, hogy egy feleannyi idősnek is dicséretére vált volna. A tájékozatlan gerontológusok szerint az idősödés 66. életévünk után kezdődik, az öregedés pedig a 8. évtized közepén. Persze ezek a szakemberek nem látták még az alsóöri bencést munka közben. Csoda, hogy ezen a napon leülhettünk vele négy szemközt is eszmét cserélni a világ és benne a magyarság dolgairól.

– Idestova harminc éve dolgozom itt, korábban egy németországi magyar gimnázium igazgatója voltam, de dolgoztam a San Francisco-környéki magyar bencés iskolában és templomban is. 1956 előtt tanítottam a hazai bencés gimnáziumokban, Budapesten, Csepelen, meg Győrött. Mint pap-tanárnak nemcsak a papi munka a szívesen végzett kötelesség, hanem a közművelésnek nevezett tanári szervező és rendező tevékenység is. Kulturális feladataim sora évtizedek óta nem ér véget. Örömrök oka a mai ünnepe, annak a vállalásnak a megkoronázása, hogy egy fiatal gárda hajlandó volt ezt az öreg iskolát megmenteni. Önálló kulturális központja lesz, lehessen a környező falvak és talán egész Burgenland magyarságának is. Feladatunk a rendalapító Szent Benedek útmutatása szerint: „Ora et labora, Imádkozzál és dolgozzál!” Napjaimat ma is ez tölti ki. Elég korán szoktam kelni. Háromnegyed hatkor már a Vatikáni rádiót meghallgatja az ember, hogy milyen újabb események várhatók, ill. történekek. Az imádságok elvégzése után azelőtt korán reggel miséztünk, de mióta sokkal többen tudnak jönni este, ezért a hétköznapi miséket áttettük késő délutánra, estére. Tegnap járt a magyar miniszterelnök a családjával a Szentatyánál. Tudok róla. Jó hallani. Napközben harminc évig tanítottam három országban is: magyart, németet, de történelemből doktoráltam és igazgatóként azt tanítottam, amire éppen szükség volt: latint, földrajzot stb., a reál szakokra nem mertem vállalkozni. Negyed százada szerveztem itt egy magyar könyvtárat, amelyben 30.000 magyar nyelvű kötet található. Ebben a régi iskolában gyermekkönyvtár is lesz, számtalan népmesével, képeskönyvvel, hogy tanulhassanak a fiatalok magyarul is olvasni érdeklődésüknek

megfelelően. Talán még nem mondtam, hogy plébániánknak nem akármilyen gyűjteménye van a magyarországi lapokból. Rendszeresen jár a „Jobb Magyar Jövőt”, a „Tollal a Hazáért”, az „Európai Utas”, a „Falufigyelő”, a mesterszállási önkormányzat havi lapja. A „Színvilág”, a Nemzeti Színház kiadásában. A „Szent Gellért Híradó”, a Magyar Kulturális és Sportegyesület értesítője, a „Bécsi Napló”, az „Életünk”, az európai magyar katolikusok lapja, a „Jel” spirituális és kulturális folyóirat, valamint minden hétfőn megérkezik a múlt heti „Új Ember”, a „Pax Romana” katolikus folyóirat és természetesen a Vatikán lapja, az „Osservatore Romano”, valamint az „Érted vagyok” közösségi és családi folyóirat. Ezen kívül számtalan a kiadvány, csak győzzük olvasni. Az Új Embert és a KAPU szerkesztőségétől kapott évfolyamokat hálásan köszönöm olvasóink nevében is. Három lapot mi is szerkesztünk a plébánián. Az „Őrség” nevezetű folyóirat, az „Órvidéki Hírek” a nevében is hordja tartalmát. Büszkeségünk jó idő óta, hogy havonta megjelenik szakadatlanul a „Hírhozó”, a gyermek- és ifjúsági újság, sok képpel, fotóval az ő életükről, játékaikról, feladataikról, vállalásaikról.

Micsoda öröm nekünk is, hírt adni arról, hogy a gyerekeink a felsőöri gimnáziumban előadták az ősszel Vörösmarty örökszép meséjét, a Csongor és Tündét. De írunk, beszélünk a divatról, az állatokról és bemutatjuk az óvodások, kiskisiskolások rajzait, festményeit. Mekkora öröm egy gyermeknek, ha meglátja saját munkáit egy újságban! Kedvelt rovat a szívposta, melyben minden falubeli kicsinyt köszöntünk a születésnapja alkalmából. Itt olvashatja először a nevét. Jó verseket is válogatunk a lapokba, így azt hiszem, a képek és fotók lassan érdeklődővé teszik a kicsinyeket és el akarják olvasni, tudni szeretnék mi van a képek alá írva... És lassan megtanulnak magyarul olvasni Lévay Erzsébet főszerkesztő és Krizsán Attila svéd állampolgárságú, Ausztriában élő magyar grafikus festőművész találékonyságának köszönhetően. Nagyon egyszerű nyelven lehet csak írni, mert csak az elemi iskolában tanulnak gyerekeink magyarul. Tíz éves kortól már németül megy az iskolában a tanítás. 1992 szeptembere óta működik a kétnyelvű gimnáziumunk, amelynek van egy horvát és egy magyar tagozata. Itt órarendben tanulják a fiatalok a magyar irodalmat, történelmet, földrajtot. Noha a magyarországihoz hasonlóan csökken a gyerekek száma Alsó- és Felsőőrön is, de falunkból soha nem volt ennyi gimnazista az iskolában, mint mostanság. Tanul a magyar. Bízom benne, hogy ez a ragály átterjed a határokon, különösen akkorra, ha egytestű Európa leszünk mindannyian.

Clemanceau nem értett Európához

Ezt igazolja a temető. Az alsóőri rendezett sírkertig nem kell messzire menni a plébániáról, hiszen az út másik oldalán a legszebb kilátású domboldalon helyezkedik el. A kaputól kezdődően az első sort olvasom: Seper János, Seper Mária, Kelemen István, Szabó Ernő, Görög Anna, leányuk Teréz, aki 1945-ben hunyt el. Varga Mihály főtanító 1888-tól 1946-ig. Szabó Anna 1998-ban távozott az élők sorából. Másutt Familie Seper. Robert Angela és Elizabeth még csak a márványlapos sírt készíttette el, de a záró évszám hiányzik. Valószínűleg élnek. A „Nyugodjék békében” lassan egyes síroknál már így olvasható, Ruhe in Frieden. Először csak a határt módosították, utóbb a kőfaragó sem tud már helyesen írni. Horvath Sandor-nál már hiányzik az ékezet. Valahol már a németből fordítják vissza a feliratot: „Itt nyugosznak: Erzebet Szabo, született Toth. élt. 76 évet. Gyula Szabó élt 82 évet.” Majd minden sír márvány fedlapú, az ápoltságra jellemző, hogy minden síron virág, sőt néhol az itthagyt kedves emléktárgyai. Sehol nincs egy szál gaz. Az utolsó évtizedben már egyre több a német hangzású név a sírfeliratokon, Johann Zuchmann, Georg Fride. A temető minden sírjához száraz lábbal el lehet jutni. Központi helyen hatalmas ciszterna víztükre, fölötte fémcsőre akasztva két-három 8-literes locsolókanna. Évek óta itt vannak. A sírok legalább annyira ápoltak, mint az élők lelkei.

Dr. Várszegi Asztrik, a gyakran tréfás kedvű pannonhalmi főapát, most is meglepetést keltett megszentelő imájával, mert egy eredeti, 1832-ből származó alsóőri magyar házszentelőt mondott az áldás előtt: „Názáreti Jézus! Könyörülj e házon, mely téged mindenkor buzgón tisztelt! Fordítsd áldott szemeidet e házra és népére! Az Atyaisten áldása szálljon rá! A Szentlélek malasztja világosítsa meg lakóit! Szentháromság, őrizd meg e házat és mindazokat, akik ide belépnek vagy innen távoznak. Oltalmazd meg, hogy semmi szerencsétlenség ne érje őket, a gonosz emberek távol maradjanak tőlük! Tűz, víz és egyéb veszedelem ne ártson! A vétek távozzon! Isten tartsa és őrizze meg e házat! Maradjon rajta szent békessége és a benne lévő népnek az ő szent neve legyen minden munkájuknak és szórakozásuknak is kezdete és vége. Krisztus, a mi urunk által: ÁMEN.”

A bencés rend püspök előjárója néhány mondatban utóbb méltatta is az esemény jelentőségét: „Az egykori iskola felújítása egyúttal azt is jelenti, hogy a régi iskolának új tartalmat biztosít ez a közösség. Azt gondolom, hogy ez nem az iskolajellege, hanem a ‘magyar ház’ – ahol a

találkozások lehetősége és hagyományőrzés-ápolás, a különféle rendezvényeken keresztül erősíti és egyúttal sokoldalúvá, gazdagabbá teszi az itteni magyarság-sziget kulturális lehetőségeit. A tanulás, a megismerés helye lesz ez az új magyar kulturális centrum, ahol az alsóőriek és a környék magyar lakossága Istent, lelket és a hazát jobban megismerhetik.

Ez lesz az a hely, amely több esélyt ad arra, hogy a környékbeli magyarságsziget lakói ne feledjék el magyar gyökereiket, magyar nyelvüket. Az együvé tartozás erőt is ad és az óhazához való kötődést erősítheti.”

Hazafelé tartva bennem is megfogalmazódik a sokat hallott kérdés: Vajon s mikor leszén (Ausztria) Európa határa az Uralnál?

Nádor István

Keresztények,

hossanna szálljon szívünkbe az égbe!

Kérünk Téged, Mindenható Úristen:

Adj erőt és bölcsességet keresztény hitünkhöz;
adj bátorságot és egészséget gyarló életünkhöz.

Engedd a Szentháromság titokzatos erejét
szívünkbe hatolni, hogy általa bűn nélkül,
békeességben és szeretetben élhessünk egymás mellett.

Dicséret ezért az Úrnak!
Áldassék az Ó Szent Neve!
Legyen meg az akarata!

Allelúja... Allelúja!

Niagara Falls, 1998. március 8.

Ezzel az utolsó levelével emlékezünk azóta elhunyt kedves barátunkra, dr. Kemenes-Kettner Béla pápai öregdiák-társunkra. Nyugodjék békében! – A BDSz elnöksége

1998. március 8-a nagy ünnepe volt a környék szétszóródásban élő magyarságának. Ezen a napon ünnepelte a Magyarok Világszövetsége Kanadai Országos Tanácsa a Magyarok Világszövetsége alapításának 60. évfordulóját a Béke Nagyasszonyának templomában. Ez a templom Ontario egyik legrégebbi katolikus temploma.

Autók és buszok ömlesztették az új kor új gyeűszállításainak diaszpórában élő keresztény magyarságát az épülettömb parkolóhelyén. Az autóbuszokból kiömlő sok magyar teljesen megtöltötte ezt az öreg templomot, függetlenül attól, ki milyen vallású. Ez azt bizonyította, hogy a magyarság egység. Ebben az egységben a különféle vallási, felekezeti különbség nem meghatározó erő.

Szintelen, fények nélküli, tipikus télutói késődelután volt. A magyarok jóval a kezdés előtt elfoglalták a helyeket. Külön meg kell említeni, hogy a levegőben valami különös várakozás izgalmát lebegett. Érdekes módon jellemezte ezt, hogy a magyar kormány teljes diplomáciával képviseltette magát a szentmisén. Itt volt az ottawai magyar nagykövetség ügyvivője és Torontó magyar főkonzulja. Itt vannak a nagy kanadai egyesületek elnökei, minden keresztény vallás képviselői. Megjelent a Kanadai Magyar Szövetség elnöke, minden felekezet lelkesze. Az oltár jobb szárnyán a Pannónia énekkar készül az áhítat hangulatának aláfestésére.

A misét dr. Várszegi Asztrik püspök, pannonhalmi főapát celebrálta, akinek dr. Miklósházy Attila, a külföldi magyarság püspöke mellett a különféle egyházmegyék papjai nyújtottak segítséget. Érdekes módon a két fő asszisztens egyike, dr. Miskolci Kálmán piarista tanár Derbyből, az Egyesült Államokból jött, a másik pedig a házigazda, Erős Sándor, Welland magyar plébánosa volt.

Dr. Miklósházy, a külföldi magyarok püspöke vezette be a misét. Itt kell megemlítenem, hogy dr. Miklósházy – aki, legalább is részemre, rendjének alapítójára, Loyolai Szent Ignácra emlékeztetett – a szentmise alatt kihangsúlyozta: A Jézus Társaság fő feladata a mindenkori egyház, tágabb értelemben az egész kereszténység védelme.

A szentbeszédet dr. Várszegi Asztrik püspök, pannonhalmi főapát mondta. A pannonhalmi főapátság egy évezredes folytatásaként a jelen-

legi főapát új elgondolást ad a magyarság meglétének meghatározásáról. A gyeplők magyarságának az élő nemzet testébe való odatartozását aláhúzzák szentbeszédének első mondatai. Érdekes, egészen különös megállapítása volt, hogy minden magyar, akárhol születik is, kettős állampolgársággal születik. Születik azzal, hogy magyar állampolgár, de a szentistváni törvények és hagyományok alapján, amikor magyarként születik, egyúttal a katolikus egyház állampolgára is lesz. Ez a kettősség magyarázza meg ezer éves történetének minden sorsfordulását. Mert hiszen a magyar államiság léte misztikumon alapszik: a hatalom birtokosa a Szentkorona, s ennek testébe helyeztetett a mindenkori uralkodó és a magyarság együttese. Asztrik főapát úr tehát különlegesen kifejezte a magyarság egységének szükségességét, amit ennek a szentmisének a közönsége különlegesen érvényesnek nyilvánított: A sok rétegű csendes tömeg felszabadulása szinte hallható volt a kijelentés után, szinte hallatszott a tömeg lelkének a felszabadulása.

Asztrik főapát már megjelenésével is bizonyosságot tett arról, hogy az új gyeplűszállások keresztény magyarsága szerves része az otthoni magyarságnak. Távol vagyunk ugyan a Mons Sacer Pannoniaétól, de Montecassino nélkül nem lenne nyugati kereszténység, nyugati kultúra, nem lennének a szerzetesrendek, nem épült volna meg a Szent Péter bazilika, a Pietà, s ugyanúgy nem lett volna Mátyás Corvinája sem.

A mise végén nagytiszteletű dr. Baksa Csaba hamiltoni református lelkész ökumenikus imája teljesen egybehangzott a főapát beszédével.

A szentmise alatt a Pannónia énekkar négy szólamban adott elő egyházi énekeket, dr. Miklósházy pedig felszentelte a Magyarok Világszövetsége és a Kanadai Magyar Máltai Szeretetszolgálat zászlaját.

Mivel egészségi állapotom nem a legjobb, nem vettem részt az Árpád parkban a szentmisét követő vacsorán. Az est szónoka Petrubányi Miklós, a Magyarok Világszövetségének elnökhelyettese volt. Különböző szónokok és szónoklatok egészítették ki, ezekről beszámoltak a helyi újságok. A kitűnő vacsorát négyszázhusz személy fogyasztotta és mindenki élvezte a vacsorát kísérő műsort.

Az ünnepség minden tekintetben nagy siker volt. Bizonyította, hogy az új gyeplűszállások egységesen magyarok, részesei az élő magyar testnek. Telítve a főapáti mise által felkeltett gondolatokkal, szinte parancsolólag kényszerítve érzem, hogy az ünnepség leírásához hozzáfűzzem egy amerikai író, Dianne Pearson szavait: „Keletről jön hét törzs – hét törzs – Megyer, Nyék, Kürtgyarmat, Tarján, Jenő, Kér és Keszi, ezek között a leghatalmasabb törzs volt a magyar. A hét törzs vezetője a Megyer törzs

fejét, Álmost választotta meg, hogy vezesse őket az új hazába, a hegyekkel, erdőkkel és kiváló termőfölddel bíró országba. A hét megnyitotta ereit, összekeverték vérüket és megitták azt. Ezzel megteremtődött a magyar nemzettestvériség, amely tehát vérben született. Ezer év folyamán a nemzet sokat szenvedett. Jöttek a mongolok és gyilkoltak. A keresztések, útban a Szentföldre, végigrabolták az országot. Református küzdött a katolikussal. Jöttek a törökök, meghódították az országot és uralkodtak. A Habsburgok ellopták a javakat és annak hullámaiban uralkodtak. Minden túlélés alkalmával a fajta keveredett: mongolokkal, frankokkal, szászokkal, törökökkel, a Szent Római Birodalom minden népével. Később a szlávval és oroszral, zsidóval. Végül nagyon kevés vér maradt a hét törzs eredeti vérből! Álmos műve azonban megmaradt: a nemzet, melynek testvérisége vérben született.”

Nekem, az öreg bencés diáknak különleges élmény volt, amikor iskolám főapátja mond misét. Engem, a régi bencés diákot, különlegesen megfogott a főapát misemondásának stílusa. Régi idők miséinek emlékeit idézi fel, melyek most a múltból szinte ellenőrizhetetlenül jönnek a mába. Ezeket a miséket csak a dunántúli kolostorok vagy a Bakony, a Balatonpart kicsiny, sárga, alig megvilágított, fűtetlen templomaiban lehet elmondani. Ezen templomokban a vastag falak ellenére az évszázados vértőlgyeknek a dombokról lezúduló zúgása vagy a Balaton hullámjainak a locsogása kíséri az Isten és ember közötti párbeszédet. Hosszú évtizedek emlékei jönnek felszínre. Asztrik főapát imára összetett keze mindig úgy látszott, hogy fölfelé helyet csinál a légben, hogy az innen felszálló imák eljussanak a Mindenható trónusához...

Amikor elbúcsúztunk, megöleltük és megcsókoltuk egymást.

Én ma az Isten akaratában megnyugodva hiszem, hogy a magyar emigrációnak, a magyar szétszórtságnak, a magyar új gyeprészállásokon élő magyarságnak megvan a hivatása, és ez a hivatása élni fog századokon keresztül.

Dr. Kemenes-Kettner Béla (Pp 30)

A Szent Imre-szobor titokzatos története

Az 1931-ben, Nyíregyházán létesített Érseki Szent Imre Fiúinternátus tágas első emeleti auláját egy esztétikai élményt nyújtó, csaknem életnagyságú, mázsásnál súlyosabb homokkő Szent Imre-szobor díszítette másfél méter magas talpazaton. (Az első titok mindjárt az, hogy kinek a művészi munkája, mert erre vonatkozólag az évkönyvek nem adnak tájékoztatást; a másik pedig az, hogy melyik évben került oda a szobor, már a megalakulás évében, vagy csak később.) – 1948. augusztus 21-én, az államosítás napján a szobrot az emeletről vandál módon ledobták, széttört és eltűnt. Darabjait mindenki elveszettnek hitte.

Amikor az egyház 1991-ben visszakérte Királyi Katolikus Gimnáziumát, egyesek azzal vádolták, hogy durva módszerekkel dolgozik. Aki ismerte a Szent Imre-szobor sorsát, annak volt ellenérve erre a rágalomra...

1998. november 5-én, Szent Imre napján, a gimnázium öregdiákjai vendégül látták a bencés öregdiákokat. Közülük *Gondos Lajos* (Ph 57) és *dr. Rakovits Zoltán* (Ph 58) nem jött üres kézzel. Bejelentették, hogy több mint ötven év után a szobor megvan, megmentői szakszerűen összeragasztották, Debrecenben raktározzák és felajánlják az egykori tulajdonos jogutódjának. A hazaszállítást a harmadik bencés öregdiák, *Szekrényes András* (Gy 69) vállalta, így jelenleg (1999. januárban) a lenyűgözően szép alkotás Nyíregyházán van, mindössze némi restaurálás hiányzik s végleges helyének kijelölése. Oly szép és oly nagy, hogy talán köztéri szobornak is megfelelne, de valószínűleg vagy a Szent Imre Gimnázium aulájában, vagy a bejáratnál (s egyben a kápolna bejáratánál!) lévő fali mélyedésben kellene elhelyezni – ezt majd művész szakemberek konzíliuma fogja eldönteni. A lényeg, hogy minél jobban sugározza a Szent Névadó szellemét.

Maradnak azonban a mitikus titkok, amelyek egy részét sikerült megfejteni, másik része azonban talán örökre titok lesz. Úgy látszik, hogy 1948-ban a szobor darabjait *Kovács Gyula* görög katolikus hittanár mentette meg. (Titok, hogy miért ő, miért nem az internátus igazgatója, *Duklai László*, aki csak néhány méterrel költözött onnan tovább a Ferencesekhez, ahol biztonságban lehetett volna a szobor is egy darabig.)

Kovács Gyula tisztelendő úr – úgy tűnik – plébániáról plébániára magával vitte: Nyíregyháza–Nagykálló–Jánkmajtis–Érpatak útvonalon, halála után pedig kedves leánya, *Szolodonné Kovács Klára* Debrecenbe hozatta át és felajánlotta a jogutód gimnáziumnak.

Köszönet mindenkinek, aki valamit is tett azért, hogy ez a mesteri mű, a gyönyörű Szent Imre-szobor, ismét iskoláját díszíthesse.

Dr. Vécsey Antal

Két adalék:

1. *Kovács Gyula*, görög katolikus paptanár, hitoktatója volt a Királyi Katolikus Gimnáziumnak (görögöt és művészettörténetet tanított, egyébként *Rakovits Zolinak* keresztapja volt).

2. *Duklai László*, római katolikus hittanár, a Szent Imre Internátus igazgatója volt (a cikk szerzőjének, *dr. Vécseynek* is). Tudomásom szerint az államosítás idején ő már REF-es volt, be sem léphetett az intézetbe.

Mindketten elköltöztek az örökkévalóságba.

Gondos Lajos (Ph 57)

Akatisztosz himnusz *

a legszentebb Istenszülő Szűz Máriához *(Részletek)*

Üdvözlégy, ki által öröm derül föl reánk;
üdvözlégy, ki által megsemmisül az átok;
üdvözlégy, ki által az elesett Ádám új életre szólíttatik;
üdvözlégy, ki által Éva megszabadul könnyeitől! (...)

Üdvözlégy, szántó föld, melyen az irgalom bősége termelt meg;
üdvözlégy, asztal, ki lelki megtisztulásunk bőségét hordozod;
üdvözlégy, mert általad az édeni eledel rétje virágzik fel;
üdvözlégy, mert révpártot készítesz a lelkeknek! (...)

Üdvözlégy, ki a tűz imádását megszüntetted;
üdvözlégy, ki a szenvedélyek lángját megenyhítetted;
üdvözlégy, ki a hívőket tiszta életre tanítod;
üdvözlégy, minden nemzedék öröme! (...)

Üdvözlégy, Istennek szeplőtelen Jegyese!

* A BDSz Mária-kongregációjának II. zarándoklatán Máriapócsan (1999. április 17-18.) ebből hallottunk és énekeltünk részleteket.

┌

┐

„Non est hominis via eius...”

Kilencszázötvenkét éve gurították le Gellért püspököt a Kelen-hegyről.

Tihanyi barátaimnak, őróluk jutott ez, épp most, az eszembe.

Egy híres regényíró beszéli el a következő esetet. Lehet, hogy történetileg nem hiteles, de ez nem változtat a lényegen. *(Werfel: Halljátok az igét!)*

A győztes Nabukodonozor, Babilon ura, a királyok királya, Jeruzsálem elfoglalása után Szedekiás zsidó király fiait megölette, őt magát pedig megvakította és Babilonba hurcoltatta. – Jeremiás próféta utána akar menni, hogy a megvakított embernek biztosítsa Izrael Istene jelenlétét és segítségét ebben a súlyos megpróbáltatásban. Elindulása előtt azonban álmot lát. Előtte a Babilonba vezető hosszú út, lábát már indulásra emeli, de ekkor az út helyét hirtelen széles és mély árok, szakadék foglalja el, s hang hallatszik az égből: Íme, menj, ha tudsz.

Megértette ebből, Isten nem akarja, hogy a megvakított ember után menjen. Fáj ez neki nagyon, mert szereti a királyt. Ezért kérlelőre fogja a dolgot: Uram, engedd, hogy eltűnjék innen az árok, vagy adj más erőt, hogy átmehessek rajta. – Nem, hangzik a felelet, marad Júdeában, ott-hagyott honfitársaid mellett. – Sok és erős érvet hoz fel még a próféta az Úr akarata ellen, s végül, úgy látszik, beleegyezik Isten az ő emberi tervébe: eltűnik, úttá simul előtte az árok, s ő most már szabadon készül, hogy végre elinduljon rajta. De ismét felhangzik az Úr szava, távolodón, a háta mögől: Menj hát, ha annyira akarsz, a megvakított emberhez. Én szerettem volna hozzá menni, de ha te nem akarsz megmaradt népemnél maradni, nem mehetek oda, Júda földén kell maradnom. – Uram, Uram! – kiált fel ekkor kétségbeesetten a próféta, menj inkább Te a megvakított emberhez, itt maradok inkább, visszamegyek inkább! –

Ez volt a látomás, és Jeremiás ezúttal is tapasztalta, mint oly sokszor azelőtt, hogy hiába akar bármit is Isten rendelkezése ellen tenni, az Úr mindig az ő céljaiból kovácsol érvet szűklátókörű emberi akarata ellen.

Szent Gellértünk életének főbb pontjain is hasonló jeleneteket találunk. Már szülei is csak az Istennek szentelés ígérete jutalmaként nyerik az Úrtól. Nagy szeretettel nevelik, s talán kissé meg is feledkeznek ígéretükről, ezért betegszik meg súlyosan öt éves korában, s csak a tényleges monostorbaadás alkalmából gyógyul meg. A jámbor szülők célja gyermekük földi életének megőrzése volt, s Isten éppen e vágyuk által láncolta magához későbbi rendíthetetlen, keresztjével erős bajnokát. *(Gellért > Gerardus > Gerhard = 'láindszával erős')*

Gellért élete a monostorban most már egyelőre rendes menetben folydogál tovább, tanulmányai elsőrendű végzésével mindannyiunknak szép példát mutat. – Ő pedig egész életével Krisztust akarja szolgálni, szigorú, meg nem alkuvó szerzetesélet az eszménye, engedelmisségben, alázatosságban. Mivel pedig ezt az eszményt teljes erejével meg is valósította, szerzetestestvérei, „minek utána a monostornak atyja kimúlt a világból, Gellért mestert választották apátúrrá”. Ekkor azt hitte, alázatosságból, hogy nem vállalhatja magára ezt a tiszteletet; de Isten akarata nyilvánult meg a testvérek szavaiban: „Mikoron eme tisztség felvállalása ellen tusakodott, miképpen engedetlent, megfeddették”. Gellért jól tudta a Szent Regulából, hogy az alázatosság elemi foka a késedelem nélküli engedelmeség, alázatossága most már az apáti méltóság elvállalására kényszerítette.

Ez azonban még mindig nem volt elég Gellért apátúr Istent kereső lelkének. Teljesebben akarta Krisztust követni, jobban Krisztushoz akart hasonlítani. Úgy gondolta, célját eléri, ha elmegy Megváltónk testi működésének színterére, s ott, a helyszínen szívja magába Krisztus érdemeinek erejét Isten dicsőségére. El is indult, de... Isten mást akart. A hajó az ellenkező szelek miatt semmiképpen sem tud előre jutni, s a vihar a dalmáciai partokra, egy ottani monostorhoz sodorja a törékeny alkotmányt. Partraszállás után régi barátja, Rasina apátúr közvetíti Gellért számára Isten igazi akaratát: „Ne okoljad, Gellért úr, utadnak rossz szerencséjét, mert Istennek akarata, hogy ezenképpen legyen. – Kérlek téged, hogy tudományodnak értelme szerint felelj nékem: Testvéreidet szomorúsággal teljesen magokra hagyván, ismeretlen néphez sietséggel miért sietsz? Volt-é csak valaki is ebben tanácsadód? – Ha senki, akkoron semmiképpen nem válik haszonra, mert soha nem olvastuk, hogy némienemű klastromos atyafi ilyen dologért Jeruzsálemet kereste volna, hanemha nem a kerengőző kóbor atyafiak közül valók. ... Ott keresztsek tartoznak viaskodni. Ott te jelenlétedben ócsárolni fogják a zsidók a mi Megváltónknak szülő Anyját, mit is hallanod semmiképpen nem léssen javadra. Meg aztán miképpen fognak ők téged befogadni, kik is az apostolokat be nem fogadták. Azért hát legyen kedvedre való én tanácsom, hogy térítsed a hitetleneknek értelmét az ördögök által megszállott lelkek szabadítására, szent apostoloknak példáit követvén. Mit is a szaracénusok és zsidók helyett mostandan kiváltképpen a magyaroknak népe kíván. A jelenvaló idők jártában nem is lelhetnél alkalmasabb helyet e világon, hogy lelkeket megnyerjél az Úrnak számára. Én pedig kész vagyok téged, én drágalátosom, mindenekben megsegíteni.” Gellért úr

pedig pironkodva mondotta: „Miképen leend a mennyekben az akarat, azonképen légyen.” – Gellért úr ismét saját csapdájába esett: a lelkek iránti buzgósága, s Boldogasszonyunk iránti tisztelete térítették el végleg eredeti szándékától, s vezették hozzánk.

Most ismét, közel haláláig, már meglévő elveiből levezethető magatartású életszakasz következik. Híres szentbeszédei és egész lényén átütő életszentsége Szent István kegyeibe juttatják; a szent király iránti hódolatból elfogadja Szent Imre herceg nevelését, utána, előkészületül a neki ígért csanádi püspökségre, a bakonyi rengetegbe vonul, s ott igazán szent remeteéletet él. Püspöksége már csak a hosszú, imádságban megszentelt élet Krisztustól értéket nyert érdemeinek ténylegesítése.

De ez még nem a vég. ... Isten még egy fordulóra állítja hű szolgáját, keresztjével erős bajnokát. Több társával a megvakított Vászoly fiai, András és Levente elé indul, s Isten tudtára adja, hogy útközben vértanúhalált bocsát egy kivételével mindannyiukra. – Ebből biztosan megtudja Gellért, ha most elindul a megvakított ember fiai elé, sohasem juthat el hozzájuk. Ha máskor, később megy, valószínű, hogy találkozhat velük ő, a törékeny, halálhoz közel álló *ember*, s a megvakított ember fiainak ugyancsak kevés hasznuk lesz belőle. Ezért ő is Jeremiás példáját követi: Uram, inkább nem akarok eljutni a megvakított ember fiahoz, elvállalom értük s az egész országért, „mi kedves Pannóniánkért” a halált, inkább Te gyere el hozzájuk, s légy velük mindig, örök időken át. –

Gellért püspök helyesen ismerte fel Isten mindig nagyvonalú akaratát. Vértanúhalálával bőséges kegyelemesőt érdemelt ki számunkra, bús Magyarországra.

A mi hivatásunk is ez, hogy a világ fejedelme által megvakított, sötétségben bolyongó emberiséghez elvezessük az Urat. Ezért imádkozzuk, „jöjjön el a Te országod”. Mi, emberi eszünkkel, csak ezt a végső célt láthatjuk. A hozzá vezető eszközök, utak rejtettek szemeink előtt, míg Isten határozott akarata meg nem mutatja azokat nekünk. Megnyugvás számunkra, hogy *Isten tudja, mit mivel akar elérni*. A mi kötelességünk pedig *csak az*, hogy, ha kell, lemondjunk a magunk akarta eszközökről a tulajdonképeni cél érdekében, ha Isten rendeléséből ezek a mi eszközeink ellenkező irányba vezetnek.

Erre mutat nekünk példát Szent Gellért püspök, Krisztus vértanúja, erőt pedig Az ad hozzá, akihez „Felmutat égbe az ő szent keresztje”.

Könyves Tóth Kálmán (Ph 47)

A Bencés Diákszövetség

「

」

L

J

A Bencés Diákszövetség elnöksége

Fővédnökünk:	<i>Várszegi Asztrik dr. OSB püspök, pannonhalmi főapát</i>
Elnök:	<i>Faber Miklós (Bp 48)</i>
Ügyvezető elnök:	<i>Németh Szilárd dr. (Ph 81)</i>
Főtitkár:	<i>Szalai Béla (Ph 58)</i>
Alelnökök:	<i>Bischof Péter (Ph 75)</i> <i>Harangozó Bertalan (Gy 73)</i> <i>Sója Szabolcs dr. (Ph 58)</i>
Rendi alelnök:	<i>Hortobágyi Cirill OSB (Ph 77)</i>
Elnökségi tagok:	<i>Bíró László dr. püspök (Gy 69)</i> <i>Farkas József dr. (Gy 44)</i> <i>Kajtor János (Ph 76)</i> <i>Kovács Attila dr. (Ph 55)</i> <i>Kozma Imre sac. (Gy 58)</i> <i>Nógrádi László (Ph 66)</i>
Feladatra kooptált elnökségi tagok:	<i>Eszes István dr. (Ph 70)</i> <i>Horányi Márton (Ph 83)</i> <i>Könyves Tóth Kálmán dr. (Ph 47)</i>
Ellenőrző bizottsági elnök:	<i>Muzsay Géza dr. (Gy 49)</i>
tagok:	<i>Horányi Márton (Ph 83)</i> <i>Bukits Miklós (Gy 88)</i>
A területi szervezetek vezetői (* jelöli az „önálló jogi személy”-eket):	
Budapest:	<i>Ember Károly (Bp 51)</i>
Debrecen:	<i>Surányi Béla dr. (Ph 61)</i>
Délkelet-Magyarország (Szeged):	<i>Szűcs László dr. (Ph 74)</i>
Eger:	<i>Hanis Béla dr. (Gy 75)</i>
Északkelet-Magyarország (Miskolc):	<i>Sója Szabolcs dr. (Ph 58)</i>
Fővároskörnyék:	<i>Kovács Dezső (Cs 51)</i>
*Győr:	<i>Németh Ferenc dr. (Gy 43)</i>
Keszthely:	<i>Szelestei Tamás dr. (Pártoló)</i>
Komárom–Esztergom megye:	<i>Domnanovich Tamás (Kg 49)</i>
Kőszeg:	<i>Szerdahelyi Endre dr. (Kg 43)</i>
Nyíregyháza:	<i>Gondos Lajos (Ph 57)</i>
*Pécs:	<i>Hábel János (Ph 82)</i>
Piliscsaba:	<i>Maróth Miklós dr. (Ph 61)</i>
Somogy megye:	<i>Benkő András dr. (Gy 86)</i>
Sopron:	<i>Varga József dr. (Gy 75)</i>
Székesfehérvár:	<i>Kovács János (Ph 86)</i>

Szentendre: *Kovács Attila dr. (Ph 55)*
Szombathely: *Harangozó Bertalan (Gy 73)*
Tolna megye: *Antal Géza sac. (Ph 66)*
Vác: *Laczus Géza (Ph 58)*
*Veszprém (Tihany): *Bischof Péter (Ph 75)*

A Szent Benedek Kulturális Alapítvány részéről: *Soproni Géza (Bp 48)*
Iskolaszervezeteink eddig nem említett vezetői:

Esztergom: *Szoleczky Ferenc (Eg 46)*
Komárom: *Halász Aurél dr. (Ko 42)*
Pannonhalma: *Geszler Ödön (Ph 57)*
Pápa: *Harsányi László dr. (Pp 43)*

Tiszteletbeli tagságunk

(1993. végéig; zárójelben megválasztásuk éve)

Tiszteletbeli elnökségi tag:

Habsburg Ottó dr. (1989.)

Tiszteletbeli választmányi tagok:

Békés Gellért dr. OSB (1989.)
+ Bíró Lucián OSB (1989.)
+ Gácser Imre dr. OSB (1989.)
+ Gyenge Imre dr. (1989.)
Galambos Iréneusz dr. OSB (1990.)
Jordán Emil dr. OSB (1990.)
Olofsson Placid dr. OSB (1990.)
+ Varga Béla msgr. (1990)
Jáki Szaniszló dr. OSB (1991.)
Jávor Egon dr. OSB (1991.)
+ Tűz Tamás (1991.)
Hites Kristóf OSB (1992.)
Kozma Imre (1992.)
+ Kemenes-Kettner Béla dr. (1993.)
Kölley György (1993.)

Tiszteletbeli tagok:

Bajzáth Ferenc (1990.)
+ Kaposi Gyula (1990.)
+ Forrai Miklós (1992.)

A BDSz tagsága

A három adat:

1. Név
2. Bencés iskolája székhelye
3. Osztálya érettségi éve

Rövidítések:

Budapest	Bp	Andrássy Péter	Pártoló
Csepel	Cs	Andréka Bertalan dr.	Gy
Esztergom	Eg	Andréka Tamás	Ph 98
Győr	Gy	Andrónyi Balázs	Ph 89
Komárom	Ko	Andrónyi Tamás dr.	Ph 58
Kőszeg	Kg	Andrónyi Tibor dr.	Ph 59
Pannonhalma	Ph	Ankerl Géza dr.	So 51
Pápa	Pp	Antal Géza sac.	Ph 66
Sopron	So	Antal István	Ph 66
Pártoló tag	Pártoló	Antal László dr.	Ph 73
Tiszteletbeli tag	Tiszt.b.	Antal Károly dr.	Ph 75
Abért János	Ph 98	Apáthy István sac.	Ph 57
Ács György	Ko 37	Aporfi László	Gy 51
Ács Tamás dr. sac.	Gy 68	Aradi István	Ph 88
Ádám Sándor	Bp 38	Árbócz Imre	Kg 52
Adamovich Károly dr.	Ph 72	Árpásy Endre dr.	Gy 56
Adorján József	Ph 52	Artner Péter	Gy 93
Ágh Róbert	Bp 44	Árva (Andruskó) István	Ko 43
Ágh Zoltán	Gy 28	Árvai István	Gy 92
Akaró Ferenc	Ph 83	Árvey László	Bp 47
Ákos Róbert dr.	Bp 43	Atkári Ferenc	Gy 82
Albert Mihály	Pártoló	Atkári Gábor	Gy 83
Alex László dr.	Ph 55	Atlasz Henrik	Ph 52
Almássy Endre	Bp 51	Atlasz Henrikné Lénárd Ágnes	Pártoló
Almásy László	Bp 51	Baán Lajos SVD	Kg 50
Almay Béla dr.		Babán József	Cs
Alpár Geyza	So 43	Bábiczky József	Bp 51
Alpár János dr.	So 44	Babics László	Ph 57
Altai József	Kg 35	Babik József László	Cs 54
Altwater Paul dr.	Ph 70	Babócsi László	Kg 48
Amberg József	Ph 57	Bács Aurél	So 51
Ámon Antal	Bp 39	Bács Tamás	So 54
Ámon Ottó	Gy 45	Bácskay Miklós	Gy 52
Andor Ferenc dr.	Gy 62	Bagdy György	Bp 48
Andor Szabolcs	Ph 92	Bagi Dénes dr.	Bp 35
Andrásfalvy András dr.	So 47	Bagó Attila dr.	Ph 88
Andrásfalvy Bertalan dr.	So 50	Bagó Ferenc	Ph 60
		Bagó György dr.	Ph 63
		Bagó László	Ph 57
		Baján György dr.	Ph 59
		Baján László	Ph 81
		Baján László dr.	Bp 38
		Bajnay László	Bp 48
		Bajor Rezső	Bp 35

Bajzáth Ferenc sac.	Tiszt.b.	Bartha László	Bp	34
Bakos György	Pártoló	Bartos Béla dr.	Ph	63
Bakos Károly	Ko	Bartos László	Gy	38
Bakos Károly dr.	Kg	Básthy Béla	Pártoló	
Bakos László	Ph	Básthy Tamás	Pártoló	
Bakos László		Báthory Gábor	Ph	99
Bakos Péter	Ph	Batkay László		
Bakos Tamás	Ph	Bátovszky Róbert	Gy	62
Bakos Tibor		Baumann Pál	So	46
Balaton László	Gy	Baumann Tibor dr.	So	50
Balázs József	So	Beck József	Ph	57
Balázs László	Pp	Becsei Lajos	Ph	72
Bálint Aladár	Gy	Bedő Miklós	Bp	50
Bálint Árpád	Ph	Békány Tamás		
Bálint Bánk	Ph	Békássy Tamás	Ph	75
Balla Imre	Gy	Békefi Ferenc dr.	Pártoló	
Balogh Ádám	Gy	Békefi Ferenc ifj.	Gy	93
Balogh Gyula	Ph	Békefi István	Gy	96
Balogh Gyula	Gy	Békés Gellért dr. OSB	Bp	33
Balogh László	Pp	Belák Péter		
Balogh Pál	Gy	Bélik István	Gy	91
Balogh Zoltán sac.	Ph	Bella Gábor	Gy	90
Balogh Zoltán dr.	Ph	Bellák Károly	So	43
Balthazár Zsolt	Ph	Bellér Lajos SVD	Kg	49
Bandinter Tamás		Bélné Rohonyi Vera	Ko	39
Bánhegyi Endre	Bp	Bencsics Miklós	Gy	76
Bankó Károly	Gy	Bencze Imre	Bp	48
Bánsági Béla		Bencze Lóránt	Ph	58
Baracsi Gábor	Ph	Bencze Pál dr.	Ph	49
Baranyai Lajos	Pp	Bende András	Ph	57
Baranyai Rudolf	Ph	Bende Györgyné Bardocz Julianna	Ko	39
Barassevich Antal	Ph	Bendesy Gyula	Bp	51
Barassevich Péter	Ph	Bene Gábor	Ph	62
Baráth Zoltán	Pp	Benedek Károly dr.	Gy	36
Barbai Ferenc		Benedetti Tibor dr.	Gy	48
Bárczy Zoltán dr.	Ph	Benke Kálmán	Ph	83
Bárdos László	Bp	Benkő András dr.	Gy	86
Baross Dénes dr.	Bp	Benkő Ferenc dr.	So	26
Baross Gábor dr.	Bp	Benkő Károly	Ph	65
Baróthy Béla dr.	Ph	Benkő Zoltán	Gy	84
Barsi Leidenfrost Gyula	Bp	Benyus Imre	Ko	39
Barta József dr.	Ph	Beóthe Tamás Zsolt	Ph	91
Bartal Ferenc	Gy	Beran Lajos	Bp	35
Bártfai István	Bp	Bérczes Rezső	Eg	33
Bartha Béla	Ph	Bercsényi L. György	Bp	42
Bartha Gábor	Ph	Berecz Loránd	Ph	88
Bartha István dr.	Bp	Beregi Attila dr.	Ph	81

Beregi István	Pártoló	Bodó János	Gy 61
Beregi István sac.	Ph 79	Bodor Csaba	Ph 88
Beregi Péter	Ph 89	Bodor Endre dr.	Bp 39
Beregszászy Attila dr.	Bp 49	Bodor Endréné dr. Rády Márta	Ko 44
Berend István sac.	Ph 58	Bodor László	Pp 33
Béres Tamás	Ph 83	Bódy István	Gy 50
Berg Tasziló		Boér Miklós	Ph 54
Berkes László dr.	Gy 72	Bogár Gáspár dr.	Ph 66
Bernárdt Géza	Bp 40	Bogár István	Gy 65
Berta László	Ph 74	Bogárdi László	Ph 80
Bertalanffy (Bock) Tibor dr.	Bp 41	Bogáthy Ferenc dr.	Gy 35
Bértics Lajos	So 34	Bogdán Kálmán	Pártoló
Berty Tamás E.	Bp 49	Bogdán Tasziló dr.	Bp 34
Béry Géza	Gy 67	Bogdányi István	Gy 66
Berzsenyi László dr.	Bp 33	Bognár András	Ph 86
Besenyei Pál	Gy 78	Bognár Béla dr.	Pp 40
Bicskey Tibor	Ph 80	Bognár Ferenc	Bp 44
Bindes Ferenc	So 53	Bognár Ferenc	Cs 51
Binzer Károly	Bp 44	Bognár Géza dr.	Kg 45
Biringer Pál	Pp 42	Bogyó Pál	Bp 45
Bíritz László dr.	Kg 45	Bohon Tibor	Ph 60
Bíró András	Ph 63	Boksay György	Ph 47
Bíró Gáspár dr.	Ph 69	Boldvai János dr.	Bp 34
Bíró László dr.	Ph 58	Bolla Dezső	Gy 47
Bíró László dr. püspök	Gy 69	Bolla Ferenc	Gy 59
Bíró Sándor	Bp 48	Bolla István dr.	Pp 43
Bíró Vilmos dr.	Ph 55	Bóna László dr.	Gy 46
Bíró Zoltán dr.	Ph 66	Bonta Kálmán	
Bischof Péter	Ph 75	Borbáth György	Bp 43
Bisits Tibor dr.	Bp 38	Borbély Barnabás	Gy 85
Bitskey Gábor	Ph 80	Borbély Imre	Gy 49
Bizse Ferenc	Ph 65	Borbély József	Ph 71
Bizse László dr.	Ph 66	Borián Bálint Gergely	Ph 94
Blaskovics Gyula	Ph 55	Borián Elréd OSB	Ph 80
Blazovich Ágoston dr. OSB	Kg 40	Borián György	Ph 77
Boa József	Kg 50	Borka József	Bp 42
Boa László	Ph 64	Borókai László	Gy 40
Bobok György	Ph 63	Born András dr.	Ph 64
Bobok Tivadar	Ph 65	Boromissza Tibor dr.	Eg 45
Bocsek Zsuzsa	Ko 38	Boros László	Kg 48
Bocsi Sándor	Bp 48	Boros László	Ph 64
Bocskor Ádám	Bp 50	Boross Dénes dr.	
Boda Imre	Gy 73	Boross János	Gy 62
Boda Károly	Gy 62	Boross Kálmán	So 51
Bódis Vilmos	Ko 28	Borsányi Pál	Bp 43
Bodnár László	Ph 67	Borsos Ferenc	Gy 38
Bodnár Zoltán		Borsos József	Ph 84

Borsos László	Pártoló	Czémán Miklós	Gy	80
Bosnyák Ede	Bp 51	Czigány István	Ph	76
Bózsik Béla Pál dr.	Bp	Czinger Csaba	Gy	61
Böde Flórián	Ph 75	Cziráky József dr.	Pp	41
Bödecs Barna	Gy	Czömpöly Tamás		
Bőr Péter	Ph 86	Czvitkovics Gábor	Gy	87
Böröcz Csaba	Ph 98	Cs. Varga István dr.	Gy	64
Böröcz Ferenc	Gy 61	Csákány Antal	Bp	51
Böröcz László	Bp 50	Csala Benedek	Gy	56
Böröcz László	Ph 98	Csanády Zsolt	Ph	67
Börtetics Sándor	Gy 50	Csanaki Vida Iván	Gy	79
Bősze István	Kg 45	Csányi György dr.	Bp	46
Bősze Tamás	Gy 56	Csányi Gyula	Bp	44
Brayer Gyula dr.	Bp 45	Csapó Tibor	Gy	
Breglovics Tamás	Gy 67	Csapody István dr.	So	48
Breckerer András SVD	Kg 49	Császár Elemér (Elmer J.C.Caesar)	Bp	49
Brieber László	Gy 55	Császár György	Ph	54
Budai Zoltánné	Bp 52	Császár Tibor	Bp	51
Budavári Miklós	Ph 66	Császár Zsolt		
Budavári Zoltán	Ph 65	Csáthy Tamás	Bp	49
Bujdos Béla	Gy 86	Cséfalvy Gyula	Ph	74
Bujdosó Géza	Gy 54	Csenár Márton dr.	Pártoló	
Bujtás László dr.	Gy 70	Cserepes Lajos	Ko	37
Bukits Miklós	Gy 88	Cserháti Balázs		
Bukits Norbert	Gy 91	Cséri Tamás dr.	Ph	86
Bukor Ferenc	Ph 66	Csermák András	Ph	98
Bukor Kornél	Eg 41	Csermely Szabolcs	Ph	74
Bulkai Lajos dr.	Gy 39	Cserpán Imre	Ph	75
Bulkai Pál	Gy 48	Csertán Ferenc	Ph	53
Bundics Antal sac.	Gy 76	Csiba Árpád dr.	Gy	47
Burián László plébános	Eg 41	Csiba Gábor dr.	Ph	74
Burkus Béla	So 39	Csiba László dr.	Ph	76
Busa János	Gy 75	Csíky Balázs	Ph	97
Busics György	Ph 94	Csíky Gábor	Ph	69
Buschbach László	Ph 64	Csíky Gábor	Gy	94
Buttyán Kornél	Ph 65	Csíky Lajos	Ph	68
Búza Kristóf	Ph 85	Csillag Kristóf	Ph	78
Buzás Antal	Ph 64	Csillag László dr.	Ph	52
Búdi Ferenc	Gy 72	Csillag L.-né dr.-né Faggyas Janka	Ph	52
Bükkfalvy János	Ph 65	Csíz András	Ph	99
Büttner Gyula	Eg 40	Csizmadia István dr.	Ph	59
Chemez Gyula	Ko 44	Csizmazia Antal	Gy	35
Cornides István dr.	Ko 38	Csizmazia Imre dr.	Gy	
Czakó Károly dr.	Ph 70	Csóka Tibor dr.	Gy	54
Czapáry Miklós	Ph 47	Csoknyai Péter mag.	So	50
Czappán Elemér	Bp 50	Csollány Jenő dr.	Gy	60
Czeglédy Ferenc dr.	Ph 69	Csongor György	Bp	48

Csongrádi Jenő	Eg	31	Diós István dr.	Ph	61
Csonka Dénes	Ph	98	Disztl Gábor		
Csontai Ágoston dr.	Bp	51	Divós Lajos dr.	So	50
Csontos Lajos dr.	Bp	40	Dobák Lajos	Bp	46
Csordás György	Gy	73	Dobó (Drobinoha) Ferenc Tibor dr.	Cs	52
Csöre József	Pp	27	Dobos Becsei Apollónia Franciska	Ph	53
Csósz János	Cs	53	Dobis Ervin	Eg	41
Csúcs László dr.	Ph	60	Dobos Gábor	Ph	77
Csudai Sándor sac.	Ko	44	Dobos Imre	Bp	38
Csuka Pál	Gy	83	Dobos Imre sac.		
Csukás Hilda	Ko	46	Dobos István	Gy	70
Csukás László	Ko	35	Dobos László	Gy	67
Csurgay Árpád dr.	Cs	54	Dóczy Ádám dr.	Pp	40
Csurgay Árpádné Gereben Ildikó	Cs	58	Dóczy Lajos	So	39
Csuti József	Ph	63	Dolinka József	Gy	74
Csutorás Attila	Gy	65	Dombi Sándor	Ph	53
Dallos Sándor	Ph	79	Domnanovich Tamás	Kg	49
Damjanovich József	Ph	66	Domokos György dr.	Ph	58
Damjanovich Pál sac.	Ph	62	Domokos Zsolt	Ph	85
Danner-Stipkovits Gerhard dr.	Ph	59	Domonkos Dezső dr.	Gy	43
Dányi Dezső	Bp	46	Domonkos László SVD	Kg	43
Dávid Kiss Ferenc	Ph	55	Donáci Béla	Ph	74
Dax Károly	Cs	50	Dormán András dr.	Bp	40
Dax Károlyné Selmeczi Mária	Cs	52	Doromby Géza	Ph	65
Deák Ferenc	Ph	86	Dorosmai Imre dr.	So	38
Deák Mihály	Ph	85	Döbörhegyi F.-né dr.-né Monspart Xénia	Cs	49
Debrődy István	Ph	73	Dragonits Tamás dr.h.c.	Bp	42
Decs István sac.	Ph	69	Draskovics Tibor dr.	Bp	46
Decsy Tamás	Bp	49	Draskovits Imre	Ph	55
Degenfeld-Schonburg Ottó	Bp	39	Dreisziger Miklós	Ph	51
Deli Ferenc			Drevenka Róbert	Cs	52
Deli Gergely	Ph	98	Dsida Ottó	Gy	62
Dely Dezső	Ph	65	Duday Gedeon dr.	Bp	32
Dely Ernő	Gy	50	Dukai Miklós	Gy	66
Dénes Andor	Kg	26	Dukán Gergely	Ph	98
Dénes Gyula	Ph	81	Édl Medárd	Pp	39
Dénes Tamás	Ph	58	Eggenhofer R. László	Eg	33
Dénesfalvy József	So	43	Eggenhofer Tamás	Gy	
Denk Stefan dr.	Gy	47	Egri József	Gy	68
Dér Ferenc	Ph	65	Egri Péter		
Déri Tamás	Ph	84	Ékes István	Eg	43
Derzsy Tamás	Ph	98	Elekes József	Bp	45
Detre Ferenc	Ph	59	Elischer Zoltán dr.	Ph	63
Dezse Péter	Ph	90	Ellenrieder Gábor	Ph	78
Dezsőfi (Gottl) Tivadar dr.	Bp	43	Ember Károly	Bp	51
Dienstmann László	Pp	37	Emődi Pál	Gy	
Dinnyés Tamás	Ph	98	Emődi Sándor		

Emszt Mihály dr.	Bp	39	Fáth Gyula Péter	Bp	51
Encsy Balázs	Ph	59	Fátyol Tibor	Ph	98
Endrédy Csanád dr. OSB	Ph	47	Fazekas Tibor dr		
Endrédy László	Gy	36	Fedina László dr.	Cs	52
Endrődi István	Ph	63	Fehér Gyula	Gy	
Endrődi Miklós	Gy	74	Fehér Ignác	Gy	48
Enzsöl Lajos	So	32	Fehér János dr.	Gy	52
Eördögh István dr.	Pártoló		Fehér József	Gy	79
Epinger Emil Balázs	Ph	86	Feiszt György	Gy	68
Erb Ottó Valér	Gy	66	Feiszt Ottó	Gy	70
Erdélyi Attila dr.	So	51	Fejes Antal dr.	Ph	63
Erdélyi Géza	Ph	62	Fekete András	Ph	93
Erdélyi Iván	Ph	63	Fekete Ferenc dr.	Bp	48
Erdélyi Iván dr.	Gy	36	Fekete Géza dr.	Bp	37
Erdész Ferenc sac.	Gy	47	Fekete Gyula	Gy	56
Erdey Sándor dr.	Ph	84	Fekete Imre dr.	Eg	46
Erdődy Imre	Ph	57	Fekete László	Gy	52
Eredics Tamás dr.	Gy	80	Felcser István dr.	Ph	72
Erkel András	Ph	77	Félegyházy Megyesy Ágoston	Ph	63
Eszes István dr.	Ph	70	Feller Antal dr.	Ph	76
Esztegár Gyula	Bp	31	Fellhoffer Károly		
Eszter István	Ph	67	Fend Ferenc	Ph	62
Esztergomi György	Gy		Fentős Attila	Gy	85
Eszterhás Endre (Fölker Endre)	Gy	39	Fenyőházi Ernő dr.	Bp	36
Etlinger János	Gy	78	Fenyvesi Imre dr.	Gy	83
Ézsöl György	Ph	68	Ferenc Antal	Pp	50
Faber Miklós	Bp	48	Ferencz Pál	Ph	80
Fábián Árpád dr.	Ph	76	Ferenczi György dr.	Bp	40
Fábián István dr.	Pp	42	Ferenczi Huba	Gy	58
Fábián János dr. apost. protonotárius	Eg	36	Ferenczy Géza	Ph	62
Fábián József dr.	Ph	78	Fertsek Miklós	Bp	42
Faith Mihály dr.	Bp	48	Fias István	Eg	37
Faragó Gábor	Bp	44	Filep Gyula	Ph	75
Farkas Antal SVD	Kg	35	Finck Antal	So	45
Farkas Géza dr.	Ph	78	Fischer G. Tamás	Bp	49
Farkas Iván dr.	Gy	40	Fitz Jenő dr.	Bp	39
Farkas János dr.	Eg	47	Flasch János	Pártoló	
Farkas Jenő dr.	So	42	Fodor Attila	Ph	65
Farkas József dr.	So	39	Fodor Attila	Ph	91
Farkas József dr.	Gy	44	Fodor Ferenc Béla dr.	Gy	32
Farkas Kálmán	Ph	35	Fodor György dr.		
Farkas László	Ph	84	Fodor István	Ph	74
Farkas Pál L.	Kg	31	Fodor László	Ph	80
Farkas Roland	Ph	93	Fodor László dr.	Bp	37
Farkas Tibor	Gy	70	Fonai Tibor	Ph	75
Farsang László	Gy	74	Fornet László	Ph	64
Fatalin Gyula dr.	Pártoló		Forrai István dr.	Gy	77

Földesi Ferenc	Gy	80	Gauder Tivadar	Gy	52
Főző Mihály dr.	Gy	54	Gayer Ferenc	Kg	48
Frang Dezső dr.	So	51	Gebauer Béla dr.	Ph	67
Fráter Loránd	Ph	66	Gebauer István	Gy	
Frittmann Gyula	Cs	51	Géczy Géza dr.	Ko	35
Fritz Ferdinánd	Pp	45	Gedeon Csongor	Ph	90
Fröhlich Károly	Kg	50	Gedeon Miklós	Ph	80
Fukszberger Imre	Gy	78	Gedeon Péter	Ph	68
Furtner Mátyás	So	26	Gelencsér Ferenc dr.	Bp	49
Füleky Tibor dr.	Bp	46	Gencsy András dr.	Bp	33
Fülöp Géza	Gy	57	Gera Ferenc	Ph	84
Fülöp István dr.	So	48	Gereben Ferenc PhD	Ph	60
Fülöp Kálmán	Gy	41	Gereben István	So	51
Fülöp Tibor dr.	Ph	83	Gereben Zoltán	Ph	52
Fürst János	Gy	33	Gerebenics Tamás	Gy	77
Füzesi Sándor dr.	Gy	70	Gerencsér Sándor	Ph	83
Füzi Gyula dr.	So	47	Gergáczi Miklósné Tóth Katalin	Pártoló	
Füzy István	So	43	Gergátz Elemér dr.	Gy	60
Gaál György dr.	Ph	72	Gergely Hugó	Ph	57
Gaál Imre dr.	Gy	76	Gergelyi Ferenc	Ph	67
Gaál Jenő P. SVD	Kg	48	Gergely János	Bp	48
Gaál László	Gy	70	Gergely Kálmán	Ph	63
Gaál Zoltán	Pp	42	Gergye Péter Pál	Kg	42
Gábor Béla	Bp	31	Gerla Alajos	Gy	32
Gábor Imre dr.	Ph	49	Gérnyi József	Gy	89
Gábrriel Lajos dr.	Kg	25	Gerzson István	Kg	48
Gacs Jenő	Pp	45	Gerzson Pál	Kg	49
Gádory Elemér dr.	Ph	57	Geszler Ödön	Ph	57
Galambos Ferenc	So	25	Ghéczy Iván	Bp	49
Galambos Ferenc Iréneusz dr. OSB	Bp	38	Giczy József	Kg	51
Galambos Gyula dr.	Bp	43	Gigler András	Ph	
Galambos Imre dr.	Ph	63	Gimesi István Miklós	Pár	70
Galambos János dr.	Bp	50	Gintl József	Gy	39
Galántai István	Ph	62	Ginzer Zoltán	Gy	66
Galba Béla	Gy	60	Glattfelder György	Ph	58
Gállfy Pálné	Ko	36	Gleisza István	Ko	
Galgóczy László dr.	So	44	Glóner Csaba	Gy	89
Gallyas Ferenc dr.	Gy	54	Glósz Ferenc	Ph	51
Gallyas László	Gy	52	Góczán Károly	Gy	45
Gálos József	Gy		Goda Károly	Eg	42
Gara István	Gy	66	Goda Miklós dr.	Gy	41
Gara István dr.	Gy	89	Godó Józsefné Némethy Borbála	Cs	51
Gárdonyi György	Gy	80	Godza József dr.	Ph	67
Gáspár Csaba	Ph	58	Gólya László dr.	Ph	58
Gáspár István dr.	Eg	47	Gombos Gyula Cézár OSB	Gy	40
Gáspár Károly	Gy	79	Gombos Károly	Gy	52
Gáti László	Pp	44	Gonda György	Bp	52

Gondos Lajos	Ph	57	Habsburg von, Otto dr.	Tiszt.b.
Gosztonyi Miklós	Gy	74	Hadarics Vilmos dr.	Ph
Gotthárd Dezső	Ph	55	Hadobás Zoltán	Ph
Gótz Pál	Gy	41	Hahn Oszkár dr.	Gy
Gógós Béla	Pp	43	Haják Gyula	So
Gönczi Béla	Bp	52	Hajdú József dr.	Bp
Gönczi Tamás	Bp	49	Hajdú Lajosné Szendrő Katalin dr.	Cs
Göndöcs József	Gy	66	Halachy Lóránd	Bp
Görhelyi Sándor	Ph	58	Halász Aurél dr.	Ko
Görög Gézáné dr.	Bp	36	Halász Lajos SVD	Kg
Görög János	Gy	79	Halmágyi László	Ph
Görömbei András dr.	Gy	66	Halmi Miklós dr.	Bp
Grábics András	Gy	45	Halmi Nándorné Szíjj Margit	Ko
Grábics Frigyes	Gy	43	Halmos Imre	Gy
Grábics Henrik	Gy	49	Halmos István dr.	So
Grátzer Mihály	Ph	67	Halmos Pál dr.	Gy
Gréger Árpád SVD	Kg	48	Halmosi Róbert	Ph
Greguss László	Pártoló		Hamrák Sándor	Bp
Gríniusz Ádám	Ph	97	Hamság Ernő dr.	Bp
Grudl József	Gy	86	Hanauer Zoltán	Pp
Grunda János sac.	Gy	75	Hanák József	Gy
Gudenus János	Ph	65	Hanis Béla dr.	Gy
Guld József	Gy	77	Hantó Endre	So
Gulyás Miklós dr.	Ph	78	Hanvay Zoltán	Ph
Gulybán Tibor	Gy	68	Hanzéros Sándor	Gy
Günter Tamás			Harangozó Bertalan	Gy
Gyapay Dénes	Ph	47	Harcz Ferenc	
Gyárfás Tamás	Ph	64	Harkay János	Ph
Gyarmati László	Gy	62	Harkay Máté	Ph
Gyenes Szilárd dr.	Ph	86	Harmath Arisztid Sándor dr.	Bp
Gyenes Zoltán	So	52	Harmath László	Ph
Gyermek István	Bp	49	Hárs Antal	So
Gyóni András	Gy	73	Harsányi László dr.	Pp
Gyökér András	Ph	90	Háry Antal	Ph
Györfy Lajos	Ko	46	Háry Dezső Pál Lajos	Gy
György László	Ph	60	Hatos Iván	Ph
Györgyi János	Ph	75	Hatos J. Péter	Ph
Győri József dr.	Gy	47	Hatos László	Ph
Győri László dr.	Gy	63	Hatos Tibor	Gy
Gyuga Pál dr.	Ph	77	Hauberl Gergely László	Ph
Gyulai György Imre	Ph	84	Hauser Péter	Ph
Gyulai Oszkár	Eg	46	Hauzer György	Gy
Gyuricza József	Ph	61	Haydu Zsolt	Ph
Gyurkovics István dr.	Ph	61	Hécz Lajos	Gy
Gyűrű László	So	50	Hedry Béla	Ph
Haász Csaba	Ph	98	Hegedús Balázs dr.	Ph
Hábel János	Ph	82	Hegedús János	

Hegedűs Odó OSB	Ph	78	Holdampf Róbert	Eg	41
Hegyi Adorján	Bp	48	Holl Jenő	So	34
Hegyi János dr.	Gy	38	Holló (Bruckner) Tamás	Kg	40
Heil Ádám dr.	Ph	78	Hollósy János dr.	Gy	41
Heilig András	Pártoló		Hollósy János dr.	Ph	49
Heim Gábor	Gy	79	Holvay Endre dr.	Bp	36
Heintz János	Bp	49	Hóman Bálint dr.	Bp	36
Holl Nándor	Ph	73	Homolya László dr.	Ph	55
Heintz Pál	Bp	45	Honffy Pál dr.	Bp	51
Héjjas Iván	Ph	55	Hoós Flórián	Gy	89
Heller György	Gy	40	Hoós Norbert	Gy	92
Heltai Nándor	Gy	45	Hopp Viktor dr.	So	39
Hencz Gyula	Ph	81	Horányi György		
Henczi László	Ph	73	Horányi Márton	Ph	83
Henter Guidó	Bp	49	Horányi Tamás		
Héray József	Bp	53	Horn Gábor	Ph	80
Herber Endre	Ph	59	Hornung Tamás	Gy	75
Herczku György	Ph	65	Hortobágyi Attila	Gy	94
Herczku József	Ph	67	Hortobágyi Cirill OSB	Ph	77
Herkli Antal	Ph	65	Hortobágyi Károly	Eg	41
Hermann Ödön	Pp	34	Horvát Gyula dr.	Gy	78
Hermann Sándor dr.	Ph	71	Horváth Andor	Gy	48
Hernádi György	Gy	38	Horváth Attila dr.	Bp	46
Herszényi Imre	Ph	68	Horváth Balázs		
Hertelendy László	Ph	78	Horváth Béla dr.	Gy	66
Hess László	Gy	85	Horváth Béla dr.	Ph	66
Hetényi Gábor	Ph	91	Horváth Dezső	Gy	42
Hevér Zoltán	Ph	81	Horváth Endre	Ph	57
Hidvégi Imre dr.	Gy	65	Horváth Endre ifj.	Ph	86
Hidy Péter	Ph	58	Horváth Ferenc	Gy	35
Himberger István	Bp	44	Horváth Ferenc	So	49
Hinterdorfer János	Gy	67	Horváth Ferenc	Ph	69
Hír József Gyula	Ph	68	Horváth Ferenc	Ph	78
Hirka Antal OSB	Ph	64	Horváth Ferenc Ciprián dr. OSB	Gy	57
Hirth Vilmos SVD	Ph	52	Horváth Ferenc dr.	So	38
Hites Endre Kristóf OSB	Ko	34	v. Horváth Ferenc prof. dr.	Pp	42
Hites László dr.	Ko	38	Horváth Gábor	Ph	60
Hittner Gábor dr.	Ph	70	Horváth Gellért	Ph	98
Hittnerné dr.-né Ivánda Ágota	Ko	41	Horváth György dr.	Gy	35
Hlatky-Schlichter Lajos	Gy	40	Horváth Gyula	So	35
Hluchány József	Gy	69	Horváth Gyula		
Hódi Rezső Farkas	Ph	89	Horváth Gyula	Ph	98
Hódi Rezső György			Horváth Imre	Bp	32
Hódi Rezső István	Bp	47	Horváth Imre	Ph	89
Hodinka Dénes dr.	Bp	35	Horváth István	So	41
Hoffer Lajos dr.	Ph	58	Horváth István		
Hoffmann Ottó dr.	So	45	Horváth István	Gy	59

Horváth István	Ph	65	Illés Pál Attila	Gy	84
Horváth István Sándor	Ph	88	Illy József	Ph	55
Horváth János	Ph	55	Illyés László	Gy	63
Horváth János dr.	Ph	58	Illyés Sándor	Gy	58
Horváth Jőfejű Zoltán	Gy	45	Illiczky József	Ph	52
Horváth József	So	37	Ilosvay Gábor dr.	Ph	
Horváth József	Eg	41	Ilosvay Tamás dr.	Bp	38
Horváth József dr.	Gy	76	Imre Béla	Gy	42
Horváth József pr. kan.	Gy	31	Imrik Sándor	Ph	53
Horváth Kálmán dr.	Gy	32	Iski István	Gy	81
Horváth Lajos dr. sac.	Kg	54	Ispay Ferenc	Bp	38
Horváth Lajos (vitéz)	Gy	39	Istvánffy Miklós dr.	Gy	47
Horváth László	Gy	58	Iván László	Gy	47
Horváth László	Ph	72	Ivancsics János	So	50
Horváth Lehel	Gy	66	Iványi Ernő dr.	Bp	40
Horváth Márton dr.	Eg	40	Ivanich Miklós	Ph	50
Horváth Mihály			Ivánkay József dr.	Gy	39
Horváth Miklós	Ph	77	Iványi Endre	Gy	49
Horváth Miklós			Iványi Gábor	Ph	66
Horváth Nándor	Gy	71	Iváskó János dr.	Bp	38
Horváth Ottó	Gy	75	Jaczkó József dr.	Ph	85
Horváth Pál	Gy	66	Jaczó Győző	Pártoló	
Horváth Róbert	So	45	Jagasits András	Ph	71
Horváth Sándor	Gy	94	Jager Lajos	Ph	89
Horváth Sándor dr.	Gy	71	Jagicza Alajos	Ph	55
Horváth Sándor dr.	Gy	77	Jakab László	Gy	68
Horváth Tamás	Gy	92	Jakab László	Ph	70
Horváth Tibor	Ph	75	Jakab Zoltán dr.	Gy	48
Horváth Tibor dr.	Ph	51	Jáki Szaniszló dr. OSB	Gy	42
Horváth Tihamér	Pártoló		Jáky György	Gy	48
Horváth Tivadar dr.	Ph	75	Jalcs Jenő Alfréd	Cs	54
Horváth Vidor	Kg	50	Jancsó Alexander	Ko	47
Horváth Viktor dr.	Gy	75	Janka Gábor	Ph	90
Horváth Zoárd dr.	Ko	35	Janka György dr. sac.		
Horváth Zoltán	Ph	58	Jankó János	Bp	50
Horváth Zoltán	Ph	80	Jankovich Józsefné Zsirkó Mária	Ko	43
Horváth Zsolt	Gy	72	Jankovics Marcell	Ph	59
Horváth Zsolt	Ph	82	Jankovits Gyula	Ph	65
Hosszú István			Jankovits Gyula dr.	Gy	38
Hölczl Róbert	Bp	47	Jankovits Tibor	Gy	66
Hrotkó Géza			Janovich István	Ph	55
Hummer Lászlóné Kaubek Edit	Ko	43	Jantyik Pál	Ph	74
Hunyadi Géza	Gy	80	Jász Zsigmond		
Hülber Lajos	Gy	64	Jávor Egon dr. OSB	Kg	35
Ifi Ferenc dr.	Ph	65	Jéhn Antal	So	31
Illés Ferenc	Gy	67	Jelfy Lóránt dr.	Bp	50
Illés Ferenc	Ph	63	Jeney Iván dr.	Gy	63

Jenkei Ede	Pártoló	Kardos József	Bp 40
Jeviczki Simon dr.	Gy 68	Károly István dr.	Gy 50
Jevitzki Ferenc sac.	Ph 82	Károlyi Sándor	Ph 66
Jobaházi Jenő dr.	Bp 46	Karosi György	Bp 42
Jobbágy Lajos dr.	Ph 69	Kárpáti Gyula	Ph 86
Jókay László dr.	Bp 51	Kassai Gábor	Ph 55
Jóna Iván	Gy 45	Kasza László Levente	Bp 47
Jónai Endre	Ko 39	Kaszap László dr.	Eg 40
Joó Ferenc	Gy	Kátai Antal	Gy 72
Jordán Emil dr. OSB	Gy 31	Kátai Gergely	Ph 67
Jordán László dr.	Ph 36	Kátay Zsolt	Ph 75
Juba Ferenc dr.	Ko 34	Katona Gyuláné özv.	So 39
Juhász András	Ph 55	Katter Herbert	Ph 54
Juhász Egon	Bp 44	Kauker József	Ph 98
Juhász Ferenc dr.	Kg 43	Kavalecz Attila Tamás	Eg 47
Juhász József dr.	Bp 46	Kecskés Endre	Ko 22
Juhász Lajos	Ph 72	Kecskés László	Bp 35
Juhász László dr.	Gy 52	Kehrling Béla	Gy 90
Juhász Norbert	Ph 67	Kelemen Attila	Bp 44
Jungi Csaba	Gy	Kelényi Gábor dr.	Ph 64
Kádár Sándor	Gy 65	Kelényi István dr.	Ph 74
Kaizer Jenő	Gy 73	Keller Péter	Bp 39
Kajfis László dr.	Ph 85	Kemenes Ottó	Ph 80
Kajtor János	Ph 76	Kemény András	Ph 51
Kakas Ferencné Matsuga Magda	Cs 53	Kemény Béla	Ph 98
Kakas József	Gy 69	Kemény Gábor	Ph 54
Kalapos István	Ph 64	Kemény Gyula dr.	Ph 58
Kálmán Pál	Ph 65	Kemény István	Bp 52
Kalmár Ferenc	Gy 74	Kende György	Ph 64
Kalmár Gáspár	Gy 62	Kende György	Pártoló
Kalmár Imre	Gy 76	Kenéz György	Ko 41
Kámán Attila		Kensley Dániel dr.	Ph 59
Kámán Imre	Ph 86	Keöves Ferenc	Ph 62
Kanizsai András	Ph 94	Keöves György sac.	Bp 37
Kanta Tamás dr.	Ph 78	Kepler László	Pp 49
Kántor Aurél dr.	Gy 89	Kerekes Ferenc	
Kántor István	Gy 57	Kerekes József	Ph 56
Kántor József	So 42	Kerekes László	Bp 37
Kapiller Ferenc	Gy 73	Kerényi A. Ödön	Ph 70
Kapiller Péter dr.	Ph 84	Kerényi Ervin dr.	Gy 61
Kapitány Alfréd	Gy 39	Kerényi Imre	Ph 91
Káplár Mihály	Ph 85	Kerényi Zoltán	Ph 56
Kapp Pál dr.	Gy 43	Keresztes Gábor sac.	Ph 50
Kapuváry Gusztáv	Bp 48	Keresztes Imre	Ph 94
Karászi Gábor	Ph 96	Keresztes Péter	Ph 83
Karácsonyi Béla	Bp 48	Keresztúry Imre	Ph 76
Kardos Dezső	Ph 59	Kéri Ferenc	

Kéri Vilmos	Ph	76	Kiss Sándor	Kg	40
Kerkay Gyula dr.	Gy	52	Kiss Zoltán Géza BSC	Bp	41
Kern József	Kg	42	Kiss Zoltán (Zsolt?)	Ph	87
Kernyáné Peidl Mária	Ph	55	Kiss Zsolt sac.	Ph	87
Kerper Béla	Pp	50	Kiss Zsolt		
Kerteszy Endre dr. sac.	Bp	45	Kizman István	Ph	74
Kertész Imre M. Dr.	Bp	39	Klaibán Sándor	Ph	74
Keszei Péter dr.	Ph	78	Kleininger József	Kg	54
Keszthelyi Gyula	Gy	64	Klell János	Gy	
Kéthely Mátyás	Bp	40	Klemm Emil		
Kiácz György	Bp	50	Kobai Helmut	Gy	57
Kiffovics Alajos	Gy	74	Kóbor Gyula	So	34
Király Árpád	Pp	41	Kóczán István	Ph	73
Király Géza dr.	Gy	62	Kóczán Lajos	Ph	75
Király István	Gy	58	Koczfán Ferenc	Ph	62
Király Miklós dr.	Ph	58	Koczor László	Pp	34
Király Sándor dr.	Bp	35	Koczor László	Ko	38
Király Vajk	Ph	92	Kocsis Andor	Gy	
Királyfalvi Kraft Károly	Eg	31	Kocsis András	Ph	70
Kis Horváth János	So	48	Kocsis Imre	Gy	36
Kis Norbert			Kocsis István	Ph	87
Kisida István	Gy	68	Kohányi Balázs	Ph	81
Kisnemes János dr. sac.	Gy	57	Kohányi Gábor dr.	Ph	61
Kiss Elemér Vilmos	Bp	39	Kokas Endréné Jákóy Zsuzsanna	Ko	43
Kiss Éva	Ko	46	Kókay Józsefné dr.-né Bácsi Éva	Cs	53
Kiss Ferenc	Gy	73	Kolonics Gyula dr.	Ph	61
Kiss Ferenc			Koloss István	Bp	50
Kiss G. Barnabás OFM	Gy	71	Kolossváry Gábor	Ph	74
Kiss György	Ph	67	Kolozsár József	Ph	63
Kiss György dr. sac.	Eg	49	Kolozsár Sándor dr.	Gy	69
Kiss Gyula	Ph	66	Koltai Jenő	Gy	62
Kiss Imre	Gy	45	Komán Béla	Eg	41
Kiss Imre	Eg	50	Komárik Dénes dr.	Bp	47
Kiss István	Kg	38	Komáromi László	Eg	38
Kiss János	Gy	50	Komáromi Zsolt	Ph	98
Kiss József dr.	Ph	80	Komlós Ferenc	Bp	51
Kiss József sac.	Gy	69	Komlóssy Attila	Ph	67
Kiss László	Ph	52	Kommenda Lajos	Kg	46
Kiss László	Gy	80	Komolai István	Bp	33
Kiss László	Gy	85	Komonczy Béla	Ph	56
Kiss László	Gy	69	Kondé László	Gy	46
Kiss László	Gy	85	Kondor Antal dr.	Kg	40
Kiss László dr.	Ph	60	Kondor István	Kg	38
Kiss Miklós	Kg	53	Kondor Lajos SVD	Gy	48
Kiss Nándor	Ph	69	Kontor Elemér József dr.	So	46
Kiss Péter	Ph	75	Konzily Ignác	Gy	78
Kiss Róbert dr.	Gy	85	Koór Sándor dr.	Ph	65

Kopp Pál dr.		Kováts Sebestyén	Ph	66
Koppány András	Pártoló	Kovordányi Krisztián	Ph	91
Kordik László	Ko 38	Kozma B. Tamás	Gy	64
Korentsy Endre	Ph 61	Kovács Tibor István	Ph	84
Korner Viktor	Kg 42	Kozma Imre sac.	Gy	58
Korzenszky Emőd dr.	Ph 66	Kozma Rikárd dr.	Bp	40
Korzenszky Richárd dr. OSB	Ph 59	Kozmon László dr.	Ko	39
Kós Rudolf dr.	Bp 33	Kőhalmi Bálint	Bp	52
Kósa András	Ph 49	Kőhalmi Kornél	Ph	95
Kósa Sándor	Kg 43	Kőhalmi Pál	Gy	50
Kotmayer Tibor	Gy 48	Kölcseyi Zoltán	Bp	53
Kovács Attila dr.	Ph 55	Kölley György	Bp	39
Kovács Attila dr.	Gy 83	Kőműves Pál	So	49
Kovács Dezső	Cs 51	Kőműves János	Gy	66
Kovács Endre dr.	Ko 34	Könyves Tóth Kálmán dr.	Ph	47
Kovács Ernő dr.	Bp 44	Körmendy László dr.	Kg	51
Kovács Ferenc	Kg 38	Körmendy Szabolcs	Ph	89
Kovács Ferenc	Gy 43	Környei Miklós dr.	Gy	85
Kovács Ferenc	Gy 68	Környei Tamás Miklós dr.	Gy	69
Kovács Ferenc dr.	Ph 57	Kőrösi Kálmán	Ph	51
Kovács Ferenc László	Ph 60	Kőrösi Péter	Ph	65
Kovács Géza	Ph	Kőrösi Tamás dr.	Ph	73
Kovács György	Gy 64	Kövári Ferenc dr.	Bp	33
Kovács György		Kövér Ferenc dr.	Gy	72
Kovács Győző	Ph 58	Kövér József	So	42
Kovács Imre	Pártoló	Kövesdy László	So	50
Kovács János	Ph 86	Kövessy Péter	Ph	92
Kovács János	Gy 92	Krajczár Pongrác	Ph	65
Kovács János dr.	Gy	Krákli Péter	Gy	82
Kovács Jenő dr.	So 53	Kránitz Ferenc	Ph	60
Kovács József	Ph 63	Kreml Ferenc	Eg	48
Kovács József	Gy 74	Kricsfalusy Mihály dr.	Ph	75
Kovács József László dr.	So 51	Kriegler Ferenc	Gy	
Kovács Kornél	Ph 92	Kriván Miklós	Gy	52
Kovács László sac.	Gy 81	Kroll Miklós	Gy	67
Kovács Péter	Gy 80	Kubinszky Mihály dr.	Bp	45
Kovács Péter		Kubovich István	Eg	48
Kovács Rezső	So 47	Kuczka József		
Kovács Rudolf	Gy	Kukor Gyula dr.	Ph	75
Kovács Tibor	Gy 71	Kulcsár László	So	
Kovács Tibor dr.	Gy 50	Kulcsár Sándor	Gy	52
Kovács Tibor dr.	Ph 84	Kún Józsefné Fürcht Mária	Cs	51
Kovacsics Pál	Bp 39	Kuncz Elemér dr.	Gy	47
Kovács-Kopácsy Lajos	So 34	Kundermann Jenő	Ph	55
Kováts Attila dr.	Ph 70	Kuntz Zoltán	Ph	74
Kováts Ferenc	Bp 50	Kurcz Ferenc	Gy	85
Kováts György	Gy 50	Kurcz Mihály dr.	Gy	50

Kurucz Emma dr.		Leimeter István dr.	Bp	45
Kuslits Alajos	Gy	Leitner Jenő	Gy	41
Kuslits Béla dr.	Bp	Lékai Róbert	Bp	48
Kuslits Ferenc	Gy	Lelkes Péter		
Kuszál Balázs	Bp	Lénárd György dr.	Bp	43
Kutas László	Ph	Lendvai Ernő	Gy	82
Kuti József	Ph	Léner Ferenc	Ph	84
Kuti Pál	Ph	Lengyel Antal	Ph	62
Kuzma György	Ph	Lengyel Ervin	Ph	98
Künnle Tamás	Ph	Lengyel Gyula dr. sac.	Ph	73
Kvaszinger László	Gy	Lenkei Tibor	Bp	37
Lábady Csaba	Ph	Lepenye Oszkár	Bp	50
Lábady Miklós dr. sac.	Ph	Lepp Pál	Ph	88
Laborc György Péter	Ph	Lévay István	Ph	91
Laborci Jenő	Kg	Leyrer Richárd dr.	Bp	40
Laborcz Iván dr.	Bp	Ligeti Angelus OFM	Ph	73
Laborczi Géza	Gy	Lippai Csaba sac.		
Lackovits Emőke dr.	Pártoló	Lippay György dr.	Bp	35
Laczus Géza	Ph	Lippay István dr.	Bp	33
Laczus Péter	Gy	Lipták Béla	Ph	56
Lacska Géza	Ko	L. Kecskés András	Ph	60
Ladányi Gergely	Ph	Locsmándi Alajos	Gy	83
Ladó László dr.	Bp	Locsmándi István	So	47
Ladomérszky Béla		Lohr Ferenc	Ph	61
Lajkó Károly	Ph	Lonkay Géza dr.	Ph	65
Lajtai Katalin (Catheline Nemeth)	Cs	Lovas Károly	Gy	43
Lakatos Lajos	Kg	Lovász László dr.	Ko	38
Lakatos László dr.	Ph	Löffler András dr.	Gy	74
Lakner Domonkos	Ph	Lökkös dr.-né Gondzsinszky Zsuzsanna	Cs	53
Lámfalussy Sándor dr.	So	Lőrincz Balázs Bendegúz		
Lánczky László	Ph	Lőrincz György dr.	Ph	65
Láng Béla	Gy	Lőrincz József Pál OSB	Ph	77
Lang Dezső dr.	Gy	Lugossy György	Cs	53
Láng István Ágoston	Ph	Lővey György dr.	Bp	53
Láng József	Gy	Lővey József dr.	Ph	86
Langer Herbert dr.	So	Lővey József Félix OSB	Bp	50
Langer István dr.	Bp	Lubics László	Ph	81
Lányi Ferenc dr.	Gy	Lucskai Péter	Gy	72
László Ferenc dr.	Ko	Ludvig Rezső	Bp	52
László G. Farkas dr.	Ko	Lukács Béla	Ph	53
Látits György dr.	Ph	Madaras Aurél dr.	Bp	35
Látits Miklós	Ph	Madaras Jenő	Bp	40
Laurinyecz Mihály dr.	Gy	Madarász György	Ph	59
Lázár János	Gy	Madarász Gyula dr.	Ph	54
Léber Mihály dr.	Ph	Magassy Dániel dr.	Gy	57
Légár Béla	Ph	Magyar Sándor	Ph	85
Légli Attila	Gy	Magyaros Ferenc dr.	Ph	74

Magyarosy András	Ph	60	Méhes Előd dr.	Ko	39
Magyarosy István dr.	Ph	58	Méhes Gábor dr.		
Majer János dr.	Ko	43	Méhes Károly	Ph	
Major Ferenc dr.	Ph	65	Méhes Miklós dr.	Bp	40
Major Zsolt	Ph	77	Melegh Attila László	Pp	46
Majsa József	Gy	45	Mensáros Tamás	Ph	74
Makay László	Bp	48	Mentes Zoltán	Gy	48
Makláry Ákos	Ph	90	Mentsik Győző Imre dr.	Bp	48
Mányoki István	Gy	37	Menyhárt Károly	Ph	57
Márcz Ferenc dr.	So	52	Mercz László	Ph	58
Marek József	Gy	66	Merendiák Károly	Bp	44
Márfi Gyula dr. érsek	Ph	62	Messik Lajos dr.	Bp	46
Markó János	Ph	63	Mester András	Cs	55
Markó Mihály	Ph	78	Mester Sándor dr.	Ph	75
Markovits Ferenc dr.	Ph	65	Mészáros Ferenc	Bp	39
Márkus István	Ph	72	Mészáros István	Ph	63
Maros József	Eg	40	Mészáros József	Ph	66
Marossy Ottó	Eg	42	Mészáros László	Eg	48
Marosújvári Gyula dr.	Eg	35	Mezei András dr. sac.	Ph	64
Marosvölgyi László	Bp	48	Mezei György	Gy	45
Marosy András	Gy	76	Mezey Árpád	Eg	46
Marosy György dr.	Gy	73	Mező Imre dr.	Bp	50
Marosy J.dr-né Horváth M. Magdolna dr	Ko	44	Mező György	Ph	84
Maróth Miklós dr.	Ph	61	Mező György sac.	Ph	88
Maróti Lajosné Kelemen Sára	Ph	51	Mezriczky László	Ph	58
Marsó Miklós	Bp	39	Michaletzky Jenő dr.	Bp	40
Martini László	Bp	49	Michaletzky Vilmos	Bp	37
Marton Ferenc	Ph	59	Miháلكovics Tivadar	Bp	51
Marton István	Ph	59	Mihályi Géza	Ph	48
Marton Tibor	Ph	76	Mihályi Levente	Ph	93
Marx Gyula dr.	So	49	Mihócsa Zsolt	Ph	85
Máthé Antal	Pp	39	Mika Béla	Pp	32
Mátrai Árpád	Eg	41	Mike György	Gy	74
Matuz Károly	Bp	44	Mikes Ferenc dr.	Bp	32
Maurer Gábor	Gy	60	Mikes István	Bp	52
Maurer György	Gy	83	Miklósfalvi Gusztáv	Ph	71
Maurer Konrád	Gy	52	Miklósy Dezső	Bp	39
May Zsolt dr.			Mikó Miklós	Ph	68
McDonnell, Ari (Biczó Aranka)	Ph	56	Mikolcsó László	Bp	40
Mecséri István	Gy	58	Mikulásik Endre	Ph	83
Medgyesy Mihály	Ph	56	Milanovich László	Gy	47
Medveczky Miklós	Ph	69	Milanovics János		
Medvei Tibor			Misefay Tibor dr.	Bp	53
Megyeri Sándorné	Pártoló		Miszlai József	Ph	64
Megyery Pál	Ph	57	Mitterer Ákos	Ph	75
Meggyes Bálint dr.	Ph	64	Mocsári Miklós		
Meggyes Gábor	Ph	60	Módos Tibor	Ph	66

Mogyorós Miklós	Kg	51	Müller Imre sac.	Ph	60
Mohácsi Károly dr.	Eg	43	Nagy Álmos István	Gy	85
Mohácsi Péter	Ph	79	Nagy András	Gy	89
Mohi-Mayer György	Bp	44	Nagy Antal	Ko	39
Mohilla Rezső	Gy	49	Nagy Béla dr.	Ph	61
Mohos András	Gy	74	Nagy Csaba Attila		
Molnár A. J. Attila	Bp	49	Nagy Endre dr.	Ph	60
Molnár Aladár	Pp	39	Nagy Ferenc	Bp	40
Molnár Attila	Gy	71	Nagy Ferenc	Ph	85
Molnár Dénes dr.	Gy	70	Nagy Ferenc dr.	Bp	33
Molnár Ernő	Bp	34	Nagy Gáspár	Ph	67
Molnár Gábor	Ph	89	Nagy György	So	
Molnár Gábor dr.	Ph	67	Nagy György	Ph	70
Molnár György dr.	Ph	78	Nagy Imre dr. sac.	Eg	53
Molnár István	Ph	64	Nagy Iván (Fehértói)	Ph	89
Molnár János Szabolcs	Gy	62	Nagy János dr.	Kg	52
Molnár Jenő	Gy	80	Nagy Jenő dr.	Gy	46
Molnár László	Ph	67	Nagy Jenő László	Gy	86
Molnár László dr.	Ph	58	Nagy József	So	45
Molnár Mihály	Pp	44	Nagy József	Pártoló	
Molnár Miklós	Gy	50	Nagy József dr.	Ph	60
Molnár Miklós	Ph	71	Nagy József Miklós dr.	Ph	68
Molnár Richárd	Ph	98	Nagy Károly	Kg	50
vitész Molnár Zoltán dr.	So	32	Nagy Károly	Ph	66
Molnár Zsolt	Gy	85	Nagy K. dr-né Kurucz Emma dr.	Cs	53
Molnár Zsolt	Ph	93	Nagy Lajos	Gy	59
Mondovits Lajos	Gy	45	Nagy Lajos	Ph	81
Monostori Rezső	Bp	48	Nagy László	Gy	37
Monszpart, Adalbert (Béla) Dipl. Ing.	Cs	51	Nagy László	Eg	41
Móri János	Bp	36	Nagy László	Gy	65
Móricz Béla	Ph	62	Nagy László	Gy	65
Morva László dr.	Gy	50	Nagy László	Gy	66
Morva László dr.			Nagy László dr.	Gy	38
Morvay Imre			Nagy Mihály dr.	Cs	54
Morvay László	Ph	66	Nagy Péter	Ph	82
Morvay Pál dr.	Gy	35	Nagy Sándor	Ph	57
Mosolygó Béla	Ph	72	Nagy Szabolcs	Ph	98
Mosolygó Dénes	Ph	72	Nagy Tamás	Ph	89
Mosolygó Dénes	Ph	98	Nagy Zoltán	Gy	65
Mosolygó Marcell dr. sac.	Ph	72	Nagybaczoni Béla dr.	Ph	74
Mosolygó Tamás sac.			Nagygyörgy Elemér	Ph	60
Mozsolits Sándor Antal OP	So	41	Nagygyörgy Szilveszter	Ph	65
Mugits Károly dr.	Gy	71	Nedeczky Árpád dr.	Ph	70
Murányi Gyula	Ph	67	Nedeczky Ferenc	Ph	71
Murányi Mihály			Nedeczky (Ferenczi) Attila	Gy	84
Mustos Péter	Ph	69	Nedeczky György dr.	Bp	36
Muzsay Géza dr.	Gy	49	Nelhiebel József dr.	Eg	46

Nemcsics Antal dr.	Pp	45	Nobilis Márió	Ph	84
Nemes András	Gy	78	Nógrádi László	Ph	66
Nemes Gábor	Ph	80	Nónay, T. Tamás	Bp	44
Nemes József	Ph	53	Nonn Ferenc	Bp	51
Nemes Zoltán	Ph	77	Novák Antal	Gy	50
Németh Andor dr.	Bp	37	Nyárai Horváth Péter	Ph	85
Németh András			Nyíri Szabó Attila	Ph	84
Németh Antal	Bp	52	Obbágy László	Gy	67
Németh Attila	Eg	47	Oberling Antal	Gy	83
Németh Barnabás			Oberling János dr.	Gy	79
Németh Csaba	Gy	84	Ohetring Pál	Pártoló	
Németh Csaba	Gy	89	Ódor Tamás	Ph	78
Németh Csóka Mihály dr.	Kg	45	Oláh András László	Gy	91
Németh Ernő	Gy	82	Oláh János dr.	Kg	45
Németh Ferenc	Gy		Olajos Csongor	Ph	59
Németh Ferenc dr.	Gy	43	Olasz Imre	Ph	55
Németh Gábor dr.	So	47	Olgay György	Ph	48
Németh György	Gy	39	Olofsson Károly Placid dr. OSB	Bp	33
Németh György	Gy	66	Orbán Aladár dr.	So	50
Németh György dr.	Bp	34	Orbán István sac.	Gy	68
Németh György dr.	Ph	52	Ormai Lóránt	Ph	64
Németh Imre	Gy	74	Ormándy József	Eg	40
Németh Imre dr.	Bp	32	Oross Imre dr.	Gy	49
Németh Imre James Nemeth	Pp	55	Orosz Lajos sac.		
Németh István	Ph	61	Orosz Lajos	Pártoló	
Németh István dr.	Gy	74	Orosz László	Ph	78
Németh Iván	Gy	66	Orosz Péter dr.	Ph	71
Németh János dr.	Ph	69	Osztermayer László	Gy	89
Németh Jenő	Pp	46	Osztie György	Bp	51
Németh József	Ph	88	Osztovcics Dénes	Gy	49
Németh Lajos	Ph	79	Ott György	Gy	52
Németh László	Pp	45	Ott Gyula dr.	Gy	36
Németh László	Ph	54	Ölbei László	Ph	76
Németh László	Ph	84	Ősz István		
Németh László dr.	Gy	66	Packer Pál dr.	Gy	62
Németh László dr.	Pár	75	PácZ Gábor	Gy	78
Németh Szilárd dr.	Ph	81	Paiger István	Gy	77
Németh Szilveszter	Ph	79	Pákh Tibor dr.	Ko	42
Németh Tamás	Gy	87	Paksa István dr.	Ph	65
Németh Tihamér	Ph	78	Pál József dr.	Bp	35
Németh Zoltán	Gy	73	Páldi László	Eg	45
Németh-Csóka Endre	Kg	39	Pálfi Antal	Gy	52
Némethy György dr.	Gy	40	Pálfy Aladár dr.	So	47
Nényei Zoltán Benedek	Ph	90	Pálhegyi Sándor	Gy	87
Neuberger János	Gy	43	Pálhidai Rezső	Pp	42
Niederland Vilmos dr.	Gy	48	Palikó Barna		
Nizzsalovszky László dr.	Gy	45	Palinay Gyula	Ko	

Palinay László dr.	Ko	Péché Béla	Ph	61	
Pálínkás Attila dr.	Ph	80	Péché Kálmán	Ph	57
Pálínkás Péter	Ph	98	Péché Szabolcs dr.	Ph	59
Palkovics Sz.-né dr-né Legeza Jolán	Cs	51	Péczely Tibor	Bp	51
Pálkóví Gyula	Gy	40	Pék Győző	Ph	73
Pálla József	Ph	84	Pekk Antal	Ph	58
Pállinger Ottóné dr-né Thierry Éva	Cs	53	Péley Iván dr.	Ko	44
Pálmai Péter Godfréd OSB	Bp	43	Pellionis Péter	Ph	63
Palócz András			Pem László dr. PhD sac.	Ph	70
Palotai Károlyné Solymár Mária	Ph	57	Peresztegi Gyula	Ph	76
Palotás Tibor	Ph	64	Perlaki Ferenc	So	40
Pálvölgyi Attila dr.	Ph	89	Perschi Ottó dr.	So	42
Pálvölgyi Gyula	Bp	38	Péry László		
Panek I. Ödön	Bp	39	Pesztenlehrer István dr.	Gy	58
Pap Gyula			Petán Imre	Bp	48
Pap János dr.	Gy	79	Pete András	Gy	69
Pápai János Gyula	Gy	46	Péter Béla dr.	Ph	47
Pápay István	Gy	46	Pétercsák Maxim		
Papp Béla dr.			Péterfi Árpád	Gy	52
Papp Ferenc	Ph	70	Pethes Flórián	Gy	56
Papp György Mag.	Ph	74	Pethő István	Ph	65
Papp István	Gy	67	Pethő Szilveszter dr.	Gy	42
Papp János dr.	Ph	60	Petik Ferenc dr.	Gy	47
Papp János dr.	Gy	79	Pető Klára		
Papp Károly	Ph	62	Pető László dr.	Bp	46
Papp László	Gy	74	Pető Vilmos	Bp	44
Papp Miklós	Ph	79	Petőcz Miklós dr.	Gy	38
Papp Szabolcs sac.			Petőfalvi István	So	51
Papp Zoltán	Bp	47	Petrás Antal	Gy	36
Paravicini István	Bp	39	Petróczy Gábor	Gy	62
Parcsami Lajos	Pp	42	Pettkó ?		
Pardavi Andor dr.	Gy	43	Piliskó Ferenc	Ph	67
Páros Zoltán	Gy	43	Pinezich Ákos	So	50
Pasteiner Iván	Bp	39	Pintér Gábor	Gy	92
Pásztó Péter dr.	Bp	48	Piricsi Péter	Gy	79
Pataki András	Ph	75	Pirisi Tibor	Ph	88
Pataky László	Ph	89	Pirót László dr.	Ph	78
Patkó Márton	Ph	58	Pleidell János	Ko	35
Patonai László dr.	Gy	48	Plochmann Pál	Gy	58
Pattantyús Ábrahám Ádám dr.	Ph	47	Plósz Béla	Ph	59
Pátzay József dr.	Gy	85	Pock Vilmos	Gy	68
Pauer János			Podlovics Péter	Ph	84
Paulay Dezső	Bp	42	Pogány András	Gy	61
Paulina András	Pár	52	Pogáts László	Bp	31
Paulovits Imre	Bp	51	Pogátsa Gábor dr.	So	50
Pavek László	Gy	42	Pogátsa-Murray József	Gy	47
Payer József	So	39	Polán Hildebrand OSB	So	48

Polgár Kornél	Gy	43	Radics Béla	Gy	67
Pólik Sándor	Ph	98	Radics János dr.	Ph	58
Polniczky József	Ph	55	Radnai Imréné	Pártoló	
Polniczky Zsolt	Gy	86	Radnai István	Ph	75
Polyák József	Eg	40	Radó András	Gy	64
Pompéry Béla dr.	Bp	36	Radziwon András	Gy	88
Pongrácz József dr.	Ph	69	Rajczy András	Cs	50
Pongrácz Róbertné Lendvay Anna	Ph	57	Rákász Márton		
Ponory (Klimó) Viktor	Bp	40	Rákos Gyula	Ph	54
Poós Miklós	Bp	40	Rakovits Zoltán dr.	Ph	58
Pordán Mihály dr.	Pp	50	Rakusz Zoltán	Ko	41
Posgay György	So	46	Ramada Péter	Ph	98
Posgay Györgyné Rády Mária	Ko	47	Rapkay László	Gy	
Poszlovszky József	Eg	40	Raskó György	Ph	70
Póta György	Ph	64	Ratatics Mihály	Gy	76
Pótsa Róbert Emil	Eg	43	Ráti József	Ph	69
Povázsai Károly	Gy	50	Rátkai Imre	Gy	86
Pozsgai Jenő dr.	Ph	67	Rátkai László dr.	Gy	62
Pozsgai József			Rauchmarter Tamás	Gy	66
Pozsgai Zoltán dr.	Ph	51	Rausz Ágoston	Bp	50
Prauer János			Rechnitzer Hubert	Gy	52
Pregitzer Ernő	Bp	48	Rédling Albert	Pp	40
Pregun István	Ph	61	Rédly Dénes	Ph	55
Prikoszovich Mihály	Gy	46	Rédly Dénes ifj.	Ph	86
Prohászka János	Eg	48	Rédly Elemér dr.	Ph	53
Prokopp László dr.	Bp	49	Rédly László	Bp	51
Prokopp Sándor	Bp	46	Rednik András dr.	Ph	60
Prónay Aladár	Bp	48	Réfy Imre	Bp	40
Prugberger Emil dr.	Ph	57	Reichhardt Ákos	Ph	53
Pucz András	Gy	81	Reichhardt Tamás	Ph	75
Puchner Károly	Ph	60	Reiner Endre	Bp	39
Puhavics Mihály			Rékási Zoltán dr.	Ph	80
Puhr Károly	Ph	78	Reményi Viktor	So	46
Pup Vilmos	Gy	66	Rendi László	Gy	47
Pusker Imre			Rendi Zsolt	Ph	75
Puster Ernőné Kaubek Sarolta	Ko	46	Rentenher I. dr.		
Putnoki Péter	Ph	75	Répássy Attila	Ph	59
Rába László	Gy		Répássy Csaba	Ph	58
Rabár Ferenc	Bp	47	Rész Albert	Ko	43
Rábl Ferenc Antal	Gy	55	Rettesi István	Gy	78
Rácz Béla	Gy	50	Richter Vladimír	Bp	37
Rácz Béla	Gy	69	Ricsóy Béla	Bp	44
Rácz György	Gy	85	Riedel René	Ph	84
Rácz Iván	Gy	31	Rieger Tibor	Gy	58
Rácz Miklós	Gy	93	Riemer Ödön dr.	Bp	35
Radán György	Bp	42	Rigler Richárd dr.	Bp	35
Radda István	Ph	57	Rigó Gyula dr.	Ph	70

Rill Attila	Ph	63	Sára Botond	Ph	98
Rimai János	Ph	74	Sára Mihály	Ph	69
Rimfel Ferenc	Ph	78	Sárdy Csaba	Ph	83
Ringhofer János	So	51	Sárdy László	Bp	48
Ripszám István	Gy	83	Sárdy László dr.	Ph	78
Ripszám János	Gy	76	Sarlós (Schrammel) Géza	Kg	36
Ródlér Miklós	Ph	71	Sarlós László	Pártoló	
Róka László	Kg	51	Sárosi Zoltán	Gy	52
Róka László	Gy	69	Sas Rudolf sac.		78
Róka László ifj.	Gy	88	Sasvári Géza	Gy	61
Roll István	Ph	60	Sasvári György	Ph	53
Roll Miklós	Ph	55	Sasvári Zoltán dr.	Pp	41
Rónaszéki Áron	Ph	97	Schamschula György dr.	Ph	62
Rónaszéki Gábor sac.	Ph	81	Schaub László	Gy	32
Rónay Miklós	Bp	41	Schéder Ákos dr.	Gy	74
Rongits Ferenc	Gy	53	Scheffer József	Gy	
Ronta László	Gy	66	Scheilling Antal dr.	Bp	51
Rosenstingel Antal	Ph	62	Scheller Béla	Ph	47
Rosta László	Bp	44	Scherer Norbert dr.	Bp	48
Rostás Ákos	Ph	57	Scheuring Imre	Bp	49
Rórh Péter (Róth)	Ph	98	Schindler Mátyás	Ph	77
Rojkó Ádám dr.	Ph	80	Schlemmer Tamás dr.	Ph	47
Rozmán Miklós	Gy	68	Schlemmer Tamás ifj.	Ph	82
Rózsa Attiláné özv.	Ph	73	Schmidt Lajos dr.	Bp	38
Rozsonits István	Gy	71	Schmidt Pál dr.	Bp	48
Rucz Károly dr.	Ph	80	Schmidt Péter dr.	Gy	70
Rudan Péter dr.	Ph	57	Schmiedel Ferenc dr.	Gy	84
Rudolf Zoltán	Ph	98	Schneider (Seltmeier) Ferenc	Pp	
Ruff Flórián dr.	Ph	81	Schönweitz Tivadar dr.	Ph	62
Ruff János	Ph	66	Schramkó Péter	Ph	82
Rumanné Bíró Nóra	Ko	46	Schreindorfer Károly	Ph	75
Ruszina László	Ph	65	Schrenk Gyula	Ph	70
Ruttmayer Imre			Schubert Miklós dr.	Gy	85
Ruzicska Béla dr.	Bp	42	Schumacher István	Ph	73
Ruzsics Balázs			Schwanner Endre	Bp	46
Rybach László	So	53	Scitovszky, Thomas	Bp	44
Sághegyi Bálint Elemér	Gy	39	Scsaurszki Péter	Ph	65
Sághi Zoltán	Pp	39	Sebestény Andor	Bp	49
Sági László	Ph	76	Sebestény István	Bp	52
Sági Péter dr.	Ph	87	Sebő Imre	Ph	67
Salamon János	Ph	77	Sedlmayr Tamás	So	48
Salgó László	Ko	24	Seffer József	Gy	50
Sallai Géza	Gy	85	Sellei Tamás	Ph	88
Salzinger József	Eg	47	Sélley Tibor	Pp	39
Sályi Béla dr.	Bp	43	Serédi Béla	Eg	48
Sándor György	Ph	74	Serényi Tibor	Kg	51
Sántha Tamás	Ph	94	Seszták Oszkár	Gy	83

Siegler András	Ph	60	Soós Géza	Ph	81
Siegler Péter	Ph	58	Soós József	Gy	74
Sik Miklós (Nicholas Schick)	Ph	48	Soproni Géza	Bp	48
Silinger Tamás dr.	Gy	83	Soproni Zoltán	Pártoló	
Simándi János	Eg	36	Sóth Ervin	Pp	48
Simay Pál	Bp	51	Spolarich János	Bp	44
Siminszky Fedor	Bp	50	Sprincsecs Lajos	Ph	89
Siminszky Zsolt	Bp	52	Springer Ferenc dr.	Bp	38
Simkó Elemér dr.	Bp	50	Springer Ferenc dr.	Bp	40
Simó István	Ph	92	Springer Miklós dr.	Bp	46
Simon Ferenc dr.	Gy	68	Staindl László	Bp	45
Simon Gábor	Ph	76	Stánitz Rudolf dr.	Gy	82
Simon Gábor dr.	Eg	42	Stark Ferenc dr.	Bp	51
Simon György dr.	Gy	48	Staszny Pál	Eg	45
Simon László	Ph	71	Stefánich J.-né Szerdahelyi Éva	Pártoló	
Simon Tamás dr.	Ph	86	Steinwender József	Eg	41
Simonics Lajos	Ko	41	Stekovics József	Kg	46
Simonsits István	Gy		Sterl József	Gy	67
Singlovics Béla	Ph	64	Sticzay Rezső	Cs	54
Sinka András	Ph	68	Stinner László	Gy	54
Sipos András dr.	So	51	Stipkovits István	Pártoló	
Sipos Arnold	Ph	98	Stipsicz István	Ph	56
Sipos Dénes	Bp	51	Stipsicz Josef	Ph	57
Sipos László	Ph	67	Stummer László	Gy	79
Siposs Klára	Ko	46	Sudár János sac.	Gy	72
Sivadó János sac.	Ph	81	Sumbszky Gábor	Ph	94
Sivadó László	Ph	83	Surányi Béla dr.	Ph	61
Skuta Kálmán dr.	Eg	46	Surányi Gyula	Ph	76
Smuk János	Gy	64	Süle András sac.	Pp	34
Sodró László	So	50	Sümeghy Gyula	Bp	36
Sója Csaba dr.	Ph	56	Sümegyi Mihály	Kg	44
Sója Kenéz	Ph	62	Szabadi János	Gy	67
Sója Miklós	Ph	90	Szabadkai István		
Sója Szabolcs	Ph	98	Szabados Béla dr.	Bp	35
Sója Szabolcs dr.	Ph	58	Szabadváry Ferenc dr.	Kg	41
Soltész László	Pártoló		Szabó Ákos	Ph	98
Sólyom Jenő	Gy	54	Szabó Ambrus	Gy	52
Somfai György	Eg	39	Szabó András	Ph	83
Somogyi György	Ph	68	Szabó Attila	Ph	98
Somogyi György	Gy	65	Szabó Balázs	Ph	74
Somogyi Imre sac.	Ph	82	Szabó Béla	Gy	52
Somogyi István dr.	Ph	77	Szabó Csaba	Ph	97
Somogyi Szilveszter dr.	Ko	44	Szabó Csaba	Ko	38
Somogyi Tivadar Tibor	Gy	50	Szabó Dezső	Gy	49
Somogyi Vince	Gy		Szabó Endre	Gy	49
Sonnevend Imre dr.	Pártoló		Szabó Endre Zerind OSB	Bp	49
Soóky Júlia	Ko	35	Szabó Ferenc	Ph	79
			Szabó Gyula	Gy	48

Szabó Imre	Pp 42	Szarka István	Ph 56
Szabó István	Ph 86	Szarka V. László dr.	Ph 53
Szabó Iván dr.	Gy 38	Szárnyas Tibor	Pártoló
Szabó János	Pártoló	Szatmári Ferenc	Gy 47
Szabó János dr.	Bp 34	Szatmári József dr.	Bp 40
Szabó János dr.	Eg 43	Szauer Tibor	Bp 53
Szabó Jenő	Gy 45	Szebedy Örs	Ph 75
Szabó József	Kg 46	Szeghalmi Elemér dr.	Bp 47
Szabó József	Cs 51	Szeifert Ferenc dr.	Eg 49
Szabó József	Gy 57	Székely Béla	Gy 61
Szabó József	Gy 75	Székely István dr.	Ph 70
Szabó József Béla	Ph 64	Szekendy Alajos	Ph 64
Szabó Kálmán	So 36	Szekér Aladár	Ph 58
Szabó Károly dr.	Ph 70	Szekér Miklós	Gy 69
Szabó Kornél	Ph 54	Szekrényes András	Gy 69
Szabó László	Ph 83	Szelei György SVD	Kg 37
Szabó László dr.	Ph 59	Szelencsik Gábor	Gy 88
Szabó László dr.	Gy 69	Szelestei Gábor dr.	Ph 88
Szabó Őrs	Gy 90	Szelestei Tamás dr.	Pár 53
Szabó Péter	Gy 75	Szelestei Tamás dr.	Ph 85
Szabó Sóni István	Eg 45	Szelid László	Gy 52
Szabó Tamás	Ph 98	Szelid Zsolt dr.	Gy 58
Szabó Zoltán	Gy 45	Széll Kálmán	Ph 57
Szabó Zsigmond	Bp 37	Szemerjay Tamás	Ph 64
Szakács András	Gy 39	Szemes István dr.	Bp 38
Szakács Lajosné Garancsy Julianna	Cs 51	Szemethy Károly	Gy
Szakács László		Szendró Zsolt dr.	Ph 74
Szakács László dr.	Gy 47	Szendrói Pál	Kg 51
Szakács László dr.	Gy 47	Szendrói Péter	Kg 48
Szakály János	Eg 28	Szenftner József	Gy 50
Szokolczai György dr.	Bp 46	Szent-Iványi Kristóf	Ph 73
Szalai Attila		Szentfűlöpi Antal dr.	Bp 45
Szalai Béla	Ph 58	Szentgáthi Péter	Gy 58
Szalai Béla dr.	Gy 46	Szentgyörgyi Miklós	Gy 65
Szalai Lajos	Gy	Szentimrey Gábor	
Szalay Béla dr.	Ph 64	Szentirmai István dr.	Bp 50
Szalay Endre dr.	Ph 62	Szentkúti János	Eg 39
Szalay Ferenc Dipl. Ing.	Ph 53	Szentmihályi Szabó Péter	Ph 63
Szalay Ferenc sac.	So 50	Szentmiklósi Gábor	Bp 52
Szalay László	Ph 98	Szép Ferenc	Ph 60
Szalay Miklós	Ph 69	Szepes Béla	Gy 72
Szalczér Lajos dr.	Ph 75	Szepes László	Bp 46
Szalka Béla sac.	Ph 55	Szepesi László dr.	Bp 33
Szalóky Tibor	Gy 69	Szerdahelyi Endre dr.	Kg 43
Szapáry György	Ph 57	Szerdahelyi László	Bp 35
Szaploncay Miklós	Ph 80	Szerdahelyi László ifj.	Bp 64
Szaradits József dr.	Gy 69	Szerdahelyi Ödön	Kg 37

Szergényi István dr.	Ph	52	Sztankovszki László	Ph	76
Szeri István dr.			Sztrinkai László dr.	Ph	68
Szeyffert Ödön	Ph	66	Szucsányi Károly	Gy	45
Szi Vince	Ph	93	Szuchentrunk József sac.	Gy	51
Szigecsán Tamás Zsolt	Ph	89	Szűcs Bertalan	Gy	67
Szigeti Béla	Bp	40	Szűcs Imre	Ph	82
Szigeti Miklós	Kg	55	Szűcs János	Ph	84
Szigony Gyula	Ph	74	Szűcs József dr.	Kg	46
Szigyártó Gusztáv	Bp	54	Szűcs László	Kg	46
Szijártó Zoltán	Ph	82	Szűcs László dr.	Ph	74
Szjjártó János	Gy	74	Szűcs Miklós dr.	Bp	43
Szikla Károly dr.	Ph	60	Szűts János	Bp	44
Szikora István dr.	Ph	70	Tabányi György	Ph	67
Szikora József	Ph	67	Takács Béla	Gy	66
Szikszay László	Bp	48	Takács Ernő dr.	Eg	45
Sziládi Ferenc	Gy	79	Takács Ervin dr.	Bp	51
Szilágyi Ákos	Gy	89	Takács Ervin dr.	Gy	83
Szilágyi Béla			Takács Imre	Ph	78
Szilágyi Csaba	Gy	78	Takács István dr.	Eg	39
Szili Ferenc	Gy	40	Takács Jenő	Gy	61
Szilveszter Péter dr.	Ph	76	Takács József	Pp	34
Szily István dr.	Gy	43	Takács Lajos	Gy	50
Szily Kornél	Ph	91	Takács Lajos dr. sac.	Pp	55
Szirányi Jánosné	Pártoló		Takács László	Kg	53
Szirkib Albert	Ph	98	Takács László	Ph	87
Szita András	Ph	64	Takács László sac.	Gy	63
Szita Balázs	Ph	98	Takács Norbert dr.	Ph	75
Szitáry László	Ko	38	Takács Péter	Gy	79
Szkalák Attila	Ph	93	Takács Tibor	Ph	86
Szkalla Imre	Bp	41	Takáts János	So	50
Szoboszlai József László	Ko	46	Takáts Lajos	Gy	49
Szodfridt István dr.	Gy	48	Tallos Győző	Bp	45
Szoleczky Ferenc	Eg	46	Tamás Ferenc	Gy	89
Szolnoki Gyula	Gy	66	Tamás Gábor	Ph	67
Szombatfalvy Rudolf dr.	Bp	39	Tamás János	Bp	38
Szomor Bálint	Eg	43	Tamás László	Ko	41
Szórád Antal	Ko	41	Tamása Róbert	Gy	82
Szovák Kornél	Ph	81	Táncsics Jenő Adorján O.Praem.	Gy	46
Szovják Jenő	Kg	37	Tanyik János	Cs	54
Szőgi András	Ph	99	Tarcai Zoltán	Ph	51
Szóke Attila			Tarcsay József	Ph	55
Szóke Géza	Ph	85	Tari Jenő	Gy	45
Szóke Gábor	Ph	84	Tari Zsolt sac.	Ph	87
Sztaics István	Bp	36	Tarnai Imre	Bp	31
Sztankay Árpád dr.	Ph	74	Tarnóy Egon	Bp	51
Sztankó István dr.	Ph	64	Tas József	Ph	64
Sztankovszki Ervin	Ph	73	Tászler László	Ph	73

Tauer Oszkár	Ph	67	Tóth Bálint	Ph	48
Temesi Balázs	Ph	71	Tóth Béla	Gy	44
Temesy Imre	Gy	74	Tóth Elek sac.	Ph	84
Terdik M. Gergely	Ph	92	Tóth Ernő	Kg	47
Terdik Sebestyén	Ph	88	Tóth Ferenc	Bp	37
Ternyák Csaba dr. érsek	Gy	72	Tóth Ferenc	Ph	68
Terplán Zénó dr.	Gy	39	Tóth Frigyes dr.	Ph	59
Ther Antal	Pártoló		Tóth Gábor	Gy	
Thomay László	Kg	43	Tóth Gergely	Ph	97
Thuránszky László	Bp	38	Tóth Gergely	Ph	98
Tibiássy Béla	Ph	65	Tóth Gyula	Ph	75
Tibold Csaba dr.	Ph	75	Tóth Imre	Ph	58
Tihanyi Kálmán	Gy	47	Tóth Imre	Ph	64
Tihanyi Sándor	Gy	79	Tóth István	Ph	69
Till János dr.	Ph	60	Tóth István	Ph	89
Timár Béla	Ph	57	Tóth István dr.	Gy	38
Timár Lajos dr.	Gy	51	Tóth János		
Tirnitz József	So	44	Tóth János	Ph	98
Tirnitz Tamás	Gy	90	Tóth József	Gy	86
Tittel Oszkár	Bp	47	Tóth József	Ph	98
Tkálics Ferenc	Gy	47	Tóth Kálmán	Ph	49
Tóbiás Ervin	Bp	52	Tóth Károly	Ph	58
Tokai György	Bp	47	Tóth Károly	Ph	56
Tolnay Lajos dr.	Gy	51	Tóth Lajos	Ph	
Tombácz Lajos	So	43	Tóth László	Gy	41
Tomcsányi Gábor	Ph	88	Tóth László	Bp	47
Tomka Barna	Ph	98	Tóth László	Gy	58
Tomka Emil	Ph	62	Tóth László	Gy	67
Tomka József dr.	Ph	64	Tóth László	Ph	73
Tomka Miklós dr.	Ph	59	Tóth László	Ph	77
Tomka Péter	Ph	64	Tóth László dr.	Ko	39
Tompos Imre	Ph	65	Tóth László dr.	Ph	74
Tomschey Ottó dr.	Bp	34	Tóth Miklós dr.	So	39
Torbágyi Zoltán	Ph	75	Tóth Péter-Pál	Ph	91
Torda István dr.	Ph	67	Tóth Sándor	Bp	48
Torma József	Ph	67	Tóth Sándor dr.	Kg	51
Tornóczy József dr.	Gy	40	Tóth Sándor dr.	Ph	55
Toron János dr.	Bp	42	Tóth Szabolcs	Ph	66
Tóta Tamás	Ph	73	Tóth Szabolcs	Gy	90
Tóth Ádám dr.	Ph	84	Tóth Tamás	Ph	59
Tóth Ákos			Tóth Tamás	Ph	
Tóth Ambrus	Ph	88	Tóth Tamás dr.	Pp	47
Tóth András	Ph	86	Tóth Tibor		
Tóth András	Ph	90	Tóth Tibor dr.	Gy	51
Tóth Antal	Gy	39	Tóth Zoltán	Pp	45
Tóth Antal Veremund OSB	Kg	42	Tóth Zoltán	Ph	87
Tóth Árpád	Ph	87	Tóth Zsolt	Ph	86

Tótmárton Tamás	Ph	71	Vámos László	Gy	78
Tóvölgyi László			Vámosi Antal	Gy	52
Tölgyesi Béla	Ph	62	Vámosy Béla	Gy	82
Tömör László	Ph	77	Vancsura Miklós	Pártoló	
Töreky Iván	Ph	57	Várady Gábor	Ph	98
Török József dr.	Ph	56	Várady Géza	Ph	54
Török Lajos Sándor	Ph	57	Varga András	So	35
Török Miklós	Gy	50	Varga Barnabás	Gy	81
Török Péter Pál	Gy	81	Varga Bertalan dr.	Ph	55
Török Szabolcs	Ph	89	Varga Dezső	Ph	77
Török Tamás	Gy	48	Varga Endre	Gy	83
Trabert György dr.	Ph	63	Varga Gábor	Gy	72
Tremmel János	Ph	55	Varga Gábor dr.	Ph	86
Treuer Sebestyén	Kg	49	Varga Gyula dr.	Gy	77
Tringer László dr.	Ph	57	Varga Gyula István	Ph	77
Trombitas Andreas dr.	Bp	38	Varga Imre	Bp	44
Trosits Ákos	Gy	78	Varga István	Ph	64
Tuba Jenő	Ph	65	Varga István		
Tuboly József	Gy	74	Varga József	Ph	72
Tullner Mátyás Győző	Kg	47	Varga József dr.	Gy	75
Tulok András	Ph	53	Varga Károly	Ph	80
Turhányi György dr.	Bp	31	Varga Károly dr. prof.	Gy	48
Turner Ferenc	Pp	43	Varga Konstantin	Ph	88
Turner Kálmán	Pp	32	Varga Lajos dr.	Gy	55
Turner Lajos sac.	Gy	69	Varga László	Ko	31
Udvardi Pál	Ph	64	Varga László	Gy	48
Ugron András	Ph	66	Varga László	Cs	51
Ugron Béla	Ph	64	Varga László	Gy	66
Uher Zita Magyarosy dr.-né	Pártoló		Varga László dr.	Gy	51
Uhereczky Klára	Ko	52	Varga László dr.	Gy	70
Uhlár Tivadar dr.	Pp	47	Varga Miklós	Gy	85
Újfalussy Balázs	Ph	83	Varga Miklós dr.	Gy	85
Újfalussy Béla	Bp	45	Varga Ottó dr.	Ph	69
Újfalussy Miklós	Ph	74	Varga Péter Piusz	Ph	79
Ullrich Miklós	Kg	48	Varga Tamás	Ph	98
Unger Endre dr.	Pp	47	Varga Tibor	Ph	84
Unger Ilona	Pártoló		Várhelyi Antal dr.		
Üregi Sándor	Ph	78	Varjú József	Ph	73
Üst Géza sac.	Bp	37	Várhelyi Endre dr.	Ph	81
Üsth Ágoston	Gy	87	Varsányi Tamás	Bp	49
Vadász István	Ph	66	Várszeghi György	Bp	34
Vadkerty Gyula dr.	Bp	39	Várszegi Asztrik dr. OSB	Ph	64
Vadkerty György	Pp	42	Varvasovszky János	Gy	59
Vadkerty Lajos dr.	Bp	32	Vas-Wanek László	So	48
Vágvölgyi Ádám dr.	Bp	40	Vásárhelyi János	Gy	78
Valkony Károly	Bp	47	Vasas András	Gy	79
Valler József	Ph	74	Vass Gyula	Bp	50

Vastag István	Bp	51	Viz István	Bp	50
Vaszary László	Gy	54	Vizi Elek Szilveszter dr.	Bp	55
Vattay Gyula dr.	Pp	39	Vizkelety György	Gy	70
Vattay László	Pp	43	Vizkelety Imre	Ph	47
Vedrődi Károly dr.	Ko	39	Vízvári Endre dr.	Gy	53
Veér András dr.	Gy	57	Volf Kálmán	Gy	69
Végh László dr.	Bp	49	Voltoлина, Mária Amália	Pártoló	
Végyvári Gyula	Bp	33	Völgyi Balázs	Ph	89
Veidinger Ottó	Pp	41	Völner Pál dr.	Ph	81
Veiland László	Pp	39	Vörös János	Gy	88
Venczel József	Kg	41	Vörös Kálmán	Ph	74
Vendel István dr.	Gy	34	Vöröskői István	Ph	75
Venezs Ernő	Ph	49	Vrábel László	Bp	38
Venezs György	Gy	70	Wacha Imre	Gy	50
Verdes Miklós dr. sac.	Ph	63	Wachsler György	Ph	85
Verdes Sándor dr.	Ph	67	Wáczeck Frigyes	Ph	67
Veress Péter	Ph	58	Wágner Tibor	Ph	78
Verő József dr.	So	51	Wessely Antal	Bp	49
Vértessy Péter	Ph	60	Wiesner Jenő	Bp	45
Veszeley József dr.	Gy	65	Wilhelm Gyula	Bp	48
Veszeli Tibor	Pp	39	Wimmer Károly	Ph	55
Viczenik Dénes dr.	Bp	40	Wittmann Mihály	Ph	57
Vida Imre dr.	Ph	74	Wolleszky Tibor	Ph	75
Vidák István dr.	Bp	36	Záborszky Csaba	Eg	45
Vidos Árpád	Gy	50	Zachár Gyula	So	48
Vigh Béla dr.	Bp	36	Zágorhidi Czigány Ákos	Gy	92
Vigyázó György dr.	Bp	47	Zágorhidi Czigány Balázs	Gy	84
Világhy András	Ph	98	Zágorhidi Czigány Szabolcs	Kg	46
Világi Gyula dr.	Ko	44	Zakariás Zoltán dr.	So	28
Világosi Gábor dr.	Ph	74	Zalay Buda	Ph	56
Villányi Árpád dr.	So	45	Zambó István	Ph	67
Villányi Béla	So	47	Zárdai Gyula	Gy	62
Villányi István dr.	Bp	50	Zatik János dr.	Ph	80
Villányi László	Gy	60	Zavetz József	Ph	56
Villányi László	Ph	64	Zékány Antal dr.	Bp	51
Vincze Imre	Ph	71	Zelescsényi Béla		
Vincze Tibor			Zichy János A. dr. gr.	Ph	57
Vinkovits Ferenc	Gy	41	Zilahy Szabó Tibor	Ph	54
Viola Ernő	Ph	81	Zoltay Mihály	Ph	60
Virág József	Ph	84	Zoltay Tamás	Gy	91
Virág Miklós	Ph	71	Zotter Alajos	Pp	45
Virágh Imre	Gy	54	Zotter Tibor	Pp	42
Virágh Imre Zsolt	Gy	85	Zsámboki Sándor	Ph	53
Visontai Kovách Zoltán	Ph	63	Zseli Miklós		
Vissy László dr.	Gy	37	Zsiga János	Eg	45
Vitéz Német Ádám dr.	Bp	44	Zsindely Ottó	So	40
Vitéz Tamás dr.	Bp	40	Zsinkó Gábor	Ph	75

A BDSz halottai az újjáalakulástól számítva

Kedves Barátaink, nyugodjatok békében!

Ács Ilona	Ko	43	Dallos György dr.	Bp	46
Ács Mónika	Ko	42	Darabant Endre	Bp	32
Ákos József dr.	Gy	41	Darányi Ferencné Hidvégi Edit dr.	Ko	43
Angyal Ernő	Pp	41	Dezsényi János dr.	Bp	34
Arnóthy Szilárd	Bp	33	Eggenhofer János dr.	Eg	43
Bakos Zoltán	Pp	45	Elek János	Bp	40
Balázs Iván dr.	Gy	42	Eper Tivadar dr.	Gy	39
Bálint Árpádné Pék Sára	Ph	53	Erdélyi Viktor dr.	Pp	42
Balogh Lóránt dr.	Bp	48	Eredics Imre dr.	Kg	42
Barabás Károly	Bp	39	Fábján Lajos	So	43
Baranyay Árpád	Bp	52	Farkas János	Gy	34
Bejczy Németh Lajos dr.	Ph	58	Farnady Endre	Eg	41
Bejczy Tamás	Gy	47	Fáth Károly Pál	Bp	51
Bekény Károly dr.	Bp	43	Fogasy Vilmos	Gy	29
Bendzsel Béla	Bp	43	Foittl Károly	Bp	38
Berényi József	So	50	Freiler Rudolf dr.	So	34
Berkó Pál	Bp	37	Frendl Géza dr.	Bp	44
Besenyő Lajos	Kg	43	Füzesséry Andor dr.	Bp	32
Bíró Lucián OSB	Eg	16	Gaál István	Ph	54
Borbély Imre dr.	Bp	48	Gabrieli Géza dr.	So	
Borsai Antal	Bp	38	Gácsér Imre dr. OSB	Ph	34
Borzovay Pál	Bp	39	Gál László dr.	Gy	50
Bosits István	Bp	44	Gálffy Pál	Ko	36
Bősze László	Pp	37	Gasztonyi Károly dr.	Pp	44
Czagány Ferenc dr.	Ph	49	Gebauer József	Ph	69
Csányi Zoltán	Gy	74	Gergely Ferenc	Bp	32
Csenár Márton	Kg	49	Gorondy Novák Sándor dr.	Bp	33
Csendes Béla dr.	Gy	40	Gótzy Gyula	Gy	32
Csincsura Kálmán dr.	Eg	46	Grábics Jenő dr.	Gy	48
Csizmadia Sándor	Gy	40	Gucker Géza dr.	Bp	35
Csoma János	Ph	65	Gyenge Imre dr.	Gy	40
Csordás Imre	Gy	59	Gyökér Gyula	Gy	48
Csordás Mihály dr.	Eg	31	Hamvas László	Kg	54
Dabasi Halász Zsigmond	Ph	89	Hantó Kálmán dr.	Eg	31

Harmos Károly	Ko	41	Kossow Gerronay József	So	22
Hauschild Endre dr.	Bp	31	Kotz László dr.	Pp	47
Havasi András dr.	Ph	65	Kovács József	Ph	58
Hegedüs János Mag. phil.	Kg	38	Kovács Lajos dr.	Pp	39
Hegyes Géza	Bp	51	Kozmon L.-né dr-né Mihallik Magdolna	Ko	39
Hegyí Flórián	Pp	33	Kő Antal	Gy	39
Hetényi Mátyás dr.	Bp	49	Kögl János Szeverin OSB	Pp	34
Horányi Béla	Bp	36	Kóhalmi Géza dr.	Eg	35
Horváth János	Pp	40	Krajcsics József	So	47
Horváth Károly	Pp	42	Kulics Tibor dr.	Bp	46
Hujber Andor (fr. Fábán)	Gy		Láng Károly	Bp	43
Ipkovich István	Kg	41	Láng Mihály Domonkos	So	41
Jenei Sándor	Pp	40	Langer Ede	Bp	47
Jobbágy Zoltán	Ko	37	Lencsés Béla	Eg	47
Kálazi Lajos dr.	Eg	40	Liptsey K. Imre dr.	Bp	39
Kálmán Alajos	Eg	43	Magyar Endre	Bp	51
Kálmán László	Pp	34	Makkó Lajos (költői neve Túz Tamás)	Gy	34
Kálóczi Sándor			Mantuano Jenő dr.	Ph	55
Kamarás Lóránt dr.	Bp	35	Markó Lehel OSB	Kh	38
Kántor Béla	So	26	Marschalek Béla	Bp	39
Kaposi Gyula	Tiszt.b.		Massányi Lajos dr.	Bp	44
Kapuvári Alajos	Bp	44	Megyer Jenő	Eg	41
Kapuy Vítál OSB	Eg	31	Megyeri Sándor	Ph	72
Katona Gábor dr.	Eg	24	Méhes Endre dr.	Bp	39
Kemenes-Kettner Béla dr.	Pp	30	Mersich János dr.	Kg	34
Kertay Nándor dr.	Bp	48	Meszlényi Attila	Bp	42
Kiácz László	Bp	45	Metzingh Pál	Gy	36
Kibédi Ervin	Bp	43	Mezőlaki József	Pp	41
Kintli József	Ph	60	Mikes István dr.	Bp	34
Kiss Béla	Kg	38	Miklódy Zoltán dr.	Bp	33
Kiss Gyula dr.	Gy	36	Mikó Sándor dr.	Gy	41
Kiss János	Gy	62	Módy András	Kg	48
Kiss Károly dr.	Gy	33	Molnár Endre Marcián OSB	Bp	37
Klasz Andor	Gy	40	Molnár Lajos	Kg	40
Kóczán József	Kg	42	Morvay S.-né dr-né Rohonyi Judit dr.	Ko	43
Kolbe Lajos dr.	Pp	20	Mozsolits Imre	So	51
Kondor Ferenc	Pp	34	Murányi Miklós	Ph	64
Koppány János dr.	Bp	33	Müllner Ottó	So	37
Korbuly Tamás dr.	Bp	40	Nagy Boldizsár	So	17

Nagy Hugó	Bp	38	Schmidt Ferenc dr.	Gy	28
Nagy István	Gy	31	Schmidt János	Bp	36
Nagymarosy Mihály dr.	Bp	43	Schmidt József dr.	Eg	40
Nagymarosy Tibor	Bp	38	Schmidt Péter dr.	Bp	48
Nedeczky Árpád dr.	Bp	39	Schwartz Alfréd dr.	So	31
Németh Alajos dr.	So	22	Schwarz Zoltán	Ko	35
Olajos Kálmán	Bp	37	Schweighoffer Tibor	Pp	43
Öllős Gusztáv	Ko	39	Sebestyén Miklós dr.	Gy	32
Paál János	Eg	39	Shenyei Ákos dr.	Bp	39
Pákay Béla	Bp	44	Sikos Péter	Pp	41
Palásti Kálmán dr.	So	21	Skultéty Ferenc	Gy	
Pálfi Gyula dr.	Bp	38	Sólymos István	So	42
Pályi József Aurél OSB	Bp	38	Soós József dr.	Bp	39
Pálla László	So	49	Sövényházy Zoltán dr.	Bp	32
Pállinger Ottó dr.	Cs	53	Stánitz József	So	40
Pap Pál	Bp	44	Stenzel Károly	Gy	39
Pázmánd Tibor	Bp	39	Sugár Gábor dr.	Bp	33
Pejkó Zoltán	Pp	45	Szabó Sándor	Bp	43
Perlaki Gyula	So	41	Szalay József	So	50
Perlaki Gyula SVD	Kg	42	Szarvas Miklós	Bp	49
Péter György	Gy	62	Székely Tibor	Bp	36
Petrik Ferenc dr.	Gy	47	Szekér István dr.	Kg	38
Petrik István	Gy	50	Szeleczy József dr.	Pp	29
Pintér István dr.	Gy	29	Személyi Kálmán dr.	Bp	35
Piry László	Bp	51	Szemes József dr. c. apát	Bp	32
Pollák Ferenc	Eg	39	Szendrey-Karper László	Bp	50
Poós János	Bp	35	Szili Károly	Pp	40
Pregun László	Ph	61	Szirányi János	So	35
Prohászka József	Eg	48	Szóke János dr.	Bp	31
Rabovszky József	Bp	48	Sztojkovics László	Eg	41
Regele Károly dr.	Bp	36	Szuroviák Tamás	Bp	40
Rehák József dr.	Ko	41	Tarján Gusztáv	So	25
Rónai Endre	Bp	40	Telkes Imre	Bp	48
Salgó Sándor	Gy	40	Tihanyi János	Eg	40
Sándor István dr.	Gy	25	Tompa János Mihály	Bp	35
Sárgai József	Eg	35	Tordy László dr.	Bp	35
Sarlós János dr.	Eg	35	Tóth Ferenc	Eg	40
Sass Kortsák István dr.	Bp	36	Tóth Géza	Eg	41
Schäffer Gusztáv	Kg	28	Tóth Imre	Pp	39

Tóth József dr.	So	33	Varga Endre	Bp	46
Tóth Tivadar	Kg	42	Varga Imre	Ko	42
Tóth Zoltán	Ph	47	Varga József dr.	Pp	42
Törőcsik Gyula	Bp	38	Végh Dezső	Ko	26
Tűz Tamás (Makkó Lajos költői neve)	Gy	34	Veroszta Lajos	Bp	51
Ugron István	Bp	34	Világhy István	Gy	48
Úsz István sac. orth.	Ph	66	Vissi Miklós dr.	Gy	34
Vaczulin József	Kg	51	Vizkelety Tamás dr.	Bp	43
Várfalvi Gábor	Ph	98	Zólyomi István dr.	Bp	34
Varga Béla Msgr.	Gy	22	Zsámboki Gábor	Eg	40

***Animae eorum et animae omnium defunctorum
requiescant in pace!***

Kedves Diáktársaim!

Fenti két névsor, ill. az azok alapjául szolgáló számítógépes nyilvántartás az elmúlt tíz év során sok munkával alakult ki. A BDSz-tag bencés öregdiákok – tehát a sorok – száma több 2600-nál. Elkerülhetetlen, hogy hibák is legyenek benne. Kérünk ezért mindenkit, aki hibát észlel, rövid úton, lehetőleg írásban jelezze azt elnökségünk bármely tagjának. Ugyanez vonatkozik a borítékotokon lévő címke adataira is. Különösen a postacím kényes, jelenleg mintegy 120 címről tudjuk, hogy hibás. A hibás címekre hiába küldünk bármit is, és még jó, ha visszahozza a posta – így legalább megtudjuk, hogy helytelen az addig jónak tűnő cím.

Szeretettel és köszönettel, mint a nyilvántartás gondozója:

Dr. Könyves Tóth Kálmán (Ph 47)
H-1102 Budapest, Állomás u. 6. III.1.
Tel.: 00/36/1/260-8259
E-mail: kta@freemail.c3.hu

A Bencés Diákszövetség elnöksége
köszönetet mond a

**MAGYAR POSTA
RÉSZVÉNYTÁRSASÁGNAK**

azért a nagylelkű anyagi támogatásért,
amellyel lehetővé tette az

ALMANACH

jelen kötetének megjelentetését
és belföldi terjesztését.
